

AKADÉMIA POLICAJNÉHO ZBORU V BRATISLAVE

AGENTÚRA
NA PODPORU
VÝSKUMU A VÝVOJA

Aplikačné aspekty vykonávania služobných zákrokov

**Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie
(s praktickými ukážkami)**

konanej pod záštitou

**rektorky Akadémie Policajného zboru v Bratislave
Dr. h. c. prof. JUDr. Lucie KURILOVSKEJ, PhD.**

a

**viceprezidenta Policajného zboru
gen. Mgr. Róberta BOZALKU**

dňa 24. – 25. septembra 2019
v Inštitúte vzdelávania MS SR v Omšeni

**Konferencia je súčasťou riešenia projektu APVV-17-0217
"Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady
primeranosti z trestnoprávneho a administratívnoprávneho hľadiska"**

Bratislava 2019

Aplikačné aspekty vykonávania služobných zákrokov

Medzinárodná vedecká konferencia

24. – 25. september 2019

Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Sklabinská 1, 835 17 Bratislava

---

Konferencia bola organizovaná ako plánovaný výstup v roku 2019 v súvislosti s riešením projektu APVV-17-0217 "Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívnoprávneho hľadiska".

Vedecký výbor konferencie:

Dr. h. c. prof. JUDr. Lucia Kurilovská, PhD.

rektorka Akadémie Policajného zboru v Bratislave

gen. Mgr. Róbert Bozalka

viceprezident Policajného zboru

prof. JUDr. Mojmir Mamojka, PhD.

prorektor pre vedu a zahraničné vzťahy Akadémie Policajného zboru v Bratislave

prof. JUDr. Tomáš Strémy, PhD.

Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky, Právnická fakulta, Univerzita

Komenského v Bratislave

plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.

Katedra verejnoprávnych vied Akadémie Policajného zboru v Bratislave

plk. doc. JUDr. Miroslav Felcan, PhD., LL.M.

Katedra správneho práva Akadémie Policajného zboru v Bratislave

pplk. doc. Mgr. Iveta Nováková, PhD.

Katedra jazykov Akadémie Policajného zboru v Bratislave

pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD.

Katedra trestného práva Akadémie Policajného zboru v Bratislave

prof. Dr hab. Jacek Dworzecki, Ph.D.

Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie Wydział Policyjnych Nauk Stosowanych, Instytutu Nauk

Spolecznych

pplk. Mgr. Lukáš Habich, Ph.D.

děkan Fakulty bezpečnostní-právní, Policejní akademie České republiky v Praze

Izr. prof. Dr. Branko Lobnikar, PhD.

Vicedean for Research, Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor

doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Vysoká škola evropských a regionálních studií,

doc. JUDr. PhDr. Zdeněk Fiala, PhD.

Katedra veřejných právních disciplín Policejní akademie České republiky v Praze

JUDr. Ing. Mgr. Radek Hrábek, PhD., LL.M.

Generální ředitel' Evropského ústavu práva a soudního inženýrství Hodonín

hon. prof., doc. Vasyl Zaplatynskiy PhD. prof. ASBH,

National University of Physical Education and Sport of Ukraine, Ukrajina

assoc. Prof. Dr. Zoltán Hautzinger, PhD.

Department of Immigration and Nationality, National University of Public Service, Hungary

col. assoc. prof. Dr. József Balla PhD.

Department of Immigration and Nationality, National University of Public Service, Hungary

plk. doc. Ing. Martin Hrinko, Ph.D., MBA

Riaditeľ riaditeľstva služby poriadkovej polície Policajného zboru Českej republiky

Organizačný výbor konferencie:

mjr. doc. JUDr. Mgr. Jana Šimonová, PhD.
kpt. doc. PhDr. JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.
mjr. JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD.
Mgr. Marián Piváček, PhD.
Mgr. Sebastián Janko
Miriám Švirecová

Zostavila:

mjr. JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD.

Recenzenti:

doc. JUDr. Antonín Nesvadba, PhD.
JUDr. Ladislav Dudor, PhD.

Za jazykovú úpravu, obsah a pôvodnosť príspevkov zodpovedajú autori.

© Akadémia Policajného zboru v Bratislave

ISBN 978-80-8054-831-5

EAN 9788080548315

Obsah

Úvodné slovo	7
Petra Andorová Výkon oprávnenia zaistiť osobu v súvislosti s výkonom služobného zákroku	9
Jozef Balga Právne princípy aplikácie služobných zákrokov	17
József Balla, Zoltán Hautzinger The position of the studies on immigration issues and border policing in the Hungarian higher education	27
Dominika Dinušová Etické hľadiská vykonávania služobných zákrokov	36
Mária Ferenčíková Základné dokumenty ochrany ľudských práv a policajné činnosti	43
Zdeněk Fiala Prostředky právní ochrany proti služebním zásahům, jejich systém a efektivita	54
Janka Hašanová Použitie zbrane príslušníkom Policajného zboru v cestnej premávke	67
Jakub Chrenšť Dodržiavanie zákazu mučenia, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania a trestania v súvislosti s vykonávaním služobných zákrokov	76
Pavel Jankovský, Kristína Macková, Juraj Gažo Špeciálna pohybová výkonnosť ako bazálna platforma služobných zákrokov v aplikačnej praxi príslušníkov PZ	83
Rastislav Kurilovský Vybrané donucovacie prostriedky a ich využitie pohotovostnou motorizovanou jednotkou v služobných zásahoch	91
Klaudia Marczyová, Marián Piváček Policajná činnosť z pohľadu ľudských práv (pri riešení problematiky služobných zákrokov)	102
Karol Murdza Vnímanie služobných zákrokov a komunikačná stratégia ich vykonávania	110
Iveta Nováková ESP v kontexte služobných zákrokov	119

Magdaléna Ondicová	
Vybrané služobné zákroky vykonávané príslušníkmi Zboru väzenskej a justičnej stráže v medziach zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže	128
Tomáš Strémy, Natália Hangáčová	
Zásada ne bis in idem (v kontexte prejednávania skutku v rámci disciplinárneho konania) a trestno-právne aspekty ochrany verejných činiteľov	139
Vít Svěrák, Jan Váňa, Jan Zelinka	
Pacifikace osoby pod vlivem návykových látek	147
Záver.....	155
Program konferencie.....	158
Fotopríloha.....	162

Úvodné slovo

Riešiteľský kolektív projektu APVV 17 – 0217 „Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívnoprávneho hľadiska“ zorganizoval v dňoch 24. a 25. septembra 2019 medzinárodnú vedeckú konferenciu.

Riešiteľmi prvého projektu realizovaného na Akadémii Policajného zboru v Bratislave podporovaného Agentúrou na podporu výskumu a vývoja sú viacerí vedecko-pedagogickí pracovníci Akadémie PZ, ale aj ďalší zástupcovia policajnej praxe, a to:

plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD., Katedra verejnoprávných vied - zodpovedná riešiteľka
prof. JUDr. Tomáš Strémy, PhD., Katedra trestného práva
plk. doc. JUDr. Miroslav Felcan, PhD., LL.M., Katedra správneho práva
kpt. doc. JUDr. PhD. Mgr. Jozef Medelský, PhD., Katedra verejnoprávných vied
mjr. doc. JUDr. Mgr. Jana Šimonová, PhD., Katedra správneho práva
pplk. doc. Mgr. Iveta Nováková, PhD., Katedry jazykov
pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD., Katedra trestného práva
mjr. JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD., Katedra správneho práva
Mgr. Marián Piváček, PhD., Katedra verejnoprávných vied
Mgr. Sebastián Janko, Katedra trestného práva
gen. Mgr. Róbert Bozalka, viceprezident Policajného zboru
pplk. Mgr. Norbert Meszároš, Odbor Poriadkovej polície KR PZ v Bratislave
plk. PaedDr. Milan Šagát, Odbor výcviku Prezídia Policajného zboru

Medzinárodná vedecká konferencia sa realizovala s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja, v rámci riešeného projektu k aktuálnej a spoločensky rezonujúcej problematike, ako jedna z plánovaných úloh v rámci projektu.

Záštitu nad medzinárodnou vedeckou konferenciou prevzala rektorka Akadémie Policajného zboru v Bratislave Dr. h.c. prof. JUDr. Lucia Kurilovská, PhD., a viceprezident Policajného zboru gen. Mgr. Róbert Bozalka. Patronát dvoch významných predstaviteľov nad konferenciou, predstaviteľa vzdelávacej a vedeckej inštitúcie a predstaviteľa policajnej praxe, nielenže zvýraznilo významnosť a opodstatnenosť uvedeného podujatia, ale aj deklaruje potrebu vzájomnej spolupráce.

Medzinárodná vedecká konferencia, ktorej cieľom bolo analyzovať aplikačné aspekty vykonávania služobných zákrokov sa uskutočnila v priestoroch obce Omšenie (praktické ukážky policajných činností – ihrisko Omšenie a vedecké rokovania – Inštitút vzdelávania MS SR Omšenie). V kontexte s cieľom konferencie sa organizátori, a následne účastníci tohto vedeckého podujatia zamerali na viaceré nasledovné okruhy:

1. Právny rámec služobných zákrokov
2. Právny rámec donucovacích prostriedkov
3. Legálnosť služobných zákrokov
4. Primeranosť služobných zákrokov
5. Aplikačná prax realizácie služobných zákrokov
6. Aplikačná prax realizácie donucovacích prostriedkov
7. Ústavnoprávne aspekty služobných zákrokov
8. Administratívnoprávne aspekty služobných zákrokov
9. Trestnoprávne aspekty služobných zákrokov

10. Ľudské práva vs. služobné zákroky
11. Medzinárodnoprávne aspekty služobných zákrokov
12. Technické vybavenie príslušníkov PZ
13. Odborná a fyzická príprava príslušníkov PZ
14. Vízie, budúcnosť legálnosti a primeranosti realizácie služobných zákrokov

Zámerom konferencie bolo prepojenie teoretických a praktických poznatkov z oblasti realizácie služobných zákrokov s prihliadnutím na zásadu legálnosti a primeranosti. Aj práve preto mala konferencia netradičný priebeh, špecifický úvod, ktorý predstavovali praktické ukážky v exteriéri, ktoré realizovali jednotlivé zložky Policajného zboru. Služobné zákroky z Odboru výcviku Prezídia PZ, Odboru Poriadkovej polície KR PZ Trenčín a Útvary osobitného určenia P PZ tak boli prezentované priamo účastníkom konferencie, ktorí mali možnosť následne analyzovať ukážky vybraných služobných zákrokov, či použitia donucovacích prostriedkov v zmysle zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore. Analyzované boli administratívnoprávne, trestnoprávne a ústavnoprávne aspekty služobných zákrokov a donucovacích prostriedkov, rozšírené o ďalšie skúsenosti a poznatky policajnej praxe a zahraničných účastníkov. V kontexte ústrednej témy konferencie následne odzneli príspevky viacerých prednášajúcich, významných odborníkov z viacerých právnych odvetví, či z radov príslušníkov Policajného zboru. Na konferencii odzneli príspevky a praktické poznatky a skúsenosti aj ďalších odborníkov z Maďarska, či Českej republiky.

K uskutočneným ukážkam a prezentovaným príspevkom prebehli širšie diskusie, a otvárali sa nové otázky, ktoré predurčili aj na ďalšie vedecké rokovania. Zámerom vedeckých podujatí je aj vzájomná reflexia, výmena skúseností a poznatkov, podnetov na základe požiadaviek aplikačnej praxe, v širšom a interdisciplinárnom rozsahu. Práve na tejto forme podujatí je vytváraný priestor pre odovzdávanie poznatkov viacerých účastníkov akademickej ako aj aplikačnej praxe, ktorý svojimi hodnotnými poznatkami prispievajú k riešeniu nastolených otázok.

Z rokovaní konferencie vplynuli viaceré podnetné závery, z diskusie a analýzy predmetných otázok sa podarilo aj identifikovať niektoré zásadné problémy, s ktorými sa policajti stretávajú v praxi. Na základe uvedeného aj na základe spätnej väzby zúčastnených, dovoľme si konštatovať, že bol naplnený zámer, ako aj stanovený cieľ konferencie.

Touto cestou vyslovujeme ešte raz poďakovanie všetkým účastníkom konferencie, naša vďaka a úcta patrí aj členom vedeckého výboru ako aj prispievateľom do predkladaného zborníka.

Osobitné poďakovanie patrí rektorke Akadémie Policajného zboru v Bratislave Dr. h. c. prof. JUDr. Lucii Kurilovskej, PhD. a viceprezidentovi Policajného zboru gen. Mgr. Róbertovi Bozalkovi, za výraznú podporu, osobnú účasť a záštitu nad uskutočnenou vedeckou konferenciou, a tiež príslušníkom Policajného zboru jednotlivých útvarov (Odboru poriadkovej polície P PZ, Odboru výcviku Prezídia PZ, Odboru Poriadkovej polície KR PZ Trenčín a Útvary osobitného určenia P PZ), ktorí realizovali praktické ukážky služobných zákrokov.

Veríme, že tak konferencia, ako aj predkladaný zborník budú prínosom pre širší okruh prijímateľov, prispievajú k rozšíreniu znalostí danej oblasti, a prípadne podnietia na ďalšie bádanie, či osobné stretnutia.

plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.
zodpovedná riešiteľka

Výkon oprávnenia zaistiť osobu v súvislosti s výkonom služobného zákroku

Anotácia: Obsah príspevku sa zameriava na výkon oprávnenia policajta zaistiť osobu pri výkone služobného zákroku. Dôvody výkonu oprávnenia zaistiť osobu sú explicitne ustanovené v zákone o Policajnom zbore a na výkon tohto oprávnenia sa subsidiárne vzťahujú ustanovenia Správneho poriadku, čo môže v praxi spôsobovať komplikácie.

Kľúčové slová: oprávnenie policajta, zaistenie osoby, služobný zákrok, zákon o Policajnom zbore, Správny poriadok, subsidiárna pôsobnosť

Do práv a slobôd osoby môže policajt zasiahnuť len za podmienok stanovených jednako v národných ale aj nadnárodných právnych normách.¹ Listina základných práv a slobôd ustanovuje, že „štátnu moc možno uplatňovať iba v prípadoch a v medziach ustanovených zákonom, a to spôsobom ktorý ustanoví zákon.“² Podľa §8 ods. 3 služobným zákrokom je zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorej sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby. Od služobného zákroku treba odlišovať služobnú činnosť, ktorú zákon o Policajnom zbore definuje ako činnosť spojenú s plnením úloh podľa zákona. Služobná činnosť policajta³ je širším pojmom v tom zmysle, že zahŕňa aj činnosti policajta, ktorými nezasahuje do základných práv a slobôd. V súvislosti s vykonávaním služobných zákrokov je policajt povinný dodržiavať rad povinností. Tieto povinnosti mu nevyplývajú len zo zákona o Policajnom zbore. Policajt ako verejný činiteľ pri výkone služobnej činnosti postupuje podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy, pretože zastáva postavenie štátneho orgánu. A štátny orgán môže konať len na základe ústavy a v rozsahu a spôsobom, ktorý určí zákon.⁴ Každý jeho zásah do základných práv a slobôd musí mať zákonný podklad.⁵ Na činnosť a postavenie policajta sa okrem zákonných noriem vzťahujú aj morálne normy a rad interných noriem.⁶ Pri výkone oprávnenia policajta zaistiť osobu v zmysle § 19 zákona o Policajnom zbore, policajt bezprostredne zasahuje do základného práva osoby, konkrétne práva na osobnú slobodu a slobodu pohybu. Pri zaistení osoby policajt uplatňuje základné zásady služobného zákroku. Zákonodarca v zákone implicitne presadzuje presvedčovaciu zásadu pred zásadou donucovania. Pri služobnom zákroku musí byť dodržiavaná okrem iných aj zásada proporcionality. Dodržiavaním tejto zásady sa kladie dôraz na to, aby sa s cieľom dosiahnuť sledovaný účel služobného zákroku použili tie prostriedky, ktoré najmenej zasahujú do základných práv a slobôd osoby. Medzi prostriedky s najnižšou intenzitou zásahu patria hmaty, chvaty, údery a kopy sebaobrany. Nevyžadujú si použitie žiadnych technických prostriedkov. Mali by byť čo najmenej bolestivé a spravidla sa používajú na prekonanie pasívneho odporu. Môže ísť o prípady, keď osoba na výzvu policajta odmieta ísť na úvar

¹Pozri napr. KRÁLIK, J., KRÁLIKOVÁ, K. *Polícia (v slovenskej spoločnosti)*. s. 55 a n.

² Listina základných práva a slobôd, čl. 2 ods. 2, ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd.

³ V historickom kontexte pozri: KAČÍK, E., KRÁLIKOVÁ, K. *Bezpečnostné zložky v českej a slovenskej spoločnosti v súradniciach doby I*. s. 8 a n.

⁴ Bližšie: KRÁLIK, J., KRÁLIKOVÁ, K. *Polícia (v slovenskej spoločnosti)*. s. 58 a n., tiež s. 72 a n.

⁵ Bohrnová poukazuje na nutnosť dodržiavania osobnostných práv zo strany policajtov, pozri: BOHRNOVÁ M.: *Vybrané otázky právnej úpravy bezpilotných prostriedkov*. s. 6 - 8.

⁶ Bohrnová upozorňuje na to, aby policajti pri svojich zákrokoch dbali na špecifickosť situácie, pozri: BOHRNOVÁ M. *Právne postavenie Policajného zboru pri medzinárodných únosoch detí*. In: *Policajná teória a prax* s. 34 - 49.

Policajného zboru. Použitie hmatov, chvatov, úderov a kopov sebaobrany pri zaistovaní osoby upravuje explicitne §51 ods. 1 písm. c) zákona o Policajnom zbore. Podmienkou použitia hmatov, chvatov, úderov a kopov sebaobrany na účely zaistenia osoby je, aby osoba voči ktorej sa zakročuje kládla aktívny odpor. Pri pasívnom odpore zaistenej osoby môže policajt použiť iba hmaty a chvaty. Hranica medzi kladením pasívneho a aktívneho odporu je však veľmi úzka. Stačí krôčik k tomu, aby osoba voči ktorej sa zakročuje, prešla od kladenia pasívneho odporu ku kladeniu aktívneho odporu. Už tým, že pri použití hmatov a chvatov, zaistená osoba nespolupracuje s policajtom, napríklad odmieta vstať a bráni sa hmatom a chvatom policajta, začína klásť aktívny odpor. A pri kladení aktívneho odporu policajt disponuje s rozsiahlejšou škálou donucovacích prostriedkov.

V súvislosti so zaistením osoby policajt je oprávnený použiť putá a spútavací opasok. Putá môže policajt použiť na spútanie jednej zaistenej osoby, ale i dvoch alebo viacerých zaistených osôb. Podmienkou použitia pút je, aby zaistená osoba kládla aktívny odpor alebo napádala iné osoby alebo policajta, alebo poškodzovala majetok. Policajt sa v prvom rade snaží vyzvať osobu, aby upustila od protiprávneho konania a v prípade, že neupustí, je oprávnený použiť aj tento donucovací prostriedok. Spútavací opasok je intenzívnejším donucovacím prostriedkom a voči zaistenej osobe sa môže použiť, ak by použitie pút bolo neúčelné. V tomto prípade je potrebné nepretržite dohliadať na zdravotný stav spútananej osoby.⁷

Ak je osoba, ktorá má byť zaistená na úteku, na účely jej prenasledovania policajt je oprávnený použiť služobného psa. Služobného psa môže použiť aj v prípade, ak by sa takáto osoba ukrývala a je potrebné ju donútiť opustiť úkryt. Ešte v jednom prípade pri zaistení osoby, policajt je oprávnený použiť služobného psa a to na účely stráženia už zaistenej osoby. Služobného psa možno použiť s náhubkom, bez náhubku len v prípade, že to povaha a intenzita útoku, prípadne prekonanie odporu osoby alebo charakter služobného zákroku vyžaduje. Aj v tomto prípade musí mať policajt na zreteli intenzitu použitia donucovacích prostriedkov tak, aby nebolo nad rámec nevyhnutný na dosiahnutie účelu služobného zákroku zasahované do základných práv a slobôd zaistenej osoby.

Zákon o Policajnom zbore uvádza, že policajt je oprávnený použiť úder strelnou zbraňou len v nutnej obrane, spravidla pri zápase s útočníkom, ak jeho odpor nemôže prekonať iným spôsobom. Z uvedeného vyplýva, že v prípade zaistenej osoby, ktorá je schopná napadnúť policajta, tento je oprávnený použiť úder strelnou zbraňou tak, aby chránil život a zdravie svojej osoby, ako aj iných osôb. S úderom zbraňou úzko súvisí ďalší donucovací prostriedok - použitie hrozby zbraňou a varovného výstrelu do vzduchu. Tento donucovací prostriedok je policajt oprávnený použiť pri zatýkaní osoby, ktorá kladie aktívny odpor. Ako aj v situácii, keď je potrebné zabrániť úteku prenasledovanej alebo stráženej osoby, ktorá má byť zaistená. Pri zaistovaní osoby policajt môže použiť aj zbraň, ak by išlo o krajnú núdzu alebo nutnú obranu, ale i v prípade ak nemožno inak prekonať odpor smerujúci k zmareniu jeho služobného zákroku. V podstate vždy, pokiaľ policajt zaistuje bezpečnosť inej alebo jeho vlastnej osoby. Právny poriadok Slovenskej republiky pozná viac legálnych definícií zbrane. V zmysle zákona o Policajnom zbore sa zbraňou rozumie strelná zbraň vrátane doplnkov zbrane a streliva, bodná zbraň a zbraň hromadnej účinnosti. V niektorých prípadoch, najmä ak to pripúšťa povaha situácie, policajt namiesto zbrane môže použiť špeciálne strelivo, ako gumové projektily, projektily naplnené značkovacím farbivom na označenie páchatel'a, alebo projektily naplnené slzotvornou látkou. Vždy však policajt dbá na potrebnú opatrnosť a najmä na to, aby nebol ohrozený život osôb a aby čo najviac šetril zdravie osôb, proti ktorým zákrok smeruje, ako aj zdravie nezúčastnených osôb, ktoré sa z rôznych dôvodov ocitnú na mieste služobného zákroku.

⁷ HAŠANOVÁ, J., BALGA, J., ANDOROVÁ, P., DUDOR, L. *Policajná správa*. s. 80.

Na vykonávanie služobných zákrokov proti páchatelom zločinov, ktorých treba zaistiť, policajt môže použiť lietadlo. Musí však ísť o páchatel'a zločinu a na základe analýzy situácie, policajt rozhodne, že voľba takéhoto donucovacieho prostriedku je vhodná a primeraná. Ak by policajt prekročil svoju právomoc a vykonal by služobný zákrok, na ktorý nie je v zmysle zákona oprávnený, nepožíva ochranu verejného činiteľa podľa Trestného zákona.

Porušenie základných práv a slobôd je vždy neprípustným zásahom do základných práv. Zásah do základných práv a slobôd však môže byť vykonaný, ale len legítimnými subjektmi a len za splnenia zákonných podmienok. Jedným z legítimných subjektov je aj policajt v prípade, ak sleduje legítimný cieľ. Legítimným cieľom je predovšetkým ochrana verejného poriadku, bezpečnosti, ochrana života, zdravia, majetku a iné záujmy štátu.

Na výkon oprávnenia zaistiť osobu je príslušný útvar Policajného zboru a preto, ak aj nastanú dôvody zaistenia osoby a na vykonanie tohto oprávnenia nie je príslušná obec, resp. obecný policajt, je potrebná spolupráca. „Podľa zákona o PZ ak nie je obec schopná zabezpečiť verejný poriadok v obci vlastnými silami a prostriedkami, môže požiadať o pomoc útvar PZ.“⁸ V prípade zaistenia osoby, príslušník obecnej polície môže osobe obmedziť osobnú slobodu, odovzdať ju útvaru Policajného zboru, ktorému zákon zveruje právomoc konať a rozhodovať o zaistení osoby v súlade s ustanoveniami zákona o Policajnom zbore a Správneho poriadku.

Zaistenie osoby patrí medzi oprávnenia policajta, ktorými sa zasahuje do osobnej/telesnej integrity osoby. Policajt je oprávnený zaistiť osobu, ak sú splnené zákonné dôvody. Zákon o Policajnom zbore ich vymeriava expressis verbis v §19.⁹ Na výkon oprávnení policajta upravených v zákone o Policajnom zbore sa nevzťahujú ustanovenia Správneho poriadku s výnimkou oprávnenia zaistiť osobu. Ide o jediný prípad, kedy sa na výkon oprávnenia policajta subsidiárne vzťahujú ustanovenia Správneho poriadku. Po výkone oprávnení ale i pri použití donucovacích prostriedkov, je policajt povinný spísať buď úradný záznam alebo inú formu písomnej dokumentácie o vykonaných úkonoch. Zaistenie osoby sa však považuje za druh správneho konania, ktorého výsledkom je správne rozhodnutie, ktoré musí spĺňať všetky formálne aj materiálne náležitosti tak, ako každé iné rozhodnutie, ak osobitný zákon neustanovuje inak. Konanie o zaistení osoby však nie je typickým správnym konaním, vzhľadom na jeho charakter. Prvotné úkony súvisiace so zaistením osoby nevykonávajú správne orgány, ktoré sú príslušné na vydanie rozhodnutia o zaistení osoby. Ak nastanú zákonné dôvody zaistenia osoby policajt vo výkone vykoná obmedzenie osobnej slobody a bezodkladne osobu odovzdá útvaru Policajného zboru oprávnenému rozhodnúť o jej

⁸ ODLEROVÁ, M. Formy a spôsoby kooperácie, náhrada škody. Spolupráca a súčinnosť. In: PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. *Zákon o Policajnom zbore. Aplikčná prax.* s. 283.

⁹ Podľa uvedeného paragrafu zákona o Policajnom zbore policajt môže zaistiť osobu:

- a) ktorá svojím konaním bezprostredne ohrozuje svoj život alebo svoje zdravie alebo život a zdravie iných osôb alebo majetku,
- b) pristihnutú pri páchaní priestupku a je dôvodná obava, že v ňom bude pokračovať, alebo ak je to nevyhnutne potrebné pre riadne zistenie alebo objasnenie veci,
- c) ktorá sa pokúsila o útek pri predvedení a dôvodná obava z jej úteku trvá,
- d) ktorá na útvaru Policajného zboru uráža policajta alebo inú osobu alebo sa správa inak agresívne,
- e) na ktorú bolo vyhlásené medzinárodné policajné pátranie,
- f) ktorá sa nachádza na mieste trestného činu bezprostredne po jeho spáchaní a je potrebné zistiť jej súvislosť s trestným činom,
- g) pred zistením jej totožnosti, ak sa nachádza na mieste, na ktorom hrozí teroristický útok, alebo na mieste, kde došlo k teroristickému útoku,
- h) pred zistením jej totožnosti, ak sa nachádza v priestore, v ktorom sa zakračuje pod jednotným velením za podmienok podľa §66 zákona o Policajnom zbore proti nebezpečnému páchatel'ovi a použitie výzvy na preukázanie totožnosti môže ohroziť život alebo zdravie zakračujúceho policajta alebo osôb nachádzajúcich sa v tomto priestore,
- i) ktorá svojím konaním bezprostredne ohrozuje bezpečnosť a plynulosť železničnej dopravy.

zaistení. Správny orgán príslušný na správne konanie a rozhodnutie vo veci samej, je povinný postupovať podľa ustanovení Správneho poriadku a dodržať tak všetky zásady, ktoré sú charakteristické pre správne konanie. To znamená, že aj keď je osoba obmedzená na osobnej slobode disponuje všetkými právami ako účastník správneho konania. Má právo nazerať do spisu, právo vyjadrovať sa k dôkazom a navrhovať dôkazy, právo vyjadriť sa ku všetkým podkladom rozhodnutia, právo byť vypočutý, právo na riadne dokazovanie, právo na zistenie skutkového stavu veci, právo na vydanie a oznámenie rozhodnutia a rad ďalších.¹⁰ Na druhej strane správny orgán najmä v tomto prípade je povinný dodržiavať zásady správneho konania, okrem tých všeobecných typických pre trestné konanie, aj zásadu hospodárnosti, rýchlosti a transparentnosti konania. Pri prebratí osoby od policajta, ktorý jej obmedzil osobnú slobodu, správny orgán v prvom rade zisťuje, či sú splnené zákonné podmienky na zaistenie osoby. V tomto spočíva dokazovanie správneho orgánu, aby mohol vydať zákonné rozhodnutie. Zákon o Policajnom zbore uvádza lehotu na vydanie rozhodnutia slovom bezodkladne. Pretože v tomto prípade nie je potrebné ďalšie dokazovanie. Aj napriek tomu, že ide o relatívne rýchle konanie, správny orgán nemôže zabúdať na procesné práva účastníka konania. Osobitný prípad je, ak zaistenou osobou je neplnoletá osoba, ktorá musí byť v správnom konaní zastúpená zákonným zástupcom. Bez prítomnosti zákonného zástupcu zaistenej neplnoletej osoby správny orgán nemôže vydať rozhodnutie. Ešte pred vydaním rozhodnutia o zaistení osoby, správny orgán je povinný oznámiť zaistenie osoby zákonnému zástupcovi tak, aby sa dostavil na konanie o zaistení. Nedodržanie tejto povinnosti by bolo porušením viacerých procesných práv účastníka konania, ako je právo na spravodlivý proces, právo byť účastníkom konania, právo vyjadriť sa k podkladom rozhodnutia. Takéto opomenutie účastníka konania môže spôsobiť nezákonnosť rozhodnutia, alebo môže naplniť zákonné dôvody na obnovu konania, preskúmanie rozhodnutia mimo odvolacieho konania, dôvod na podanie protestu prokurátora, prípadne právo na súdny prieskum správneho rozhodnutia. Ak sú však splnené všetky zákonné podmienky pre vydanie rozhodnutia o zaistení osoby, správny orgán bezodkladne vydá rozhodnutie, ktoré musí obsahovať materiálne a formálne náležitosti. Rozhodnutie o zaistení osoby musí obsahovať výrok, odôvodnenie a poučenie o opravnom prostriedku. Vo výroku rozhodnutia sa správny orgán vysporiadava so skutkovým stavom veci, kde uvádza zákonný dôvod zaistenia osoby, presné paragrafové znenie zákona o Policajnom zbore. V odôvodnení rozhodnutia sa správny orgán vysporiadava so všetkými dôkazmi, ku ktorým sa vyjadruje a ak použil správnu úvahu tak akým spôsobom a s akým legitímnym podkladom. Z odôvodnenia musí byť zrejmé, prečo takto správny orgán rozhodol. Odôvodnenie je spravidla najrozsiahljšou obsahovou náležitosťou rozhodnutia. Jeho zmyslom a účelom je zhrnúť a zhodnotiť všetky skutočnosti, ktoré sú podkladom na rozhodnutie. Pri formulácii odôvodnenia by mal správny orgán dbať na jeho presvedčivosť a náležite vysvetliť a odôvodniť svoj právny názor na prejednávajúcu vec.¹¹ Z poučenia sa musí účastník konania dozvedieť, či je proti rozhodnutiu o zaistení osoby prípustné odvolanie, v akej lehote a na aký správny orgán sa môže podať. Odkladný účinok odvolania je vylúčený priamo zákonom o Policajnom zbore o čom musí byť adresát informovaný v poučení rozhodnutia. Pretože pokiaľ zákon alebo správny orgán rozhodnutím a zo zákonných dôvodov nevylúči odkladný účinok odvolania, odvolanie odkladný účinok ex lege má. V tomto prípade vylúčený odkladný účinok je dôvodný vzhľadom na charakter rozhodnutia, ktorého význam spočíva v jeho okamžitej vykonateľnosti. Ak by rozhodnutie okamihom nadobudnutia platnosti nenadobudlo aj vykonateľnosť, stratil by sa zmysel a účinok zaistenia osoby. Vychádzajúc zo zákonných dôvodov zaistenia osoby, táto musí byť obmedzená na svojich právach hneď ako je naplnený

¹⁰ HAŠANOVÁ, J., DUDOR, L. *Základy správneho práva*. s.104.

¹¹ KOŠIČIAROVÁ, S. *Správne právo procesné. Všeobecná časť*. s. 221.

zákonny dôvod a nie je prípustné nechať plynúť čas do doby, kým by rozhodnutie o zaistení osoby nadobudlo vykonateľnosť. Mohlo by sa zdať, že odvolanie bez odkladného účinku nemá zmysel. Nie je to však pravda, vzhľadom na to, že odvolaním môže zaistená osoba, alebo zákonný zástupca poukázať na nesprávnosť, príp. nezákonnosť postupu alebo rozhodnutia správneho orgánu. A ak by takýmto konaním správneho orgánu bola zaistenej osobe spôsobená ujma, má nárok žiadať náhradu škody. Aj na súdny prieskum sa vyžaduje využitie všetkých prípustných opravných prostriedkov. Od r. 2004 musí každé rozhodnutie vydané v správnom konaní, ktoré obsahuje poučenie, uvádzať aj či je toto rozhodnutie preskúmateľné súdom.

Rozhodnutie o zaistení osoby musí mať písomnú formu a musí byť doručené zaistenej osobe. Pokiaľ zaistená osoba je neplnoletá, rozhodnutie sa musí doručiť jej zákonnému zástupcovi. Z hmotnoprávneho hľadiska ide o rozhodnutie o povinnosti osoby hmotnoprávnej povahy, t. j. povinnosť strpieť obmedzenie osobnej slobody. Z procesnoprávneho hľadiska musia byť splnené požiadavky procesného postupu správneho orgánu, t. j. rozhodnutie musí byť v súlade so zákonmi, môže ho vydať len príslušný správny orgán, musí vychádzať zo spoľahlivo zisteného stavu veci a musí obsahovať predpísané náležitosti. Materiálne náležitosti rozhodnutia o zaistení veci sú opísané vyššie. K tým formálnym patrí povinnosť správneho orgánu uviesť svoj názov, sídlo a zodpovednú osobu, ktorá koná v mene správneho orgánu. Správne rozhodnutie musí mať svoje číslo, podľa ktorého sa eviduje. Nesmie absentovať dátum, miesto jeho vydania, odtlačok pečiatky a podpis zamestnanca správneho orgánu, ktorý rozhodnutie vydal.

Subsidiárna pôsobnosť Správneho poriadku na konanie a vydanie rozhodnutia o zaistení podľa zákona o Policajnom zbore nie je šťastlivá pre prax. Pri výkone oprávnení a donucovacích prostriedkov policajtom, ktorý koná podľa zákona o Policajnom zbore spravidla vyplýva povinnosť o použití každého oprávnenia či donucovacieho prostriedku, ktorým sa zasahuje do práv a slobôd iných, spísať buď úradný záznam alebo zápisnicu. Ide o postup, ktorý je rýchly, pomerne jednoduchý na právnu úpravu procesného postupu v komparácii so správnym konaním. V konaní policajta, ktorého výsledkom je spísanie úradného záznamu alebo zápisnice, policajt nemusí dbať na rozsiahlu škálu procesných práv účastníka konania ako je to v správnom konaní. V rámci výkonu procesných úkonov policajta podľa zákona o Policajnom zbore je policajt povinný konať v súlade so zákonom, dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s výkonom jeho služobnej činnosti vznikla osobe bezdôvodná ujma. Rovnako má povinnosť dbať na to, aby prípadný zásah do práv a slobôd osoby neprekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou. K dodržiavaniu zákonnosti patrí aj povinnosť dodržiavať etický kódex policajta, pretože táto povinnosť policajtovi vyplýva priamo zo zákona o Policajnom zbore. Toto je základný výpočet povinností, ktoré musí policajt dodržiavať pri výkone služobnej činnosti, ktorý je v porovnaní s procesnými právami účastníka konania pomerne užší. A preto subsidiárna pôsobnosť Správneho poriadku na výkon oprávnenia o zaistení osoby je pomerne neštandardná a preto môže spôsobovať v praxi komplikácie. Dovolím si tvrdiť, že do určitej miery sťažuje postup útvaru Policajného zboru príslušného na vydanie rozhodnutia o zaistení osoby, pretože nemá štandardne v právomoci vydávať rozhodnutia v správnom konaní. Tým, že nie je typickým správnym orgánom, ktorý dá sa povedať denno-denne koná a rozhoduje v správnom konaní podľa Správneho poriadku, je väčšia pravdepodobnosť, že sa vyskytnú procesnoprávne pochybenia zo strany správneho orgánu. Ako príklad môžem uviesť prípad, keď správny orgán opomenul účastníka konania o zaistení osoby. Zaistenou osobou bola neplnoletá osoba a preto v zmysle Správneho poriadku táto musí byť v správnom konaní zastúpená zákonným zástupcom ex lege. Útvar Policajného zboru vydal rozhodnutie o zaistení osoby bez toho, aby umožnil zákonnému zástupcovi

zaistenej neplnoletej osoby, aby sa ako účastník konania oboznámil so skutkovým stavom a s podkladmi pre rozhodnutie. Konal len s neplnoletou osobou, ktorá vzhľadom na svoj vek nemala spôsobilosť brať na seba práva a povinnosti vlastnými právnymi úkonmi. Takéto konanie správneho orgánu má za následok takú vadu konania, na ktorú musí súd prihliadať z úradnej povinnosti.¹² A preto rozhodnutia vydané v správnom konaní súd zrušil a vrátil správne mu orgánu na nové konanie. Uplynutím doby, počas ktorej sa preskúmavala zákonnosť postupu a rozhodnutia správneho orgánu, už nové konanie stráca na význame s tým, že osoba už bola zaistená a pokiaľ nebol daný dôvod na jej odovzdanie orgánom činným v trestnom konaní bola po 24 hodinách od zaistenia prepustená. Aj v zmysle uvedeného prípadu sa prikláňam k názoru, že subsidiárna pôsobnosť Správneho poriadku na konanie o zaistení osoby nenapĺňa účel, ktorý sa sleduje zaistením osoby. Ani z hľadiska právnej ochrany zaistenej osoby nevidím dôvod na takúto právnu úpravu, pretože ochrany svojich práv by sa zaistená osoba mohla domáhať aj prostredníctvom prokuratúry, t.j. upozorením prokurátora. Ak by sa prokurátor nedomohol nápravy, má právomoc obrátiť sa so žalobou na súd podľa Správneho súdneho poriadku. Ak by neplatila subsidiárna pôsobnosť Správneho poriadku na rozhodnutie o zaistení osoby, zaistená osoby má možnosť podať sťažnosť na činnosť policajta a ak by jej konaním policajta bola spôsobená ujma, má právo žiadať náhradu podľa zákona o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.¹³

Záver

Správny poriadok je všeobecným procesným predpisom upravujúcim konanie o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach fyzických a právnických osôb v oblasti verejnej správy. Právna úprava správneho konania vo forme Správneho poriadku predstavuje naplnenie pozitívneho záväzku štátu podľa ústavy, ktorá ustanovuje povinnosť zákonom upraviť postup vykonávateľa verejnej správy pri rozhodovaní o verejných subjektívnych právach a povinnostiach konkrétnych, individuálne určených osôb ako aj pri nútenom výkone rozhodnutia. V prípade zaistenia osoby ide o rozhodovanie o povinnostiach zaistenej osoby, a preto tá spojitosť a previazanosť zákona o Policajnom zbore a Správneho poriadku nie je nelogická. V nadväznosti na uvedené sa však vynára otázka, prečo z toľkých oprávnení a donucovacích prostriedkov, ktorými sa zasahuje do práv a slobôd osôb sa Správny poriadok použije len na výkon jedného oprávnenia. Pre prehľadnosť a možno aj predchádzanie porušovaniu procesných práv účastníkov konania zastávam názor, že subsidiárna pôsobnosť Správneho poriadku na výkon oprávnenia zaistiť osobu, nie je vhodná, je mätúca a v aplikačnej praxi zbytočne komplikuje výkon tohto oprávnenia.

Cieľom príspevku nebolo podrobne analyzovať výkon oprávnenia zaistiť osobu podľa zákona o Policajnom zbore, ale poukázať jednak na donucovacie prostriedky, ktoré policajt môže použiť v súvislosti s výkonom tohto oprávnenia, ako aj poukázať na ojedinelosť subsidiárnej pôsobnosti Správneho poriadku k ustanoveniam upravujúcim oprávnenie zaistiť osobu podľa zákona o Policajnom zbore.

Literatúra:

BOHRNOVÁ M. 2017. *Vybrané otázky právnej úpravy bezpilotných prostriedkov. Spoločenský boj proti diváckemu násiliu: Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou*

¹² Bližšie pozri rozsudok Najvyššieho súdu SR sp.zn.3Sžo/6/2014.

¹³ Bližšie pozri zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov

- konanej dňa 15. novembra 2016. - Bratislava : Akadémia PZ - K policajných vied, 2017. - ISBN 978-80-8054-710-3.
- BOHRNOVÁ M. 2017. *Právne postavenie Policajného zboru pri medzinárodných únosoch detí*. Policajná teória a prax. ISSN 1335-1370, 2017, roč. 25, č. 3.
- BRÖSTL, A. 2001. *Formovanie doktríny Ústavného súdu Slovenskej republiky*. In. *Ústavnosť a politika*, 2001, roč. 3, č. 1, s. 3-26.
- HAŠANOVÁ, J., BALGA, J., ANDOROVÁ, P., DUDOR, L. 2018. *Policajná správa. 2. aktualizované vydanie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. 302s. ISBN 978-80-7380-733-7.
- HAŠANOVÁ, J, DUDOR, L. 2016. *Základy správneho práva. 3.rozšírené vydanie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016. 495 s. ISBN 978-80-7380-626-2.
- KAČÍK, E., KRÁLIKOVÁ, K. 2017. *Bezpečnostné zložky v českej a slovenskej spoločnosti v súradniciach doby I*. Hodonín: Ústav práva a súdního inžinýrství, 2017, 116 s.
- KOŠIČIAROVÁ, S. 2015. *Správne právo procesné. Všeobecná časť*. Šamorín: Heuréka, 2015, 280s. ISBN 978-80-8173-006.1.
- KRÁLIK, J., KRÁLIKOVÁ, K. 2016. *Polícia (v slovenskej spoločnosti)*. Brno: Tribun EU, 2016, 248 s. ISBN 978-80-263-1050-1.
- PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Aplikčná prax*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 352s. ISBN 978-80-7380-682-8.
- Listina základných práv a slobôd, ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky
- Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky, v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní, v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok, v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov
- Rozsudok Najvyššieho súdu SR sp.zn.3Sžo/6/2014

Key words: competencies of policeman, secured person, service of the Police Corps, law of the Police Force, The correct procedure

Summary: The correct procedure is a general procedural regulations governing proceedings on the rights, legally protected interests and obligations of natural and legal persons in the field of public administration. In the event of secured person goes about making a decision about the obligations of the secured persons, and therefore the continuity and coherence of the law on the Police force and the Administrative regulations is not illogical. For clarity, and perhaps also the prevention of violations of the procedural rights of the parties, I am of the opinion that the subsidiary competence of the Administrative regulations on the exercise of the authorisation to secured the person is not suitable, it is confusing and in the application practice unnecessarily complicates the exercise of this authorization. The aim of this article was not analysed in depth the performance of the authorisation to secured the person according to the act on Police force. The aim of this article was point out both the coercive means, which the cop may be used in connection with the performance of this authorization. As well as to point to unusefull of the scope of the Administrative procedure code the provisions governing the authorisation to secured the person according to the act on Police force.

Kontaktné údaje:

*JUDr. Petra Andorová, PhD.
Katedra Správneho práva
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
e-mail: petra.andorova@minv.sk*

Právne princípy aplikácie služobných zákrokov

Anotácia: Kontrola obmedzenia ľudských práv a slobôd má nezastupiteľné miesto v rámci eliminácie protiprávnych konaní zo strany policajných a bezpečnostných orgánov. Realizácia kontroly súvisí s taxatívne stanovenými kompetenciami štátnych orgánov a inštitúcií, ktoré vo svojej činnosti aplikujú právne normy upravujúce tento systém. Na strane druhej systém právnych princíпов realizovaných v rámci aplikácie právnych noriem upravujúcich vykonávanie služobných zákrokov v plnej miere ovplyvňuje služobnú činnosť príslušníkov Policajného zboru a ich právne postavenie. Pochopenie obsahu uvedených princíпов má pozitívny vplyv na kvalitatívnu úroveň dodržiavania ľudských práv a slobôd zo strany príslušníkov Policajného zboru. Príspevok spracováva problematiku systému právnych princíпов, ktoré je nutné dodržiavať štátnymi orgánmi a inštitúcií vykonávajúcimi aplikáciu právneho inštitútu služobného zákroku.

Kľúčové slová: právny princíp, bezpečnosť, služobná činnosť, služobný zákrok, policajný útvar, príslušník Policajného zboru

Úvod

Súčasná Európa prechádza zložitým obdobím charakterizovaným nelegálnou migráciou osôb, ktorá negatívne ovplyvňuje slobody a bezpečnosť občanov štátov európskeho regiónu. Európske štáty deklarujú zabezpečenie základných ľudských práv a slobôd pre svojich občanov, ktoré sú garantované prameňmi medzinárodného práva a európskeho práva. Uvedené predpokladá pochopenie obsahu jednotlivých slobôd a priestoru, v ktorom sa realizujú. Kým v oblasti migrácie osôb štáty garantujú predovšetkým slobodu pohybu a pobytu osôb legálne sa zdržiavajúcich na území štátov, tak garantovanie bezpečnosti má vytvoriť pre uvedené subjekty pocit bezpečia. Znamená to pre donucovacie orgány poverené úlohami v oblasti bezpečnosti uplatňovať jednotné postupy odhaľovania a objasňovania protiprávnych konaní. V Európskej únii (ďalej len EÚ) priestor slobody vychádza zo základných štyroch slobôd, ktoré sú garantované primárnymi prameňmi európskeho práva a sú základom fungovania EÚ. Slobodný pohyb osôb sa nevzťahuje len na oblasť zamestnávania, podnikania, poskytovania služieb, ale jeho obsah musíme chápať vo svojej univerzálnej podobe, ktorá zahŕňa aj pohyb osôb za účelom turistiky, návštevy príbuzných a známych, štúdia a podobne. Sloboda, v zmysle voľného pohybu osôb v rámci EÚ, zostáva stále základným cieľom, ku ktorému musia podstatne prispievať podporné opatrenia spojené s bezpečnosťou osôb a ochranou verejného poriadku.

Členstvo v EÚ prináša taxatívne stanovené práv a povinnosti pre členské štáty v oblasti slobody a bezpečnosti občanov EÚ. Od roku 1998 sa priestor bezpečnosti buduje v oblasti spolupráce policajných a bezpečnostných orgánov v boji proti trestnej činnosti. Druhá stránka tohto priestoru sa dotýka inštitucionalizácie predovšetkým kreovania inštitúcií a orgánov EÚ podieľajúcich sa na boji proti organizovanej trestnej činnosti. Tretia stránka poukazuje na dôležitosť vzdelávania a výskumu v priestore bezpečnosti s dôrazom na odhaľovanie nových foriem a metód páchania trestnej činnosti s využitím nových technológií. Musíme si uvedomiť, že v súčasnosti určité formy trestnej činnosti úzko súvisia s nelegálnou migráciou a z uvedeného dôvodu niektoré členské štáty venujú pozornosť aj eliminácii nelegálnej medzinárodnej migrácie. Súčasnú nelegálnu medzinárodnú migráciu osôb podporujú niektorí predstavitelia inštitúcií EÚ spolu s niektorými predstaviteľmi členských štátov čím napomáhajú k znižovaniu úrovne bezpečnosti občanov EÚ. Táto skutočnosť úzko súvisí z následnými bezpečnostnými opatreniami členských štátov v rámci ktorých sa realizujú služobné zákroky.

Z hľadiska prameňov európskeho práva upravujúceho problematiku bezpečnosti si pozornosť zasluhuje Charta základných práv EÚ, ktorá v čl. 6 garantuje právo

na osobnú bezpečnosť. Identické právo je upravené aj v čl. 9 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach a v čl. 5 Európskeho dohovoru o ľudských právach. Spoločným rysom uvedených právnych noriem je, že sa sústreďujú len na garantovanie uvedených práv v súvislosti s obmedzením slobody z dôvodu zatknutia, zadržania, či uväznenia. Osobná bezpečnosť nebola charakterizovaná ani v širšom ani v užšom slova zmysle prostredníctvom vysvetliviek k Charte. I napriek uvedenému osobnú bezpečnosť chápeme ako ucelený systém spoločenských vzťahov a taxatívne stanovených podmienok zaručujúcich bezpečný život a legitímnu realizáciu garantovaných práv, slobôd a oprávnených záujmov fyzickej osoby v súlade s princípmi právneho štátu.

Vymenované ustanovenia nedefinujú právnu charakteristiku osobnej bezpečnosti z hľadiska univerzálneho chápania bezpečnosti ako optimálneho stavu spoločenských vzťahov či súhrnu podmienok, za ktorých je zaručený normálny chod štátnych, samosprávnych a ostatných inštitúcií, občianskych korporácií, zabezpečený život, zdravie, majetok, realizácia práv a oprávnených záujmov občanov.¹⁴ Uvedená koncepcia bezpečnosti vychádza z historického chápania bezpečnosti v druhej polovici 20. storočia.

V európskom práve bezpečnosť upravujú materiálne a formálne pramene práva. Medzi materiálne pramene zaraďujeme deklarácie, programy, agendy, správy, či uznesenia inštitúcií EÚ. Formálne pramene práva upravujúce bezpečnosť tvoria jednotlivé zmluvy či Charta. Dôležitou súčasťou systému bezpečnosti sú subjekty realizujúce a aplikujúce pramene práva upravujúce bezpečnosť a osobitne osobnú bezpečnosť občanov EÚ. Vychádzajúc z čl. 72 ZFEÚ zodpovednosť za udržiavanie verejného poriadku a zabezpečovania vnútornej bezpečnosti nesú v prvom rade členské štáty, ale v súčasnosti s obmedzeniami môžu riešiť účinne a samostatne medzinárodné hrozby a riziká. Požiadavkou súčasnosti je vytvorenie racionálneho a efektívneho systému spolupráce medzi štátnymi orgánmi členských štátov navzájom a medzi štátnymi orgánmi a inštitúciami EÚ v oblasti bezpečnosti. V tejto súvislosti je dôležité zaistiť vysokú úroveň bezpečnosti prostredníctvom spolupráce medzi policajnými, bezpečnostnými a spravodajskými službami. Realizácia foriem, metód a prostriedkov v rámci garantovania slobody a bezpečnosti osôb je nemysliteľná bez stanovenia právnych princípov, ktoré sa realizujú v systéme činností policajných a bezpečnostných orgánov.

Právne princípy

Právna teória sa zaoberá postavením princípov v samej systematike právnej vedy a poukazuje na rozdiely medzi princípmi a zásadami. Princíp reprezentuje podstatnú existenciu vyjadreného javu alebo procesu toho istého druhu s dlhodobým obsahom a formou kým zásada predstavuje základnú myšlienku – ideu obsiahnutú v konkrétnej činnosti a jej platnosť je temporálne ohraničená. Zásada taktiež predstavuje okrem základnej idey aj konkrétnu ľudskú činnosť realizovanú na základe stanovenej myšlienky. Z hľadiska práva zásada obsiahnutá v právnych normách nemusí byť zmenou takejto právnej normy recentná čím stráca svoju aktuálnosť a môže byť nahradená inou zásadou. Platnosť princípu je temporálne neohraničená t. j. existencia princípu má dlhodobý charakter. Historicky je daný a nie je viazaný spravidla na právny systém pokiaľ sa stane právnym princípom. Znamená to, že nemusí byť explicitne uvedený v právnych normách pokiaľ sa systém vyvíja v medziach právneho štátu. Nadčasovosť znamená, že právny princíp existuje aj v prípade zmeny právnej normy či právnych noriem upravujúce identické či obdobné právne vzťahy. Charakteristickou črtou teda je nadčasová forma sociálneho javu alebo sociálneho procesu obsahujú z hľadiska právneho systému právne

---

¹⁴ Pozri bližšie BERŽI, L. *Teória policajno-bezpečnostných služieb. Všeobecná časť.* s. 27 - 28.

vzťahy toho istého druhu. Zároveň to znamená, že právne princípy sú súčasťou sociálnej reality a fungovania spoločnosti.

Na základe uvedených skutočností právny princíp je explicitne nadčasové vyjadrenie formy právneho procesu alebo právneho javu so svojimi zákonitosťami vývoja uvedeného objektu s relatívne stálym obsahom a formou, ktorú realizujú a aplikujú kompetentné subjekty v systéme právnych vzťahoch spravidla rovnakého druhu. Z hľadiska existencie právneho systému temporalita právnych princípov je primárna a existencia personálneho a teritoriálneho substrátu je sekundárna.

Všade prítomná nadčasovosť právnych princípov a ich akceptácia v spoločnosti pri ich aplikovaní subjektami napomáha k rozvoju jednotlivca a spoločnosti predovšetkým v oblasti právneho vedomia. Sociálna realita umožňuje princípy identifikovať vo svojich prebiehajúcich javoch a procesoch, ktoré vplývajú na rozvoj funkcií štátu a na rozvoj práva ako regulátora správania sa jednotlivcov, skupín obyvateľstva či iných subjektov na štátnom území za asistencie verejnej a predovšetkým štátnej moci.

Medzi subsystemy princípov, ktoré sú dôležitou súčasťou jednotlivých právnych kultúr, právnych systémov či právnych disciplín ako sme už uviedli patria právne princípy. Osobitne sú dôležité pre naplnenie jednotlivých funkcií práva v spoločnosti a fungovaní štátu, jeho štátnych orgánov a inštitúcií. Nezabúdajme na to, že bez identifikácie právnych princípov sa realizácia a aplikácia právnych noriem stáva po stránke formálnej a materiálnej len jednoduchým výkonom činností k naplneniu obsahu ale nie ducha právnej normy.

Samozrejme právne princípy majú svoj rozmer, ktorý rozdeľujeme na rozmer temporálny, rozmer teritoriálny, rozmer personálny, rozmer vecný a rozmer funkčný. Temporálny rozmer preukazuje dlhodobú existenciu právnych princípov. Táto časovosť znamená trvalosť a flexibilitu a taktiež modifikáciu obsahu princípu pričom forma spravidla zostáva. Pretrváva predovšetkým z dôvodu relatívne presnej charakteristiky a prezentácie predstaviteľov vedeckej a odbornej komunity. Teritoriálny rozmer tkvie v aplikácii právnych princípov na konkrétnom území kompetentnými subjektami. Personálny rozmer sa prezentujeme v dvoch rovinách. Prvá rovina umožňuje identifikovať jednotlivcov či skupiny osôb, ktoré sa sústreďujú na realizáciu princípov v právnych vzťahoch ohľadne výskumu a možnosti využitia princípov v teórii a praxi jednotlivých právnych disciplín. Druhá rovina nám charakterizuje možnosti, ktoré sa naskytajú pri aplikácii princípov zo strany subjektov realizujúcich právne vzťahy. Sú to adresáti právnych princípov ako občania, cudzinci či policajti. Vecný rozmer ponúka pre skúmanie princípov stanovenie konkrétnej veci v rámci ktorej sa bude aplikovať princíp. To znamená, že je to konkrétna vec, ktorú upravujú právne vzťahy ako napríklad uloženie pokuty či zaistenie osoby. Preukazuje sa tým vecná pôsobnosť jednotlivých subjektov v oblasti právnych vzťahov a smeruje v našom prípade vykonávaní služobného zákroku ako právneho inštitútu policajného práva. Funkčný rozmer ozrejmuje jednotlivé funkcie, ktoré právne princípy majú a aké postavenie majú v systéme právnej vedy a teórie práva. Primárnou úlohou funkčného rozmeru je stanovenie subjektov, ktoré realizujú alebo aplikujú právne princípy v rámci právnych vzťahov. V konečnom dôsledku tento rozmer obsahuje stanovenie kompetentných subjektov, ktoré majú za úlohu spolupôsobiť pri ochrane verejného poriadku a bezpečnosti t. j. tieto úlohy sú im dané právnymi normami a upresnené v systéme interných predpisov – organizačných aktov ide tu napríklad o stanovenie úloh pre policajné útvary ako sú obvodné oddelenia. Podstatou rozmeru je stanovenie konkrétneho subjektu, ktorý v systéme štátnych orgánov a inštitúcií prostredníctvom svojich pracovníkov alebo príslušníkov v stanovených činnostiach realizujú tieto princípy.

Základnými právnymi princípmi aplikácie služobných zákrokov príslušníkom Policajného zboru (ďalej len policajt) je princíp legality, princíp legitimacy, princíp humanity,

princíp slobodného uváženia (slobodnej úvahy), princíp koordinácie, princíp kontroly, princíp temporality, princíp teritoriality a princíp personality.

Garantovanie bezpečnosti a verejného poriadku je jednou z úloh policajných a bezpečnostných orgánov. Primárne uvedené subjekty vykonávajú systém činností, opatrení a úkonov, ktorými spravidla spolupôsobia na zabezpečení verejného poriadku a bezpečnosti subjektov pôsobiacich na štátnom území. Osobitne je dôležité zdôrazniť postavenie polície ako inštitúcie, ktorá sa primárne podieľa na ochrane štátneho zriadenia a tým aj bezpečnosti občanov. Ochrana fyzických osôb pohybujúcich alebo pobývajúcich na štátnom území so sebou prináša aj zásah do ich základných práv a slobôd. Medzi formy zásahu do základných ľudských práv a slobôd patrí realizácia služobného zákroku v rámci aplikácie právnych noriem upravujúcich uvedený právny inštitút policajtmi.

Aplikácia služobných zákrokov

Služobný zákrok ako právny inštitút a súčasť terminologického slovníka policajného práva má mať zrozumiteľný a jasný obsah. Nepochybne sa stal nedielnou súčasťou tejto právnej disciplíny, ktorá sa vyvíja niekoľko storočí a je ovplyvnený myšlienkami právneho štátu. Predmetná problematika sa dotýka teoretickej a aplikáciej časti policajnej správy ako aj policajného práva hmotného a procesného.

Teória služobných zákrokov sa stala pevnou súčasťou teórie policajno-bezpečnostných služieb, ktorá pomáha policajtom zvládnuť vykonanie služobných zákrokov v rámci ich služobnej činnosti. Objektom teórie sú procesy a javy prebiehajúce pri realizácii služobných zákrokov policajtom. Predmetom sa stáva samotný priebeh služobného zákroku v jeho jednotlivých etapách a taktika vykonávania služobného zákroku. Subjektom teórie služobných zákrokov sú zakročujúci policajti na strane jednej a na strane druhej sú to fyzické osoby (občan, cudzinec) proti ktorým zakročuje.

Realizácia služobných zákrokov je ovplyvnená faktormi na ktoré vplyvajú právne princípy. Medzi faktory realizácie služobných zákrokov patrí vek policajta, čas v akom sa služobný zákrok realizuje, priestor výkonu služobného zákroku, osoba proti ktorej sa zakročuje, stupeň vzdelania policajta, úroveň výcviku policajta, telesná zdatnosť policajta, forma výkonu služby, prax policajta a úroveň dodržiavania základných ľudských práv a slobôd štátnymi orgánmi.

Samotný služobný zákrok je charakterizovaný v § 9 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore (ďalej len zákon o PZ) ako: zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorom sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby¹⁵. Táto definícia podľa Stacha vo svojej podstate skrýva pre policajno-bezpečnostné orgány vysokú mieru nebezpečia v tom, že predikuje ako základné právo a slobodu občana konanie, ktoré je inak považované za porušovanie spoločenských a právnych noriem a tým vlastne služobný zákrok definuje ako závažný (i keď zákonný) zásah do týchto práv a slobôd. Pri tom ide iba o jeden (a na vyše špecifický) druh služobnej činnosti, ktorý je možné použiť iba za osobitných zákonom daných podmienok. Služobný zákrok nie je cieľom činnosti poriadkového orgánu, ale prostriedkom na dosiahnutie cieľa sledovaného služobným úkonom alebo opatrením.¹⁵ Na strane druhej policajt má zákonnú povinnosť vykonať služobný zákrok pri kumulatívnom naplnení podmienky, že ide o policajta v službe, a aspoň jednej z nasledujúcich podmienok, že je páchaný trestný čin alebo je páchaný priestupok, alebo

---

¹⁵ STACHO, P. *Služobné zákroky. Úvod do teórie služobných zákrokov. Metodika výkonu a výcviku niektorých vybraných druhov služobných zákrokov.* s. 18.

existuje dôvodné podozrenie z páchania trestných činov alebo priestupkov.¹⁶ Policajt je však aj v čase mimo služby povinný v medziach zákona o PZ vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, ktorým je bezprostredne ohrozený život, zdravie alebo majetok. Vo všeobecnosti povinnosť vykonať služobný zákrok policajt nemusí ak sú naplnené podmienky ustanovenia § 10 zákona o PZ.

Toto ustanovenie priamo nerozlišuje prípady, či služobný zákrok nemusí, resp. nie je povinný vykonať policajt v službe alebo mimo službu. Výpočet dôvodov, v prípade prítomnosti ktorých nie je policajt povinný vykonať služobný zákrok, je taxatívne konečný, a teda nie je možné výpočet týchto okolností žiadnym spôsobom rozširovať. Ak je prítomná niektorá z takto vymedzených skutočností, policajt nie je povinný vykonať služobný zákrok. Existencia týchto skutočností teda určitým spôsobom ospravedlňuje nevykonanie služobného zákroku. Je potrebné uvedomiť si, že prítomnosť niektorej z nich, alebo aj viacerých z nich súčasne, spôsobuje, že policajt nemá povinnosť vykonať služobný zákrok, to znamená, že za prípadné nevykonanie nie je možné vo vzťahu k nemu vyvodzovať zodpovednosť. Ak by však aj napriek existencii niektorých z týchto dôvodov chcel policajt vykonať služobný zákrok, môže ho vykonať.¹⁷ Dôležité je upozorniť na povinnosť policajta, ak povaha a okolnosti dovoľujú použiť výzvu zodpovedajúcu služobnému zákroku. Pokiaľ povaha služobného zákroku vyžaduje policajt pred výzvou použije slová „V mene zákona“. S realizáciou služobných zákrokov úzko súvisí taktika zákrokov.

Taktika zákrokov je premyslená, cieľavedomá činnosť policajta pri vykonávaní služobných zákrokov, ktorej účelom je pri použití optimálneho donucovacieho prostriedku dosiahnuť cieľ služobného zákroku, t. j. zamedziť spáchaniu trestného činu alebo priestupku alebo zamedziť v ich pokračovaní. Znamená to, že policajt pred tým ako zakročí, musí si uvedomiť okolnosti a podmienky, za ktorých má zakročiť. Jednak si musí uvedomiť význam chráneného záujmu, ktorý je konaním páchatel'a ohrozovaný alebo porušovaný, ďalej miesto na ktorom má dôjsť k spáchaniu alebo je spáchaný priestupok alebo trestný čin, či ide o odľahlé miesto alebo miesto, kde sa nachádza verejnosť, resp. nezúčastnené osoby, ako aj či ide o uzavretý priestor alebo otvorené priestranstvo. Dôležité je tiež dopredu vedieť, kto je páchatel'om priestupku alebo trestného činu, či je to maloletá osoba, mladistvá alebo dospelá osoba, či ide o muža alebo ženu, či páchatel' je sám alebo či ide o skupinu osôb, ako aj či je páchatel' ozbrojený, ak áno akou zbraňou.¹⁸

Z pohľadu realizácie služobných zákrokov v rámci aplikácie právnych noriem upravujúcich tento právny inštitút je dôležité pochopiť právne princípy, ktoré priamo ovplyvňujú konkrétne služobné zákroky proti jednotlivým kategóriám osôb. Zmyslom charakterizovania právnych princípov realizovaných pri výkone služobného zákroku je ochrana zakročujúceho a osoby proti ktorej sa zakročuje. Je nutné si uvedomiť fakt, že poznanie princípov a predovšetkým ich obsah má kvalitatívny vplyv na efektívnu a racionálnu realizáciu služobného zákroku. Na strane druhej policajt musí byť vyrozumený a musí si uvedomiť limity služobného zákroku. Z pohľadu policajta je dôležité, aby na základe konkrétnej situácie vyhodnotil a zároveň si uvedomil možné alternatívy priebehu služobného zákroku. Dôležité je v rámci rozhodovania stanoviť si ak je to možné iné spôsoby služobnej činnosti pokiaľ to daná situácia dovoľuje a vykonať skôr služobný úkon či opatrenie.

Závažnosť protiprávneho konania (trestný čin alebo priestupok) a tým vzniknutá právna skutočnosť vplýva na možnosti vykonať služobný zákrok rôznymi formami aj za použitia

¹⁶ TITTOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár.* s. 78.

¹⁷ TITTOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár.* s. 83 – 84.

¹⁸ NESVADBA, A. Taktické zásady vykonávania služobných zákrokov. In: *Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov.* s. 97.

donucovacích prostriedkov. Realizácia jednotlivých foriem služobných zákrokov nie je samoučelná ale pragmatická. Policajt si musí uvedomiť že nastáva právna skutočnosť, ktorá ovplyvňuje právne postavenie zakročujúceho a osoby proti ktorej sa zakročuje.

Medzi funkcie právnych princípov aplikácie služobných zákrokov patrí funkcia ochranná, funkcia gnozeologická, funkcia edukačná, funkcia preventívna, funkcia represívna, funkcia teleologická a funkcia praxeologická.

Aplikácia je samostatný myšlienkový proces subjektu oprávneného a kompetentného realizovať právne normy. Aplikácia je zložitý systém skladajúci sa z jednotlivých prvkov realizátorov a jednotlivých štádií aplikácie právnych noriem. V rámci aplikácie právnych noriem sú štyri štádiá medzi, ktoré patrí štádium interpretácie, štádium konštrukcie, štádium subsumcie a štádium rozhodnutia. Niektorí autori uvádzajú tri etapy vynechajúc etapu konštrukcie. Uvedené štádiá budú charakterizované nižšie.

Pri aplikácii prameňov policajného práva dochádza k temporálnej náročnosti. Doslovná a presná interpretácia právnych noriem je dôležitou požiadavkou pre realizáciu služobných zákrokov. Znamená to, že rozhodnutie sa pre teleologickosť činností, ktorými sa realizuje služobný zákrok sa stáva dôležitým faktorom pre policajta z hľadiska ochrany ako jeho samotného tak aj osoby (napríklad maloletý, tehotná žena, staršia osoba, osoba požívajúca výsady a imunity) proti ktorej zakročuje. Zároveň je tu všade prítomný princíp personality.

V súčasnosti práva fyzických osôb rozdeľujeme z niekoľkých hľadísk. Predovšetkým na základe práv obsiahnutých v súkromnoprávných disciplínach a verejnoprávných disciplínach. Ďalej z hľadiska práv upravených v medzinárodnom práve (medzinárodné dohovory upravujúce ľudské práva a slobody), európskom práve (predovšetkým Charta základných práv EÚ) a v právnom systéme Slovenskej republiky (predovšetkým ústavné zákony a zákony). Aplikáciu služobných zákrokov policajtmi rozdeľujeme na základe právneho statusu policajta, na základe právneho postavenia osoby proti ktorej sa zakročuje a na základe systému činností vykonávaných policajtmi na konkrétnej organizačnej zložke Policajného zboru, na ktorej je policajt zaradený.

Oblasť aplikácie práva vyžaduje pri realizovaní platných právnych noriem povinnosť, všetkých subjektov právnych vzťahov, ktoré upravuje (štátne orgány, fyzické osoby a právnické osoby) bezvýhradné dodržiavanie platnej právnej úpravy. Na strane jednej vyžaduje súlad správania fyzických osôb a činnosti organizácií s právnymi normami a na strane druhej viažu tieto právne normy aj štátne orgány. To znamená, že rozhodovanie štátnych orgánov podľa platného práva predstavuje všeobecný princíp v celej ich činnosti a je *coditio sine qua non* legality.

V rámci aplikácie práva sa realizuje princíp legality. Pri realizácii uvedeného princípu prichádzame k zásade jednotnosti. Jednotnosť má stránku teritoriálnu, čo znamená, že sa vzťahuje na celé územie štátu a na všetky subjekty. Neprihádza do úvahy, aby štátne orgány prekročovali rozsah svojej právomoci a pôsobnosti. Právne normy platia rovnako pre všetky osoby. Osobitným problémom jednotnosti je diskrečné právo, umožňujúce viaceré druhy úvahy pri aplikácii práva a povinnosť pri realizácii práva prihliadať na konkrétne okolnosti pri vydávaní individuálnych právnych aktov. Vychádza samozrejme z princípu zisťovania objektívnej pravdy v procese aplikácie práva z požiadavky čo najspoláhlivejšieho a úplného zistenia skutočného stavu vecí. Povinnosť štátnych orgánov je zistiť objektívnu pravdu v rámci aplikácie hmotného, ako aj procesného práva. Všetky druhy úvahy štátneho orgánu pri aplikácii práva sa môžu uskutočňovať iba v zmysle a v rámci právnych noriem v zmysle zásady *secundum et intra legem*, a nie *praeter legem* a *tobôž* nie *contra legem*. Samotné porušenie zákonných práv osôb štátnymi orgánmi by bolo neúčelným a škodlivým riešením praktických problémov. Takéto javy oslabujú autoritu uvedených orgánov, posilňujú prvky formálneho, ba

sčasti aj byrokratického vzťahu medzi osobami a orgánmi verejnej správy. Medzi subjekty, ktoré majú predchádzať uvedeným negatívnym javom patria samozrejme aj policajti.

Policajti sú prísne viazaní dodržiavaním legality. Ich povinnosťou je realizovať všetku svoju činnosť a rozhodovanie v rámci práva. Policajti musia kvalifikovane ovládať právne normy, ktoré aplikujú v každodennej praxi. Realizácia práva predstavuje pretváranie právnych noriem do právneho správania subjektov práva na základe právneho konania a jednak aktmi aplikácie práva. Ďalej je to formou faktických využívaní oprávnení a plnení právnych povinností subjektami práva. Samotná aplikácia práva je osobitnou formou realizácie práva a predstavuje štátom stanovený spôsob právnej činnosti kompetentných štátnych orgánov, v rámci ktorej tieto realizujú právne normy vydávaním individuálnych právnych aktov. Individuálny právny akt predstavuje osobitný spôsob konkretizácie právnej normy na individuálne právne vzťahy, a tým aj na jednotlivé, personálne určené subjekty. Spôsobuje pre nich vznik oprávnení a právnych povinností, ktoré majú štátny a mocenský charakter, znamenajúci možnosť vynútiť predovšetkým povinnosti štátnou mocou. Aktmi aplikácie práva sa konštituuju, menia alebo rušia, príp. sa autoritatívne zisťujú oprávnenia a právne povinnosti individuálne určených subjektov. Princíp legality spočívajúci v povinnosti orgánov rozhodovať podľa platného práva, vyžaduje, aby príslušné štátne orgány fakticky aplikovali aj donucovacie opatrenia pri každom porušení práv a povinností, pri ktorých právne normy ukladajú orgánu realizovať sankciu a použiť donucovacie opatrenia. Pri aplikácii právnych noriem je často zložitý proces, ktorí spočíva v uplatňovaní právnych kritérií, poznávania, hodnotenia a rozhodovania. Protiprávne konania znamenajú i narušenie právneho systému a narušenie právneho systému nesie so sebou v neposlednej rade porušenie legality. Z princípu legality vyplýva povinnosť štátnych orgánov zabezpečovať ochranu základných práv a slobôd osôb. Z pohľadu právnych princípov aplikácie služobných zákrokov je dôležitá jej inštitucionalizácia, ktorá je zastúpená systémom štátnych orgánov a inštitúcií.

Štátny orgán je relatívne samostatnou jednotkou štátu, ktorá je jedinečná podľa právnych noriem s určitými organizačnými zvláštnosťami medzi, ktoré patrí určitá sústava týchto orgánov, s jasne stanovenými vzťahmi, vnútornou štruktúrou, právomocami a pôsobnosťou, ktorými naplňajú funkcie štátu.¹⁹

Štátne orgány aplikujúce práva a slobody osôb patria do systému štátnej správy. Štátnu správu môžeme vymedziť ako samostatný druh organizujúcej činnosti štátu. Má výkonný a nariad'ovací charakter, uskutočňuje sa v mene štátu uplatňujúc aj jeho donucovaciu moc, ktorej ciele, metódy, formy a spôsoby uskutočňovania reguluje právo. Nariad'ovacia činnosť vyjadruje právnu metódu vo vzťahu k občanom a právnickým osobám. Správne orgány, aby mohli plniť úlohy ustanovené zákonmi a inými aktmi zastupiteľského orgánu, sú oprávnené vydávať normatívne a individuálne správne akty. Táto metóda však nie je jedinou pri zabezpečovaní úloh štátnej správy. Do popredia vystupuje organizátorský charakter štátnej správy, zahrňujúci každodennú riadiacu, koordinátorskú a kontrolnú činnosť, prostredníctvom ktorej sa vytvárajú podmienky pre uspokojovanie potrieb občanov a pod. Bez oprávnenia nariad'ovacieho charakteru, ktorým disponujú správne orgány, nie je možné dosiahnuť ciele, ktoré sledujú ústavné zákony a zákony.²⁰

Systém aplikácie právnych noriem upravujúcich výkon služobného zákroku

Z hľadiska výkonu služobného zákroku má nezastupiteľné miesto realizácia práva v aplikácii práva, ktoré je dôležitou súčasťou samotnej aplikácie služobných zákrokov. Podstata

¹⁹ KLÍMA K. et al. *Státověda*. s. 190.

²⁰ ŠKULTÉTY, P. *Verejná správa a správne právo*. s. 24 - 25.

spočíva v tom, že štátne orgány so správnou, justičnou a kontrolnou právomocou vykonávajú realizáciu právnych noriem vydávaním individuálnych právnych aktov nazákladennormatívnych právnych aktov. To znamená, že štátne orgány vydávajú napríklad rozhodnutia, ktoré sa vydávajú dotknutému subjektu pri porušení určitej povinnosti, ktorú mal splniť a len splnil. Policajné orgány sú orgánmi výkonnými a platné právo aplikujú vo svojej rozhodovacej činnosti. Túto rozhodovaciu činnosť vykonávajú policajti alebo zamestnanci v rámci aplikácie práva.

Aplikáciou práva rozumieme právom upravenú činnosť orgánov verejnej moci s príslušnou právomocou a kompetenciou, ktorá vyúsťuje buď to vydávaním individuálnych právnych aktov a zabezpečovaním ich plnenia alebo uskutočňovania právnych noriem bez vydania individuálneho právneho aktu pokiaľ právna norma takýto výsledok činnosti orgánu verejnej moci nevyžaduje. Aplikácia práva v rámci uvedenej definície predpokladá predovšetkým právomoc aplikovať právo zverenému orgánu verejnej moci, ktorého povaha a postavenie v systéme orgánov verejnej moci zaručuje predpoklad pre spravodlivé rozhodnutie. Rozumieme tým aplikáciu práva v širšom slova zmysle. V užšom slova zmysle aplikácia práva je predovšetkým vydávanie individuálnych právnych aktov. Orgány verejnej moci však vo svojej činnosti rozhodujú aj v právnych vzťahoch, ktorých výsledkom nemusí byť vydanie individuálneho právneho aktu i napriek tomu, že prebehnú všetky štádiá aplikácie práva až po rozhodnutie, ktoré však nie je vydané stanoveným spôsobom, pretože právna norma takéto rozhodnutie nevyžaduje. Aj z uvedeného dôvodu chápeme aplikáciu práva v tom najširšom slova zmysle a to aj s prihliadnutím na prax policajných útvarov.

Proces aplikácie práva má niekoľko štádií, ktorými sú interpretácia, konštrukcia, subsumcia a publikácia (rozhodnutia). V staršej literatúre proces aplikácie práva má väčšinou tri základné štádiá: zistenie skutkového stavu riešeného prípadu, zistenie právnej normy, podľa ktorej sa musí prípad riešiť a vydanie individuálneho právneho aktu.

Interpretácia smeruje k správne mu objasneniu významu obsahu právnej normy. Súčasťou toho je poznanie právnej normy vyššej právnej sily a potvrdenie identity poznávanej právnej normy, čo totiž je právnou normou platnou a prináleží k danému systému platného práva. Ide tu predovšetkým o overenie oficiálneho textu právnej normy a ujasnenie si obsahového zmyslu textu, ktorá ako predpokladáme upravuje riešený prípad. Pri aplikácii služobného zákroku policajtom je dôležité aby uvedený subjekt nie len ovládal právny text v paragrafovom znení, ktorý upravuje vykonanie služobného zákroku, ale aby bol schopný pochopiť jednotlivé právne inštitúty obsiahnuté v ustanoveniach zákona. Jadrom konštrukcie je zisťovanie všetkých faktorov o konkrétnom prípade a skutočného stavu konkrétnej veci z toho hľadiska, či ide o právny alebo neprávny prípad, a ak ide o právny prípad, do ktorej oblasti verejného alebo súkromného práva je ho treba zaradiť. Znamená to klasifikovanie protiprávneho konania (trestný čin alebo priestupok), alebo dôvodného podozrenia z páchania takéhoto konania osobou zo strany policajta vykonávajúceho služobnú činnosť. Subsumcia je vlastná aplikácia právnej normy, pri ktorej ide o myšlienkový proces. Pri ňom porovnáваме konkrétny prípad a jeho konkrétnu skutkovú podstatu so všeobecnou skutkovou podstatou vyjadrenou právnou normou, potom vyslovíme výrokom záver, ktorým tento konkrétny prípad podradíme (nepodradíme) pod právnou normu, ktorú sme interpretovali a porovnávali jej obsah s konkrétnym prípadom. Policajt si na základe návykov, naučených postupov a praktických skúseností stanoví záver, že sú naplnené taxatívne stanovené podmienky pre vykonanie služobného zákroku voči osobe páchajúcej protiprávne konanie. Posledným štádiom aplikácie práva je publikácia (vydanie rozhodnutia) individuálneho právneho aktu.²¹ V prípade rozhodnutia vo veci samej rozlišujeme účinnosť, právoplatnosť, vykonateľnosť a výkon

²¹ PRUSÁK, J. a kol. *Vybrané kapitoly z modernej teórie štátu a práva*. s. 153 – 154.

rozhodnutia. Pri aplikácii služobných zákrokov sa rozhodnutie nerealizuje individuálnym právnym aktom ale konkrétnou činnosťou policajta, ktorou zasahuje do práv a slobôd osoby. S tým súvisí aj aplikácia princípu slobodnej úvahy, ktorá ovplyvňuje aj použitie donucovacích prostriedkov.

V rámci aplikácie práva štátnymi orgánmi je vylúčené aby normotvorca postihol všetky právne vzťahy toho istého druhu v právnych normách. Preto umožňuje štátnym orgánom na základe rozličných druhov prípadov dostatočný priestor na úvahu. Pretože štátne orgány sú viazané právnymi normami, ktoré obsahujú okrem iného aj ich právomoci a kompetencie je čiastočne prípustné aby sa slobodná úvaha používala pri aplikácii normatívnych právnych aktov, ktoré upravujú právne postavenie osôb. Na strane druhej slobodná úvaha pri realizácii služobných zákrokov má opodstatnenie napriek deklarovaniu právnych vzťahov, ktoré upravujú systém základných práv a slobôd jednotlivcov.

Pri aplikácii niektorých druhov služobných zákrokov policajt musí využívať slobodnú úvahu. Priestor pre slobodnú úvahu má byť primeraný hlavne vo vzťahoch zakračujúcich policajtov k osobám, a to z hľadiska kategorizácie týchto osôb a možnosti zásahu do sféry osobných práv a slobôd. Z uvedeného dôvodu je nutné zdôrazniť predovšetkým odbornú pripravenosť policajtov pri aplikácii právnych noriem, ktoré upravujú služobné zákroky. Nezabúdajme na skutočnosť, že právna norma o ktorú sa činnosť policajta opiera stanoví pravidlo pre prípady druhovo totožné, neurčitého počtu činností a dôraz je kladený na už hore uvedené typové pravidlo na strane druhej ale zdôrazňuje skutočnosť, že každý prípad ktorý policajt rieši individuálne je konkrétny, jedinečný čo prináša problém vzťahu právnej normy k jedinečnému prípadu na ktorý dopadá a problém viazanosti policajta princípom legality pri aplikácii právnej normy. Tento stupeň realizácie činností v rámci výkonu služobného zákroku je v rôznych situáciách rôzny od striktnnej viazanosti až po právomoc uvážiť, či právna norma bude v konkrétnom prípade aplikovaná.

Pokiaľ však nejde o intenzívne zásahy do ľudských práv a slobôd a pokiaľ sa z vecných dôvodov nedajú stanoviť presné, podrobné a jednotné pravidlá, je nutné ponechať policajtom priestor v širších medziach, ktoré umožňujú pri aplikácii práva prihliadať k podmienkam jednotlivých prípadov, hlavne k miestnym a časovým okolnostiam. Domnievame sa, že v tom spočíva racionálne jadro inštitútu slobodnej úvahy pri aplikácii práva. Zároveň tento inštitút neopravňuje k ľubovôli. Policajti na policajtných útvaroch nemajú zmocnenie k neohraničenej voľnosti, bolo by to v rozpore s princípom legality. Na konkrétnom mieste a čase musí byť právna norma aplikovaná rôznymi policajtmi rovnako.

Záver

Aplikácia služobných zákrokov si vyžaduje stanovenie základných právnych princípov, ktoré policajt realizuje pri tak zložitom právnom inštitúte ako je služobný zákrok. Musíme si uvedomiť skutočnosť, že policajt vykonávajúci služobný zákrok zasahuje do základných ľudských práv a slobôd. Pri realizácii právnych princípov vychádzame zo stanovenej kompetencie policajtných útvarov na ktorých policajt vykonáva službu. Dôležitým sa stáva fakt, že policajt vykonáva pred samotnou realizáciou služobného zákroku individuálne rozhodnutie o forme, metódach a prostriedkoch, ktoré využije pri služobných zákrokoch. V každom konkrétnom prípade sa sústreďuje na realizovanie metodiky a taktiky výkonu služobného zákroku a využíva nadobudnuté vedomosti, zručnosti, návyky a praktické skúsenosti z výcviku jednotlivých druhov služobných zákrokov. Nie je možné opomenúť medzinárodný prvok pri realizácii služobných zákrokov voči cudzincom. Nie menej dôležitou skutočnosťou pri realizácii služobných zákrokov je skutočnosť, že Slovenská republika ako členský štát EÚ má

stanovené úlohy v oblasti policajnej spolupráce v rámci ktorej sa môžu realizovať spoločne služobné zákroky slovenskými policajtmi a policajtmi iných štátnych orgánov členských štátov.

Key words: police, police administration, police service, police intervention, compliance and application of legislation

Summary: By guarantee of citizens security in the rule of law is one of the fundamental tasks of police and security authorities. This is closely linked to the protection of fundamental human rights and freedoms enshrined in the material and formal sources of law. The control of restrictions on human rights and freedoms has an irreplaceable role in the application of legal regulations governing the system of police interventions. On the other hand, the legal principles implemented in the application of the legal norms that contain police interventions fully affect the police service and their legal status. Understanding the content of the legal principles of the application of official interventions positively affects the respect of human rights and freedoms by police officers. At the same time, adherence to these legal principles aims to eliminate the abuse of state power in the police service and protects persons from unlawful conduct of police officers.

Literatúra:

- BALGA, J. 2003. *Teória služby cudzineckej polície*. Bratislava: Akadémia PZ, 2003. 76 s. ISBN 80-8054-278-3.
- BERŽI, L. 1996. *Teória policajno-bezpečnostných služieb. Všeobecná časť*. Bratislava: Akadémia PZ SR Bratislava, s.244 ISBN 80-88751-93-4
- KLÍMA K. et al. 2006. *Státověda*. Plzeň : Aleš Čeněk. 2006. s. 190. ISBN 80-86898-98-9.
- NESVADBA, A. 2018. *Taktické zásady vykonávania služobných zákrokov*. In. Zborník z medzinárodnej konferencie konanej dňa 19. novembra 2018 „Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov“. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 2018. 159 s. ISBN 978-80-8054-789-9
- PRUSÁK, J. a kol.1992. *Vybrané kapitoly z modernej teórie štátu a práva*. Bratislava: Univerzita Komenského. 1992. s. 188. ISBN 80-223-0344-5.
- STACHO, P. 1998. *Služobné zákroky. Úvod do teórie služobných zákrokov. Metodika výkonu a výcviku niektorých vybraných druhov služobných zákrokov*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 1998. 108 s. ISBN 80-8054-076-4.
- ŠKULTÉTY, P. 2008. *Verejná správa a správne právo*. Bratislava: VEDA. 2008. s.201. ISBN 978-80-224-1023-6.
- TITTOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer. 2017. 394 s. ISBN 978-80-8168-577-4.

Kontaktné údaje:

prof. Dr. Jozef Balga, PhD.
Katedra správneho práva
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
e-mail: jozef.balga@minv.sk

The position of the studies on immigration issues and border policing in the Hungarian higher education

Abstract: The paper presents not only the Hungarian police higher education, but also the requirements related to the education immigration issues and border policing. The National University of Public Service – as a unique institution in Europe – educates professional civil servants, military officers and police officers. Immigration and border policing studies are in the focus of police education. The aim of this education is to teach police students how to serve at the state border and what is the procedure with foreigners or against irregular migrants.

Key words: immigration, police higher education

Introduction

Hungary carries out an extremely responsible task at the Eastern land borders of the Schengen Area in order to contribute to the security and safety of the whole Schengen Area. Beside the strict controls carried out at the external borders, controls carried out on the territory of the Schengen Area, in other words, using today's terminology, in-depth controls are also of major importance. These measures were designed to ensure that those persons will be subject to proceedings who, despite the strict border control, – at the Schengen external border of any Member State – manage to illegally enter the territory of a Member State, moreover, to decrease the security risks arising from the abolished border control between the Schengen Member States.²⁴

The performance of the border and aliens policing-related tasks requires prepared staff with up-to-date professional knowledge. In order to preserve the value of professional knowledge, to prevent its obsolescence and to keep it continuously up-to-date, the Commission of the European Communities presented the 'A MEMORANDUM on Lifelong Learning' in 2000 already, and in 2001, the guidelines to achieve a European area of lifelong learning. *'Lifelong learning is no longer just one aspect of education and training; it must become the guiding principle for provision and participation across the full continuum of learning contexts. The coming decade must see the implementation of this vision.'*²⁵ Both documents have strengthened the appreciation of continuous self-education and further training which factors are certainly influencing the staff performing professional duties in the field of policing/law enforcement too. This learning 'demand' and 'necessity' – which serve as a basis for that the quality of the performed tasks grants the skill level – have led to the development and operation of a further training structure which is adjusted to the integrated public service career model in Hungary.

In the police higher education, the Faculty of Law Enforcement of the National University of Public Service (hereinafter: NUPS) plays the main role in meeting the above mentioned requirements. This Faculty has a separate education programme beside the

---

²² József Balla Dr., PhD, Police Colonel, National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement. ORCID: 0000-0002-6113-5350, balla.jozsef@uni-nke.hu

²³ Zoltán Hautzinger habil. Dr., PhD, Police Colonel, National University of Public Service, Faculty of Law Enforcement.

ORCID: 0000-0002-1685-6036, hautzinger.zoltan@uni-nke.hu

²⁴ Balla József: Border Guard Training in Hungary Ensuring the Security of the Schengen Area, *Hadtudományi szemle*, 10 (3), 2017., p. 449-462.

²⁵ A MEMORANDUM on Lifelong Learning, Brussels, 30 October 2000, SEC(2000) 1832, - p. 3.

Source: www.nefmi.gov.hu/europai-unio-oktatas/egeszeleten-at-tarto/memorandum-tanulas, 10 September 2019

traditional law enforcement and public order education in order to ensure the recruitment of officers in the field of border policing and aliens policing. The following two independent departments are responsible for these education programmes: the Department for Border Policing and the Department of Immigration and Nationality. This study attempts to briefly introduce the peculiarities of these education programmes.

Characteristics of the border police officer training

According to the agreement concluded on 14 February 1992 between the National Border Police Headquarters of the Ministry of Interior (hereinafter: MOI) and the Police College, the National Border Police Headquarters of the MOI ‘undertook to establish the Department for Border Policing with effect from 1 March 1992 according to the approved organisational chart of the National Border Police Headquarters of the MOI. The department is the organisational unit of the College and carries out its activities in accordance with the college regulations. The National Border Police Headquarters of the MOI exercises the professional management and the employer’s rights.’²⁶ As a certification requirement for those border police officers who graduate from the college education organised by the Department for Border Policing²⁷, the Chief of the Border Police set out the following:

‘He/she should be able to:

- lead and manage in the field where border protection and border authorities are deployed while possessing the acquired leadership, military and professional knowledge,
- exercise management functions based on his/her preparedness in his/her own area of expertise,
- fill those positions in border protection and border management which are appropriate to his/her qualification enabled by his/her broad knowledge.’²⁸

In the past 25 years – during which border policing has fundamentally changed both in terms of its organisation²⁹ and its tasks³⁰ – did the purpose of the training have to be changed? This question is answered by the Curriculum 2017/2018 of the Law Enforcement BA where the special education objective of the Border Policing Specialisation is that graduates should have comprehensive knowledge of the management and the organisation method concerning the structure, operation and management of the border policing branch of service of the Police. They should have border policing knowledge concerning the European Union and Schengen statutory regulations, agencies and strategies. They should know the border policing IT and

---

²⁶ Agreement concluded between the National Border Police Headquarters of the MOI and the Police College concerning the education of border police professionals. No. 15-22/3-B/1992, 14 February 1992

Source: Department for Border Policing, Faculty of Law Enforcement, National University of Public Service.

²⁷ The use of the term border policing was forward-looking as in 1992, it still has not been present in the organisational structure and technical terminology of the Border Guard as a term filled with content, however, in 1907, with the Border Policing Handbook written by Ferenc Pavlik and Imre Laky, the term became accepted. Ferenc PAVLIK – Imre LAKY (1907): Border Policing Handbook. Budapest. 404.

²⁸ Major legislations concerning the implementation of the border guard, border police officer training, training objective and requirements, moreover, the terms conceded by the Border Guard. No. 3-2/6-18/1998., Budapest, National Border Police Headquarters.

Source: Department for Border Policing, Faculty of Law Enforcement, National University of Public Service.

²⁹ From 31 December 2007, the independent Border Guard ceased to function as from 1 January 2008, it was integrated into the Police.

³⁰ Hungary joined the European Union on 1 May 2004, then on 21 December 2007, it became a full member of the Schengen Area, and at its Schengen internal land borders, border controls were abolished. In the case of air border control, the border traffic control of internal flights was abolished on 31 March 2008.

information processing systems of the EU (SIS II, SIREN, VIS, EES, EURODAC, EUROSUR, e-Gate, RTP). They should be able to perform tasks related to the integrated border management, border policing administration and other professional tasks, furthermore, to manage conflicts arising from the migration situation

Based on source analyses, it can be established that the education objective has not changed, it is permanent, with the proviso that the content of the training is also influenced by those changes which occur in the practical implementation of border policing. These changes shall be implemented in the higher education as well to which it is essential to have such an educational concept which ensures the accomplishment and enforcement of the professional/training goals of the border police in the short, medium and long term too.

During the border police officer training, the Department for Border Policing shall lay great emphasis on trainings which prepare students for becoming a commander since, following the graduation, these graduates shall serve as the leaders of the executive staff. It is inconceivable that the graduated border police officers do not have this knowledge and these skills as their preparation for the execution of deputy commander tasks predestines them for this, and during the training period, they shall become capable of managing and leading subordinates, they have to learn how to take care of them and grant their remuneration. Currently, the Department for Border Policing of the Faculty of Law Enforcement of the NUPS is the only place where the education of junior border police officers takes place. This value shall be preserved.

The border police officer training cannot remain within the national frameworks only. The expanding international requirements shall also be met and the Department for Border Policing shall consider it a strategic objective. It shall be ensured that the students get to know to the joint regulations with regard to the Schengen Area and successfully join the ever-expanding international border police cooperation. This is partially supported by the implementation of learning outcomes in the training schemes as it was set out in the Sectoral Qualifications Framework drafted by Frontex.

So that the Department could work in accordance with the requirements, I consider it necessary and justified to define the distinct responsibilities. These are as follows:

- coordination of professional activities;
- coordination of international activities;
- coordination of scientific activities;
- coordination of research activities.

Beside education, research activities are also essential and they are an integral part of higher education. They contribute to the ‘birth’ of publications meeting the scientific requirements, and also to the mediation of professional knowledge with above-average efficiency. From January 2018, the Department for Border Policing has participated in the following international and national researches:

- Intelligent Portable Control Devices (iBorderCtrl);
- Smart Resilience for Smart Critical Infrastructure (Smart Resilience);
- Heterogeneous Swarms of Autonomous Robots for Border Surveillance (ROBORDER);
- Smart Mobility at the European Land Borders (SMILE);
- Preventing minors being taken illicitly abroad (BBA242-2015-00003);
- carrying out educational és research tasks of the (Public Administration and Public Service Development Operational Programme, hereinafter: KÖFOP) project titled *Capacity-building for the more efficient detection of corruption cases and their prevention*;

- compiling the monograph titled *Security increasing effects of travel and personal identity documents containing biometric data on border and public security* (KÖFOP);
- (KÖFOP) project titled *Studying the cause and effect relationship between travel document forgery methods and border check technologies, 1989–2016*;
- (KÖFOP) project titled *Conditions of the temporary reintroduction of border controls at Hungary’s Schengen internal borders*;
- writing the border policing-related entries of the *Law Enforcement Lexicon* compiled in the framework of the Ágoston Karvasy Law Enforcement Theory and History Research Group (KÖFOP).

The compliance with the requirements for the lecturers’ work could contribute to meeting the clients’ demands, to ensuring the continuous, two-way information flow between professionals and lecturers and to the practice-oriented preparation of students. These requirements are as follows:

1. Meeting the clients’ demands:
During the education of junior officers in the border policing branch of service, clients’ demands need to be kept at the forefront, and now, switching from the clients’ side to the lecturers’ side, I consider meeting these real requirements to be one of the primary and most significant objectives.
2. Passing on up-to-date knowledge:
Such knowledge shall be passed on the students which has been processed and presented through up-to-date, system approach, practical examples during the lectures. This knowledge shall entrench so that it could become a skill. A student can become self-confident and can accomplish his/her mission in the long term only if he/she possesses such level of theoretical knowledge.
3. Making practical lectures ‘tangible’:
Beside the outlined methodology of theoretical lectures, particular attention should be paid to practical lectures as well. The correlations between theoretical knowledge and their practical application, and the fact that they are built upon each other must be understood so that the students could develop skills based on them. To this preparation, those opportunities shall be discovered during which students can use, for example, the technical and IT devices in real life situations.
4. Encouraging researches in the course of self-learning:
Beyond the lectures, special attention shall be paid to that students should receive such self-learning tasks the solution of which is not devoid of doing researches, either using a library or the internet. It is also required to establish a system approach through the tasks, moreover, to get the students to recognise correlations and draw conclusions.
5. Reinforcing the ‘mission’ of an internship:
Internships shall become a key element of practical trainings which shall also be filled with real content so that they could improve the students’ skills. I consider the management and review of this to be a high-priority task of the lecturer.
6. Reinforcing the originality of the theses:
Writing a thesis shall not be considered a tool to achieve a goal but rather such a creation throughout which the student presents that he/she has extensive knowledge in the chosen field of expertise, is experienced in understanding academic literature, is able to structure and analyse them on his/her own, able to draw conclusions and protect his/her statements with arguments. In border policing, new issues and

procedures keep appearing the elaboration of which can make a thesis relevant, and emphasis should be laid on this, not on those writings which ‘have been processed for the millionth time but structured, edited and worded in a new way’.

7. Reinforcing the training to become a leader:

Beside education, great emphasis shall be laid on mentoring as well since graduates are going to start their service in a hierarchical organisation as deputy commanders – later on, depending on the promotions, they can become higher-level leaders and surely many of them will – where beside being loyal to the organisation and complying with its rules of conduct, they have to become idols and accepted leaders through personally serving as an example for the sub-ordinates. Leadership training is a key issue as it may be seen in their commitment, appearance, communication and conflict management skills, behaviour and professionalism. During the training, beside positive examples, in order to establish a strong bonding with the border policing branch of service, it is essential to present and preserve the traditions, to receive information from the decisive leaders of the branch of service, arouse the interest of students and make them like this profession.

In order to make the qualified staff members stay with this branch of service for a long period of time, and to have the energy and financial resources invested in their training result in the capacity-building of the service, moreover, to grant junior officers’ education for decades, it is essential to present the predictable future already in the course of the training, the practical opportunity for which is ensured by the career model.

8. Discovering the educational opportunities of special border policing knowledge and the related training:

Within the Police, border traffic control is considered a special field but the knowledge taught in the framework of this shall be generally known, among others, among the colleagues of the traffic police and public order branch of service too. For example, the purpose of in-depth control, – which task is assigned to the whole staff of the Police – is to detect those non-Hungarian citizens who unlawfully reside in Hungary. Therefore, it is required to have everybody know the practical mechanisms of the control of national identity documents (should know not only the security features of Hungarian identity documents), furthermore, the requirements of lawful residence. Taking into account the principle of concentration of power and tools, it is reasonable to check these requirements during a traffic police or public order control. In order to do so, similar knowledge is required as in the case of the border policing branch of service.

9. Using the opportunities of distance learning students:

Border police training is in the fortunate position that it has both full-time and distance learning classes on all three years. The vast majority of those students who participate in the distance learning have such practical experiences and knowledge the passing on of which could have a motivating impact on the regular students. Depending on the opportunities, it would be practical to establish this knowledge transfer – within controlled frameworks – even by establishing a ‘mentor’ system which could enhance the broader preparation of full-time students.

10. Feedbacks and follow-up of graduates:

In order to more effectively discover and develop both the ‘weaknesses and deficiencies’ of the educational activity and to enhance the preparation of students

being enrolled in a training for becoming early-stage employees, it is justified to elaborate and operate a follow-up system.

11. Assessing the opportunities of a border police professional workshop and its establishment in the future

It is justified to establish such a border police professional workshop, in order to ensure the students' professional development and to strengthen their bonding with this branch of service, where students could meet on a monthly/quarterly basis with particular local, territorial and central leaders with whom they could have an informal discussion – respecting, of course, the position and rank of the leaders – about the topical issues of border policing. This workshop could enable the students to get to know to the theoretical teaching material from the practical side, to discover the personal areas of interest in a broader way, to get to know to the leaders of the organisational units, and if applicable, to 'choose' an organisational unit following the graduation. It is appropriate to tie this choice to the study results, and this way, it can also have a motivational impact resulting in improved performance.

12. Teaching material development and update:

During the update of teaching materials, particular attention shall be paid to being up-to-date, and niche teaching materials should be created where still no tangible version is available. Such examples are the system of in-depth controls, the systemic use of modern border surveillance technical devices, their supporting impact on the management function, the place and role of the European Border Surveillance System (EUROSUR) in border policing, moreover, the methodology of border traffic control in case of the failure of border police systems.

13. Strengthening the exploitation of research activities:

In connection with the lecturers' work, the opportunity shall be established for the border policing-related professional issues with scientific precision to be integrated in the relevant research community at the university, outside the university, nationally and internationally too. Full use shall be made of the potentials of the border policing training of the university in international projects as well, furthermore, active participation is required in those professional issues which shall be solved by the client in theory.

14. Cooperation in the training, building upon each other

'Live' relationship shall be maintained with the border police trainings offered by law enforcement secondary schools – taking into account that the graduates of the law enforcement schools will be the sub-ordinates of the graduates of the Faculty for Law Enforcement, and the management functions shall be exercised against them.

Aliens' police officer training

The issue of migration could be inserted into the sector of social security with the proviso that its cumulative effects will be seen also in the political, economic, or in extreme cases, in the military sector in the long term.³¹ Therefore, those law enforcement branches will be of higher priority which were intended to handle the migration-related phenomena. This is especially true for those systems which implement the control of nation states' and particular international communities' (as regards Hungary, it is the European Economic Area) borders,

---

³¹ Edina Vajkai: The Security Aspects of Immigration in Central Europe. In. Zoltan Hautzinger (ed.): Dynamics and Social Impact of Migration. Dialog Campus, Budapest, 2019. p. 287

furthermore, for aliens policing covering the non-nationals of these nations states and community member states.

Aliens policing and border policing – being, however, two synergic policing systems – have such features due to which they can be interpreted based on separate definitions. While in the case of border policing steadiness is the decisive feature, in the case of aliens policing it is about dependence on persons or clients. Border policing exerts its effect exclusively in order to maintain the lawful status (order) at the state border and in the surrounding area, at the border crossing points and in the border area. Aliens policing covers, without any geographical limitations, persons who do not have the nationality of the Member State of residence, more specifically, those foreigners whose entry and residence shall be controlled under separate legal frameworks. Consequently, aliens policing can operate both at the state border and within the country. Nevertheless, both border policing and aliens policing may cover residents – who have the nationality of the Member State of residence – too. This circle is much wider in the case of the border policing activities as in the area of the state border and in border traffic, typically not only foreigners are present, while in aliens policing, residents are present only exceptionally if it is required due to their status as deliverers, employers, accommodation provider etc. The distinction between border policing and aliens policing tasks can also be seen in the organisational structure of the authorities. Border policing is fundamentally a general police activity. It is the system of such tasks which, if needed, may be accompanied by the establishment of checkpoints, roadblocks, closure of an area and enhancement of police presence. Aliens policing, however, is such an official activity which – through its client focus too – should operate through the enforcement of individual rights. It does not necessarily require the use of classic police tools. Whilst a general police authority may be responsible for border policing tasks, the number one authority of aliens policing must be a professionally independent enforcement authority.³²

The independent system of border policing and aliens policing tasks has an impact on the planning of police higher education as well.³³ This is the reason why, beside the border police training which has been existing for twenty-five years, the specialisation Migration Policing (immigration and nationality) appeared half-decade ago. This means meeting such a demand which, basically, focuses on broadening the administrative and policing knowledge related to foreigners while being subordinated to the internal affairs.

Since 2012, there is an independent Department of Immigration operating at the Faculty of Law Enforcement of the NUPS, and there is a separate migration training for those who are going to continue with their policing career at the Hungarian authority dealing with aliens (National Directorate-General for Aliens Policing).

The most important training outcome requirement of the aliens policing and migration administrator training is that the colleagues who have obtained a qualification shall:

- thoroughly know the system of the most important underlying causes of migration, the basic definitions used in migration-related researches, moreover, the related migration research theories,
- have extensive knowledge of the evolution of the national legal rules applying to foreigners, the evolution of the national regulations on asylum and the relevant legislative environment,
- have a deep knowledge of the national and EU aliens regulatory frameworks and the related regulations,

---

³² From 1 July 2019, it is the National Directorate-General for Aliens Policing in Hungary.

³³ Jozef Balga: Migration as the Object in Higher Education. In. Zoltan Hautzinger (ed.): Dynamics and Social Impact of Migration. Dialog Campus, Budapest, 2019. p. 195

- have knowledge of those nationality laws which could possibly be applied in their work,
- have a thorough knowledge of the organisational structure and operation of state organisations related to domestic migration.

Aliens policing training is realised both as a specialisation for civilians and the police. The difference is while the specialisation for civilians prepares students for carrying out migration-related administration tasks, the police (aliens policing) higher education provides the students with all those professional knowledge beside the preparation for general police tasks which are essential for them to be able to carry out those activities which belong to the competence of the aliens policing authority. The training offers a unique knowledge, for example, lectures on the history of aliens-related regulations (history of the profession), migration theory, aliens policing, asylum, nationality law, migration and security, and last but not least, analysis of crimes related to foreigners, crimmigration which analyses the connectivity between crime studies and aliens policing.

Beside aliens policing training, such a research work is also required the objective of which is the development of migration administration, the drafting of such recommendations which have a direct link to the support of public tasks of public administration and public service concerning migration (administration of aliens and asylum) according to the international EU requirements. Researches related to human migration rely on the hypothesis that the current migration tendencies and dynamics have different significance for particular states, societies, and the development of migration-related regulations. The desirable and undesirable forms of human migration present challenges for the countries of origin, the transit and the receiving countries at the same time.

Today – especially in the field of policing-related researches – rather the irregular forms of migration and its asylum aspects are major concerns for the public, however – it is worth mentioning here too – that the regular forms of migration could have a much bigger influence on the opinions of foreigners or the subjective feeling of security within the particular receiving societies. The constant migration flow itself generates conflicts between countries, regions and continents. Migration circumventing the laws is typically accompanied by various activities which pose security risks (illegal employment, human smuggling or trafficking, organised crime, terrorism etc.). Researches concerning security often assess the events from the point of view of the receiving countries and those states which are exposed to migratory pressures but the security of migrants or persons currently in motion are of equal importance but this is spoken of much less. Many new theoretical aspects of irregular migration have appeared nowadays. Such an example is crimmigration which examines the criminal or criminological responses of a state given to the undesirable impacts of migration. Experiences gained from the result of such a research could prove really useful in the law enforcement higher education.

Conclusions

The border police and aliens policing training has been positioning itself in the Hungarian law enforcement higher education for more than a quarter of a century. Earlier, its exclusive place was the Police College while currently, such studies can only be attended at the Faculty of Law Enforcement of the NUPS either at the Department for Border Policing or at the Department of Immigration and Nationality. The peculiarity of both the border police officer and the aliens police officer training is that, on the one hand, they prepare students for carrying out general police tasks, and on the other hand, they offer such unique professional knowledge

which is not an integral part of the police activities (administrative, traffic policing, public order protection etc.).

Due to police measures related to foreigners, however, both the border police and the aliens policing training shall have an impact on other professional police subjects. According to this, every police officer shall know the regulations related to the crossing of the state border and the requirements of lawful residence, but not all of them shall have a deep knowledge of aliens policing, asylum or visa-related tasks of public authorities. These are such unique items which are not connected to other police branches of service and the education of which is the task of the above mentioned border police and aliens policing higher educational programmes.

Contact information:

assoc. Prof. Dr. Zoltán Hautzinger, PhD.

Department of Immigration and Nationality, National University of Public Service, Hungary

col. assoc. prof. Dr. József Balla PhD.

Department of Immigration and Nationality, National University of Public Service, Hungary

Etické hľadiská vykonávania služobných zákrokov

Anotácia: Vykonanie služobného zákroku je ukotvené v konkrétnej situácii, do ktorej vstupuje viacero aspektov. Okrem požiadaviek na znalostné, odborné a fyzické kompetencie policajtov nadobúdajú v tejto súvislosti významné postavenie aj etické, psychologické alebo sociálne faktory. Tie výraznou mierou vstupujú do správania, rozhodovania a konania policajta, ktorý služobný zákrok vykonáva. Príspevok sa zameriava na etické aspekty vykonania služobného zákroku, ktoré skúma z troch hľadísk: z hľadiska hodnôt a noriem policajnej etiky, etických zásad vykonania služobného zákroku a z hľadiska výskytu a riešenia etických dilem.

Kľúčové slová: služobný zákrok, policajná etika, hodnoty, normy, etické zásady, etická dilema

Úvod

Povolanie policajta so sebou nesie viacero náročných požiadaviek na jeho osobnosť. Vyvierajú z charakteru policajnej práce, ktorá vo svojich špecifických činnostiach zasahuje do základných ľudských práv človeka a jeho osobnostnej integrity. Úspešný výkon služby ovplyvňuje v neposlednom rade osobnostná charakterová výbava príslušníka PZ, jeho schopnosť čeliť záťažovým situáciám a odborné spôsobilosti, ktoré nadobudol vzdelaním a skúsenosťou. Dnes „je nevyhnutné, aby optimálne komunikoval, mal osvojené vhodné copingové stratégie pre zvládnutie každodennej záťaže, aby v záujme štátu občanom sprostredkúval správne normy a hodnoty. Navyše musí flexibilne reagovať na inovácie moderných technológií, ktoré sa stali súčasťou výkonu služby. Pri tom všetkom sa od neho očakáva, že ostane empatický a ľudský, nápomocný občanovi a schopný zodpovedne aplikovať právne normy v praktickej rovine.“³⁴ Okrem odborných vedomostí a fyzickej zdatnosti, musí teda policajt disponovať tiež etickými, sociálnymi a psychologickými kompetenciami. Tie sa uplatňujú aj vo vykonávaní služobného zákroku.

Samotné vykonávanie služobného zákroku v sebe obsahuje niektoré ťažkosti, ktoré vstupujú do rozhodovania a konania policajta v konkrétnej situácii. Pri vykonávaní služobného zákroku policajt zasahuje do základných ľudských práv inej osoby pričom sa kladie dôraz na zákonnosť zákroku, primeranosť zvolených spôsobov a metód s cieľom dosiahnuť želaný stav. „Pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s touto jeho činnosťou vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou.“³⁵ V znení tohto zákonného ustanovenia môžeme zachytiť pojmovú nejednoznačnosť niektorých formulácií ako napríklad „miera nevyhnutná na dosiahnutie účelu“ alebo „bezdôvodná ujma“. Kto alebo čo túto mieru určuje? Kedy je ujma bezdôvodná a kedy dôvodná? Ako odlíšiť jedno od druhého? Tieto otázky sú kladené na policajta a zodpovedať ich musí sám, pričom za svoje rozhodnutia nesie plnú zodpovednosť pred sebou i spoločnosťou.

Každá situácia je jedinečná a vykonanie služobného zákroku policajtom ovplyvňujú mnohé faktory. Rozhodovanie a konanie je výsledkom autonómneho aktu policajta v daný neopakovateľný okamih. Požiadavky kladené na formu a charakter policajnej činnosti sú ukotvené v axiologickom rámci policajnej etiky, pričom sú artikulované v normatívnom rámci vyjadrenom v Etickom kódexe PZ. Popri týchto všeobecne prijímaných normách policajnej

³⁴ CIPRO, I. Dobrotkove témy v priereze vzdelávania príslušníkov Policajného zboru a ich význam. In: FORGÁČOVÁ, L., HERETIK, A. (eds.): *Kapitoly z psychopatológie 10*. s. 7.

³⁵ §8 (1) zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore. In: *Zákony 2019*. s. 463.

etiky však v súvislosti s vykonávaním služobného zákroku musíme hovoriť tiež o konkrétnych etických zásadách, ktoré jeho vykonanie predpokladá. Situácie, do ktorých policajt vstupuje neraz vyvolávajú mnohé otázky a rozhodovanie policajta odohrávajúce sa v krátkych časových úsekoch je vystavené napätiu nielen vzhľadom k vonkajším okolnostiam, ale tiež vnútornému napätiu, v ktorom sa môže opakovane pýtať: Ako správne konať? Akými spôsobmi dospieť k sledovanému cieľu? Ako zasiahnuť? Zasiahnuť vôbec?

Širokú škálu etických problémov súvisiacich s praxou vykonania služobného zákroku môžeme zachytiť v troch rovinách, ktoré sa vyskytujú v praktickej aplikácii teoretického obsahu. Do vykonávania služobného zákroku sa pretavujú hodnoty a normy policajnej etiky, tieto sú konkretizované a aplikované na daný úkon policajnej činnosti (služobný zákrok), a napokon azda najproblematickejším rozmerom tohto aktu v etickej rovine je tzv. etická dilema, ktorá vykonanie služobného zákroku môže sprevádzať.

Služobný zákrok cez prizmu morálnych hodnôt a noriem policajnej etiky

Systém každej profesijnej etiky, nevynímajúc etiku policajnú, obsahuje tri základné aspekty: axiologický aspekt, predstavujúci morálne hodnoty určené pre optimálny výkon danej profesie; deontologický aspekt, ktorý tvoria konkrétne normy formulované na základe požadovaných hodnôt a aspekt behaviorálny, ktorý predpokladá internalizáciu hodnôt a noriem profesijnej etiky konkrétnym jedincom, ktorý danú profesiu vykonáva. V rámci policajnej etiky nachádzame konkrétne morálne hodnoty policajného povolania. Ich výrazom je profesionalita, nestrannosť, zodpovednosť, ohľaduplnosť a bezúhonnosť. V praxi vykonania služobného zákroku sa objavuje najmä požiadavka profesionality, ktorá vyjadruje nárok na celkovú osobnostnú výbavu policajta. Profesionalita je vnímaná ako komplexná vybavenosť policajta a policajtky, ktorá predpokladá osvojenie si a využívanie odborných znalostí a uplatňovanie sociálnych, psychologických a etických kompetencií. Často sa nesprávne požiadavka profesionality zužuje na fyzickú a právnu spôsobilosť vykonávať úlohy v službe. K profesionalite patrí vedieť sa adekvátne v danej situácii rozhodnúť, zvážiť všetky aspekty, ktoré do situácie vstupujú a následne za svoje rozhodnutie nieť zodpovednosť.

V pôsobnosti tejto etickej hodnoty, ktorá nadobúda rozmer požiadavky, je tiež adekvátne rozhodnutie týkajúce sa spôsobu dominancie, ktorú policajt použije. V prvom rade ide o mentálnu dominanciu, v ktorej sa prejavujú tri momenty pôsobenia policajta. Mentálna dominancia môže byť vnímaná ako prejav autority, kedy sa osoba podvolí požiadavkám policajta na základe prirodzenej autority polície. Túto autoritu dotvárajú aj vonkajšie znaky ako preukázanie príslušnosti k Policajnému zboru preukazom alebo rovnošatou. Samotná uniforma je mnohokrát psychologickým momentom umocňujúcim autoritu policajta a napomáha v nevedomom vnímaní autority polície, ktorá pôsobí na konanie osoby dotknutej služobným zákrokom. Je nutné však tiež poznamenať, že príslušnosť k Policajnému zboru môže mať aj opačné účinky - môže provokovať, burcovať k rebélii a naliehavejšiemu odmietaniu podvoliť sa požiadavkám policajta. Mentálnu dominanciu je možné zachytiť aj ako prejav moci, kedy policajt verbálne upozorní osobu, s ktorou je vykonávaný služobný zákrok, aby sa podvolila požiadavkám polície pod hrozbou oprávnenia použiť donucovacie prostriedky. Ďalším prejavom mentálnej dominancie je presvedčovanie, vedenie dialógu, rozhovoru (pokiaľ je to možné) za účelom dosiahnutia sledovaného cieľa. V prípade, že ani jeden z momentov mentálnej dominancie sa nejaví ako účelný, dochádza k fyzickej dominancii, teda použitiu donucovacích prostriedkov. Policajt rozhoduje „o tom, ktorý z donucovacích prostriedkov použije, podľa konkrétnej situácie tak, aby dosiahol účel sledovaný služobným zákrokom a použitý donucovací prostriedok a intenzita jeho použitia neboli zjavne neprimerané

nebezpečnosti útoku.³⁶ Autonómia rozhodnutia o použití či už typov dominancie alebo konkrétnych donucovacích prostriedkov v rámci využitia fyzickej dominancie je priestorom uplatnenia zodpovednosti, teda schopnosti „vedieť podať odpoveď na vzniknutú situáciu.“ Policajt by mal vedieť odpovedať, prečo boli použité nasledovné prostriedky, postup, ktorý si zvolil, vysvetliť, z akých premís vychádzal a čo predpokladal. Autonómnosť rozhodnutia a konania policajta je na jednej strane nevyhnutnou predispozíciou jeho činnosti a môže byť vnímaná ako určitý benefit, na strane druhej vytvára na policajta záväzok zodpovedať za svoje konanie a dokázať jeho opodstatnenosť. Okrem iného ústi do potreby definovania konkrétnych etických zásad, ktorých dodržiavanie vykonanie služobného zákroku predpokladá.

Etické zásady vykonávania služobných zákrokov (zásada zákonnosti a primeranosti)

Pri vykonávaní služobných zákrokov musí policajt dodržať zásady, ktoré usmerňujú jeho činnosť a rozhodovanie. V tejto súvislosti hovoríme o zásade zákonnosti, oficiality, oportunitu, primeranosti, subsidiarity, rýchlosti, rozhodnosti a ráznosti, bdelosti a ostražitosťi, presvedčovania a výchovy a informovanosti.³⁷ Zásada zákonnosti predstavuje vôbec rámec akýchkoľvek policajných činností. Policajt realizuje svoj služobný zákrok v medziach zákona a spôsobom vymedzeným zákonom. Táto zásada je rámcovou pretože tiež umocňuje požiadavku na správanie a konanie sledujúce česť a vážnosť Policajného zboru. Etický kódex ako normatívny rámec policajnej etiky túto požiadavku kladie vôbec na prvé miesto. „Príslušník Policajného zboru (ďalej len "policajt") pri výkone služby i mimo služby koná v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, všeobecne záväznými právnymi predpismi a internými aktmi riadenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, ako aj s Európskym kódexom policajnej etiky a rešpektuje ľudské práva a slobody.“³⁸ Avšak z hľadiska problematiky policajnej etiky a už spomínanej požiadavky na profesionalitu policajta spočívajúcu v adekvátnom rozhodnutí, ktorý zo spôsobov dominancie použiť, vyvstáva ako najpálčivejšia zásada primeranosti. Čo je to primeranosť? Kedy je zákrok a zvolené metódy policajtom primeraný alebo neprimeraný? Zásada primeranosti, hoc jedna z kľúčových zásad pri vykonávaní služobného zákroku, nesie so sebou komplikácie teoretickej definície, ktoré sa môžu prejaviť v nejednoznačnosti praktickej aplikácie.

Ako vôbec vyjadriť primeranosť služobného zákroku? Čo mať treba na zreteli, aby sme mohli zákrok označiť za primeraný? Akú úlohu v posudzovaní primeranosti zohráva úspešnosť služobného zákroku? Mohli by tzv. neprimerané prostriedky, ktoré viedli k sledovanému cieľu, byť týmto cieľom ospravedlnené?

Reagovať primerane vzniknutej situácii charakterizuje niekoľko pravidiel, ktoré nám približujú zásadu primeranosti pri vykonaní služobného zákroku. Výsledkom služobného zákroku totiž nie je len krátkodobá úspešnosť alebo neúspešnosť vzhľadom na konkrétny problém riešený služobným zákrokom, ale aj dlhodobá úspešnosť v podobe budovania dôveryhodnosti Policajného zboru. Zásada primeranosti kladie požiadavku na charakter služobného zákroku, ktorý „musí byť primeraný povahe a rozsahu narušenia verejného poriadku, aby osobám nevznikla bezdôvodná ujma.“³⁹ Aby sme bližšie priblížili zásadu primeranosti a zbavili ju čo možno najväčšej miery relativity prejavujúcej sa v jedinečnosti

³⁶ § 50 (4), zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore. In: Zákony 2019, II. časť B. s. 463.

³⁷ Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Bratislava: Prezídium Policajného zboru, 2009, a. 2

³⁸ http://www.minv.sk/?eticky_kodex (náhľad 16.8. 2019)

³⁹ Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Bratislava: Prezídium Policajného zboru, 2009, a. 2; pozrie tiež § 8, § 50 ods. 4 a § 61 ods. 4 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore

konkrétnych situácií, špecifikujeme zásadu primeranosti prostredníctvom princípu proporcionality a princípu tzv. zle chápanej reciprocity.

Princíp proporcionality spočíva v zohľadnení pomeru výsledku vykonaného služobného zákroku k použitým prostriedkom. Konkrétna reakcia policajta musí byť proporčne vyrovnaná forme útoku. O problematike primeranosti pri vykonávaní služobného zákroku môžeme najčastejšie hovoriť v súvislosti s použitím násilia. V tomto zmysle sa všeobecne usudzuje, „že dobro, ktoré je možné získať prostredníctvom použitia násilia, musí prevýšiť obrovské fyzické a morálne zlo, ktoré kráča v stopách násilia (musia sa zväžiť krátkodobé i dlhodobé následky, vrátane možných dôsledkov na nevinných zúčastnených); pretože dôsledky použitia určitej formy násilia nemožno vždy presne kalkulovať, princíp proporcionality vedie k dôslednému prešetrovaní konkrétnych dimenzií sociálneho a politického života, ako napr. vplyv na deti, verejná dôvera v štátnu moc, precedensy teroristického riešenia problémov a pod.)“⁴⁰

V rámci vykonávania služobného zákroku by z hľadiska primeranej reakcie na útok, policajt nemal porušiť tiež tzv. princíp zle chápanej reciprocity. To znamená, že konanie policajta nemôže zodpovedať konaniu a správaniu osoby, proti ktorej zákrok smeruje. Ak sa táto osoba správa vulgárne, osočuje policajta, verbálne naňho útočí, policajt nemôže použiť rovnaké verbálne prejavy voči tejto osobe. Mal by mať na pamäti vážnosť a česť nie len dotýčnej osoby, ale tiež svoju vlastnú a najmä vážnosť a dôstojnosť Policajného zboru, ktorý v danej situácii reprezentuje. Pri použití donucovacích prostriedkov reaguje na konkrétne ohrozenie osobou, proti ktorej zákrok smeruje, preto primárnym sa stáva ochrana života a zdravia seba a ďalších zúčastnených osôb.

Nároky na zachovanie zákona, autonómia a zároveň zodpovednosť v rozhodovaní, partikularita jednotlivých situácií a okolností služobných zákrokov vyvolávajú neraz u príslušníkov Policajného zboru napätie zapríčinené tlakom náročnej situácie. Rýchle rozhodnutia a reakcie, za ktoré nesú plnú zodpovednosť, množstvo aspektov, ktoré musia zohľadniť a tiež vlastná hodnotová orientácia a osobnostná výbava policajta ako konkrétneho človeka, vytvárajú etické dilemy, ktorým policajt čelí nie len pri konkrétnom zákroku, ale ktoré vníma tiež spätne v reflexii svojho konania.

Služobný zákrok a etická dilema

Jednou z najnáročnejších oblastí policajnej etiky je oblasť vzniku a riešenia etických dilem. Policajt denne čelí zložitým situáciám, v ktorých sa sám rozhoduje a koná. Vzhľadom k odlišným okolnostiam jednotlivých osobností a životných skúseností mnohokrát zvažuje, ako konať, prekonáva etické dilemy. Tieto skúsenosti majú dlhodobý a ďalekosiahly dopad do života policajta. Sú skúškou integrity jeho osobnosti a ich zvládanie predpokladá úspešné plnenie úloh Policajného zboru. V rámci činnosti príslušníka Policajného zboru je preto na mieste pýtať sa po pôvode a príčinách vzniku etických dilem a následne hľadať riešenia ich prekonávania. Ak chce policajná etika podať praktické riešenia otázok policajnej činnosti s ambíciou aplikácie do praxe, nemôže rezignovať pred závažným problémom, akým etické dilemy sú. Nemôže sa uspokojiť s odvolaním sa na partikularitu situácií, ale z hľadiska vedeckosti etického prístupu musí hľadať všeobecné základy týchto situácií a podať spôsoby ich prekonania.

Etické dilemy sú zložité situácie, ktorým príslušníci Policajného zboru čelia, keď do vzniknutej situácie vstupujú viaceré zložky (pravidlá, osobné hodnoty a pod.). Tieto zložky pritom nie sú vo vzájomnej zhode, ale práve naopak, protirečia si. Dalo by sa zjednodušiť povedať, že vzájomne súperia. Daná situácia kladie na policajta náročnú úlohu rozhodnúť sa,

⁴⁰ NESVADBA, P. *Policejní etika*. s. 257 - 258.

vybrať si sledovanie jedného smeru konania pred iným, pretože v týchto situáciách zväčša nejestvuje ideálne riešenie. Za vzájomne konfliktné zložky vstupujúce do situácie v policajnom povolani môžeme považovať: rozdielnosť pravidiel a zákonov; rozdielnosť pravidiel a hodnôt; odlišnosť osobnostných a profesijných hodnôt; záujmy rôznych osôb, ktoré do situácie vstupujú; nesúlad individuálneho záujmu a záujmu spoločnosti; rozpor medzi krátkodobým a dlhodobým dopadom toho ktorého spôsobu riešenia situácie; použité prostriedky konfrontované s možným vyústením situácie alebo samotná odlišnosť jednotlivých rolí polície.

Etická dilema je teda problém vyvolávajúci alternatívne alebo protirečivé voľby. Voľba medzi možnosťami konania prislúchajúca etickej dileme nastáva vtedy, keď spomínané konanie má pozitívne i negatívne konzekvencie pre jednotlivca, pre ostatných alebo okolie. K etickým dilemám pri služobných zákrokoch dochádza najmä vtedy, keď policajt nevie ako správne usmerniť konanie, má ťažkosti posúdiť, ktorý postup bude správny, ale často i vtedy, keď 'nesprávna' voľba je príliš lákavá.⁴¹ „Ozajstná etická dilema je situácia, z ktorej jedinec nemôže vyjsť 'nevinný' bez ohľadu na to, ako sa zachová.“⁴² Náročnosť danej situácie vyviera z autentického rozhodovania policajta. Hoci nejestvuje ideálny správny postup riešenia mnohých etických dilem, dôležité je dodržať jednotlivé zásady policajnej etiky a súčasne si zachovať osobnostnú integritu (súlad morálnej a mravnej inštancie). Na zvládanie podobných situácií boli vypracované niektoré postupy, ktoré majú jednotlivým príslušníkom Policajného zboru pomôcť riešiť zložité etické dilemy, ktoré so sebou nesie ich povolanie.

Prvou metódou, ako úspešne prekonať morálnu dilemu je tzv. model „Zvon – kniha – sviečka“ (Bell – Book – Candle). Tieto pomocné názvy pomenúvajú jednotlivé etapy kladenia si otázok jedincom riešiacim etickú dilemu. Vo fáze nazvanej „zvon“ si aktér situácie kladie otázku, či je jeho konanie správne. Táto otázka je zväčša prvou reakciou na situáciu a môže byť vyjadrená aj intuíciou. Je môj počiatkový dojem správny alebo nesprávny? Rozumný alebo nerozumný? Mnohí takéto pýtanie sa pripodobňujú k tzv. vnútornému hlasu svedomia, teda tomu, čo tento 'vnútorný hlas' našepkáva. Pomenovanie „zvon“ má vyjadrovať teda osobnú intuíciu, tušenie, neartikulovaný dojem, ktorý v jedincovi zarezonuje čeliac nejednoznačnej situácii. Pod pomenovaním „kniha“ rozumieme druhú rovinu etickej dilemy. Pojem „kniha“ predstavuje písané pravidlá, ktoré jedinca zaväzujú k dodržiavaniu. Jedná sa teda o pýtanie, či je dané konanie v súlade s oficiálnymi zákonmi, pravidlami alebo postupmi. Obyčajne pravidlá organizácie alebo výkonu profesie podopierajú alebo posilňujú to, čo každý vie, že je správne. Popud vzopriet' sa pravidlám býva vyvolaný pocitom nespravodlivosti uplatnenia istej politiky alebo zákona v konkrétnej situácii. Je to rozpor medzi morálnym a právnym vedomím a medzi požiadavkou konať podľa zákona, pričom v danej situácii toto konanie protirečí hodnotovému morálnemu usposobeniu jednotlivca. Rovina nazvaná „sviečka“ poukazuje na svetlo, ktoré môže prípadné konanie aktéra etickej dilemy vrhať v očiach ostatných ľudí. Otázky v tejto rovine sa vzťahujú k reflexii samotného konania. Ako bude na konanie nazerat' organizácia, verejnosť, rodina, novinári a pod.? Niektoré činy, hoc nie sú vyslovene nesprávne, môžu byť vnímané okolím inak ako ich vníma aktér v danej situácii, v ktorej sa musí rozhodovať.⁴³

Druhým modelom postupu prekonania etickej dilemy je tzv. A.S.C.T. model (Alternatives, Stakeholders, Consequences, Telling). Má napomôcť k správne rozhodnutiu aktéra, ktoré by rešpektovalo jeho osobnostné i profesijné aspekty. V prvom bode A. – alternatívy - je nutné vyhodnotiť možné spôsoby riešenia vzniknutej situácie. Čo môže príslušník Policajného zboru robiť? Aké sú možnosti riešenia situácie, ktorej čelí? Odporúča sa vytvoriť si tri alebo viac možností konania a nezvažovať len medzi dvoma spôsobmi riešenia.

⁴¹ POLLOCK, Joycelyn M., BECKER, Ronald F. *Ethics Trainig: Using Officers' Dilemmas*. s. 20 - 27

⁴² CLOCKARS, Carl B. *The Dirty Harry Problem*. s. 33 – 47

⁴³Trainig Manual on Police Integrity. Geneva: DCAF (Centre for the Democratic Control of Armed Forces). s. 143

Tretia alebo štvrtá možnosť býva považovaná za rozumnejšiu, nakoľko po dvoch protirečivých alternatívach sa jednotliviec snaží sformulovať konsenzuálne riešenia. V druhom bode S. – partneri - sa od aktéra etickej dilemy požaduje prisúdiť rovnaké konanie, aké by volil on sám niektorému z ľudí, ktorých pozná. Kto by sa zachoval rovnako? Kto by konal takýmto spôsobom? K rozličným alternatívam sa prikláňajú odlišné osobnosti. Pod tretím bodom označeným C. – dôsledky - sa rozumie zvažovanie dopadov jednotlivých spôsobov riešenia. Aké budú dôsledky toho ktorého konania? Treba však zohľadniť nie len dôsledky aktéra čeliaceho etickej dileme, ale aj dôsledky týkajúce sa ostatných zúčastnených osôb. Aké dobrá alebo zlá prináša to ktoré rozhodnutie? Mnohí usudzujú, že práve tento bod v procese rozhodovania má najvýznamnejšiu úlohu a najvýraznejšie konečnú voľbu ovplyvní. Poslednou zvažovanou etapou je T. - rozprávanie, pod ktorou sa rozumie predstava prerozprávania situácie. Kladie na aktéra otázku, ako sa bude cítiť pri rozprávaní o tejto situácii? Mohol by neskôr považovať výber svojho konania za príjemnú alebo nepríjemnú skúsenosť? Ako by svoje konanie vysvetlil svojim nadriadeným, kontrole, novinárom či svojej rodine? Ako by sa pri svojom rozprávaní cítil?⁴⁴

Spomínané modely môžu slúžiť ako návod pri rozhodovaní v zložitej situácii. Je však dôležité zmieniť, že požiadavka na rozhodnutie sa odohráva vo veľmi krátkom časovom úseku, preto úspešnosť zvládnutia zložitých situácií, kedy policajť čelí etickej dileme je závislá na miere schopnosti jednotlivca racionálne uvažovať a rýchlo zvažovať jednotlivé aspekty ako i na rozsahu jeho profesijných skúseností.

Záver

Vykonávanie služobného zákroku je činnosťou, ktorá si od policajta vyžaduje vysoké etické štandardy. V oblasti policajnej etiky do vykonávania služobného zákroku vstupujú morálne hodnoty artikulované v konkrétnych morálnych normách polície, etické zásady vykonávania služobného zákroku a rovnako môže byť vykonanie služobného zákroku problematické z hľadiska konfrontácie s etickou dilemou. Pri vykonávaní služobného zákroku musí príslušník Policajného zboru zvažovať aký spôsob dominancie použiť, aby dosiahol želaného cieľa, pri svojom konaní musí zachovať konkrétne zásady pričom nezriedka čelí vážnemu zvažovaniu jednotlivých alternatív konania. Na prekonanie etickej dilemy, ktorá sa v zložitých situáciách, ktoré prislúchajú policajnej profesii objavuje, jestvuje viacero spôsobov uchopenia, ktoré majú pomôcť jednotlivé situácie riešiť. Za efektívne sú v súčasnosti považované dva modely riešenia etickej dilemy v policajnej profesii: model „Zvon, kniha, sviečka“ (BELL, BOOK, CANDLE) a A.S.C.T. model (ALTERNATIVES, STAKEHOLDERS, CONSEQUENCES, TELLING Model).

Literatúra:

- CIPRO, I. 2018. Dobrotkove témy v priereze vzdelávania príslušníkov Policajného zboru a ich význam. In: FORGÁČOVÁ, Ľ., HERETIK, A. (eds.): *Kapitoly z psychopatológie 10*. Bratislava: Psychoprof, spol. s.r.o., 2018, s. 7. ISBN 978-80-89322-28-2.
- CLOCKARS, Carl B. 1980. *The Dirty Harry Problem*. Annals of the American Academy of Political and Social Science 452, 1980. s. 33 – 47.
- Ethical Issues and Decision in Law Enforcement: Instructor Manual*. St. Petersburg: St. Petersburg College, 2005

---

⁴⁴Ethical Issues and Decision in Law Enforcement: Instructor Manual. St. Petersburg: St. Petersburg College, 2005

NESVADBA, P. 2009. *Policejní etika*. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, s.r.o. 2009. ISBN 978-80-7380-195-3.

Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Bratislava: Prezídium Policajného zboru, 2009.

POLLOCK, Joycelyn M., BECKER, Ronald F. 1996. *Ethics Trainig: Using Officers' Dilemmas*. FBI Law Enforcement Bulletin 65, No. 11, 1996, s. 20 – 27.

Trainig Manual on Police Integrity. Geneva: DCAF (Centre for the Democratic Control of Armed Forces), 2015, s. 143. ISBN 978-92-9222-400-4.

Zákony II/2019, časť B, Žilina: Poradca, 2019, ISBN 978-80-8162-061-4
http://www.minv.sk/?eticky_kodex (náhl'ad 16.8. 2019)

Key words: service action, police ethics, values, norms, ethical principles, ethical dilemma

Summary: Performance of service actions requires officers to observe high ethical standards. In the field of police ethics into performing of service actions enter moral values expressed in moral norms of police ethics and specific ethical principles of performance of service action. Problematic of performance of service action open a space for ethical dilemmas, too. A police officer confronting difficult situations must decide which way of dominance is appropriate to use. In this framework for ethical decision making must observe specific principles of police profession. Also these situations produce many issues: On what do we base our ethical standards? How do those standards get applied to specific situations we face? For breaking an ethical dilemmas in police profession was developed many approaches. As most effective are considered „Bell - Book – Candle“ model and A.S.C.T. Model (ALTERNATIVES, STAKEHOLDERS, CONSEQUENCES, TELLING Model).

Kontaktné údaje:

kpt. Mgr. Dominika Dinušová, PhD.

Katedra spoločenských vied

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

e-mail: dominika.dinusova@minv.sk

Mária Ferencíková

Základné dokumenty ochrany ľudských práv a policajné činnosti

Anotácia: Príspevok vychádza z dizertačnej práce autorky zameranej na terminológiu ľudských práv. Dizertačná práca bola vypracovaná v priamej nadväznosti na vedeckovýskumnú úlohu Katedry verejnoprávných vied A PZ Ochrana ľudských práv v činnosti polície (Výsk. 204). V príspevku autorka prezentuje dokumenty ochrany ľudských práv, keďže práve do ľudských práv sa pri realizácii služobných zákrokov nevyhnutne zasahuje.

Kľúčové slová: ľudské práva, dokumenty ochrany ľudských práv, polícia, služobný zákrok, terminológia

Úvod

Ochrana ľudských práv je dlhodobo predmetom spoločenských i politických debát a diskusií na Slovensku, v Európskej únii, i celosvetovo. Je predmetom odborného diskurzu, štúdiá, výskumu, i javom diskutovaným v laickej spoločnosti.

Súčasnú dobu a svet charakterizujú sociálne, ekonomické, kultúrne, náboženské a iné rozdiely. V rozmanitosti všetkého druhu však stále platí fakt, že každý ľudský tvor bez ohľadu na svoj pôvod, sociálny, či etnický, bez ohľadu na farbu pleti, vierovyznanie, sexuálnu orientáciu, či zdravotné postihnutie, má svoju hodnotu a právo žiť svoj život plnohodnotne. Toto prirodzené právo každého ľudského jedinca bolo v priebehu dejín a rozvoja filozofického a politického myslenia postupne pretavené do dokumentov zakotvujúcich ochranu ľudských práv (od Magna Charta Libertatum (1215), Všeobecnej deklarácie ľudských práv (1948), až po neskoršie špecifické dohovory prijaté Radou Európy, či na pôde iných medzinárodných a európskych organizácií.

Napriek tomu, že dnešnú civilizáciu, možno považovať za vyspelú, otázka ľudských práv ostáva stále aktuálna na každom mieste sveta a v každej dobe. Slovensko ako krajina existujúca v rámci Európskej únie, a ako člen OSN, patrí k signatárom medzinárodných dohovorov presadzujúcich dodržiavanie ľudských práv vo svete. Ľudské práva sú v našej krajine ústavne zakotvené a na základe medzinárodných dohovorov bola ich ochrana transponovaná aj do ostatnej legislatívy. Jedným z príkladov je i Zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore, podľa ktorého (§ 2 ods. 1 písm. a) *Policajný zbor spolupôsobí pri ochrane základných ľudských práv a slobôd, najmä pri ochrane života a zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku.*

Problém ľudských práv ďalej rezonuje slovenskou a európskou spoločnosťou aj v súvislosti s nedávnou migračnou krízou. V súvislosti s ňou sa vyžaduje aj zapájanie príslušníkov Policajného zboru do ochrany vonkajších hraníc Európskej únie a intenzívna medzinárodná spolupráca. V rámci nej sa podieľajú príslušníci Policajného zboru na spoločných operáciách Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž (FRONTEX), participujú v zahraničnej jednotke Policajného zboru SR, ako aj v mierových misiách a misiách krízového manažmentu v rôznych krajinách sveta, pričom na dodržiavanie ľudských práv v týchto poslaniach sa kladie čoraz väčší dôraz.

Terminológia ľudských práv

Každá oblasť vedy, vrátane vied súvisiacich s policajnými činnosťami, je pokrytá bohatým množstvom odborných názvov – termínov. Jedným zo základných predpokladov spoľahlivého fungovania jazyka vedného odboru je, aby terminológia, teda sústava termínov viažuca sa ku konkrétnemu odvetviu, bola ustálená a platná.

Jedným z najnáročnejších odborných odvetví pre jazykovedný výskum je právo. V našej dizertačnej práci sme venovali pozornosť a zamerali svoj výskum na jednu zo špecifických oblastí práva – na tematickú oblasť ľudských práv. K voľbe skúmanej tematickej oblasti nás inšpirovalo aj presvedčenie o aktuálnosti a opodstatnenosti výskumu v zvolenej téme, vzhľadom na to, že tematická oblasť ľudských práv nebola doposiaľ spracovaná vo forme samostatného dvojjazyčného terminologického slovníka.

V rámci politického, spoločenského, či odborného diskurzu je pojem ľudských práv skloňovaný mimoriadne často. Avšak komplikovaný systém ich zakotvenia v rôznych dokumentoch sa prejavuje aj zložitou a nejednotnou terminologickou aparátou. Dôležité je mať na pamäti, že pokiaľ nie je terminológia vedných odborov jednotná a ustálená, znižuje sa jej pomenúvacia schopnosť, čo zároveň spôsobuje menej efektívnu komunikáciu.

Ľudské práva sú dynamická, neustále sa rozvíjajúca právna oblasť, s čím súvisí aj dynamika jej pojmového systému. Šejvl vo svojom článku v úvode konštatuje, že ľudské práva sú prítomné v našej sociálnej realite, no napriek tomu, že o nich hovoríme, zabúdame si vyjasniť, o čom vlastne hovoríme.⁴⁵

Zdrojom terminológie ľudských práv sú jednak národné ústavy, ako aj rôzne dokumenty prijaté na pôde medzinárodných organizácií (OSN, Rada Európy), ktoré dodržiavanie ľudských práv garantujú. Multiplicita prameňov práva ľudských práv spôsobuje, že terminológia je mnohokrát nejednotná, v daných dokumentoch je síce zakotvená, no výklad samotných pojmov je možné zistiť len z odbornej literatúry a interpretácie jednotlivých práv zo súvisiacej judikatúry. Keďže ide o pojmy mimoriadne abstraktné, existujú rôzne náhľady na ich výklad, či definície.

Je dôležité uviesť, že pre pramene ľudských práv, resp. legislatívne zakotvenie základných práv, sa vyznačuje množstvom abstraktne až vágne formulovaných pojmov. Formulácie textov ustanovení o základných právach sa často obmedzujú len na konštatovanie, že právo je zaručené bez toho, aby bol bližšie vymedzený obsah takéhoto práva, okruh adresátov, ktorým sa toto právo zaručuje a voči komu toto právo pôsobí.⁴⁶ Zistenie obsahu pojmov je možné len zo sekundárnych zdrojov (napr. komentár k ústave, či iná odborná literatúra).

Aj Drgonec, autor komentáru k Ústave SR, hovorí o komplikovanom systéme a nejednotnosti terminológie. Táto nejednotnosť je podľa neho zapríčinená aj multiplicitou prameňov týchto práv.

V našom príspevku sme zamerali svoju pozornosť na dokumenty ochrany ľudských práv, ako východisko k realizovanému výskumu.

Základné dokumenty ochrany ľudských práv

K prameňom ľudských práv v Slovenskej republike patrí druhá hlava Ústavy SR, medzinárodné zmluvy o ľudských právach a slobodách, právo Európskej únie, či Listina základných práv a slobôd. Systém prameňov práv je teda zložitý – tvoria ho tak vnútroštátne, ako aj medzinárodné, či únieové dokumenty a stáva sa čoraz menej prehľadným. Rovnako sa líši aj pôvod jednotlivých práv v prameňoch, čím dochádza k vzniku nesúladu pojmov napríklad medzi ústavou a medzinárodnými dohovormi.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí uvádza, že Slovenská republika je zmluvnou stranou takmer všetkých základných ľudskoprávných dohovorov OSN. K hlavným dohovorom OSN pokrývajúcim problematiku ľudských práv patria:

⁴⁵ŠEJVL, M. *Ľudská práva jako diskurzivní pojem*. s. 473.

⁴⁶ONDŘEJEK, P. *Několik pozámek k právněteoretickým aspektům lidských práv*. s. 19 – 22 .

- Charta OSN
- Všeobecná deklarácia ľudských práv (1948)
- Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (1966) – publikované pod č. 120/1976 Zb.
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach (1966) – publikované pod č. 120/1976 Zb.
- Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (1965) – publikované pod č. 95/1974 Zb.
- Dohor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (1979) – publikovaný pod č. 62/1987 Zb.
- Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu či trestaniu (1984) - publikovaný pod č. 143/1988 Zb.
- Dohovor o právach dieťaťa (1989) – publikovaný pod č. 104/1991 Zb.
- Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín (1990)
- Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím (2006) – publikovaný pod č. 317/2010 Z. z.
- Medzinárodný dohovor o ochrane všetkých osôb pred nedobrovoľným zmiznutím (2006) – publikovaný pod 12/2015 Z. z.⁴⁷

V rámci Európskej únie sa v Zmluve o EÚ stanovuje povinnosť:

- rešpektovať základné práva v rámci Európskej únie
- rozvíjať a konsolidovať ľudské práva v rámci vonkajšej činnosti EÚ.

Dodržiavanie ľudských práv je základnou súčasťou vzťahov EÚ s krajinami mimo EÚ a medzinárodnými inštitúciami. Napríklad všetky zmluvy a dohody, ktoré EÚ podpisuje, musia byť v súlade s ľudskými právami, tak ako sú vymedzené v Charte základných práv EÚ. To znamená, že všetky orgány Rady, ktoré sa venujú zahraničným veciam, musia ľudské práva začleniť do svojej práce. Okrem toho je však presadzovanie ľudských práv prioritou samo osebe. Referenčným rámcom pre prácu EÚ v tejto oblasti je **Akčný plán EÚ pre ľudské práva a demokraciu** prijatý v júli 2015 na obdobie 2015 – 2019.

Rada týmto akčným plánom opätovne potvrdzuje záväzok Európskej únie propagovať a chrániť ľudské práva a podporovať demokraciu na celom svete.

Akčný plán EÚ o ľudských právach a demokracii vo svete, mimo EÚ, obsahuje 34 tém a viac ako 110 úloh pre EEAS, Európsku komisiu, Radu EÚ resp. členské štáty EÚ.

Obsahuje päť častí:

1. Posilnenie zodpovednosti miestnych aktérov;
2. Riešenie výziev v oblasti ľudských práv;
3. Zabezpečenie komplexného prístupu v oblasti ľudských práv pri riešení konfliktov a kríz,
4. Podpora lepšej koherencie,
5. Účinnejšia politika EÚ na podporu ľudských práv a demokracie.⁴⁸

⁴⁷ Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí. Dôležité dokumenty a ľudskoprávne orgány. [online] [cit. 20.4.2019]

⁴⁸ Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí. Dôležité dokumenty a ľudskoprávne orgány. [online] [cit. 20.4.2019]

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí sumarizuje Medzinárodné zmluvy o ľudských právach a slobodách, ktoré boli prijaté na pôde OSN a Rady Európy, a ktorými je Slovenská republika viazaná a celkovo ide o 39 zmlúv.⁴⁹

Pokiaľ ide o obsah a formu jednotlivých dokumentov, na porovnanie uvádzame štyri, ktoré boli základom pre našu prácu.

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. je základným zákonom štátu. Práva a slobody jednotlivca sú zakotvené v druhej hlave, ktorá má názov Základné práva a slobody. Obsahuje minimálny (základný štandard (katalóg) ústavných práv. Ide o rôzne práva a slobody, ktoré sú v rámci tejto hlavy Ústavy SR rozčlenené do ôsmich dielov:

- Všeobecné ustanovenia – prvý oddiel – (čl. 12 a13)
- Základné ľudské práva a slobody – druhý oddiel (čl. 14 – 25)
- Politické práva – tretí oddiel (čl. 26 – 32)
- Práva národnostných menšín a etnických skupín – štvrtý oddiel (čl. 33 – 34)
- Hospodárske, sociálne a kultúrne práva – piaty oddiel (čl. 35 – 43)
- Právo na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva – šiesty oddiel (čl. 44 – 45)
- Právo na súdnu a inú právnu ochranu – siedmy oddiel (čl. 46 – 50)
- Spoločné ustanovenia k prvej a druhej hlave – ôsmy oddiel (čl. 51 – 54)

Ústava SR pojem základné práva a slobody nestotožňuje s pojmom ľudské práva. Základné práva a slobody sú z pohľadu slovenskej ústavy poňaté širšie. Ľudské práva chápe len v rozsahu základných ľudských práv a slobôd, ktoré sú zakotvené v druhom oddiele druhej hlavy Ústavy SR.

Cuľba poukazuje v súvislosti s Ústavou SR aj na ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza **Listina základných práv a slobôd** ako ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. V čase prijatia Ústavy SR (1. 9. 1992) nemohol byť tento ústavný zákon zrušený. Ústava SR vecne (obsahovo) nadviazala na Listinu základných práv a slobôd. Legislatívne je „Ústava Slovenskej republiky voči Listine „nepriamou novelou“. Napriek tomu má Ústava SR dominantný charakter vo vzťahu k Listine.⁵⁰ Z tejto vzájomnej súvislosti vyplýva i terminologická nadväznosť oboch dokumentov. Listina upravuje základné ľudské práva a slobody v šiestich hlavách, ktoré takmer úplne korešpondujú so znením Ústavy SR:

- Prvá hlava – Všeobecné ustanovenia
- Druhá hlava – Ľudské práva a základné slobody
  - Prvý oddiel – Základné ľudské práva a slobody
  - Druhý oddiel – Politické práva
- Tretia hlava – Práva národnostných a etnických menšín
- Štvrtá hlava – Hospodárske, sociálne a kultúrne práva
- Piata hlava – Právo na súdnu a inú právnu ochranu
- Šiesta hlava – Spoločné ustanovenia

Odlíšnosti však vidíme napríklad v označení práv národnostných menšín, kde Listina ich sumarizuje pod pojem *menšiny* – tak národnostné, ako aj etnické, pričom Ústava SR používa dve kategórie, a to *národnostné menšiny* a *etnické skupiny*. Práva týchto skupín a ich vymedzenie je predmetom mnohých odborných diskusií a komentárov.

⁴⁹ Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí. Zoznam medzinárodných zmlúv [online] [cit. 20.4.2019]

⁵⁰ CULBA, M. *Podmienky prípustného zásahu do základných práv a slobôd z pohľadu činnosti Policajného zboru*. s. 10.

Inšpiráciou a východiskom pre zostavenie Listiny základných práv a slobôd bola **Všeobecná deklarácia ľudských práv**. Všeobecná deklarácia ľudských práv je najzákladnejším a najvýznamnejším dokumentom svetového spoločenstva v oblasti ľudských práv. Jej mimoriadny význam spočíva v tom, že prvýkrát v histórii bola v takejto podobe vyjadrená spoločná vôľa štátov definovať minimálny štandard ľudských práv. Napriek tomu, že Všeobecná deklarácia ľudských práv bola prijatá vo forme rezolúcie, a teda nemá charakter právne záväzného dokumentu, stala sa reálnou základňou pre vypracovanie celej skupiny ľudskoprávných dohovorov OSN a významne ovplyvnila proces kodifikácie medzinárodného práva v oblasti ľudských práv. Je inšpiráciou a vzorom pre množstvo regionálnych noriem garantujúcich ľudské práva.⁵¹

Všeobecná deklarácia ľudských práv nezáväzne vyhlásila katalóg hmotných ľudských práv. V tridsiatich stručných článkoch uvádza taxatívny výpočet ľudských práv a základných slobôd. Prielom do medzinárodného práva prináša Všeobecná deklarácia ľudských práv vymedzením širšieho pojmu ľudských práv, ako dovtedy medzinárodné spoločenstvo poznalo.

Všeobecná deklarácia ľudských práv, prijatá a vyhlásená rezolúciou Valného zhromaždenia OSN v roku 1948, je prvým medzinárodným inštrumentom všeobecnej povahy, prinášajúcim ucelený katalóg práv priznaných každému jednotlivcovi. Preambula tohto dokumentu jednoznačne vychádza z prirodzenoprávnej povahy ľudských práv, pričom osobitne vyzdvihuje význam slobody prejavu a presvedčenia, zákazu diskriminácie, rovnosti všetkých ľudí. Vyjadruje odmietnutie tragických historických udalostí, ktoré predchádzali prijatiu Deklarácie a zároveň boli dôvodom, prečo sa medzinárodné spoločenstvo rozhodlo prijať uvedený dokument. V samotnom texte Deklarácie je v tridsiatich článkoch zakotvené celé spektrum základných ľudských práv a slobôd:

Čl. 1 zakotvuje slobodu, dôstojnosť a všeobecnú rovnosť v právach všetkým ľuďom od narodenia. Nasleduje 26 článkov, ktoré v stručnej podobe vyhlasujú občianske a politické práva v čl. 2 – 21 a hospodárske, sociálne a kultúrne práva v čl. 22 – 27. Osobitný význam majú ustanovenia článkov 28, 29 a 30, ktoré upravujú právo na existenciu spoločenského a medzinárodného poriadku, v ktorom sa práva zakotvené touto deklaráciou v plnom rozsahu uskutočňujú. Zároveň stanovujú, že k obmedzeniu týchto práv môže dôjsť len v záujme zachovania práv a slobôd iných a v záujme pravidiel morálky, verejného poriadku a všeobecného blaha demokratickej spoločnosti.

Všeobecná deklarácia ľudských práv nie je medzinárodná zmluva. Valné zhromaždenie OSN prijalo Deklaráciu vo forme rezolúcie, ktorá má len odporúčajúci charakter. Bez ohľadu na túto formu, jej obsah presiahol svojím významom dokonca aj množstvo právne perfektných zmlúv. Jej faktický význam zohral v procese internacionalizácie ľudských práv nenahraditeľnú úlohu.⁵²

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd prijali ministri zahraničných vecí členských štátov Rady Európy 4. novembra 1950 v Ríme. Dohovor bol prvým medzinárodným dokumentom o ľudských právach usilujúci sa o ochranu širokého okruhu občianskych a politických práv tým, že prevzal formu zmluvy právne záväznej pre jej zmluvné strany a zaviedol systém kontroly realizácie práv na vnútroštátnej úrovni. Uviedli sme, že Všeobecná deklarácia ľudských práv len deklarovala ľudské práva, neurčovala štátom povinnosti, teda nebola a nie je záväzná. Dva roky po prijatí Všeobecnej deklarácie však prijali európske štáty dohovor určujúci nielen záväzky, ale vytvárajúci aj efektívny kontrolný mechanizmus. Pôvodný text dohovoru obsahoval jednak základný katalóg ľudských práv a jednak nadštátny mechanizmus ich kontroly. Základný katalóg ľudských práv obsahoval

⁵¹HORVÁTH, J. *Príbeh Všeobecnej deklarácie ľudských práv je príbehom ľudstva*. s. 23

⁵² *Ibidem* s. 18 – 19

predovšetkým základné ľudské práva, občianske a politické práva. Postupom času však členské štáty tento katalóg rozširovali. Formálne sa tak dialo prijímaním Dodatkových protokolov. Podľa Protokolu 11 pôsobí ako jediný orgán oprávnený riešiť spory na ochranu ľudských práv Európsky súd pre ľudské práva. Súčasný text dohovoru obsahuje preambulu a 59 článkov rozdelených do troch hláv.

Článok 1 je záväzkom dodržiavať ľudské práva. Hlava I, články 2 – 18 zakotvujú vymedzený počet ľudských práv a základných slobôd (po článok 14) a článok 15 – 18 vykladacie pravidlá k tejto hlave. Hlava II, článok 19 uvádza zriadenie Európskeho súdu pre ľudské práva. Články 20 – 51 sa zaoberajú kreovaním a pôsobnosťou Európskeho súdu pre ľudské práva a konaním pred ním. Hlava III, články 52 – 59 sú v našom poňatí akési spoločné a záverečné ustanovenia.⁵³

V Európskej únii sa téma ľudských práv premietla do ustanovení zmlúv, ktoré upravujú vzťah EÚ – členské štáty – občania. K zásadám európskeho systému ochrany ľudských práv a slobôd sa prihlásili členské štáty spoločenstva napríklad v Deklarácii Európskeho parlamentu o základných právach a slobodách v roku 1989 a v článku F spoločných ustanovení Zmluvy o Európskej únii. Toto ustanovenie Zmluvy zakotvuje záväzok únie „...rešpektovať základné práva, ktoré zabezpečuje Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd podpísaný v Ríme dňa 4. novembra 1950 a ktoré vyplývajú z ústavných tradícií spoločných členských štátov ako všeobecné právne predpisy Spoločenstva.“

Najvýznamnejším dokumentom vymedzujúcim základné práva občanov Európskej únie je **Charta základných práv Európskej únie**. Chartu základných práv Európskej únie slávnostne vyhlásil Európsky parlament, Európska rada a Európska komisia v Nice 7. 12. 2000, no právne záväznou pre inštitúcie EÚ a národné vlády sa stala až 1. decembra 2009 so vstupom Lisabonskej zmluvy do platnosti. Hlavným prínosom Charty pre posilnenie ochrany základných ľudských práv je ich zviditeľnenie a jasnejšie vyjadrenie pre občanov.⁵⁴ Vyhlásením a prijatím Charty základných práv Európskej únie bol do práva Európskej únie zahrnutý písaný katalóg základných ľudských práv a slobôd. Charta garantuje občanom členských štátov EÚ široký okruh základných, občianskych politických, sociálnych, hospodárskych a kultúrnych práv a slobôd. Obsahuje preambulu a 54 článkov rozdelených do siedmich kapitol. V preambule sa zdôrazňuje, že únia „...je založená na nedeliteľných univerzálnych hodnotách ľudskej dôstojnosti, slobody, rovnosti a solidarity; je založená na princípoch demokracie a zákonnosti.“ Okrem toho uvádza, že Charta uznáva a potvrdzuje všetky práva tak, ako vznikli na základe prirodzených tradícií a boli definované v medzinárodných dokumentoch záväzných pre členské štáty Európskej únie (napr. Dohovor, Európska sociálna charta a pod.). spomínaných sedem kapitol Charty upravuje nasledovné oblasti:

Kapitola 1: Dôstojnosť

Kapitola 2: Slobody

Kapitola 3: Rovnosť

Kapitola 4: Solidarita

Kapitola 5: Občianstvo

Kapitola 6: Súdnictvo

Kapitola 7: Všeobecné ustanovenia

Prioritným orgánom kompetentným garantovať ochranu základných ľudských práv a slobôd pre občanov Európskej únie je Európsky súdny dvor. Európsky súdny dvor stráži rešpektovanie všeobecných princípov práva, na ktorých sa zakladá právo Európskej únie. Ide o princípy, ktoré sú garantované na vnútroštátnej úrovni ústavami a na medzinárodnej úrovni

⁵³ZACHOVÁ, A. *Ľudské práva. Európsky koncept*. s. 38 – 40.

⁵⁴LAUKOVÁ, L. *Charta základných práv EÚ*. [online] [cit. 20.4.2019]

mnohostrannými dohovormi o ochrane ľudských práv a základných slobôd, najmä Dohovorom a jeho protokolmi.⁵⁵

Ako podotýka Cuľba, medzinárodné zmluvy upravujúce ľudské práva majú svoju vlastnú terminológiu, ktorá sa pri ich porovnaní vyznačuje rozdielmi. Upravujú však ľudské práva, aj keď nie sú vyslovene označené ako základné. Slovenská republika sa vo veciach ľudských práv podriadila medzinárodným orgánom. Tieto orgány nemôžu aplikovať druhú hlavu Ústavy Slovenskej republiky, budú rozhodovať len podľa relevantnej medzinárodnej úpravy – dokumentov. Z tohto hľadiska nebude rozhodujúce, či vo svojich rozhodnutiach používajú pojem základné ľudské práva a slobody, občianske a politické práva.

Vývoj teórie, aj názorov medzinárodných orgánov ochrany ľudských práv, ktoré vychádzajú z medzinárodných katalógov (štandardov) naznačuje, že pojem ľudské práva je extenzívnejší, ako pojem základné práva a slobody. Podľa medzinárodných orgánov ochrany práva (najmä Európskeho súdu pre ľudské práva) sa ako *ľudské práva* chápu napríklad aj hospodárske, sociálne a kultúrne práva. Osobitnú terminológiu prináša v tejto oblasti vývoj v Európskej únii, v ktorej sa preferuje pojem *základné práva*.⁵⁶

Policajné činnosti a ľudské práva

Policajná činnosť je s ľudskými právami úzko spätá, keďže úlohou Policajného zboru je **ľudské práva chrániť**, no svojou činnosťou **do nich Policajný zbor aj nevyhnutne zasahuje**. Pokiaľ policajt vykonáva činnosť, ktorá nesie znaky služobného zákroku, je to činnosť legitímna a zákon garantuje policajtovi ochranu. Do práv a slobôd občanov môže policajt zasiahnuť len za podmienok stanovených Listinou základných práv a slobôd – „štátnu moc možno uplatňovať len v prípadoch a medziach stanovených zákonom, a to spôsobom, ktorý zákon stanovuje“, ako aj Ústavy SR, podľa ktorej „štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.“ Tento zásah do práv a slobôd občanov sa v policajnej činnosti priamo predpokladá, čo vyplýva z viacerých ustanovení zákona o Policajnom zbore.

Z pohľadu štátu možno za zásah považovať každé štátne konanie, ale aj jeho opomenutie, ktoré jednotlivcovi znemožňuje správanie, ktoré patrí do oblasti ochrany základného práva. Zásah do ochrany ľudských práv je spojený s realizáciou policajnej činnosti, ktorú chápeme ako výkonnú činnosť. Jej subjektom je vždy konkrétny príslušník PZ.

V zákone o PZ sa zásah do práv a slobôd vyslovene uvádza v spojení s policajnou činnosťou vo viacerých ustanoveniach:

- v § 8 ods. 1 zákona o PZ je ustanovená povinnosť policajta nepripustiť, aby prípadný zásah do práv a slobôd osoby prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného jeho služobnou činnosťou
- v § 8 ods. 2 zákona o PZ je ustanovená povinnosť policajta pri vykonávaní služobnej činnosti, ak je táto spojená so zásahom do práv a slobôd osoby. Pri realizácii tejto činnosti je policajt povinný poučiť osobu o jej právach, ktoré sú ustanovené v zákone o PZ alebo v inom všeobecne záväznom právnom predpise
- § 8 ods. 3 zákona o PZ definuje služobnú činnosť ako „činnosť policajta spojená s plnením úloh podľa tohto zákona alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov.“⁵⁷

⁵⁵ZACHOVÁ, A. *Ľudské práva. Európsky koncept*. s. 25 – 29.

⁵⁶CULBA, M. *Podmienky prípustného zásahu do základných práv a slobôd z pohľadu činnosti Policajného zboru*. s. 10.

⁵⁷PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. *Zákon o Policajnom zbore: Aplikčná prax*. s. 45.

- § 9 ods. 3 definuje služobný zákrok ako „zákonom ustanovenú a v jeho medziach vykonávanú činnosť policajta, pri ktorej sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby.“⁵⁸

Činnosť, pri ktorej sa zasahuje do základných práv a slobôd, má nasledujúce znaky:

- ide o činnosť spojenú s plnením úloh Policajného zboru: plnenie úloh Policajného zboru znamená, že realizáciou policajnej činnosti, pri ktorej sa zasahuje do základných práv a slobôd sa realizuje cieľ. Cieľ je zložkou zákonnosti, musí však byť nielen zákonný, ale aj legitímny,
- ide o činnosť ustanovenú zákonom: len zákon môže ustanoviť činnosť policajta, pri ktorej sa môže zasiahnuť do základných práv a slobôd, čo je formálnou podmienkou prípustného zásahu,
- ide o činnosť vykonávanú v medziach zákona (ktorým je ustanovená): zákon určuje hranice (limity) činnosti, pri ktorej sa zasahuje do základných práv a slobôd, čo je materiálnou podmienkou prípustného zásahu,
- ide o činnosť, pri ktorej sa zasahuje do základných práv a slobôd osoby, pri služobnom zákroku ide o bezprostredný zásah: zásah do základných práv a slobôd je jedným z následkov policajnej činnosti. Pri každom zásahu sa musí dbať na zachovanie podstaty a zmyslu konkrétneho práva alebo slobody. Intenzita zásahu nesmie prekročiť mieru, ktorá je nevyhnutná na dosiahnutie účelu sledovaného služobnou činnosťou. Osobitný význam má v tejto súvislosti bezprostredný zásah. Vyjadruje priamo (bezprostredne) na mieste realizovanú činnosť, s ktorou sa viaže aj vyššia intenzita jej pôsobenia. S bezprostredným zásahom sa preto musia spájať prísnejšie podmienky umožňujúce jeho uskutočnenie.⁵⁹

Zásahy do ľudských práv sú prítomné najmä v činnosti služby poriadkovej a kriminálnej polície. Mimoriadny význam má rešpektovanie ľudských práv v činnosti služby hraničnej a cudzineckej polície, najmä vo vzťahu k migrantom a iným cudzím štátnym príslušníkom.

V zmysle §2 ods. 1 zákona o PZ **služba poriadkovej polície** plní najmä tieto úlohy: spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku, odhaľuje trestné činy a ich páchatel'ov, vo vymedzenom rozsahu vykonáva skrátené vyšetrovanie, spolupôsobí pri dohľade nad bezpečnosťou a plynulosťou cestnej premávky, spolupôsobí pri zabezpečovaní verejného poriadku a ak bol porušený, robí opatrenia na jeho obnovu, odhaľuje priestupky a zisťuje ich páchatel'ov, spolupôsobí pri pátraní po osobách a veciach, plní iné úlohy, ak tak ustanovujú osobitné zákony. Do ľudských práv a slobôd sa zasahuje napríklad v rámci rôznych oprávnení policajta (oprávnenie požadovať vysvetlenie, oprávnenie na predvedenie osoby na základe dožiadania, oprávnenie požadovať preukázanie totožnosti, oprávnenie na zaistenie osoby, oprávnenie na snímanie identifikačných znakov a i.), či pri použití donucovacích prostriedkov (hmaty, chvaty, údery a kopy sebaobrany, putá, spútvavací opasok, úder strelnou zbraňou, hrozba zbraňou, varovný výstrel do vzduchu, zbraň a i.) Napríklad ak sa osoba bez dostatočného ospravedlnenia alebo bez závažných dôvodov na základe výzvy nedostaví na útvar PZ na podanie vysvetlenia, môže ju policajt predviesť. Predvedenie osoby je zaisťovacie procesné opatrenie, ktorého účelom je zabezpečiť prítomnosť osoby na útvare PZ pri podaní vysvetlenia.

⁵⁸CULBA, M. *Podmienky prípustného zásahu do základných práv a slobôd z pohľadu činnosti Policajného zboru.* s. 18.

⁵⁹CULBA, M. *Podmienky prípustného zásahu do základných práv a slobôd z pohľadu činnosti Policajného zboru.* s. 18 – 19.

Ide o inštitút, ktorým sa zasahuje do základných ľudských práv, a to do práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 Ústavy SR.⁶⁰

Služba kriminálnej polície sa vnútorne člení na dve zložky, a to operatívnu a vyšetrovaciu. Operatívnu zložku tvoria policajti („operatívci“), ktorí odhaľujú trestnú činnosť, zisťujú jej páchatel'ov a odhaľujú iné relevantné skutočnosti súvisiace s trestnou činnosťou. Pri plnení svojich úloh sú oprávnení používať formy a metódy operatívno-pátracej činnosti (OPČ) a informačno-technické prostriedky. Vyšetrovaciu zložku tvoria policajti, ktorí vyšetrojú trestné činy podľa §200 Trestného poriadku.⁶¹ OPČ je definovaná ako systém spravidla utajených spravodajských opatrení vykonávaných PZ na účely predchádzania, zamedzovania, odhaľovania a dokumentovania trestnej činnosti a zisťovania jej páchatel'ov, zabezpečovania ochrany určených osôb a strážených objektov, technicky chránených objektov, zabezpečovania a poskytovania ochrany a pomoci ohrozenému svedkovi a chránenému svedkov, ochrany štátnej hranice a vypátrania osôb a vecí. Keďže pri použití OPČ ide o významný zásah do základných ľudských práv, operatívni pracovníci sú vo vzťahu k občanovi povinní rešpektovať zákonné limity a ústavné garancie policajných zásahov a pri ich vykonávaní vychádzať z Ústavy SR a Listiny základných práv a slobôd, ktoré tvoria medze zásahu štátu do občianskej sféry.⁶²

Pokiaľ ide o vyšetrovanie, vyšetrovatel' musí mať stále na zreteli, že je oprávnený stíhať osobu len zo zákonných dôvodov. Uvedená zásada, plne sa odrážajúca pri vykonávaní dôkazov zaručuje občanom, že nebudú trestne stíhaní bezdôvodne, na základe napríklad vykonštruovaných dôkazov. Aby vyšetrovaním nebolo neoprávnené zasiahnuté do ľudských práv a slobôd občanov v priebehu celého vyšetrovania sa neustále preverujú všetky získané dôkazy. Pozornosť sa venuje nielen dokázaniu okolností svedčiacich proti páchatel'ovi, ale rovnaká pozornosť je upriamená aj na okolnosti svedčiace v jeho prospech. Dôvodom stíhania musí byť odôvodnené podozrenie zo spáchania trestného činu, pričom musí byť dodržaný postup ustanovený Trestným poriadkom. Dodržiavanie tejto zásady je zárukou, že občania nebudú stíhaní bezdôvodne a do ľudských práv sa bude zasahovať len v zákonom odôvodnených prípadoch a spôsobom, ktorý ustanovuje zákon. Prejavuje sa to napríklad pri zabezpečení osobnej slobody, domovej slobody, práva na obhajobu a podobne.⁶³

Služba **hraničnej a cudzineckej polície** plní úlohy súvisiace s kontrolou, správou a prekračovaním vonkajších hraníc schengenského priestoru, boj proti nelegálnej migrácii a prevádzacstvu, úlohy súvisiace s cudzineckými agendami, úlohy súvisiace s ochranou cudzincov (azyl, doplnková ochrana, dočasné útočisko), spolupracuje s agentúrou FRONTEX a tiež vykonáva úlohy v súčinnosti s inými službami PZ.

Záver

V príspevku sme spracovali formálny a obsahový charakter dokumentov zakotvujúcich garancie ľudských práv. Tieto sú súčasťou mnohých prameňov práva ľudských práv, čo prispieva k nejednotnosti používanej terminológie. Zároveň sme prepojili ľudské práva s činnosťou policajných služieb, ktoré ľudské práva chránia, no svojou činnosťou do nich aj nevyhnutne zasahujú. Tieto poznatky nám slúžili ako súčasť východísk pre hĺbkovú analýzu terminológie ľudských práv a následné zostavenie dvojazyčného slovensko-anglického terminologického slovníka ľudských práv.

⁶⁰PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. *Zákon o Policajnom zbore: Aplikačná prax.* s. 69.

⁶¹Ibidem. s. 19

⁶²PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. *Zákon o Policajnom zbore: Aplikačná prax.* s. 209

⁶³VIKTORYOVÁ, J., BLATNICKÝ, J. *Ochrana ľudských práv vo vyšetrovaní.* s. 173

Literatúra:

- CULBA, M. 2004. *Podmienky prípustného zásahu do základných práv a slobôd z pohľadu činnosti Policajného zboru*. Študijný materiál.
- HORVÁTH, J. *Príbeh Všeobecnej deklarácie ľudských práv je príbehom ľudstva*. In: Zborník z konferencie *Význam Všeobecnej deklarácie ľudských práv po 60 rokoch a jej odkaz pre Slovensko*. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Zostavila: JUDr. Anna Zachová. 2009. ISBN 978-80-89016-45-7
- LAUKOVÁ, L. *Charta základných práv EÚ*. 15.08.2016 [dostupné na <https://slovensko.hnonline.sk/810418-charta-zakladnych-prav-eu>] [online] [cit. 20.4.2019]
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ. *Dôležité dokumenty a ľudskoprávne orgány*. [dostupné na <https://www.mzv.sk/zahranicna-politika/ludske-prava-dolezite-dokumenty-a-ludskopravne-organy>] [online] [cit. 20.4.2019]
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKYCH ZÁLEŽITOSTÍ. *Zoznam medzinárodných zmlúv* [dostupné na https://www.mzv.sk/documents/10182/13850/140211_4043_zoznam_medzinarodnych_zmluv_OSN_a_RE_ktorymi_je_SRviazana.pdf/9930d4e5-a872-44ce-9679-d1638dabb647] [online] [cit. 20.4.2019]
- ONDŘEJEK, P. 2013. Několik poznámek k právneteoretickým aspektům lidských práv. In: Šturma, P. *Pojem a teorie lidských práv*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta. 119 s. (Studie z lidských práv; č. 1) ISBN 978-80-87146-77-4.
- PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. 2017. *Zákon o Policajnom zbore : Aplikačná prax*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 352 s. ISBN 978-80-7380-682-8.
- ŠEJVL, M. 2017. Lidská práva jako diskursivní pojem. In: *Právník*. Roč. 156, č. 6(2017), s. 473-500. ISSN 0231-6625.
- VIKTORYOVÁ, J., BLATNICKÝ, J. 2015. Ochrana ľudských práv vo vyšetrovaní. In: *Európsky rozmer ochrany ľudských práv v činnosti polície*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie. Bratislava. Akadémia PZ. Katedra verejnoprávných vied. ISBN 978-20-8054-631-1.
- ZACHOVÁ, A. 2007. *Ľudské práva (Európsky koncept)*. Akadémia PZ. Bratislava. 132 s. ISBN 978-80-8054-411-9.

Key words: human rights, documents of human rights protection, police, service intervention, terminology

Summary: The article presents the form and contents of the documents guaranteeing human rights. These documents belong to the multiple sources of human rights law which contributes to discrepancies in the terminology used. We have also linked human rights and police services, as the police is a body protecting human rights, as well as a body necessarily interfering with them in course of their work. This knowledge forms a part of the theoretical background for the making of a bilingual Slovak-English dictionary of human rights.

Kontaktné údaje:

*Mgr. Mária Ferenčíková, PhD.
Katedra jazykov
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
maria.ferencikova2@minv.sk*

Prostředky právní ochrany proti služebním zákrokům, jejich systém a efektivita

Anotace: Příspěvek se zaměřuje na jednotlivé prostředky právní ochrany proti služebním zákrokům, které lze v právním řádu České republiky nalézt, přičemž ty jsou hodnoceny nejenom z hlediska právní úpravy samotné, ale také z hlediska jejich uplatnění v reálné praxi, čímž příspěvek nastavuje pomyslné zrcadlo a dává doporučení de lege ferenda. Důraz je přitom kladen na systémové pojetí, kdy se příspěvek snaží přiblížit, kromě prostředků tradičních, i prostředky relativně nové, spojené s recentním vývojem veřejné správy.

Klíčová slova: služební zákrok, stížnost, námitka, žaloba

Teoretické vymezení služebních zákroků

Pro pracovní účely tohoto příspěvku se pod pojmem služební zákroky rozumí úkony policistů, popř. osob povoláných k plnění úkolů Policie České republiky na základě § 22 zákona o Policii České republiky⁶⁴ (např. příslušníci Vězeňské služby, Celní správy, vojáci v činné službě) a strážníků obecní policie, při nichž dochází k přímému vynucování splnění právní povinnosti nebo k přímé ochraně práv za použití síly nebo hrozby (varování) jejího použití.

Z pohledu správní vědy se tyto úkony řadí mezi faktické pokyny a bezprostřední zásahy.

Nauka⁶⁵ obecně popisuje tyto úkony jako neformální činnost orgánů veřejné správy, v rámci níž jednotlivé úřední osoby v konkrétních případech na základě a v mezích zákonného zmocnění zasahují do sféry práv a povinností fyzických a právnických osob. Byť tyto úkony nejsou činěny formou rozhodnutí a mnohdy pro ně není vymezen ani procedurální postup, jsou tyto úkony pro jejich adresáty závazné a ti jsou pak povinni na jejich základě něco konat, něčeho se zdržet nebo strpět. Praktického uplatnění nacházejí zejména v případech, kdy to vyžaduje naléhavost (mimořádnost) situace – např. havárie, demonstrace, dopravní nehoda apod. Dalším typickým znakem těchto úkonů je to, že k jejich realizaci dochází zpravidla mimo prostory vykonavatelů veřejné správy, tj. v terénu. Služebním zákrokům tedy nepředchází žádný formální postup, neboť realizace těchto úkonů v podstatě splývá s ohledem na jejich neodkladnost a naléhavost s „rozhodnutím“ ho provést.

Svým charakterem služební zákroky zahrnují poměrně různorodou škálu faktických jednání (např. výzvy, zajištění osoby, zajištění cizince, umístění osoby do policejní cely, odnětí věci, odebrání zbraně a prohlídka osoby, vstup do obydlí, jiného prostoru nebo na pozemek, vstup do živnostenské provozovny, zastavení a prohlídka dopravního prostředku, vykázaní, použití donucovacích prostředků). Pro svou neformálnost a potenciální relativně citelné zásahy do základních práv a svobod osob představují nepochybně jednu z nejspecifičtějších forem správních činností.

I z tohoto důvodu je jejich zákonná konstrukce náročná a roztržitá, neboť již sama povaha a funkce těchto úkonů vylučuje, aby měly přesně vymezený právní rámec jako jiné formy činnosti veřejné správy. Na jednu stranu musí být jejich úprava totiž dostatečně široká, aby mohla úřední osoba pružně reagovat na různorodé, proměnlivé a často i nebezpečné situace, na straně druhé však musí být i dostatečně podrobná z důvodu vyloučení možnosti zneužití správního uvážení, resp. libovůle úřední osoby, s ohledem na možné relativně citelné zásahy do základních lidských práv osob, které mohou být s těmito úkony nepochybně spojeny.

⁶⁴ Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁶⁵Hendrych, D. *Správní právo: obecná část*. s. 261.

Podmínky realizace služebních zákroků

Obecně platí, že pro provedení služebního zákroku musí být splněny minimálně tyto zákonné podmínky⁶⁶:

- existence zákonné úpravy, která takový zákrok povoluje (zpravidla je úkon vymezen jako oprávnění určité úřední osoby);
- naléhavost (zákonem chráněný zájem musí být bezprostředně a zjevně ohrožen nebo porušen);
- subsidiarita (nebezpečí hrozící chráněnému zájmu nelze odvrátit jinak, tzn. např. za využití mírnějších prostředků);
- přiměřenost (zásah musí být přiměřený vzhledem k chráněnému zájmu, osobě, času, použití prostředků, intenzity nebezpečí a dalším okolnostem případu, v tomto směru se jeví vhodné poukázat na skutečnost, že bezprostřední zásah nemá represivní charakter, jeho smyslem je toliko odvrátit nebezpečí);
- splnění dalších podmínek, které ukládá zákon (např. povinnost výzvy, řádného poučení, následná protokolace).

K otázce překročení pravomoci úřední osoby (obecně) se Ústavní soud ve svém Nálezu, č. j. I. ÚS 1849/08 vyjádřil následovně „...*orgán veřejné moci vykonává určitou pravomoc a kompetenci ultra vires nejen tehdy, jedná-li mimo formálně zákonem stanovený rámec pravomocí a kompetencí, ale materiálně též tehdy, pokud svým jednáním nesleduje určitý předvídatelný a racionálně zdůvodnitelný účel, pro který mu byla určitá pravomoc a kompetence svěřena, resp. tehdy, narušuje-li svým, byť o zákon se opírajícím postupem, základní práva dotčených osob více, než je nezbytně nutné k tomu, aby byl ještě dosažen zákonem stanovený účel. Ukládá-li na základě zákona orgán veřejné moci soukromým osobám povinnosti, a tím omezuje jejich základní práva, musí přesto dbát na to, aby zcela nepopřel samotnou podstatu toho kterého základního práva nebo jeho smysl. Omezení nelze užít k jiným, než zákonem předvídaným účelům (čl. 4 odst. 4 Listiny). Tak základní práva zpětně omezují svá, formálním zákonem předvídaná, omezení.*“ (zvýrazněno autorem).

Obdobně na tuto problematiku nahlíží i odborná literatura: „...*k jednání ultra vires může dojít ...i v materiálním smyslu, kdy orgán veřejné moci zneužije své kompetence, resp. vyloží je způsobem, který neobstojí z pohledu ústavně konformního výkladu ustanovení, jež mu příslušnou kompetenci poskytuje... Takové jednání může ústit v zásah do základních práv.*“⁶⁷

Z citované judikatury tedy vyplývá, že služební zákrok musí být v souladu se zákonem a pravomocí úřední nejen svoji povahou, obsahem a rozsahem a způsobem provedení (formální stránka zásahu), ale též i svým účelem (materiální stránka zásahu.) Jinak vyjádřeno, zákrok nesmí být projevem libovůle a neměl by tak překročit své zákonné limity.

Pokud jde o právní závaznost služebních zákroků, resp. povinnost uposlechnout výzvy oprávněné úřední osoby, popř. strpět a podrobit se realizovanému oprávnění (zákroku), platí, že občané jsou povinni podrobit se výkonu pravomoci úřední osoby bez ohledu na vlastní soukromý názor. Osoba vůči níž faktický úkon směřuje, tedy nemá právo nejdříve hodnotit jeho oprávněnost a až poté se na základě vlastního uvážení rozhodnout jej respektovat či ne.⁶⁸ Je tomu tak proto, že se při realizaci služebních zákroků v naprosté většině případů musí úřední osoba rozhodovat okamžitě nebo ve velmi krátkém čase. Tento aspekt velmi výstižně vystihuje

⁶⁶Obdobně Mates, P. Bezprostřední zásahy v činnosti veřejných sborů. In: *Trestněprávní revue*. s. 140 - 144.

⁶⁷Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. *Listina základní práv a svobod: komentář*. s. 88, bod 37.

⁶⁸Srov. Mates, P. Bezprostřední zásahy v činnosti veřejných sborů. In: *Trestněprávní revue*. s. 140 - 144.

Nejvyšší správní soud v rozhodnutí, č. j. 1 As 63/2011, když uvádí: „V uvedených a v řadě dalších případů musí policista jednat okamžitě prosazením účinného řešení (třeba zákazem nebo příkazem něco dělat či se něčeho zdržet, vykázaním občana z určitého místa, zastavením či odkloněním dopravy v zásadě bez ohledu na subjektivní výhrady jednotlivých dotčených osob). Jestliže by v těchto případech měla být nejprve prověřována správnost zamýšleného úkonu veřejného činitele k překonání leckdy velmi subjektivistických představ účastníků (šarvátek, tlačení lidí, bezohlednosti chování v silniční dopravě) byla by jakákoli řešení takových situací paralyzována, hrozil by chaos (řešení musí přijít okamžitě) a neodvratně by následovalo obvinění veřejného činitele ze zavinění vzniku škodlivého následku (havárie, zranění) v důsledku jeho nečinnosti. I to má nepochybně ústavní rozměr a souvislost s ústavně definovaným smyslem existence a jednání orgánu veřejné moci. Jistě, nelze nikdy vyloučit, že za úkonem policisty může stát nesprávná úvaha. To je ovšem řešitelné následně (stížností, náhradou škody dle zákona č. 82/98 Sb. atd.), primární je povinnost jednat hned s motivací předejít vzniku škodlivého následku. Veřejný činitel v postavení policisty při operativním zákroku nemá komfort správního orgánu, čas a různé prostředky k dosažení zamýšleného legitimního cíle (formalizované dokazování, ověřování, opakované upozornění, pořádkové pokuty), a proto po něm také nelze požadovat v jednání limity, které existenci takových podmínek předpokládají.“

Ve stejném duchu se vyjadřuje i Ústavní soud. Tak např. dle Nálezu sp. zn.ÚS 263/97 jsou občané „povinni se podrobit výkonu pravomoci veřejného činitele bez ohledu na vlastní soukromý názor. Jsou-li přesvědčeni, že tímto jednáním bylo porušeno jejich právo či jim byla způsobena škoda, mohou se proti takovému postupu veřejného činitele bránit jiným zákonným způsobem. Ústava ČR, Listina základních práv a svobod ani žádná jiná právní norma nepřipouští, aby jednotliví občané nejprve hodnotili zákonnost postupu veřejných činitelů a teprve na základě toho jejich pokynů uposlechli nebo neuposlechli...“ či Nálezu sp. zn. ÚS 480/06: „I za předpokladu, že by byl postup strážníků nesprávný, bylo povinností stěžovatele podřídit se jejich výzvě s tím, že si na jejich postup mohl posléze stěžovat písemným podáním.“

Z uvedeného vyplývá, že okamžitá ochrana proti služebnímu zákroku v zásadě není přípustná. Osoba, vůči níž úkon směřuje, je povinna se mu podrobit bez ohledu na vlastní soukromý názor a teprve následně může, považuje-li zásah za nezákonný, proti němu brojít. Jinak tomu být patrně ani nemůže. Jiná konstrukce by v zásadě ohrožovala základní principy demokratického právního státu a mohla vést až k bezvládní. Citovaná rozhodnutí však naznačují, že by výjimku v tomto směru mohly představovat případy zcela zjevných excesů překročení pravomoci úřední osoby.

Prostředky právní ochrany před policejními zásahy.

Prostředků ochrany veřejných subjektivních práv, jichž lze vůči nezákonnému zákroku policisty uplatnit ex post je celá řada. Kontrolní mechanismy jsou nastaveny jak uvnitř veřejné správy, tak i u mimo její organizační strukturu. Otázkou je však jejich efektivita. Pro pracovní účely této kapitoly lze tyto prostředky rozdělit následovně:

- A. prostředky vnitřní ochrany – stížnost/námítka
- B. prostředky vnější ochrany – „zásahová žaloba“; žaloba na náhradu škodu způsobené nesprávným úředním postupem; ústavní stížnost, podnět k veřejnému ochránci práv

Z hlediska k charakteru poskytované ochrany a její efektivnosti pak lze služební zákroky rozdělit na:

- 1. zákroky trvajících (např. policejní cely, zajištění cizince);

2. zákroky s trvajícím důsledky (např. odnětí věci);
3. zákroky jednorázové, krátkodobé (např. donucovací prostředky);
4. zákroky opakované a zásahy, u nichž hrozí opakování (např. vstup do provozoven, na pozemek)

Ad A. Prostředky vnitřní ochrany

Prvním v pořadí v úvahu přicházejícím prostředkem ochrany subjektivních práv prostřednictvím, něhož se může jednotlivec následně bránit proti zákroku je **podání stížnosti**.

K institutu stížnosti je v první řadě uvést, že je koncipován ve sféře kontroly veřejné správy sice jako univerzální, avšak současně toliko subsidiární prostředek právní ochrany, tzn. že své uplatnění nachází pouze tam, kde není právním řádem stanoven jiný prostředek ochrany. Při splnění této podmínky lze stížností napadnout jak postup správních orgánů tak i nevhodné chování úředních osob, přičemž obecně platí, že její podání nesmí být stěžovateli na újmu.

Pokud jde o procesní režim projednávání a vyřizování stížností směřujících vůči policejním zásahům je třeba uvést, že se zde patrně neuplatňuje stížnostní režim podle § 175 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“ či „SŘ“). Tento názor (byť existují i názory odlišné) lze odůvodnit zejména tím, že působnost správního řádu se na služební zákroky, tak jak byly vymezeny pro účely tohoto příspěvku, nevztahuje s výjimkou základních zásad činnosti správních orgánů. Realizaci služebních zákroků totiž nejspíše nelze považovat za postup správních orgánů ve smyslu § 1 odst. 1 SŘ, neboť pod tento pojem se běžně v teorii řadí pouze ty formy správních činností, které jsou realizovány v rámci nějakých formalizovaných procesů. Závěru o nemožnosti využití stížnostního režimu správního řádu ve vztahu k těmto úkonům nasvědčuje i samotná dikce ustanovení § 175 odst. 1 SŘ, dle které mají dotčené osoby právo obracet se stížnostmi proti nevhodnému chování úředních osob nebo proti postupu správního orgánu, neposkytuje-li tento zákon jiný prostředek ochrany. V tomto kontextu je pak možné uvést, že služební zákroky nejsou výslovně v žádné části správního řádu upraveny a nejspíše je nelze pod žádnou z nich ani výkladem podřadit. Jejich režim je vždy upraven teprve zvláštní zákony. Nicméně vzhledem ke skutečnosti, že i v případě těchto úkonů se jedná o realizaci veřejné správy, tedy správní činnost, je na ně třeba vždy vztahovat alespoň základní zásady činnosti správních orgánů, zejména zásadu zákonnosti, ale rovněž i zásadu koncepce veřejné správy jako služby veřejnosti. Vycházejí pak ze znění čl. 2 odst. 2 a 3 Ústavy s přihlédnutím ke zmíněným zásadám, jejich explicitní formalizaci ve správním řádu a univerzálnímu charakteru lze usuzovat na možnost podání stížnosti i proti těmto specifickým postupům, jakož i povinnost jejího vyřízení, a to opět za předpokladu, že zvláštní zákon nebude upravovat jiný prostředek ochrany. Patrně jedinou výjimkou, pokud je autorovi dobře známo, v tomto směru ve sféře zákroků policistů představuje **institut námitek**, které lze podat proti vykázaní ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj dle ustanovení § 44 zákona o Policii ČR. Podle pátého a šestého odstavce uvedeného ustanovení platí, že: „Nesouhlasí-li vykázaná osoba s vykázáním, může proti němu na místě podat námitky, které policista uvede v potvrzení o vykázaní. Policista námitky předá bez zbytečného odkladu krajskému ředitelství příslušnému podle místa vykázaní. Vykázaná osoba může dále do 3 dnů ode dne převzetí potvrzení o vykázaní podat příslušnému krajskému ředitelství námitky písemně. Shledá-li krajské ředitelství, že podmínky pro vykázaní nebyly splněny, vykázaní ukončí a o této skutečnosti vyrozumí ohroženou osobu a vykázanou osobu bez zbytečného odkladu.“

Právo si stěžovat a upozorňovat na nedostatky při realizaci služebních zákroků se konečně odráží i v příslušných zvláštních zákonech (kde jde tedy o jakousi zvláštní úpravu stížnosti, byť takto výslovně neoznačenou/nenazvanou), popř. je zakotveno i v interních

předpisech veřejnoprávních institucí, které nabývají na významu zejména ve světle soudní judikatury o vázanosti veřejné správy vlastní aplikační praxí⁶⁹.

Typický příklad takovéto úpravy ve sféře policejního práva je ustanovení § 97 zákona o Policii České republiky, podle kterého může každý „*upozornit na nedostatky v činnosti policejního útvaru, policisty nebo zaměstnance policie, nebo na skutečnost, že se policista nebo zaměstnanec policie dopustil jednání, které naplňuje znaky trestného činu, správního deliktu nebo kázeňského přestupku. Policista nebo útvar policie musí upozornění přijmout. Policie do 30 dnů ode dne přijetí upozornění vyrozumí toho, kdo jej učinil, o přijatých opatřeních, pokud o toto vyrozumění osoba požádá. Oznámení protiprávního jednání podle trestního řádu tímto není dotčeno.*“

Vycházejí z výše uvedeného tak lze vyvodit závěr, že právě kvalita právní úpravy příslušného stížnostního režimu (zejména úprava lhůt pro vyřízení stížností a možnost jejího prošetření v interních předpisech) je tou skutečností, od které se odvíjí i kvalita (míra) poskytované právní ochrany před rozličnými služebními zákroky a tedy i schopnost stížnosti korigovat provádění úkonu, vůči němuž směřovala. Současně jde o rozhodující znak pro to, aby mohl být určitý právní institut označen i za prostředek ochrany ve smyslu ustanovení § 85 soudního řádu správního (blíže následující část). Efektivnost stížností a námitek tak získává na svém významu teprve ve spojení s kázeňskou odpovědností a případně navazujícími prostředky soudní ochrany. Kdy již samotná existence těchto prostředků, jakož i rozhodovací činnost soudů, působí na veřejnou správu katalyzačně a kultivačně.

Ad B. Prostředky vnější ochrany

Dle čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod má „*každý kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy právo obrátit se na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak.*“

Správní soudnictví tak představuje bezesporu jeden z účinných nástrojů ochrany subjektivních práv jednotlivců. Ve smyslu § 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „soudní řád správní“) poskytují soudy ochranu veřejným subjektivním právům fyzických a právnických osob. Znamená to, že chrání práva, která tyto osoby mají ve vztahu k orgánům veřejné správy a která jsou upravena v předpisech veřejného práva.

Zakotvení **žaloby proti nezákonnému zásahu, pokynu nebo donucení** do soudního řádu správního směřovalo k odstranění mezery ve veřejnoprávní ochraně subjektivních práv jednotlivců, původně zejména právě ve vztahu ke služebním zákrokům. V důvodové zprávě se v této souvislosti hovořilo výslovně např. o policejních přehmatech.⁷⁰ V samotných počátcích rozhodovací praxe se tak objevoval názor, že nezákonným zásahem může být jen nezákonný zásah do osobní integrity jednotlivce, tedy typicky právě policejní zákrok. Velmi brzy však převládl názor, podle kterého byly pod pojem zásahu subsumovány i další aktivní úkony správních orgánů nebo jiných součástí veřejné správy v rámci výkonu veřejné moci související většinou s výkonem správních činností. V současné době je pod tento pojem podřazována i nezákonná nečinnost spočívající v neučinění nějakého úkonu jiného než rozhodnutí ve smyslu § 65 odst. 1 soudního řádu správního. V této souvislosti lze v podrobnostech odkázat zejména na usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu, č. j. 7 Aps 3/2008 – 98, v němž se výslovně konstatuje, že zásahová žaloba „*chrání proti jakýmkoli jiným aktům či úkonům veřejné správy směřujícím proti jednotlivci, které jsou způsobilé zasáhnout sféru jeho práv a povinností a které nejsou pouhými procesními úkony technicky zajišťujícími průběh řízení...nemusí jít nutně o akty neformální povahy či jen o faktické úkony, nýbrž i o jakékoli jiné*“

⁶⁹ Např. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č. j. 2 Ans 1/2005 – 57.

⁷⁰ Důvodová zpráva (volební období 1998 - 2002) - 1080/0 Vládní návrh soudního řádu správního

konání či opomenutí konat, nelze-li je podřadit pod pojem rozhodnutí ve smyslu § 65 odst. 1 s. ř. s.“.

Tzv. zásahovou žalobou se lze tedy domáhat ochrany jak proti služebním zákrokům v podobě aktivních úkonů, stejně tak nečinnostními zásahy. Takové široké pojetí zásahu je přitom podle názoru rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu potřebné pro dosažení co nejvyšší úrovně ochrany veřejných subjektivních práv jednotlivců a pro zamezení výskytu případů, kdy se veřejná moc ocitá v rozporu se zákonem na úkor jednotlivce, aniž by se tento mohl účinně bránit.

Podmínky této ochrany jsou blíže rozvedeny v § 82 a násl., soudního řádu správního. Podle tohoto ustanovení je soudní ochrana před nezákonným zásahem podmíněna kumulativním splněním pěti podmínek: „*Žalobce musí být přímo (1. podmínka) zkrácen na svých právech (2. podmínka) nezákonným (3. podmínka) zásahem, pokynem nebo donucením ("zásahem" správního orgánu v širším smyslu) správního orgánu, které nejsou rozhodnutím (4. podmínka), a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasazeno (5. podmínka) ...Není-li byt' jen jediná z uvedených podmínek splněna, nelze ochranu podle § 82 a násl. s. ř.s. poskytnout.*“⁷¹

V této souvislosti je vhodné zmínit, že novelou provedenou zákonem č. 303/2011, kterým se mění zákon č. 150/2002, soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, byla zrušena v ustanovení § 82 soudního řádu správního dříve formulovaná šestá podmínka, podle níž mohla být ochrana před nezákonným zásahem poskytnuta jen za situace, kdy důsledky nezákonného zásahu správního orgánu trvaly nebo hrozilo jeho opakování. Tato změna tak „nově“ umožnila žalobci domáhat se vedle ochrany proti samotnému zásahu i toho, aby soud určil, že zásah provedený vůči němu byl nezákonný. Podle důvodové zprávy⁷² byla motivem pro tuto úpravu skutečnost, že tato podmínka v minulosti představovala výrazné omezení pro praktické využití zásahové žaloby. Jinými slovy, až do konce roku 2011 byla na základě této žaloby poskytována ochrana před zásahy trvajících, zásahy s trvajících důsledky, popř. těmi, u nichž hrozilo jejich opakování – typicky např. odebrání věci, nikoliv však již před zásahy jednorázovými (skončenými, odeznlými) - typicky např. policejními zákroky. Odstranění šesté podmínky mělo dle důvodové zprávy dále přispět jednak k posílení důvěry veřejnosti ve veřejnou správu a rovněž skrze rozhodovací činnosti soudů i ke kultivaci samotné správně-právní praxe. Další „novinku“ v úpravě zásahové žaloby, kterou přinesla zmíněná novela, představuje to, že pakliže žalobce žádá toliko o určení nezákonnosti zásahu, nemusí vyčerpat jiné prostředky ochrany nebo nápravy, jak tomu je v případě, kdy se domáhá ochrany přímo proti samotnému zásahu.

I přesto, že výše provedené změny v právní úpravě ve shora naznačeném směru mohou jistě představovat určité posílení ochrany subjektivních práv jednotlivců před nezákonnými služebními zákroky, je na tomto místě třeba konstatovat, že **žaloba na určení nezákonnosti zásahu** není sama o sobě jistě zcela efektivním prostředkem ve smyslu ochrany před zásahem, min. pokud by šlo o zásah jednorázový či krátkodobý. Výrok soudu o nezákonnosti zásahu nabývá totiž praktického významu teprve až v následném **řízení o náhradě škody způsobené nesprávným úředním postupem podle zákona č. 82/1998 Sb.**, o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, v rámci něž může výrazně přispět k rychlejšímu rozhodnutí, neboť posuzováním nesprávnosti/nezákonnosti postupu (úkonu) se již nebude správní úřad, popř. soud projednávající nárok na náhradu škody muset zabývat, bez toho má však výrok o nezákonnosti

⁷¹ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č. j. 2 Aps 1/2005 - 65

⁷² Důvodová zpráva (volební období 2010 - 2013) - 319/0 Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

zásahu toliko charakter jakési morální satisfakce. V této souvislosti je možné také uvést, že zákon č. 82/1998 Sb., takovéto předchozí deklaratorní rozhodnutí správního soudu pro uplatnění náhrady škody ani nevyžaduje. Z uvedené mimo jiné vyplývá, že pokud by v důsledku realizace služebního zákroku vznikla osobě, vůči níž bylo zasahováno, škoda, představovala by **žaloba na náhradu škody**, stejně tak **uplatnění nároku u příslušného správního úřadu** další z prostředků ochrany ve vztahu k této specifické správní činnosti. V tomto kontextu tak zůstává otázkou, zda by nebylo v některých případech s ohledem na jeho okolnosti nakonec přeci jen efektivnější domáhat se svých práv rovnou prostřednictvím této úpravy. Vezme-li však v úvahu skutečnost, že soud projednává a rozhoduje zásahové žaloby přednostně⁷³ a dále to, že po dobu řízení před soudem dochází ke stavění běhu promlčecích dob ve věci náhrady škody a nemajetkové újmy⁷⁴, je třeba přiznat žalobě na určení nezákonnosti zásahu svůj význam, min. v tom smyslu, že skrze její uplatnění může žalobce přenést otázku posuzování nezákonnosti zásahu na správní soud a v případě úspěšnosti žaloby se tak výrazně posílí jeho vstupní pozice při „vyjednávání“ s příslušným správním úřadem.

Nicméně s ohledem na výše uvedené, lze žalobu proti nezákonnému zásahu považovat za plnohodnotný a efektivní ochranný a nápravný prostředek teprve v těch případech, kde zásah, popř. jeho důsledky trvají nebo či hrozí jeho opakování. V případě úspěšného uplatnění **žaloby, kdy se žalobce domáhá ochrany přímo proti zásahu**, totiž soud určí nejen to, že byl zásah nezákonný, ale rovněž zakáže správnímu orgánu, aby v porušování žalobcova práva pokračoval, a přikáže, aby, je-li to možné, obnovil stav před zásahem. Šlo-li o zásah ozbrojených sil, veřejného ozbrojeného sboru, ozbrojeného bezpečnostního sboru nebo jiného obdobného sboru, uloží soud tento zákaz nebo příkaz správnímu orgánu nebo obci, která takový sbor řídí nebo které je takový sbor podřízen.⁷⁵

Pokud jde o procesní podmínky úspěšného uplatnění zásahové žaloby, lze uvést, že k jejímu podání je stanovena lhůta dvou měsíců ode dne, kdy se žalobce o zásahu dozvěděl, nejpozději však do dvou let ode dne, kdy k němu došlo. Zmeškání této lhůty nelze prominout.⁷⁶ Ve vztahu k této podmínce je však třeba rozlišovat mezi:

– **zásahy v okamžiku podání žaloby trvajícíchmi**, u nichž v zásadě nelze o odmítnutí žaloby z důvodu její opožděnosti hovořit. K těmto zásahům je však třeba uvést, že v rámci rozhodovací praxe správních soudů představují spíše ojedinělé situace. Nejvyšší správní soud se takovým případem zabýval například v souvislosti se zásahem v podobě umístění a následném zadržování cizince v přijímacím středisku v tranzitním prostoru mezinárodního letiště podle § 73 zákona o azylu⁷⁷ či zásahem, řešeným v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č. j. 9 Aps 5/2007, v podobě nečinnosti ministerstva (České republiky) spočívající v nedostatečné a neefektivní ochraně čistoty ovzduší, jejímž důsledkem bylo překročení imisní a emisní limitů látek znečišťujících ovzduší v územní působnosti Statutárního města Ostravy. Podle zmíněného rozsudku pravidlo o nemožnosti uplynutí lhůt pro podání žaloby na ochranu před trvajícím zásahem totiž není ani v rozporu s obecným smyslem stanovení žalobních lhůt, *„zejména pokud se souběžně uváží rovněž smysl a účel samotného institutu zásahové žaloby dle soudního řádu správního, kterým v nejobecnější rovině je poskytnutí efektivní ochrany dotčené osobě před rozličnými zásahy (komisivními i omisivními) veřejné správy do sféry jejich práv a povinností. S rozhodováním o žalobách proti trvajícím zásahům totiž z povahy věci zásadně nebudou spojeny negativní efekty, jimž má stanovení žalobních lhůt předcházet a zabraňovat,*

⁷³ § 56 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb. soudní řád správní.

⁷⁴ Srov. § 41 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

⁷⁵ § 87 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

⁷⁶ § 84 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

⁷⁷ Rozhodnutí Nejvyššího správního, č. j. 9 Aps 5/2007.

a to nehledě na to, po uplynutí jaké doby od započetí zásahu či od okamžiku, kdy se žalobce o zásahu dozvěděl, je žaloba podána. Důvodem je právě neustálé trvání, aktuálnost takového namítaného zásahu v době podání žaloby, která vylučuje jak to, že by po žalovaném bylo nepřiměřeně žádáno bránit se proti dávným nárokům, což by pro něj mohlo být obtížné, tak to, že by soud musel vycházet z problematického a nespolehlivého dokazování dávných skutečností, a konečně je vyloučeno i nepřiměřené prolomení principu právní jistoty. Dlouhodobost samotného protiprávního zásahu správního orgánu totiž z daného zásahu nemůže učinit zásah právem aprobovaný, respektive zásah imunní vůči soudnímu přezkumu... Ostatně je snadno představitelné, že takový zásah může v průběhu doby nabývat různé intenzity, přičemž až při překročení určité „meze únosnosti“ se žalobce rozhodne proti němu bránit soudně, byť o existenci vlastního zásahu se dozvěděl již dříve, tj. dříve než před dvěma měsíci (případně byť zásah započal před více než dvěma lety). Nejvyšší správní soud přitom neshledává důvodu, proč by měl být žalobce v takovém případě sankcionován odmítnutím žaloby za to, že se proti předmětnému zásahu nebránil již v době, kdy pro něj tento byl méně rušivým, ale rozhodl se jej žalovat až následně, kdy se trvajících zásah začal ve sféře práv a povinností žalobce projevovat intenzivněji. Stejně tak lze upozornit, že striktní lpění na běhu subjektivní (případně i objektivní) lhůty podle § 84 s. ř. s. u trvajících zásahu by teoreticky v krajním případě mohlo vést i k tomu, že by lhůta byla zmeškána dříve, než by žalobce byl vůbec schopen zásahovou žalobu podat - k takové situaci by mohlo dojít kupříkladu u trvajících zásahu ve formě omezení osobní svobody jednotlivce. Odmítnutí žaloby pro opožděnost ve shora nastíněných případech by patrně nebylo možno označit jinak než jako denegationem iustitiae, porušující základní právo dotčené osoby na přístup k soudu coby součást jejího práva na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod.“;

- **zásahy jednorázovými, včetně těch s trvajícíchmi důsledky**, u nichž počíná běžet subjektivní lhůta pro podání žaloby okamžikem, kdy se žalobce dozvěděl o skutečnostech, v nichž spatřuje nezákonný zásah. Rozhodující se v tomto směru jeví znalost skutkových okolností, z nichž vyplývá konání či nekonání správního orgánu, a nikoliv to, kdy žalobce nabyt vědomost o tom, že jsou v daném případě naplněny veškeré znaky nezákonného zásahu, tak jsou definovány v ustanovení § 82 soudního řádu správního.⁷⁸ Trvání důsledků zásahu přitom nemůže na posouzení včasnosti žaloby nic změnit.⁷⁹ Mezi trváním zásahu a trváním jeho důsledků nelze klást rovnítko, a to i s ohledem na výše naznačený účel stanovení žalobních lhůt.

- **a zásahy, u nichž hrozí jejich opakování, resp. zásahy opakovanými.** Takovouto situaci se Nejvyšší správní soud zabýval např. v rozhodnutí č. j. 3 Aps 7/2006 – 103 v souvislosti se zásahem v podobě opakovaného zabraňování osobě žalobce ve výkonu práv občana obce podle zákona o obcích na zasedáních zastupitelstva obce, kde shledal jako důvodnou námitku stěžovatele směřující proti odmítnutí žaloby s tím, že „*Krajský soud nesprávně posoudil právní otázku, kdy podle jeho právního názoru jde o jedno ve stále stejných aspektech projevující se jednání žalovaného vůči stěžovateli a nikoli o dílčí jednání, která vždy započala a skončila s jednáním jednotlivých zasedání zastupitelstva. Podle názoru Nejvyššího správního soudu se však jedná nikoli o trvajících, kontinuálních zásahy žalovaného, nýbrž ve smyslu § 82 odst. 1 s. ř. s. je třeba jednání žalovaného posuzovat jako opakující se zásahy, které mají povahu jednotlivých zásahů. Jde o opakující se zásahy téhož typu, přičemž je jen na žalobci, který ze zásahů, samostatně napadnutelných žalobou, skutečně napadne. Každé zasedání zastupitelstva má podle Nejvyššího správního soudu své přesně časově ohraničené vymezení, v němž mohlo dojít k zásahu vůči stěžovateli. Každé zasedání žalovaného je současně jedinečné a neopakovatelné, má rovněž i svůj specifický program. Postup žalovaného je tudíž třeba*

⁷⁸Srov. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č. j. 5 Aps 5/2010 – 293.

⁷⁹Srov. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č. j. 4 Aps 1/2013 – 25.

posuzovat jako zcela samostatné a dílčí jednání, které vždy začalo a skončilo s konáním jednotlivých zasedání žalovaného. Proto také mohou představovat jednotlivé nezákonné zásahy.“ V případě tohoto typu zásahů se v intenzích shora uvedených uplatní ohledně posuzování včasnosti podání žaloby stejné pravidlo jako u zásahů jednorázových. Posouzení toho, zda v daném případě hrozí opakování zásahu, by se stalo až otázkou meritorního rozhodování ve věci.

K podání žaloby je oprávněna osoba, která tvrdí, že byla přímo zkrácena na svých právech nezákonným zásahem správního orgánu.⁸⁰ V soudních rozhodnutích vážících se k otázce aktivní legitimace Nejvyšší správní soud často poukazuje na zásadní rozdíl mezi posuzováním projednatelnosti žaloby a posuzováním její důvodnosti a konstantně judikuje, že „v rámci úvahy o splnění podmínek řízení soud zkoumá pouze odpovídající tvrzení žalobce, nikoli jeho důvodnost, která je až předmětem meritorního posouzení daného případu.“

Pokud jde o náležitosti žaloby, musí ta kromě obecných náležitostí podání obsahovat označení zásahu, proti němuž se žalobce ochrany domáhá, vyličení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se žalobce dovolává a návrh výroku rozsudku. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že zvláště podstatné je to, aby žalobce uvedl, v čem přesně a v jakém případě k tvrzenému zásahu došlo a na jakých právech byl tímto zásahem přímo zkrácen, popř. výkon, kterých práv mu byl odepřen. Jinak vyjádřeno, obsahově by mělo jít již v okamžiku podání žaloby o přesné žalobní důvody a nikoliv obecná a nekonkrétní tvrzení. Ve vztahu žalobnímu petitu je vhodné uvést, že pokud dojde v průběhu řízení ke změně skutkového stavu, je třeba žalobci umožnit v závislosti na vývoji situace upravit způsob požadované ochrany a přeformulovat svůj návrh výroku rozsudku.⁸¹

Podle ustanovení § 85 soudní řádu správního je žaloba proti nezákonnému zásahu správního orgánu nepřijatelná, lze-li se ochrany nebo nápravy domáhat jinými prostředky, přičemž uvedené neplatí v případě, domáhá-li se žalobce v návrhu výroku pouze určení, že zásah byl nezákonný. Z uvedeného ustanovení tedy vyplývá, že ochrana proti nezákonnému služebnímu zákroku tak nastupuje pouze tam, kde jiná možnost právní ochrany chybí. Proto je u této žaloby nezbytné nejdříve zkoumat, zda je žaloba přípustná ve smyslu tohoto ustanovení, tedy nelze-li se ochrany nebo nápravy domáhat jinými právními prostředky. Již na základě jazykového výkladu lze totiž usuzovat, že zásahová žaloba je nepřijatelná nejen v případě, že právní prostředky existují a žalobce je nevyužil, ale také v situaci, kdy je vyčerpal a nebyl spokojen s výsledkem takového řízení. Jinak vyjádřeno, existence jiných právních prostředků ochrany, žalobu proti nezákonnému zásahu ve správním soudnictví naprosto vylučuje. Soudní řád správní přitom konkrétně neřeší otázku, jaké právní prostředky ochrany nebo nápravy vylučují přípustnost zásahové žaloby. Nicméně s ohledem na různorodost jednání, které lze v současné době pod pojem „nezákonného zásahu“ subsumovat, tomu být patrně jinak ani nemůže (alespoň ve smyslu taxativního výčtu). Bližší odpověď na tuto otázku pak poskytuje až soudní judikatura a odborná literatura. Ve vztahu k policejním zákrokům však takovýmto prostředkem není podání stížnosti. Proti naprosté většině policejních zákroků (výjimku představuje vykazání) tak tato žaloba bude přípustná a patrně představuje i nejsilnější (nejefektivnější) prostředek ochrany jejich práv.

Závěrem k institutu zásahové žaloby je vhodné alespoň ve stručnosti uvést, že na řízení samotné se vztahují obecná ustanovení o řízení, tj. § 32 - § 64 soudního řádu správu, s tím, že tyto žaloby, jak již bylo ostatně uvedeno, se projednávají a rozhodují přednostně.

⁸⁰ § 82 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

⁸¹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, č. j. 1 Aps 3/2006 – 69.

Soud při posuzování důvodnosti žaloby vyhází ze skutkového stavu zjištěného ke dni svého rozhodnutí; pokud se však žalobce domáhal pouze určení, že byl zásah nezákonný, rozhoduje dle stavu, který tu existoval ke dni provedení zásahu.

Nejzazší prostředek soudní ochrany práv pak ve vztahu k policejním služebním zákrokům představuje **podání ústavní stížnosti** na základě § 71 odstavce 1 písmena a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Toto ustanovení stanoví, že každá fyzická a právnická osoba je oprávněna podat ústavní stížnost, jestliže tvrdí, že pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byla účastníkem, opatřením nebo jiným zásahem orgánu veřejné moci bylo porušeno její základní právo nebo svoboda zaručené ústavním pořádkem.

Dalším, avšak již mimosoudním, prostředkem ochrany proti nezákonným policejním zákrokům je **podnět k Veřejnému ochránci práv**. V této souvislosti je možné ve stručnosti uvést, že kontrola prováděná prostřednictvím tohoto institutu představuje jednu z významných záruk zákonnosti ve veřejné správě. Veřejný ochránce práv působí k ochraně před jednáními a nečinností úřadu a k ochraně základních práv a svobod. Svou funkci vykonává nestranně a nezávisle. Jeho postavení a působnost upravuje zákon č. 349/1999 Sb., o Veřejném ochránci práv. Ve vztahu k policejním zákrokům je možné zdůraznit, že se jeho působnost vztahuje mimo jiné i na Policii ČR, vyjma vyšetřovatelů, Vězeňskou službu či Hasičský záchranný sbor. Veřejný ochránce práv jedná buď na základě podnětu či z vlastní iniciativy. Při provádění šetření je ochránce nadán celou řadou oprávnění. Úřady jsou povinny mu na jeho žádost a ve lhůtě jím stanovené poskytnout informace a další potřebnou součinnost. V případě zjištěných pochybení sdělí příslušnému úřadu, aby přijal potřebná opatření k nápravě. Pokud tyto opatření úřad nepřijme nebo jsou nedostatečná či nebudou přijata ve lhůtě stanovené ochráncem, sdělí Veřejný ochránce práv úřadu své závěrečné stanovisko a návrh na opatření. V případě, že ani poté úřad nepřijme potřebná opatření, vyrozumí o této skutečnosti ochránce nadřízený správní úřad, pokud neexistuje pak vládu. Může také informovat veřejnost. Význam podnětu, resp. činnosti ochránce, tedy spočívá v tom, že na základě výsledků jeho šetření může být iniciován určitý nápravný postup, popř. může být zahájeno i trestní stíhání. Efektivním se v tomto kontextu jeví takovýto podnět, obdobně jako v případě zásahové žaloby, teprve ve vztahu k zákrokům s trvajícím důsledky a úkony vůči podateli ze strany bezpečnostního sboru opakovanými.

K přípustnosti a možnosti okamžité ochrany.

V tomto kontextu si lze položit otázku, zda je osoba, vůči níž zásah směřuje, povinna se mu podrobit i v případě zcela zjevného překročení mantinelů zákonného zmocnění, které opravňuje úřední osobu k provedení daného úkonu. Takovouto otázkou se zabýval Nejvyšší soud v souvislosti s dovoláním v trestní věci obviněného, který byl uznán vinným přečinem násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 tr. zákoníku. Po posouzení případu pak byly okolnosti a průběh faktického jednání vyhodnoceny dovolacím soudem následovně: „*Strážníci výrazně vybočili z mezí své pravomoci a jejich jednání vůči osádce vozidla, pokud se netýkalo samotného projednání přestupku řidiče, mělo zjevné rysy svévole. To je vylučuje z dosahu ustanovení § 127 odst. 2 tr. zákoníku. Jednání obviněného, který z titulu své veřejné angažovanosti v oblasti ochrany lidských práv reagoval na nesprávný postup strážníků nejprve jejich slovním napadením a posléze i vyvoláním potyčky včetně fyzického útoku proti jednomu z nich, proto nemůže být považováno za přečin násilí proti úřední osobě podle § 325 odst. 1 tr. zákoníku. Toto jednání bylo neadekvátní, přehnaně prudké a obviněný při něm projevil nedostatek sebekontroly, avšak pokud jde o jeho právní posouzení, v úvahu přichází - při splnění všech podmínek odpovědnosti - kvalifikovat skutek podle těch ustanovení trestního*

zákoníku, kterými je obecně chráněna osobní integrita kohokoli bez vazby na to, že má zvláštní postavení úřední osoby, případně podle obdobných ustanovení zákona o přestupcích...V posuzované věci obviněného J. B. však šlo o evidentní překročení mezí, v nichž byli strážníci oprávněni vykonávat pravomoc, a o to, že svým postupem se ocitli zcela mimo hranice svých oprávnění. Ostatně tu jsou nálezy, v nichž Ústavní soud vyslovil právní názory ukazující na nepřijatelnost zvláštní ochrany úředních osob, jejichž postup překračuje meze stanovené pro výkon veřejné moci a je projevem svévole (nálezy ze dne 18.2.2010, sp. zn. I.ÚS 1849/2008, a nálezy ze dne 18.11.2008, sp. zn. I. ÚS 1835/2007).⁸² (zvýrazněno autorem).

Z citovaného rozhodnutí vyplývá závěr, že nerespektování pokynů policistů by bylo akceptovatelné pouze v naprosto výjimečných, resp. excesivních, případech zcela zjevné nezákonnosti. Potměšil s Vetešníkem⁸³ v této souvislosti zdůrazňují, že „nezákonnost však musí být zcela zjevná na základě objektivních kritérií, nikoliv na základě subjektivního mínění občana nebo jeho účelové argumentace nebo zavádějícího výkladu útržkovitých znalostí právního řádu“ a poukazují i na otázku posouzení intenzity v daném případě uplatněného postupu. Kladení „aktivního“ odporu proti úkonu úřední osoby by tak bylo možné patrně teprve až v případech ohrožení života, zdraví či značné škody na majetku apod.

K uvedené problematice se v obdobném duchu vyjadřuje např. Staša⁸⁴: „...nutná obrana je přípustná, jestliže např. do osobní svobody občana zasahuje úřední osoba, do jejíž pravomoci zásahy takového druhu vůbec nepatří, anebo taková osoba, do jejíž pravomoci sice takové zásahy obecně patří (např. policista), v konkrétním případě však pro takový zásah chybí jakékoliv zákonné zmocnění (např. zásah je odůvodněn výlučně osobními zájmy).“

Příkladem takovéhoho excesivního případu v judikatuře Nejvyššího správního soudu je např. poměrně známá a medializovaná kauza vyklizení předzahrádky pizzerie Fresh za dozoru městských strážníků (rozhodnutí č. j. 6 Aps 11/2012 – 38), k níž soud uzavřel „...přítomnost strážníků městské policie na místě, respektive jejich dozorování vyklizení jako úkonu žalovaného, skutečně nelze hodnotit jinak než jako jednání ultra vires. Jejich jednáním zdánlivě souladným se základním posláním obecní policie nebyly sledovány právem aprobované veřejnoprávní účely, nýbrž pouze soukromoprávní zájmy žalovaného...Pro úplnost lze poznamenat, že rovněž pořizování audiovizuálního záznamu o průběhu vyklizení bylo rozporné se zákonem, neboť pro takovýto postup nebyly splněny podmínky § 24b zákona o obecní policii...nezákonným zásahem v dané věci shledal jednání městské policie, která vyklizení předzahrádky dozorovala a jej zaštiťovala, a tak se angažovala ve výsostně soukromoprávní záležitosti, a zároveň (a to zejména) jednání samotného žalovaného, který tímto způsobem městskou policii jako svůj orgán zneužil, aby snáze prosadil své soukromoprávní zájmy v soukromoprávním vztahu se stěžovateli.

V kontextu výše uvedeného lze poté usuzovat na to, že pakliže by se osoba, vůči níž toliko „zdánlivý“ služební zákrok, tj. úkon ocitající se zcela mimo hranice svého vymezeného zákonného rámce, směřoval, se jej rozhodla neuposlechnout, resp. se mu nepodrobit, nebylo by vůči ní možno uplatňovat následky běžně spojované s nerespektováním v zákonných mezích provedeného úkonu. (např. naplnění skutkové podstaty přestupku a uložení příslušné sankce, následná realizace bezprostředního zásahu (použití donucovacích prostředků) či zajišťovacích úkonů (např. předvedení, zadržení, odejmutí věci). V případě aktivní obrany však již nijak nelze

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu, č.j. 7 Tdo 629/2012.

⁸³ Potměšil, J., Vetešník, P. Neuposlechnutí výzvy veřejného činitele, prokazování totožnosti, urážky a napadání strážníků ze strany občanů. In: *Poradce Veřejné Správy*. s. 48 - 55.

⁸⁴ Staša, J. Ochrana proti zásahům, které nejsou rozhodnutím. In: HENDRYCH, D. a kol. *Správní právo. Obecná část*. s. 675.

vyločit vznik odpovědnosti za trestné činy, popř. přestupky, jimiž je obecně chráněna osobní integrita každého občana (vykonavatel zásahu v důsledku excesu ztratil statut úřední osoby).

Naznačené právo „nerespektovat provedení excesivního úkonu“ by bylo poté možné opírat patrně o čl. 23 Listiny základních práv a svobod, podle kterého mají občané **právo postavit se na odpor** proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a základních svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny, ve vztahu k otázce právní odpovědnosti pak o institut **nutné obrany**.

Závěr

Policejní služební zákroky patří pro své charakteristické rysy mezi nejspecifičtější formy správní činnosti. V jejich důsledku může docházet i k citelným zásahům do sféry práv občana, včetně práv základních. Tyto úkony tak musí být svou povahou, rozsahem, způsobem provedení a účelem v souladu se zákonem a s pravomocí úřední osoby. Okamžitá ochrana proti těmto úkonům není poskytována. Osoba, vůči níž úkon směřuje, je povinna se mu podrobit bez ohledu na vlastní soukromý názor a teprve následně může proti takovému nezákonnému výkonu brojit. Jinak tomu být patrně ani nemůže. Jiná konstrukce by v zásadě ohrožovala základní principy demokratického právní státu a mohla vést až k bezvládní. Výjimku v tomto směru představují případy zcela zjevných excesů překročení pravomoci úřední osoby.

Prostředků ochrany, jichž lze vůči nezákonným policejním zásahům uplatnit ex post, již právní řád poskytuje celou řadu. Kontrolní mechanismy jsou nastaveny jak uvnitř veřejné správy, tak i u mimo její organizační strukturu. Otázkou je však jejich efektivita. Tyto prostředky jsou totiž schopny v zásadě poskytovat ochranu ve smyslu nápravy v podobě zákazu či zrušení úkonu, popř. tam kde je to možné i obnovení stavu před zásahem úřední osoby, toliko před úkony trvajících (dlouhodobými), ať už ve smyslu trvání samotného úkonu, popř. jeho důsledků, či v určitém směru i při jejich opakování. Ve vztahu k úkonům jednorázovým (odeznlým) je však na místě již spíše nežli o ochraně či nápravě práv hovořit o poskytnutí finanční kompenzace (náhrada škody a jiné nemajetkové újmy) či morální satisfakce (např. následné vyvození postihu úřední osoby, která úkon provedla v rámci pracovněprávní či disciplinární odpovědnosti).

Literatura:

- BÁRTA, J. 2006. K otázce vyřizování stížností za platnosti nového správního řádu. *Správní právo*, 2006, roč. 39, č. 4, s. 193-204. ISSN 01396005.
- HENDRYCH, D. 2012. *Správní právo: obecná část. 8. vyd. Praha: C.H. Beck*, 2012, s. 261. ISBN 978-80-7179-254-3.
- HORIZINKOVA, E., FIALA, Z. 2010. *Správní právo hmotné: obecná část. Praha: Leges*, 2010. 207 s. ISBN 978-80-8721-255-4.
- Důvodová zpráva (volební období 1998 - 2002) - 1080/0 Vládní návrh soudního řádu správního. Důvodová zpráva (volební období 2010 - 2013) - 319/0 Vládní návrh na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- JEMELKA, L., PONDĚLÍČKOVÁ, K. a BOHADLO, D. 2011. *Správní řád. Komentář. 3. vydání Praha: C. H. Beck*, 2011, ISBN 978-80-7400-401-8.
- JEMELKA, L., PODHRÁZKÝ, M., VETEŠNÍK P. a kol. 2013. *Soudní řád správní. Komentář. Praha: C. H. BECK*, 2013. ISBN 978-80-7400-498-8.

- MATES, P. 2008. Bezprostřední zásahy v činnosti veřejných sborů. *Trestněprávní revue*. 2008, roč. 7, č. 5, s. 140-144. ISSN 12135313.
- POTĚŠIL, L. 2008. Rozhodnutí, tzv. jiné úkony a opatření obecné povahy. In: *Dny práva -2008 - Days of law*. Brno: Tribun EU s.r.o., 2008. s. 1569--1576. ISBN 978-80-2104-733.
- POTMĚŠI, J., VETEŠNÍK, P. 2008. Obecní policie neuposlechnutí výzvy veřejného činitele, prokazování totožnosti, urážky a napadání strážníků ze strany občanů. In: *Poradce veřejné správy*, 2008, č. 2. ISSN 1802839X.
- PRŮCHA, P. 2012. *Správní řád s poznámkami a judikaturou : podle stavu k 1. 1. 2013*. 1. vyd. Praha: Leges, 2012, 464 s. ISBN 978-80-8757-635-9.
- PRŮCHA, P. 2012. *Správní právo: obecná část. 8., dopl.. a aktualiz. vyd., (V nakl. Doplněk 3.)*. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 427 s. ISBN 978-80-7239-281-0.
- STASA, J. 2012. Požadavky teorie a praxe na právní úpravu správního dozoru. *Správní právo*. 2012, roč. 45, č. 5-6, s. 280. ISSN 01396005.
- SLADEČEK, V, MELOTIKOVA, P. 2012. *Aktuální otázky správního soudnictví (zejména v souvislosti s novelou soudního řádu správního provedenou zákonem č. 303/2011 Sb.)*, Praha: Leges, 2012, 172 s. ISBN 978-80-8757-647-2.
- VANGELI, B. 2009. *Zákon o Policii České republiky*. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-142-0.
- VEDRAL, J. 2012. *Správní řád: komentář. 2. aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Ivana Hexnerová - Bova Polygon, 2012, 1446 s. ISBN 978-80-7273-166-4.
- VETEŠNÍK, P., JEMELKA, L. 2009. *Zákon o obecní policii. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-165-9.
- VOPALKA, V., (ed.). 2005. *Nový správní řád: zákon č. 500/2004 Sb., správní řád*. Praha: ASPI, 2005, 555 s. ISBN 978-80-7357-109-9.
- WAGNEROVA, E., ŠIMÍČEK, V., LANGÁŠEK, T., POSPÍŠIL, I. a kol. 2012. *Listina základní práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. ISBN 978-80-7357-750-6.

Key words: action, complaint, protest, accusation

Summary: The paper focuses on the individual means of legal protection against service interventions that can be found in the Czech legal system, which are evaluated not only in terms of legislation itself, but also in terms of their application in real practice, thereby contributing to the imaginary mirror and gives recommendations de lege ferenda. Emphasis is placed on the systemic concept, where the paper tries to approach, in addition to traditional means, relatively new means, connected with the recent development of public administration.

Kontaktní údaje:

doc. PhDr. JUDr. Zdeněk Fiala, Ph.D
Policejní akademie České republiky v Praze
fiala @polac.cz

Použitie zbrane príslušníkom Policajného zboru v cestnej premávke⁸⁵

Anotácia: Príspevok sa venuje podmienkam, ktoré musia byť dodržané, aby bol príslušník Policajného zboru oprávnený použiť zbraň voči vodičovi vozidla, ktorý bezohľadnou jazdou vážne ohrozuje životy a zdravie iných osôb. Príspevok analyzuje postupy príslušníka Policajného zboru pred použitím tohto donucovacieho prostriedku v cestnej premávke, ako aj postup po jeho použití.

Kľúčové slová: cestná premávka, použitie zbrane, donucovacie prostriedky, bezohľadná jazda

Donucovacie prostriedky príslušníka Policajného zboru

Pri plnení zákonných úloh a záväzkov, ktoré pre Policajný zbor vyplývajú z príslušných právnych predpisov, sa príslušníci Policajného zboru denne stretávajú s ohrozením a porušením záujmov chránených zákonom a sú povinní odvrátiť protiprávne konanie alebo nebezpečenstvo, ktoré priamo ohrozuje verejný poriadok alebo bezpečnosť osôb a majetku. V rámci výkonu služobnej činnosti sú neraz nútení *bezprostredne zasiahnuť do základných práv a slobôd osoby, teda vykonať služobný zákrok*. Pri vykonávaní služobného zákroku využíva policajt predovšetkým zákonné oprávnenia, a až v prípade, ak okolnosti a povaha veci neumožňujú dosiahnuť účel sledovaný služobným zákrokom s využitím oprávnení, môže policajt použiť donucovacie prostriedky vymedzené zákonom č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon o Policajnom zbore"). Z princípu právneho štátu totiž nevyplýva len požiadavka zákazu neprimeraného zásahu do základných práv a slobôd (čl. 4 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd), ale aj požiadavka dostatočnosti prostriedkov, ktoré štát má pri plnení svojich funkcií pri ochrane verejných záujmov.⁸⁶

Donucovacie prostriedky možno charakterizovať ako *zákonne právne nástroje*, ktorými disponuje príslušník Policajného zboru, a ktoré mu pri vykonávaní služobného zákroku umožňujú odvrátiť protiprávne konanie alebo nebezpečenstvo ohrozujúce verejný poriadok alebo ohrozujúce bezpečnosť osôb a majetku, pričom ich využitím príslušník Policajného zboru *zasahuje do základných práv a slobôd osoby, voči ktorej zakročuje*. Jinřich Škoda definuje donucovacie prostriedky ako vecné prostriedky (napr. obuřok) alebo ako fyzický úkon (napr. hmat) s nesmrtiacim účinkom, použitý za účelom eliminácie protiprávneho správania fyzickej osoby s využitím sily alebo hrozby použitia sily.⁸⁷ Podľa Benedikta Vangeliho pod donucovacími prostriedkami možno rozumieť vecné (väčšinou technické) prostriedky alebo fyzické úkony, ktorých účelom je priamo pôsobiť na telesnú integritu fyzických osôb alebo pôsobiť na psychiku (resp. na ich rozhodovaciu, vôľovú zložku) hrozbou ich použitia za podmienok stanovených zákonom s cieľom primäť osobu k splneniu jej právnej povinnosti.⁸⁸ Duřan Drdák označuje donucovacie prostriedky ako súbor technických prostriedkov, ktorých účelom použitia je zabrániť vzniku nebezpečenstva alebo zamedziť osobám ďalšie protiprávne konanie ktoré ohrozuje záujmy chránené zákonom, t. j. ochrana života, zdravia a majetku.⁸⁹

Zjednocujúcim kritériom pre použitie donucovacích prostriedkov je to, že ich nemožno

⁸⁵ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja a je výstupom projektu č. APVV-17-0217 Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívneho hľadiska.

⁸⁶ Uznesenie Ústavného súdu II. ÚS 200/98.

⁸⁷ MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. s. 183.

⁸⁸ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. s. 198.

⁸⁹ DRDÁK a kol. *Poriadková služba. Výklad pojmov k povinnostiam, oprávneniam a používaniu donucovacích prostriedkov v zmysle zákona o Policajnom zbore*. s. 54.

použiť ako trest alebo odplatu za protiprávne správanie osoby. Donucovacie prostriedky sa aplikujú výlučne na odvrátenie protiprávneho konania osoby v danej chvíli, pričom o právnych následkoch za protiprávne konanie osoby (napr. v podobe trestu alebo sankcie), sa bude rozhodovať v rámci správneho alebo trestného konania.

Použitie donucovacích prostriedkov je *bezprostredným zásahom*, ktorý je reakciou na bezprostrednú hrozbu. Proti tomuto zásahu sa nemožno v okamihu jej vykonávania aktívne brániť. Nutná obrana je vylúčená, keďže sa jedná o výkon právomoci zverenej Policajnému zboru. Do úvahy by pripadala podľa právnej teórie výnimka iba v niektorých prípadoch zjavného excesu zasahujúceho policajta (napr. v prípade evidentnej neprimeranosti použitia donucovacieho prostriedku). Osoba, voči ktorej zásah smeruje tak musí strpieť donútenie spojené s vykonávaným služobným zákrokom. Je povinná sa mu podrobiť bez ohľadu na skutočnosť, či má pochybnosť o jeho zákonnosti.⁹⁰

Zákon o Policajnom zbore nedefinuje, čo sa rozumie donucovacím prostriedkom. Vychádza len z výpočtu donucovacích prostriedkov a podmienok ich použitia. Právna teória vychádzajúc zo zákonných podmienok použitia donucovacích prostriedkov, stanovuje pre každé používanie donucovacích prostriedkov základné zásady, ktoré sa musia rešpektovať v každom prípade a za každých okolností použitia donucovacích prostriedkov policajtom Medzi základné zásady použitia donucovacích prostriedkov patria:

- a) *zásada zákonnosti (legality)*– donucovacie prostriedky musia byť použité výlučne v medziach zákona a spôsobom uvedeným v zákone, pod zásadou zákonnosti však rozumieme aj aplikáciu donucovacích prostriedkov v súlade s internými predpismi, s ktorými bol policajt oboznámený, keďže v zmysle § 48 ods. 3 písm. a) zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže a Železničnej polície v znení neskorších predpisov je policajt povinný plniť aj úlohy uložené rozkazmi, nariadeniami, príkazmi a pokynmi nadriadených, ak bol s nimi riadne oboznámený⁹¹,
- b) *zásada numeru sclausus* – zákon o Policajnom zbore je založený na taxatívnom výpočte donucovacích prostriedkov, ktoré môže policajt použiť. Iné ako zákonom dovolené donucovacie prostriedky sa používať nesmú (určitú výnimku by predstavovalo konanie policajta v nutnej obrane a krajnej núdzi),
- c) *zásada oficiality* - policajt je povinný zakročiť, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania, a ak si sila a intenzita útoku a okolnosti prípadu vyžadujú použitie donucovacích prostriedkov. V zmysle tejto zásady je policajt povinný zakročiť aj mimo služby, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, ktorým je bezprostredne ohrozený život, zdravie alebo majetok⁹²,
- d) *zásada proporcionality (primeranosti)* – služobný zákrok s využitím donucovacích prostriedkov musí byť primeraný povahe a rozsahu protiprávneho konania, a vykonávaný tak, aby osobám nevznikla bezdôvodná ujma,
- e) *zásada graduality (postupnosti)* – policajt je povinný aplikovať donucovacie prostriedky podľa sily a intenzity útoku páchatel'a, s ohľadom na vzniknutú situáciu, a to od najmiernejších donucovacích prostriedkov (hmaty) až po najsilnejšie (použitie zbrane),

⁹⁰MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. s. 184.

⁹¹Pozri tiež: BOHRNOVÁ M. Právne postavenie Policajného zboru pri medzinárodných únosoch detí. In: *Policajná teória a prax* s. 34 - 49.

⁹²Zákon o Policajnom zbore, § 9 ods. 2. Dôvody, kedy policajt nie je povinný vykonať služobný zákrok vymedzuje § 10 zákona o Policajnom zbore.

- f) *zásada subsidiarity (podpornosti)* - donútenie je možné uplatniť až podporne, ak zlyhali inštitúty neinvazívnej povahy, policajt je oprávnený (a zároveň povinný) zakročiť s použitím donucovacích prostriedkov len vtedy, ak neexistuje miernejší spôsob riešenia vzniknutej situácie (napr. dohováranie),
- g) *rýchlosti, rozhodnosti a ráznosti* - znamená zvoliť taký postup pri služobnom zákroku s využitím donucovacích prostriedkov, aby bol služobný zákrok čo najrýchlejšie úspešne ukončený,
- h) *bdelosti a ostrážitosti* - znamená, že policajt pri každom služobnom zákroku musí dbať na to, aby sa sám nevystavil nebezpečenstvu útoku,⁹³
- i) *prezumpcie správnosti postupu policajta* – v prípade použitia donucovacích prostriedkov sa predpokladá, že policajt postupuje správne a zákonne, to znamená, že osoba je povinná rešpektovať rozhodnutie policajta realizovať služobný zákrok s využitím donucovacích prostriedkov a je povinná sa takémuto zákroku podrobiť. Samozrejme, osoba má následne právo domáhať sa preskúmania zákonnosti postupu policajta podaním sťažnosti.

O tom, ktorý z donucovacích prostriedkov policajt použije, rozhoduje samotný policajt podľa konkrétnej situácie tak, aby dosiahol účel sledovaný služobným zákrokom. Výplýva to aj z viacerých rozhodnutí súdov, napr. Okresný súd Prievidza sp. zn. 16C/25/2017 vo svojom rozsudku konštatuje: *Žalovaný bezdôvodne napadol policajta, verejného činiteľa, ktorý bol privolaný treťou osobou na vykonanie služobného zákroku, ktorý prišiel ochraňovať zdravie a život iných ľudí, pričom rozhodnutie o použití donucovacích prostriedkov je ponechané na policajta.*"

Keďže o použití konkrétneho donucovacieho prostriedku rozhoduje samotný policajt (okrem služobných zákrokov pod priamym velením alebo jednotným velením v zmysle § 66 a § 67 zákona o Policajnom zbore), ktorý volí donucovacie prostriedky v súlade so zásadami ich použitia tak, aby bol služobný zákrok úspešne dokončený, daný policajt nesie následne aj zodpovednosť za použitie donucovacieho prostriedku a za následky, ktoré boli použitím donucovacieho prostriedku spôsobené.⁹⁴ V prípade, ak donucovacie prostriedky policajt použije v súlade so zákonom, je jeho činnosť výkonom práv a povinností v súlade s § 28 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v znení neskorších predpisov a jedná sa o okolnosť vylučujúcu protiprávnosť konania policajta. Ak však policajt pri použití donucovacích prostriedkov nedodrží zákon, vystavuje sa nebezpečenstvu trestného stíhania alebo disciplinárneho konania.

Použitie zbrane proti vodičovi dopravného prostriedku

Najdôraznejším a do práv inej osoby najväčšie zasahujúcim donucovaním prostriedkom, ktorý má policajt k dispozícii, je použitie zbrane. Ide o donucovací prostriedok sui generis. Použitie zbrane možno chápať ako ultimatio, ako poslednú možnosť, ako môže policajt dosiahnuť zákrokom sledovaný cieľ. Pri stanovení podmienok pre použitie zbrane vychádza zákon o Policajnom zbore z charakteru plnených úloh, pričom rešpektuje požiadavku minimalizácie dopadu tohto bezpečnostného inštrumentu do telesnej integrity protiprávne konajúcej osoby a kladie dôraz na jej subsidiárne použitie. Tento prístup vychádza zo zásad, ktoré sú súčasťou významných medzinárodných paktov, ale aj samotného ústavného poriadku

⁹³Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Prezídium Policajného zboru, odbor poriadkovej polície.

⁹⁴ Pozri tiež: BOHRNOVÁ M. *Vybrané otázky právnej úpravy bezpilotných prostriedkov*. s. 8.

Slovenskej republiky.⁹⁵ Napr. Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd prijatý Radou Európy v čl. 2 zakotvuje právo na život nasledovne: "Právo každého na život je chránené zákonom. Nikoho nemožno úmyselne zbaviť života s výnimkou výkonu súdom uloženého trestu nasledujúceho po odsúdení za spáchanie trestného činu, pre ktorý zákon ukladá tento trest. Zbavenie života sa nepovažuje za spôsobené v rozpore s týmto článkom, ak vyplýva z použitia sily, ktoré je bezpodmienečne nevyhnutné pri obrane osoby proti nezákonnému násiliu, vykonávaní zákonného zatknutia alebo zabránení útoku osoby zákonne zadržanej, alebo zákonnom potlačení nepokojov alebo vzbury." V zmysle čl 6 ods. 1 a 2 Listiny základných práv a slobôd má každý právo na život. Nikoho nemožno zbaviť života. V zmysle čl. 6 ods. 4 však porušením práv podľa tohto článku nie je, ak bol niekto zbavený života v súvislosti s konaním, ktoré podľa zákona nie je trestné.⁹⁶ Obdobne právo na život upravuje Ústava SR v čl. 15.

Všetky právne predpisy sa zjednocujú v tom, že policajt, ktorý použil zbraň proti inej osobe pri vykonávaní služobného zákroku v prípade, ak bol služobný zákrok vykonaný v medziach zákona a spôsobom ustanoveným zákonom, používa právnu ochranu aj v prípade, ak použitím zbrane osobu zraní prípadne osobu pozbaví života.

Zbraňou sa v zmysle zákona o Policajnom zbore rozumie zbraň strelná vrátane doplnkov zbrane a streliva (pištol', revolver), zbraň bodná (sečná - mačeta, dýka, nôž, ostré predmety), zbraň hromadnej účinnosti (zbraň strieľajúca dávkou - samopal, guľomet).

V tejto súvislosti je nutné konštatovať, že vznik služobného pomeru, s ktorým sa spája právo policajta nosiť zbraň, sám osebe negarantuje zodpovedajúcu spôsobilosť nakladať so zbraňou. Predpokladom použitia zbrane v súlade so zákonom je tak, okrem iného, aj náležitý výcvik policajta. V zmysle § 10 ods. 1 písm. b) zákona o Policajnom zbore policajt nie je povinný vykonať služobný zákrok, ak na jeho vykonanie nebol odborne vyškolený alebo vycvičený a ak povaha služobného zákroku také odborné vyškolenie alebo vycvičenie vyžaduje. Použitie zbrane nepochybne vyžaduje dobrý policajný výcvik, preto policajt, ktorý sa rozhodne použiť pri vykonaní služobného zákroku zbraň, si musí dôsledne zvážiť, či je dostatočne vycvičený a zbraň ovláda do takej miery, aby si dôveroval, že zasiahne s najväčšou pravdepodobnosťou výlučne osobu, voči ktorej služobný zákrok smeruje a nedôjde k zraneniu nezúčastnených osôb. Policajt, ktorý nie je dostatočne vycvičený na použitie zbrane je v zmysle § 10 ods. 2 povinný vyrozumieť o potrebe vykonať služobný zákrok najbližší útvar Policajného zboru.

Odôvodnenosť potrebného výcviku na použitie tohto donucovacích prostriedku deklaruje aj judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý napr. v rozsudku Makaratzis verzus Grécko konštatoval: "*Aj keď Súd prijíma, že policajti v akcii nemali dostatok času vyhodnotiť všetky okolnosti situácie a starostlivo akciou zorganizovať, domnieva sa, že akcia, ktorú sami niektorí policajti popísali ako chaotickú, je do veľkej miery dôsledkom toho, že pre policajnú akciu chýbali vo vnútroštátnom práve a praxi príslušné ustanovenia. Bolo totiž nevyhnutné, aby policajti prenasledujúci sťažovateľa jednali tak, ako by nejednali, keby mali riadny tréning a inštrukcie. Absencia jasných pravidiel ďalej vysvetľuje to, prečo sa ostatní policajti spontánne zúčastnili akcie bez toho, aby to hlásili veliteľovi.*"⁹⁷

Použitie zbrane je **bezprostredným zásahom**, ktorý je **reakciou na bezprostrednú hrozbu**. Tento bezprostredný zásah vždy smeruje proti tomu, kto hrozbu predstavuje. Použitie zbrane nesmie byť spojené s možnosťou ohrozenia života inej (nezúčastnenej) osoby. Bolo by v rozpore so zákonom použiť zbraň v situácii, v ktorej je zjavná neprimeranosť tohto použitia vzhľadom na protiprávne konanie, ktoré zákrok vyvolalo. Použitie zbranej ďalej nepripadá do

⁹⁵ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentárom*. s. 200.

⁹⁶Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd.

⁹⁷Európsky súd pre ľudské práva, Makaratzis proti Grécku, sťažnosť č. 50385/99 z 20. decembra 2004.

úvahy potom, ako bol dosiahnutý cieľ, ktorý sa služobným zákrokom sledoval. Obdobne to platí aj pre prípad, že tento cieľ už použitím zbrane dosiahnuť nemožno.

Špecifické prípady použitia zbrane sa odrážajú aj v judikatúre.⁹⁸ Napr. vo veci Nachová a ďalší verzus Bulharsko Európsky súd pre ľudské práva konštatuje, že použitie potencionálne smrtiacej zbrane nevyhnutne ohrozuje ľudský život, aj keď existujú pravidlá k minimalizácii takýchto rizík. Za žiadnych okolností preto nemôže byť "absolútne potrebné" použiť takúto zbraň k zadržaniu osoby podozrivej z nenásilného trestného činu, ktorá neohrozuje život zasahujúceho, a to aj v prípade, ak by jej nepoužitím došlo k úteku osoby.⁹⁹

Z uvedeného možno vyvodiť, že policajt je oprávnený použiť zbraň iba v prípade, ak by použitie iných donucovacích prostriedkov nevedlo k splneniu účelu sledovaného zákrokom, za podmienky, že je na použitie zbrane vycvičený, a ak tým neohrozí iné (nezúčastnené) osoby. Pri použití zbrane musí mať policajt na zreteli, že sa jedná o smrtiaci prostriedok, a preto ho volí len v prípade, ak je povaha protiprávneho správania osoby tak závažná a nebezpečná, že použitie zbrane, ktoré je vždy spojené s rizikom ohrozenia života a zdravia osoby, voči ktorej sa zakračuje, je nevyhnutné, pretože nevyužitím tohto donucovacieho prostriedku "poslednej inštancie" by boli vážne ohrozené základné hodnoty spoločnosti, a to život a zdravie iných osôb.

V zmysle § 61 ods. 1 je policajt oprávnený použiť zbraň iba:

- a) v nutnej obrane a krajnej núdzi,¹⁰⁰
- b) ak sa nebezpečný páchatel', proti ktorému zakračuje, na jeho výzvu nevzdá alebo sa zdráha opustiť úkryt,
- c) ak nemožno inak prekonať odpor smerujúci k zmareniu jeho služobného zákroku,
- d) aby zamedzil útek nebezpečného páchatel'a, ktorého nemôže iným spôsobom zadržať,
- e) ak osoba, proti ktorej sa použila hrozba zbraňou alebo varovný výstrel do vzduchu, neuposlúchne výzvu policajta smerujúcu na zaistenie bezpečnosti inej alebo jeho vlastnej osoby,
- f) ak nemožno inak zadržať dopravný prostriedok, ktorého vodič bezohľadnou jazdou vážne ohrozuje život a zdravie osôb a na opakovanú výzvu alebo znamenie dané podľa osobitných predpisov nezastaví**
- g) aby odvrátil nebezpečný útok, ktorý ohrozuje strážený objekt alebo miesto, kde je vstup zakázaný, po márnej výzve, aby sa upustilo od útoku,
- h) aby zneškodnil zvieru ohrozujúce život alebo zdravie osôb,
- i) aby v bezprostrednom priestore štátnej hranice¹⁰¹ prinútil zastaviť dopravný prostriedok, ktorého vodič na opakovanú výzvu alebo znamenie dané podľa osobitných predpisov nezastaví.

Jedným zo zákonných spôsobov, ako zastaviť vodiča, ktorý nerešpektuje pravidlá bezpečnej a plynulej cestnej premávky a svojou jazdou ohrozuje život a zdravie iných, je aj použitie zbrane. Bezohľadnou jazdou podľa písm. f) možno rozumieť neuposlúchnutie pokynov daných policajtom a smerovanie dopravného prostriedku na policajta alebo iné osoby so snahou ujsť a zabrániť tak svojmu zaisteniu, zadržaniu, či zatknutiu, ďalej jazdu zo strany na stranu,

⁹⁸ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o polícii s komentárom*. s. 202.

⁹⁹Nachova proti Bulharsku (2005), sťažnosti č. 43577/98 a 43579/98.

¹⁰⁰Nutnou obranou sa v zmysle zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov rozumie odvracanie priamo hroziaceho alebo trvajúceho útoku smerujúceho proti záujmu chráneného Trestným zákonom. Krajnou núdzou sa rozumie odvracanie nebezpečenstva priamo hroziaceho záujmu chráneného Trestným zákonom, ak nebezpečenstvo nebolo možné za daných okolností odvrátiť inak alebo ak spôsobený následok nie je zjavne závažnejší ako ten ktorý hrozil.

¹⁰¹Bezprostrednou blízkosťou štátnej hranice sa v zmysle zákona č. 298/1999 Z. z. o správe štátnych hraníc rozumie priestor so šírkou spravidla 50 m od štátnych hraníc.

pri ktorej sa ostatným účastníkom znemožňuje bezpečná jazda a sú ohrozené ich životy a zdravie, vytlačanie dopravných prostriedkov z cesty, jazda po parkoch, chodníkoch, v protismere, v umýselnom nabiehaní s dopravným prostriedkom na osoby s cieľom zastrašiť ich alebo ohroziť ich život alebo zdravie. Všeobecným znakom bezohľadnej jazdy je vážne ohrozenie života, a zdravia.

V prípade, ak sa policajtovi javí naplnenie znakov bezohľadnej jazdy, je pred použitím zbrane povinný použiť buď minimálne dve výzvy, aby osoba upustila od svojho protiprávneho konania alebo dať opakované znamenia podľa vyhlášky Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 9/2009 Z. z. (ďalej len "vyhláška k zákonu o cestnej premávke). V zmysle vyhlášky k zákonu o cestnej premávke policajt dáva znamenie na zastavenie vozidla zdvihnutím ruky alebo zdvihnutým zastavovacím terčom, alebo svetidlom vyžarujúcim svetlo červenej farby, ktorým pohybuje v hornom polkruhu. Z idúceho vozidla môže dávať policajt toto znamenie kývaním ruky zvisle hore a dolu, vysunutým zastavovacím terčom alebo rozsvietením nápisu STOP umiestneného na vozidle. Z idúceho vozidla možno pokyn na zastavenie vozidla zdôrazniť zvláštnym výstražným svetlom, prípadne aj zvláštnym zvukovým znamením. Pokyn na zastavenie vozidla možno dávať z vozidla idúceho pred zastavovaným vozidlom, ako aj z vozidla idúceho za zastavovaným vozidlom. Pri zastavovaní vozidla idúceho pred vozidlom, z ktorého policajt dáva pokyn na zastavenie vozidla, sa zvláštne výstražné svetlo a zvláštne výstražné zvukové znamenie použije vždy.

Ďalšou nevyhnutnou podmienkou, ktorá musí byť splnená, aby bol policajt oprávnený použiť zbraň voči vodičovi dopravného prostriedku je, že dopravný prostriedok nie je možné zadržať inak. Medzi iné spôsoby, ktorými by bolo možné zastaviť idúce vozidlo patrí napr. požitie zastavovacieho pásu alebo iných prostriedkov na násilné zastavenie dopravného prostriedku v zmysle § 56 zákona o Policajnom zbore. Zastavovací pás je technický prostriedok slúžiaci na poškodenie pneumatík dopravného prostriedku s cieľom zastaviť ho a znemožniť mu pokračovať v ďalšej jazde tým, že v pneumatikách vozidla po prejení cez pás zostávajú zapichnuté hroty, ktoré spôsobia únik vzduchu z pneumatík. V súčasnosti sa používajú zastavovacie pásy s dĺžkou 4,7 m. Profil pásu tvorí mriežka z pružného plastového materiálu, na ktorej sú osadené duté oceľové hroty z nehrdzavejúcej ocele (asi 110 ks) dlhé 45 mm s priemerom 3 mm. Vrchná časť hrotu je prekrytá plastovou krytkou pre bežnú manipuláciu. Zastavovací pás sa prepravuje v čiernej plastovej schránke a v prípade potreby je ho možné nastaviť na potrebnú dĺžku spojovacími maticami.¹⁰²

Tento donucovací prostriedok možno použiť len na vhodnej prehľadnej pozemnej komunikácii, nie v zákrute, a len ak je istota, že pás výlučne vozidlo osoby, voči ktorej sa zakračuje. Treba dbať na to, aby nedošlo k ohrozeniu ostatných účastníkov cestnej premávky. Po použití zastavovacieho pásu je pás nutné z pozemnej komunikácie bezodkladne odstrániť.¹⁰³ Iným prostriedkom sa rozumie najmä služobné vozidlo, povoz alebo stavebné mechanizmy.

Policajt je oprávnený použiť zastavovací pás alebo iné prostriedky na násilné zastavenie dopravného prostriedku, ktorého vodič po opakovanej výzve alebo na znamenie dané podľa osobitných predpisov nezastaví, a ak je bezohľadnou jazdou vážne ohrozený život, zdravie alebo majetok.

Pri použití zbrane je policajt povinný dbať na potrebnú opatrnosť, najmä aby nebol ohrozený život iných osôb a aby čo najviac šetril život osoby, proti ktorej zákrok smeruje.

V zmysle nariadenia ministra vnútra SR č. 29 z 20. marca 2017 o *pridelovaní, nosení, ukladaní a zabezpečení zbraní a nábojov* policajt môže pri služobnej činnosti namiesto osobnej

¹⁰²PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. *Zákon o Policajnom zbore. Aplikčná prax.* s. 236.

¹⁰³DRDÁK a kol. *Poriadková služba. Výklad pojmov k povinnostiam, oprávneniam a používaniu donucovacích prostriedkov v zmysle zákona o Policajnom zbore.* s. 62.

služobnej zbrane nosiť súkromnú zbraň, ak je držiteľom zbrojného preukazu skupiny A podľa osobitného predpisu a nadriadený nosenie súkromnej zbrane pri služobnej činnosti písomne povolil; nadriadený môže toto povolenie písomne zrušiť. Za technický stav súkromnej zbrane, ktorú policajt používa pri služobnej činnosti, zodpovedá policajt; opravy súkromnej zbrane a puzdro pre zbraň a náhradný zásobník si zabezpečuje na vlastné náklady. Na požiadanie nadriadeného, ktorý písomne povolil používanie súkromnej zbrane pri služobnej činnosti, policajt vždy preukáže technický stav tejto zbrane.

Postup po použití zbrane

Ak policajt zistí, že pri použití zbrane došlo k zraneniu osoby, je povinný, ak to okolnosti dovoľia, poskytnúť zranenej osobe prvú pomoc a zabezpečiť jej lekárske ošetrenie. Prvou pomocou možno rozumieť množinu aj laicky vykonateľných úkonov, ktorých cieľom je zabrániť zdravotným následkom alebo smrti osoby. Medzi takéto úkony možno zaradiť fixáciu zlomenej kosti, zastavenie krvácania škrtidlom, obnovenie priechodnosti dýchacích ciest, umelé dýchanie alebo masáž srdca a pod. Zaistením lekárskeho ošetrenia možno rozumieť privolanie lekára na miesto zákroku. Zaistenie lekárskeho ošetrenia samozrejme môže zahŕňať aj odvoz osoby z miesta zákroku buď zdravotnou pohotovostnou službou alebo služobným dopravným prostriedkom, ak to charakter zranení vyžaduje. Prekážkou tohto postupu môže byť priama hrozba útoku zo strany zranenej osoby alebo ďalšej osoby.¹⁰⁴

Policajt je povinný neodkladne hlásiť svojmu nadriadenému každý služobný zákrok, pri ktorom použil donucovacie prostriedky. Zákon neustanovuje, akú formu a náležitosti musí hlásenie mať. Podrobnosti upravuje interný predpis, pričom policajt je o použití donucovacieho prostriedku spísať jednak úradný záznam, ako aj použitie donucovacieho prostriedku zaznamenať do elektronického systému SAP.

Ak vzniknú pochybnosti o oprávnenosti alebo primeranosti použitia zbrane alebo ak pri jej použití bola spôsobená smrť, ujma na zdraví alebo škoda na majetku, je nadriadený povinný zistiť, či bol tento donucovací prostriedok použitý v súlade so zákonom. O výsledku zistenia napíše úradný záznam.

Ak policajt použije donucovacie prostriedky mimo miesta svojho služobného pôsobiska, ohlási ich použitie na najbližší útvar Policajného zboru.

Záver

V posledných rokoch sa množia prípady strelby policajtov na idúce vozidlo, pričom dochádza aj zraneniu, či usmrteniu nezúčastnených osôb. V tejto súvislosti treba apelovať na policajtov, že uvedenú zákonnú možnosť, použiť zbraň na zadržanie dopravného prostriedku, by mali používať veľmi uvážene, len v prípadoch skutočne bezohľadnej jazdy vodiča, a len ak sú na strelbu zo zbrane na idúce vozidlo dostatočne vycvičení, pretože nevycvičený policajt má len minimálne šance, že trafí cieľ, ktorým je pneumatika zastavovaného vozidla. Policajt, ktorý nemá dostatočný výcvik v strelbe na idúce vozidlo (ideálne z idúceho vozidla) vystavuje riziku seba aj iné osoby. Nezúčastnené osoby môžu byť v dôsledku nepresnej strelby zranené, a to aj smrteľne a policajt môže byť vystavený následnému trestnému stíhaniu.

---

¹⁰⁴MATES, P., ŠKODA, J., VAVERA, F. *Veřejné sbory*. s. 197.

Literatúra:

- BOHRNOVÁ M. 2017. Právne postavenie Policajného zboru pri medzinárodných únosoch detí. In: *Policajná teória a prax*. roč. 25, č. 3, 2017. ISSN 1335-1370
- BOHRNOVÁ M. 2017. *Vybrané otázky právnej úpravy bezpilotných prostriedkov. Spoločenský boj proti diváckemu násiliu* : Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 15. novembra 2016. Bratislava : Akadémia PZ, 2017. ISBN 978-80-8054-710-3.
- DRDÁK a kol. 1996. *Poriadková služba. Výklad pojmov k povinnostiam, oprávneniam a používaniu donucovacích prostriedkov v zmysle zákona o Policajnom zbore*. Učebná pomôcka. Pezinok : Stredná odborná škola, 1996, 85 s.
- HÁŠANOVÁ, J., BALGA, J., ANDOROVÁ, P., DUDOR, L. 2018. *Policajná správa*. 2. aktualizované vyd. Plzeň: Vydavateľstvi a nakladateľstvi Aleš Čeněk, s.r.o., 2018, 302 s. ISBN 978-80-7380-733-7.
- PEŤOVSKÝ, M., ODLEROVÁ, M., ŠKRINÁR, T. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Aplikačná prax*. Plzeň: Vydavateľstvi a nakladateľstvi Aleš Čeněk, s.r.o. 352 s. 2017. ISBN 978-80-7380-682-8.
- MATES, P.- ŠKODA, J., VAVERA, F. 2011. *Veřejné sbory*. Praha : WoltersKluwer, 2011, 384 s. ISBN 978-80-7357-604-2.
- ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vydanie. Plzeň : Vydavateľstvi a nakladateľstvi Aleš Čeněk, s.r.o., 2013, 479 s. ISBN 978-80-7380-447-3.
- TITTOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017,394 s. ISBN 978-80-8158-577-4.
- VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky. Komentář*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2009, 441 s. ISBN 978-80-7400-142-0.
- Ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd.
- Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej infomačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže a Železničnej polície v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 298/1999 Z. z. o správe štátnych hraníc v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov
- Vyhláška Ministerstva vnútra Slovenskej republiky č. 9/2009 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Makaratzis proti Grécku k sťažnosti č. 50385/99 z 20. decembra 2004.
- Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Nachova proti Bulharsku k sťažnosti č. 43577/98 a 43579/98.
- Uznesenie Ústavného súdu II. ÚS 200/98.
- Okresný súd Prievidza sp. zn. 16C/25/2017
- Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Prezídium Policajného zboru, odbor poriadkovej polície.
- Nariadenie ministra vnútra SR č. 29 z 20. marca 2017 o pridelení, nosení, ukladaní a zabezpečení zbraní a nábojov.

Key words: road traffic, use of firearm, coercive measures, reckless driving

Summary: The paper deals with the fixed conditions, which entitle a police officer to use a firearm against a driver who, by his/her reckless driving, threatens lives and health of other persons. The paper analyses procedures of a police officer taken before the use of this coercive measure in road traffic as well after such use.

Kontaktné údaje:

*mjr. JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra správneho práva
janka.hasanova@minv.sk*

Jakub Chrenšť

Dodržiavanie zákazu mučenia, neľudského či ponižujúceho zaobchádzania a trestania v súvislosti s vykonávaním služobných zákrokov

Anotácia: príspevok je zameraný na analýzu vybraných rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) v kontexte s dodržiavaním článku 3 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len EDLP) pri vykonávaní služobných zákrokov. Výber rozhodnutí v tomto príspevku ilustruje situácie, kedy došlo k pochybeniu policajta spočívajúcim v nesprávnom vyhodnotení rizika, nesprávnej taktike vykonania služobného zákroku, neprimeranom použití sily, zámerne alebo z nebanlivosti. Rovnako sú tu zahrnuté aj prípady, kedy zo strany ESLP nebolo vyslovené porušenie článku 3 EDLP a namietané zlé zaobchádzanie v postupe policajta pri vykonávaní služobného zákroku nebolo preukázané.

Kľúčové slová: služobný zákrok, proporcionalita, neľudské zaobchádzanie, ponižujúce zaobchádzanie, polícia

Úvod

Služobný zákrok je zákonom presne vymedzená činnosť policajta, ktorú vykonáva v medziach zákona a pri ktorej bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd dotknutých osôb. Ide o bezprostredný zákrok policajta, ktorého prostredníctvom sa operatívne a priamo odvracia nebezpečenstvo a nastoľuje sa spoločensky žiaduci stav. Ide o finálnu formu činnosti verejnej správy, nepredchádza jej žiadny formalizovaný rozhodovací proces. Veľmi frekventovane ide o také úkony, ako sú bezprostredné zákroky, ktorých podstata spočíva v priamom vynucovaní splnenia určitej povinnosti, alebo smerujú k ochrane práva alebo právom chránených záujmov iných osôb.¹⁰⁵

V nadväznosti na uvedenú definíciu môžeme povedať, že policajt pri vykonávaní služobných zákrokov disponuje určitou potrebnou donucovacou mocou, ktorú mu priznáva zákon. Cieľom tohto príspevku je prostredníctvom existujúcich súdnych rozhodnutí popísať možné situácie, v ktorých došlo, respektíve môže dochádzať, k nevhodnému použitiu, či dokonca k vedomému zneužitiu donucovacej moci zo strany policajta. Približené budú vybrané rozsudky ESLP, týkajúce sa zlého zaobchádzania s osobami v zmysle čl. 3 EDLP. Judikatúra k čl. 3 ESLP predstavuje skutočne rozsiahly a rôznorodý súbor rozhodnutí, v ktorom vieme identifikovať množstvo viac, či menej významných prípadov týkajúcich sa zákazu mučenia a iných foriem zlého zaobchádzania. S ohľadom na zameranie príspevku, ako aj celého konferenčného zborníka, boli do výberu zaradené najmä prípady, ktoré sa bezprostredne dotýkali situácií, kedy voči osobe, bolo použité fyzické donútenie zo strany policajta, prípadne príslušníka iného ozbrojeného zboru, pri vykonávaní služobného zákroku.

Pri policajnej činnosti, vrátane vykonávania služobných zákrokov, môže byť osoba vystavená riziku zlého zaobchádzania. Týmto zaobchádzaním sa rozumie mučenie, neľudské, kruté alebo ponižujúce zaobchádzanie s osobou, voči ktorej sa zakročuje alebo voči osobe, ktorá je v moci policajta. V prípadoch odôvodnených podozrení z takéhoto zaobchádzania podľa ustálenej judikatúry ESLP¹⁰⁶ dochádza k akceptovaniu princípu prezumpcie viny štátu. Znamená to, že je na samotnom štáte, aby poskytol hodnoverné dôkazy o tom, že k zlému zaobchádzaniu zo strany štátneho orgánu (v našom prípade policajta) nedošlo. V prípade, že neposkytne dostatočne uspokojivé a hodnoverné odôvodnenie pre príčiny vzniknutých

¹⁰⁵ TITLOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár.* s.81.

¹⁰⁶ Napríklad: „...ak osobu umiestnia do policajného zaistenia v dobrom zdravotnom stave, ale zistí sa, že je zranená v čase prepustenia, je povinnosťou štátu poskytnúť prijateľné vysvetlenie...“ Rozsudok ESLP z dňa 18.12.1996, Aksoy proti Turecku, č. sťažnosti 21987/93

poranení osôb, ktoré sa nachádzali pod kontrolou polície sa má za to, že štátny orgán pochybil a nesie za takéto konanie zodpovednosť.

Policajné prípadne iné bezpečnostné, či ozbrojené zbory, môžu porušiť čl. 3 EDLP priamo pri zaisťovacích úkonoch, či iných zásahoch proti osobám páchatel'ov trestných činov a priestupkov, či inak nebezpečným osobám. Z rozhodovacej činnosti ESLP, ktorá sa týka zásahov proti týmto osobám je možné zosumarizovať nasledovné:

1. Odlišuje sa to, či k zásahu do ľudských práv došlo v priebehu náhodnej operácie (služobný zákrok bez prípravy) alebo, či polícia služobný zákrok vykonala po náležitom plánovaní a mala dostatok času na vyhodnotenie možných rizík a na prijatie všetkých nevyhnutných opatrení k realizácii zákroku (služobný zákrok s prípravou)
2. Berie sa do úvahy závažnosť zranení utrpených pri služobnom zákroku
3. Zohľadňuje sa všeobecná nebezpečnosť osoby voči ktorej je vedený služobný zákrok, ako aj jej konkrétne správanie v priebehu zakročovania príslušníkov polície voči nej.
4. Zisťovanie skutkového stavu sa riadi kritériom dôkazov idúcich nad akúkoľvek rozumnú pochybnosť.¹⁰⁷

Zákonnosť a primeranosť služobných zákrokov (teoretické vymedzenie)

Nevyhnutným atribútom každého úkonu policajta je jeho zákonnosť. Toto tvrdenie sa samozrejme vzťahuje aj na vykonávanie služobných zákrokov. Podľa **zásady zákonnosti** je nevyhnutné, aby každý služobný zákrok mal oporu v zákone. To sa týka jednak dôvodov vykonania a jednak spôsobu vykonania služobného zákroku. Policajt nemôže spôsobiť osobe ujmu, na ktorej vykonanie nebol zákonný dôvod. Policajt si musí byť vedomý, ako zákonne môže aplikovať svoje konkrétne oprávnenie, prípadne použitie donucovacieho prostriedku. V ktorých prípadoch je ex lege povinný zvoliť „šetrnejší postup“¹⁰⁸ (napr. pri zásahoch voči tehotným ženám, osobám vyššieho veku, osobám mladším ako 15 rokov a pod.)

Zásada primeranosti je pri vykonávaní služobných zákrokov realizovaná predovšetkým vhodným použitím výzvy alebo miernych prostriedkov používaných pri vykonaní služobného zákroku v každom konkrétnom prípade. Otázkou primeranosti je potrebné riešiť s prihliadnutím na platné, právo vrátane interných predpisov. Je potrebné správne vyhodnotiť konkrétnu situáciu s prihliadnutím na charakter zadrživanej osoby (vek, psychické a fyzické vlastnosti, predpoklad použitia zbrane a pod.).¹⁰⁹ Primeranosť posudzujeme z hľadiska jej intenzity (času, sily), ale aj z hľadiska voľby druhu donucovacích prostriedkov. Spôsob, rozsah a intenzita zásahov do osobnej slobody závisí aj od procesného postavenia dotknutej osoby, dôvodov a účelu zadržania osoby.¹¹⁰ Policajt pravdepodobne použije iné prostriedky pri predvedení svedka ako pri služobnom zákroku proti nebezpečnému páchatel'ovi. Dôležitým atribútom primeranosti je požiadavka vzniku primeraného následku v pri vykonaní služobného zákroku. Súhrnne možno konštatovať, že pri vykonaní samotného služobného zákroku by mal zasahujúci policajt zohľadniť tri vzájomne prepojené hlavné kritériá :

1. Časová primeranosť

¹⁰⁷ SVÁK, J. *Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch*. s. 300 - 301.

¹⁰⁸ ŠIMONOVÁ, J. Elementárne zásady služobných zákrokov. In: *Teoretické a praktické aspekty vykonávania služobných zákrokov* – zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou.. s. 152.

¹⁰⁹ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika – kriminalistická taktika a metodiky vyšetrování*. s. 149.

¹¹⁰ IVOR, J. a kol. *Trestné právo procesné*. s. 300.

2. Primeranosť výberu prostriedkov
3. Primeranosť intenzity prostriedkov

Pokiaľ ide o kritérium časovej primeranosti, znamená to, že policajt môže zakročiť a použiť donucovací prostriedok len vtedy ak nebezpečenstvo zásahu do práv iných osôb alebo zákonom chráneného záujmu bezprostredne hrozí, prebieha alebo trvá. Teda ak sa páchatel chystá spáchať priestupok, trestný čin alebo narušiť verejný poriadok alebo ak už pristúpil k pokusu o ich spáchanie, či narušenie. Používať akékoľvek neprimerané donútenie zo strany policajta voči osobe narušiteľa je neprípustné, ak je evidentné, že dôvod, pre ktorý je služobný zákrok potrebné vykonať už pominul, respektíve osoba nekladie odpor a nachádza sa pod kontrolou policajta.¹¹¹ Policajt v žiadnom prípade nemôže použiť donútenie alebo hrozbu použitia donútenia voči takejto osobe z pomsty, prípadne z nejakého iného motívu (potrestanie, vynútenie priznania, vynútenie iných informácií).

Primeranosť výberu prostriedkov vykonania služobného zákroku znamená, že policajt by pri výbere donucovacieho prostriedku v rámci svojich zákonných možností mal zvoliť taký prostriedok, ktorým dosiahne zamýšľaný a očakávaný výsledok služobného zákroku a zároveň bude proporcionálny k povahe narušovania právneho stavu, k závažnosti konania osoby a k povahe chráneného objektu, či záujmu.

Primeranosť intenzity použitia donucovacích prostriedkov znamená, že policajt môže použiť zvolený donucovací prostriedok len takým spôsobom a intenzitou, aby efektívne dosiahol cieľ, ktorý služobným zákrokom sleduje.¹¹²

V ďalšom texte sa budeme venovať konkrétnym prípadom, kedy boli porušená zákonnosť ako aj všetky tri aspekty proporcionality vykonávania služobných zákrokov ako aj prípadmi, kde sa postup policajtov ukázal ako zákonný a proporcionálny.

Preukazovanie kladenia odporu zo strany páchatel'a

Dokazovanie skutočnosti, že osoba kládla odpor pri vykonávaní služobného zákroku vedeného proti nej, predstavuje v policajnej praxi náročný proces. Osobitne náročné je to v prípade absencie svedkov (iných než sú osoby páchatel'ov a policajtov) alebo absencie videozáznamu z akcie. Prvé dva prípady, ktoré sú prezentované v tomto príspevku poukazujú na to, že tvrdenia o aktívnom odpore pri zásahoch proti jednotlivcom je možné podporiť alebo vyvrátiť aj inými dôkazmi, ako napríklad znaleckými posudkami alebo úradnými záznamami.

V prípade *Layijov proti Azerbajdžanu* bol sťažovateľ, pán Layijov bol dvomi svedkami obvinený z drogovej trestnej činnosti. Podľa ich tvrdenia sa im snažil predat' drogy. Na základe tejto informácie mal byť zadržaný Azerbajdžanskou políciou. K zadržaniu došlo počas toho ako sa zastavil na čerpacej stanici. Podľa slov sťažovateľa ho policajti v civilnom odevu vyťahli z auta a začali ho biť päst'ami, kopat' a udierat' obuškom kým nestratil vedomie. Prebral sa počas prevozu na policajnú stanicu, sediac medzi dvomi policajtami, na zadnom sedadle auta. Ďalej tvrdil, že sa mu policajt pokúsil podstrčiť nejaký predmet do vrečka nohavíc. Keď sa pokúšal tomu zabrániť policajti ho udreli pažbou zbrane do hlavy a opäť upadol do bezvedomia. Po príchode na policajnú stanicu mal byť policajtami opätovne bitý. Vláda v tomto prípade pripustila použite fyzického donútenia v súvislosti so zadržaním pána Layijova políciou, avšak jeho okolnosti popisovala odlišne. Po príchode na policajnú stanicu sa, podľa vyjadrenia vlády,

---

¹¹¹ NESVADBA, A. Taktické zásady vykonávania služobných zákrokov. In: *Teoretické a praktické aspekty vykonávania služobných zákrokov* – zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. s. 99.

¹¹² NESVADBA, A. Taktické zásady vykonávania služobných zákrokov. In: *Teoretické a praktické aspekty vykonávania služobných zákrokov* – zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. s. 99 - 100.

mal Layijov pokúsiť o útek. Pri zabránení v úteku kládol aktívny odpor a následne ho mali policajti ťahať po schodoch, čím mu boli spôsobené zranenia. V neprospech tvrdenia vlády hovorí fakt, že **v úradných záznamoch polície z dňa zadržania nie sú tvrdenia o kladení odporu ani o pokuse o útek vôbec spomenuté.**

Počas policajného zaistenia bol vyšetrený forezným expertom v oblasti medicíny, ktorý vyhodnotil poranenia na tele sťažovateľa. V prospech sťažovateľovej verzie boli vyvedené závery o tom, že na jeho krku bola **podliatina oválneho tvaru, ktorá bola spôsobená tvrdým tupým predmetom, čo mohlo svedčiť o údere zbraňou. V prípade, že by bol pri úteku spacificovaný a ťahaný po schodoch, tak ako to tvrdila vláda, poranenia a modriny by vznikli po celom tele. Tie však podľa záverov experta prítomné neboli.** Zároveň však dodáva, že podliatina na krku nebolo spôsobilá ohroziť zdravie sťažovateľa a ani spôsobiť stratu vedomia.

Rozhodnutie ESLP bolo opreté o tri hlavné argumenty v prospech sťažovateľa. Po prvé išlo nesúlad verzie vlády o ťahaní po schodoch pri pokuse o útek so zraneniami popisovanými v znaleckom posudku. Druhým argumentom bola absencia akejkoľvek zmienky o kladení odporu a o pokuse o útek v záznamoch zo zadržania a z osobnej prehliadky. Tretím argumentom bolo nedodanie kópie videonahrávky z osobnej prehliadky sťažovateľa po explicitnej požiadavke zo strany ESLP aj napriek skutočnosti, že existencia nahrávky bola potvrdená v rozhodnutiach vnútroštátnych súdov.

Súd pripúšťa, že hoci zranenia, ktoré sťažovateľ utrpel neboli natoľko závažné, aby si vyžiadali okamžitý lekársky zákrok, museli mu spôsobiť silnú bolesť a utrpenie. Rovnako, dôsledkom popísaného zlého zaobchádzania, bol vystavený duševnému utrpeniu znižujúcemu ľudskú dôstojnosť. **ESLP vyhodnotil toto zaobchádzanie ako neľudské a ponižujúce a deklaroval porušenie čl. 3 EDEP v jeho hmotnoprávnom aspekte.**¹¹³

Druhým prípadom bolo posúdenie údajného zlého zaobchádzania pri zadržaní podozrivej osoby v prípade *Mitev proti Bulharsku*. Sťažovateľ sa vo večerných hodinách pokúsila zastaviť policajná hliadka z dôvodu, že nekoordinovaný spôsob, akým viedol motorové vozidlo nasvedčoval, že vozidlo pravdepodobne vedie pod vplyvom alkoholu resp. inej návykovej látky. Po signalizácii na zastavenie vozidla sťažovateľ naopak konal v rozpore s pokynmi policajtov a pokúšal sa s vozidlom hliadke uniknúť. Dôvodom bola obava z trestného stíhania a odobratia vodičského oprávnenia, nakoľko pred jazdou požil alkohol. Policajná hliadka ho prenasledovala až do bodu, kedy sťažovateľovo vozidlo dosiahlo pole a nemohol ďalej pokračovať v unikaní autom. Nasledovalo zadržanie, ktorého priebeh sťažovateľ a zasahujúci policajti popísali rozdielne.

Sťažovateľ tvrdil, že ho pri vystupovaní za auta jeden z policajtov kopol do nohy a násilne hodil o zem. Následne ho traja policajti kopali na zemi niekoľko minút a potom ho spýtali. Počas prevozu na policajnú stanicu ho mal jeden z policajtov udrieť gumovým obuškom do hlavy.

Policajti popísali priebeh zadržania tak, že sťažovateľ vyskočil z auta a bežal smerom do poľa v snahe uniknúť im. Počas behu sa pošmykol a padol na zem. Policajti ho dohnali. Sťažovateľ sa aktívne bránil zadržaniu, preto mu museli vykrútiť ruky a nasadiť putá.

Bol privezený na policajnú stanicu, kde odmietol test na alkohol, bol pokutovaný za odmietnutie vykonania testu a následne prepustený. Sťažovateľ prišiel na políciu vyzdvihnúť jeho brat s kamarátom, ktorí ho odviezli na lekárske ošetrenie. Pre ďalšie riešenie prípadu bol dôležitý znalecký posudok, úradné záznamy policajtov, písomné vyhlásenia sťažovateľa a svedkov.

---

¹¹³Judgment of ECHR, 10.4.2014, Case of Layijov v. Azerbaijan, Application no. 22062/07.

Po lekárskom ošetrovaní bol sťažovateľ prijatý do nemocnice fraktúrou ihlice (fibuly) a fraktúrou rebra, ktoré mu prepichlo pľúca a s modrinou nad pravým obočím. Podľa lekárskej správy nebolo vylúčené, že by zranenia mohli vzniknúť následkom policajného zásahu, tak ako ich opisoval sťažovateľ. Neskôr v priebehu vyšetrovania bol k prípadu vypracovaný znalecký posudok, podľa ktorého mal v čase ošetrovania a hospitalizácie sťažovateľ na tele len tri presne lokalizované poranenia. Tie podľa znalca mohli vzniknúť v dôsledku pádu počas rýchleho behu. Zároveň dodáva, že **ak by bol sťažovateľ niekoľko minút kopaný a bitý, tak ako to opisuje vo svojom stanovisku, musel by mať na tele podstatne viac stôp po úderoch a kopancoch.**

Úradné záznamy policajtov prítomných na policajnej stanici, ktorí komunikovali so sťažovateľom a záznamy zasahujúcich policajtov boli konzistentné v tom, že sťažovateľ javil známky poranenia, opakovane mu bola ponúknutá možnosť lekárskeho ošetrovania, ktorú odmietol a neurobil žiadne vyhlásenie, o neprimeranom násilí zo strany zasahujúcich policajtov.

Sťažovateľov brat a jeho kamarát uviedli, že sťažovateľ cestou z policajnej stanice povedal, že o incidente nechce hovoriť, že nechce byť ošetrovaný a že ho majú odvieť domov. To, že mal byť sťažovateľ bitý policajtmi sa jeho brat dozvedel od nemocničného personálu.

Samotný sťažovateľ bol ohľadom údajného zlého zaobchádzania prvýkrát vypočutý ešte počas hospitalizácie. V ručne spísanom vyhlásení uviedol, že si presne nepamätá ako celá udalosť prebiehala, ale vedel, že ho policajti naháňali zhodili ho na zem a spútali. Jeho zranenia pravdepodobne vznikli pri zadržaní, nakoľko so nespomína, že by pred policajným zásahom mal zlomenú nohu a rebro.

Všetky uvedené vyhlásenia a úradné záznamy boli spísané deň po udalosti.

Vzhľadom na uvedené, ESĽP nepotvrdilo porušenie čl. 3 EDĽP a akceptovalo verziu udalostí prezentovanú vládou. Súd uznal, že políciou popisované **použitie fyzického donútenia bolo v pomere k sťažovateľovmu konaniu nutné a nemalo by byť považované za neprimerané.** Je nepochybné, že zranenia sťažovateľ utrpel počas zadržania, avšak nešlo o prekročenie primeranosti služobného zákroku.¹¹⁴

Posúdenie nebezpečnosti páchatel'a vo vzťahu k proporcionálite zákroku

Posúdenie nebezpečnosti a správania sa páchatel'a vo vzťahu k **použitiu fyzického násilia** pri obmedzovaní osobnej slobody zohralo rolu pri nasledovných dvoch prípadoch policajných zásahov. V prípade *Rehbock proti Slovinsku* išlo o známeho nemeckého kulturistu, ktorý previezol cez rakúsko-slovinskú hranicu balíček tabletiiek, ktoré mal na slovinskom území predáť. Bol zatknutý pre podozrenia z drogovej trestnej činnosti. Podľa sťažovateľovej verzie došlo k zatknutiu tak, že ho bez vyzvania obkľúčilo a napadlo šesť osôb ozbrojených pištoľami a puškami, ktoré mali oblečené čierne oblečenie a masky. Napriek tomu, že anglicky a nemecky kričal, že nebude klásť odpor bol brutálne odtiahnutý ku kapote auta, kde ho dvaja muži spúťovali a zvyšní štyria bili päťami do tváre. Spôsob akým bol pán Rehbock zatknutý mal za následok **početné pohmoždeniny tváre a dvojité fraktúry čel'uste.** Vláda argumentovala, že pri zostavovaní zásahového tímu sa vychádzalo zo skutočnosti sťažovateľ, podozrivý z drogovej trestnej činnosti, je mimoriadne silný, nakoľko je niekoľkonásobným majstrom Nemecka v kulturistike. Vzhľadom na závažnosť zranení mal ESĽP za to, že vláda neposkytla dostatočne presvedčivé a dôveryhodné argumenty, ktoré by podporili potrebu použitia uvedeného fyzického násilia pri zatýkaní a podľa jeho verdiktu **zasahujúci policajti spôsobili**

¹¹⁴Judgment of ECHR, 5.10.2017, Case of Mitev v. Bulgaria, Application no. 34197/15.

st'azovateľovi také utrpenie, ktoré svojou povahou predstavujú neľudské zaobchádzanie podľa čl. 3 EDĽP.¹¹⁵

K opačnému záveru dospel súd v podobnom prípade *Berlinski proti Poľsku*. Aj v tomto prípade išlo o zváženie primeranosti použitia násilia policajtmi pri uskutočňovanom zásahu a aj v tomto prípade sa zasahovalo voči aktívnym kulturistom, bratom Berlinským. Sťažovatelia navštívili športový klub, v ktorom ich manažér vyzval aby odišli. Keď tak neurobili, zavolať na nich políciu. V tomto prípade **šiesti zasahujúci policajti skutočne početne prevyšovali sťažovateľov, avšak títo boli aktívni kulturisti a kládli účinný odpor proti zákonnej akcii policajtov, pričom do nich kopali**. ESĽP sa stotožnil so záverom domácich súdov, že **sťažovatelia nevyhodnotili svoje správanie, keď sa mali podriaďiť pokynom zasahujúcich policajtov**. Prvý sťažovateľ bol po zásahu hospitalizovaný jedenásť dní, hoci bolo zistené, že pri zotavovaní sa z jeho zranení mohol byť prepustený z liečby už po štyroch dňoch. Druhý sťažovateľ bol mal menej závažné zranenia a liečil sa ambulantne. **Závažnosť zranení ako takých nezatienňuje skutočnosť, že použitie sily v danom prípade bolo nevyhnutné voči správaniu sťažovateľov**. ESĽP preto v tomto prípade vyslovil záver, že použitie sily nebolo neprimerané, a teda, že **nešlo o neľudské zaobchádzanie podľa čl. 3 EDĽP**.¹¹⁶

Záver

Pohľady na vykonanie služobných zákrokov v popisovaných prípadoch môžu byť rôzne. Osoba voči, ktorej policajt zakročuje môže svoje správanie, ako aj zásah policajta vyhodnotiť vplyvom viacerých faktorov inak ako policajt, prípadne inak ako nezainteresovaný svedok. U osoby, voči ktorej bolo použité fyzické donútenie tiež môže po čase dôjsť, opäť vplyvom rôznych faktorov, k zmene postoja k podaniu sťažnosti, respektíve trestného oznámenia v súvislosti so služobným zákrokom. **Policajti by preto mali pristupovať k dokumentácii služobných zákrokov zodpovedne a v prípade použitia fyzického donútenia, presne popísať okolnosti a prípadné následky**. Musia tak urobiť aj v prípade, keď osoba, voči ktorej sa zakročovalo nejaví známky poranenia alebo keď prvotne nenamieta postup policajtov.

Smerom k znižovaniu prípadov zlého zaobchádzania s osobami, voči ktorým sú vedené služobné zákroky považujeme za kľúčové viaceré aspekty. Významnými faktormi, ktoré ovplyvňujú úroveň dodržiavania práv osôb obmedzených na osobnej slobode sú **vzdelávanie, výcvik a spôsob výberu uchádzačov** o policajné zamestnanie. Taktiež nemožno opomenúť ani dostupnosť a efektivitu **mechanizmov sťažností** a **efektivitu vyšetrovania** prípadov zlého zaobchádzania. Judikatúra ESĽP v tomto smere viac krát ukázala, že aj v prípade nepreukázania porušenia čl. 3 EDĽP v jeho hmotnoprávnej vetve môže byť štát postihnutý za porušenie jeho procesnej vetvy. Štátu totiž z čl. 3 EDĽP vyplýva povinnosť viesť účinné vyšetrovanie o každom prípade zlého zaobchádzania.

Posledným faktorom, na ktorý by som chcel poukázať je celková policajná kultúra. **Je dôležité podporovať takú policajnú kultúru, v ktorej sa považuje za neprofesionálne, ak policajt spolupracuje a stýka sa s kolegami, ktorí sa uchylujú k zlému zaobchádzaniu**. Je potrebné podporovať vhodné správanie sa policajtov pri služobných zákrokoch, pri ktorých uplatňujú fyzické donútenie najmä tým, že budú dôraznejšie vedení k tomu, aby svojim kolegom bránili v zlom zaobchádzaní so zadržívanými osobami, a aby prostredníctvom vhodných kanálov oznamovali všetky prípady zlého zaobchádzania zo strany ich kolegov. **Vina za zlé zaobchádzanie nepadá len na tých, čo sa ho dopúšťajú, ale na každého, kto vie alebo**

¹¹⁵ SVÁK, J. *Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch*. s. 301.

¹¹⁶ SVÁK, J. *Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch*. s. 301 - 302.

by mal vedieť, že dochádza alebo došlo k zlému zaobchádzaniu bez toho, aby mu zabránil, alebo aby ho ohlásil. Mali by sa prijať opatrenia na ochranu oznamovateľov profesionálnych pochybení (tzv. „whistle-blowers“). Od 1. Januára 2015 je účinný Zákon č. 307/2014 Z.z. o niektorých opatreniach súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý ochranu takýchto oznamovateľov v podmienkach SR aspoň čiastočne posilnil. V konečnom dôsledku je to však samotný policajt, ktorý sa musí rozhodnúť.

Literatúra:

- IVOR, J. a kol. 2006. *Trestné právo procesné*. Bratislava: IURA EDITION, 2006, 993s. ISBN 80-8078-101-X.
- KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. 2015. *Kriminalistika – kriminalistická taktika a metodiky vyšetrování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0.
- NESVADBA, A. 2018. Taktické zásady vykonávania služobných zákrokov. In: *Teoretické a praktické aspekty vykonávania služobných zákrokov – zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018. s. 159 s. ISBN 978-80-8054-789-9.
- SVÁK, J. 2011. *Ochrana ľudských práv v troch zväzkoch*. Bratislava: EUROKÓDEX, 2011, 1904 s. ISBN 978-80-89447-43-5.
- ŠIMONOVÁ, J. 2018. Elementárne zásady služobných zákrokov. In: *Teoretické a praktické aspekty vykonávania služobných zákrokov – zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018. s. 159s. ISBN: 978-80-8054-789-9.
- TITTOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. 394 s. ISBN:978-80-8168-577-4.
- Judgment of ECHR, 10.4.2014, Case of Layijov v. Azerbaijan, Application no. 22062/07*
Judgment of ECHR, 5.10.2017, Case of Mitev v. Bulgaria, Application no. 34197/15

Key words: police intervention, proportionality, inhuman treatment, degrading treatment, police

Summary: The paper focuses on the analysis of selected decisions of the European Court of Human Rights (ECtHR) in the context of compliance of police interventions with Article 3 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR). The selection of judgements presented in this paper illustrates several cases of police misconduct based on incorrect risk assessment, improper tactics and inadequate use of force in deliberate or negligent manner. The cases in which the ECtHR has not declared a violation of Article 3 of the ECHR and the alleged ill-treatment in the police procedure while performing the police intervention has not been established are also included in the paper.

Kontaktné údaje:

kpt. JUDr. Jakub Chrenšť, PhD.
Katedra verejnoprávnych vied
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
e-mail: jakub.chrenst@minv.sk

Špeciálna pohybová výkonnosť ako bazálna platforma služobných zákrokov v aplikačnej praxi príslušníkov PZ

Anotácia: Jednou z oblastí, ktorá je do značnej miery rozhodujúca z hľadiska realizácie kvalitného a efektívneho služobného zákroku, je telesná príprava, preto nové edukačné programy rešpektujúce špecifiká determinované policajnou praxou musia okrem edukácie v danej činnosti zabezpečiť aj adekvátnu fyziologickú odozvu. Požiadavky na efektívnosť a ďalšie skvalitňovanie úrovne pripravenosti policajného profesionála výrazne zasahujú do oblasti telesnej výchovy v školách Ministerstva vnútra SR a Policajného zboru SR (MV SR a PZ SR).

Kľúčové slová: telesná príprava, sebaobrana, služobné zákroky, model prípravy, silová príprava, špeciálna pohybová výkonnosť

Úvod

V celosvetovom meradle sa v súčasnosti neustále prehĺbuje význam sebaobrany – rovnako osobnej, ako i profesijnej. Vzťah medzi telesnou prípravou a výkonmi príslušníkov Policajného zboru SR má kauzálnu povahu: tréning je príčinou a výkon výsledkom. V počiatkoch bol tréning sebaobrany a vybraných praktických činností založený na skúsenostiach samotných inštruktorov, ktorí ich neskôr vo funkciách trénerov odovzdávali ďalším generáciám. Postupne sa takto zhromažďované a zovšeobecňované skúsenosti začali dopĺňať o poznatky iných vied, čo prispievalo k zvyšovaniu účinnosti tréningu a formovaniu jeho teoretického základu. Nové poznatky sa prostredníctvom vzrastajúcej úrovne vzdelanosti trénerov a inštruktorov rýchlo prejavili i v služobnej praxi. Na telesnú prípravu, najmä na jej silovú zložku, sa kladú oveľa vyššie požiadavky, čo vedie k snahe o stále zdokonaľovanie jej obsahu, foriem, metód, ako aj optimálnej organizácie a riadenia.

Súčasnú etapu vývoja sebaobrany charakterizuje najmä intenzívny rozvoj teoretických základov telesnej prípravy. Racionalizácia systému silovej prípravy je momentálne v oblasti výcviku príslušníkov PZ SR kľúčovou problematikou. Dôležitým bodom je aj optimalizácia silovej prípravy, ktorá je v prevažnej väčšine obsahovo oddelená od potrieb služobnej praxe. Považujeme za dôležité skĺbiť v praxi všetky tréningové podnety tak, aby sa zabezpečil maximálny tréningový efekt, súladom medzi možnosťami jedincov a uplatňovanými tréningovými zaťažovacími.

Hlavným cieľom práce bolo vytvoriť model 12-týždňovej telesnej prípravy príslušníkov Policajného zboru a overiť jeho vplyv na výkon vo vybraných služobných zákrokoch a krízových sebaobraných situáciách v porovnaní s modelom prípravy vychádzajúcim z tradičného poňatia.

Charakteristika súboru

Výskumného sledovania sa zúčastnilo 51 probandov dennej formy bakalárskeho štúdia – študentov Akadémie policajného zboru v Bratislave študijných odborov 8.3.1 Ochrana osôb a majetku a 8.3.2 Bezpečnostné verejno-správne služby.

Experimentálny súbor tvorilo 27 študentov priemerného veku $22,7 \pm 1,3$ roka, priemernej výšky $179,0 \pm 0,1$ cm, priemernej hmotnosti $83,1 \pm 4,6$ kg, priemerného Body mass indexu $26,1 \pm 2,3$ BMI.

Kontrolný súbor v počte 24 študentov sme vytvorili priemerného veku $22,5 \pm 1,3$ roka, priemernej výšky $183,0 \pm 0,1$ cm, priemernej hmotnosti $81,5 \pm 7,0$ kg, priemerného Body mass indexu $24,5 \pm 2,9$ BMI.

Charakteristika experimentálneho činiteľa

Experimentálnym činiteľom bol nami navrhnutý model telesnej prípravy študentov, ktorý by vplýval nielen na technickú vyspelosť a všeobecnú pohybovú výkonnosť, ale najmä na špeciálne kondičné schopnosti a zručnosti ovplyvňujúce výkon v sebaobrane a vybraných praktických činnostiach. Konkrétne išlo o model jednosemestrálneho tréningového cyklu. Obsah tréningových mikrocyklov, mezocyklov a makrocyklu sme zostavili tak, aby sme zabezpečili komplexný rozvoj pohybových schopností a technických zručností 27 probandov experimentálnej skupiny. V každom mikrocykle probandi absolvovali 3 tréningové jednotky s experimentálnym obsahom. Počas experimentu bola dodržiavaná štandardná štruktúra vyučovacej hodiny, v našom prípade tzv. tréningovej jednotky, pričom obsah a trvanie jednotlivých častí sa menil podľa jej zamerania.

Metódy získavania výskumných údajov

Metódu modelovania sme použili pri vypracovaní jednosemestrálneho 12-týždňového tréningového cyklu špeciálne zameraného na telesnú prípravu v sebaobrane.

Experimentálny výskum prebiehal v kontrolovaných podmienkach formou dvojskupinového časovo súbežného experimentu. Experimentálna skupina, v ktorej sme uplatňovali experimentálny postup výučbového a tréningového procesu, postupovala podľa nami navrhnutého modelu športovej prípravy. V druhej skupine – kontrolnej, sa podnet realizoval tradičným postupom.

Posudzovanie výkonu v sebaobrane a praktických cvičeniach sa uskutočnilo v reálnych podmienkach odborným posudzovaním, čiže výkon sa hodnotil kvalitatívne. Výkon posudzovali vybraní traja kvalifikovaní odborníci z rôznych oblastí – M. S. – riaditeľ odboru výcviku prezídia PZ, P. M. – reprezentačný tréner a úspešný reprezentant v karate, J. T – dlhoročný tréner a úspešný reprezentant v džude.

Obsah špeciálnych telesných cvičení tvorili vybrané techniky z Metodických listov pre inštruktorov služobnej telesnej príprav Odboru výcviku Prezídia PZ. V našom prípade sme postupovali podľa rozkazu prezidenta PZ o vykonaní previerok zo špeciálnej telesnej prípravy príslušníkov Policajného zboru útvarov MV SR. Na hodnotenie výkonnosti probanda v sebaobrane boli navrhnuté bodové hodnoty, keďže v previerkach zo sebaobrany a praktických činnostiach nie je možné zvoliť ako kritérium výkonu stupnicu, v rámci ktorej sa množine merných vlastností priradujú čísla. Výsledkom hodnotenia bolo určenie bodovej hodnoty výkonu podľa stanovených noriem určených vopred známymi pravidlami.

Expertí prideliť body škálovaním od 0 do 5 do záznamového hárku – protokolu o vykonaní previerok zo sebaobrany a praktických činností. Za najvyššie sa považovalo hodnotenie číslom päť (5). Posudzovanie výkonu bolo teda semikvalitatívne a spojené s okamžitým rozhodovaním pri dodržiavaní vopred známych kritérií hodnotenia výkonu. Súčtom bodov od všetkých troch kvalifikovaných odborníkov sme vytvorili výsledné poradie tak pri vstupnom, ako i výstupnom hodnotení. Maximálny počet bodov zo štyroch tematických celkov bol 20 bodov. Významnosť zmien a rozdiel v prírastkoch medzi probandami experimentálnej a kontrolnej skupiny sme posudzovali na základe prideleného bodového hodnotenia na začiatku a na konci sledovaného obdobia.

Úroveň všeobecnej pohybovej výkonnosti sme posudzovali vybranými štandardizovanými testami z batérie Eurofit (Moravec, 1996) a Unifittest (Měkota a kol., 2002): skok do diaľky z miesta odrazom znožmo (výbušná sila dolných končatín); predklon s dosahovaním v sede (kĺbová pohyblivosť trupu); ľah-sed (dynamická a vytrvalostná sila brušného, bedrovo-stehenného svalstva); zhyby (vytrvalostná sila horných končatín). Špeciálnu pohybovú výkonnosť sme testovali prostredníctvom nami vytvorenej testovej batérie: benchpress (1RM, Pmax) a hlboký drep (1RM, Pmax).

Pri spracovaní a vyhodnocovaní výskumných údajov sme využili i nasledujúce základné opisné charakteristiky matematickej štatistiky: aritmetický priemer, smerodajná odchýlka, medián, minimum a maximum nameraných hodnôt, variačné rozpätie nameraných hodnôt, poradová korelácia. Vzhľadom na F-testom potvrdené normálne rozdelenie kontrolného a experimentálneho výberu, sme pri štatistickom spracovaní použili parametrické metódy. Na posudzovanie rozdielov medzi 1. a 2. testovaním sme použili parametrický párový t-test. Rozdiely medzi experimentálnou a kontrolnou skupinou sme posudzovali parametrickým t-testom pre nezávislé výbery. Štatistickú významnosť súvislostí sme posudzovali na 1% a 5% hladine pravdepodobnosti.

Výsledky

Cielenou manipuláciou tréningového zaťaženia v experimentálnej skupine sme vytvorili podmienky, ktoré nám umožnili definovať príčiny zmien výkonnosti v experimentálnom a kontrolnom súbore. V kontrolnom súbore boli tréningové podnety zostavené na základe skúseností, zaužívaných postupov a tréningových plánov priamo z praxe (tab 1.).

Tabuľka 1 Ukazovatele tréningového zaťaženia v ES a KS

<i>Ukazovatele tréningového zaťaženia</i>	<i>m. j.</i>	<i>Experimentálna skupina (n=27)</i>	<i>Kontrolná skupina (n=24)</i>	<i>Rozdiel</i>
Počet tréningových dní	(n)	36	36	0
Počet tréningových jednotiek	(n)	36	36	0
Základný tréning	(hod)	108	108	0
Regenerácia - oddych (dni)	(dni)	84	84	0
Všeobecná príprava	(hod)	0	24	24
Špeciálna príprava - technická	(hod)	12	12	0
Špeciálna príprava - kondičná	(hod)	24	0	24

Prostredníctvom intenzity a špecifickosti sme definovali a vopred určili tréningové prostriedky, ktoré môžeme vzhľadom na ich povahu označiť ako špeciálne. Z tohto dôvodu sme pre jasnejšiu orientáciu v porovnávacích údajoch vyhodnotili tréningové ukazovatele v zhode s delením športovej prípravy na špeciálne tréningové ukazovatele kondičné (ŠTU kondičné) a špeciálne tréningové ukazovatele technické (ŠTU technické).

Úroveň pohybového rozvoja sme posudzovali testami všeobecnej a špeciálnej pohybovej výkonnosti (tab. 2). Špeciálne zostavená testová batéria (n = 6 testov) pozostávala na jednej strane z testov určených na posudzovanie účinnosti všeobecných tréningových ukazovateľov (4 testy) a na druhej strane z testov na posudzovanie účinnosti špeciálnych tréningových ukazovateľov (2 testy). Pri vstupnom meraní medzi experimentálnou

a kontrolnou skupinou sme nezaznamenali štatisticky významné rozdiely tak v testoch všeobecnej ako aj špeciálnej pohybovej výkonnosti (tab.2).

Tabuľka 2 Ukazovatele pohybovej výkonnosti v experimentálnej a kontrolnej skupine pri vstupnom meraní

<i>Názov testu pohybovej výkonnosti</i>		<i>Experimentálna skupina (n=27)</i>	<i>Kontrolná skupina (n=24)</i>	<i>Rozdiel</i>
	<i>m. j.</i>	<i>x ± s</i>	<i>x ± s</i>	
Skok do diaľky znožmo	(cm)	210,0 ± 13,6	204,1 ± 11,0	n.s.
Predklon s dosahovaním v sede	(cm)	10,7 ± 9,1	14,5 ± 4,1	n.s.
Ľah - sed	(n)	85,1 ± 10,1	89,5 ± 8,4	n.s.
Zhyby	(n)	6,8 ± 4,1	6,8 ± 3,6	n.s.
Benchpress 1 RM	(kg)	81,9 ± 9,7	77,0 ± 12,4	n.s.
Benchpress Pmax	(W)	449,9 ± 31,5	455,8 ± 36,7	n.s.
Hlboký drep 1 RM	(kg)	76,9 ± 9,7	74,1 ± 9,2	n.s.
Hlboký drep Pmax	(W)	631,7 ± 28,9	627,9 ± 32,1	n.s.

** Hladina štatistickej významnosti ($p \leq 0,01$)

Pri porovnávaní výsledkov výstupného merania (tab. 3) sme v testoch špeciálnej pohybovej výkonnosti (Pmax) zistili signifikantne ($p \leq 0,01$) vyššiu úroveň v experimentálnej skupine.

Tabuľka 3 Ukazovatele pohybovej výkonnosti v experimentálnej a kontrolnej skupine pri výstupnom meraní

<i>Názov testu</i>		<i>Experimentálna skupina (n=19)</i>	<i>Kontrolná skupina (n=39)</i>	<i>Rozdiel</i>
	<i>m. j.</i>	<i>x ± s</i>	<i>x ± s</i>	
Skok do diaľky znožmo	(cm)	218,7 ± 11,4	209,6 ± 11,4	**
Predklon s dosahovaním v sede	(cm)	13,6 ± 7,0	15,5 ± 11,6	**
Ľah - sed	(n)	87,0 ± 8,9	95,9 ± 6,9	**
Zhyby	(n)	9,8 ± 5,0	9,7 ± 4,3	n.s.
Benchpress 1 RM	(kg)	84,5 ± 9,3	84,1 ± 12,9	n.s.
Benchpress Pmax	(W)	484,4 ± 30,2	460,8 ± 35,2	**
Hlboký drep 1 RM	(kg)	79,9 ± 10,6	79,9 ± 9,3	n.s.
Hlboký drep Pmax	(W)	671,0 ± 20,7	634,6 ± 29,0	**

** Hladina štatistickej významnosti $p \leq 0,01$

Výsledky výstupných meraní ukázali vyššiu frekvenciu výskytu štatisticky významných rozdielov v prospech experimentálnej skupiny. Rozdiel v prospech ES na 1 % hladine významnosti sme zaznamenali vo výkone v teste skok do diaľky znožmo, v maximálnom výkone v tlaku na lavičke a taktiež vo výkone (Pmax) v hlbokom drepe.

V sebaobrane a praktických cvičeniach sme na základe analýzy výsledkov zistili významné rozdiely medzi experimentálnou a kontrolnou skupinou pri porovnaní výstupných

bodových hodnôt ($p \leq 0,01$). V experimentálnej skupine predstavuje zlepšenie 20,8 bodov (z 30,6 na 51,4 bodov). V kontrolnej skupine sme zaznamenali výrazne nižšie zlepšenie na úrovni 5,6 bodov (tab. 4).

Tabuľka 4 Porovnanie vstupných a výstupných hodnôt výkonu v sebaobrane a praktických cvičeniach v experimentálnej a kontrolnej skupine

Výkon	m. j.	Experimentálna skupina (n=19)	Kontrolná skupina (n=39)	Rozdiel
		$x \pm s$	$x \pm s$	
SEBAOBRANA - praktické cvičenia- VSTUP	(b)	30,6 ± 3,2	32,2 ± 3,1	n.s.
SEBAOBRANA - praktické cvičenia - VÝSTUP	(b)	51,4 ± 1,6	37,8 ± 2,4	**

** Hladina štatistickej významnosti $p \leq 0,01$

Diskusia

Touto prácou sme prezentovali navrhnutý inovatívny makrocyklus pozostávajúci z 12-týždenej telesnej prípravy študentov APZ, ktorý sme postavili na báze expertného hodnotenia motorických faktorov výkonu v sebaobrane. Absenciou špeciálnej silovej prípravy s vlastnou hmotnosťou sme pociťovali potrebu zamerať sa na vedecké potvrdenie ich vplyvu na zvyšovanie telesnej pripravenosti príslušníkov PZ. Do tréningového procesu experimentálneho súboru sme zaradili väčšiu variabilitu cvičení bez pridanej záťaže, čím sme priamo v praxi overili účinnosť inovatívnych zmien v telesnej príprave študentov APZ. Spomínanou špecifickosťou sme cielene aktivovali adaptačné procesy v organizme probandov ES. Empiricky podloženými faktami o priaznivom vplyve modelu na konečný výkon v sebaobrane a vybraných praktických cvičeniach sme významne obohatili poznatky o potrebe zaraďovania nami navrhnutej špeciálnej silovej prípravy príslušníkov PZ.

Za mierny nedostatok našej práce však považujeme deficit špecifickejších testov, ktorými by sme mohli odhaliť ďalšie súvislosti. Z tohto dôvodu by sme do budúcnosti odporúčali vypracovať a štandardizovať doplnujúcu metodiku testovania, čím by sme významne zjednodušili a obohatili posudzovanie multifaktoriálneho výkonu v sebaobrane. Za najväčší nedostatok v oblasti vedného odboru však považujeme chýbajúcu exaktnú podloženú štruktúru výkonu v sebaobrane. Bez definovania presnejšieho hierarchického usporiadania najmä motorických faktorov sa budeme v ďalšom výskumnom sledovaní i naďalej pohybovať iba na hypotetickej úrovni. Okrem exaktne podloženej štruktúry výkonu, však pociťujeme potrebu optimálnych diagnostických prostriedkov, ich štandardizáciu ako i nutnosť špecifikácie presnejších kritérií výkonnosti tak pre študentov APZ, ako aj pre príslušníkov PZ SR.

Vzhľadom na nízky počet vedeckých prác, s ktorými by sme mohli priamo konfrontovať výsledky nášho výskumu a skutočnosť, že ich nemôžeme ani v plnej miere zovšeobecniť, je potrebné ďalej pokračovať v spresňovaní a definovaní vedeckých poznatkov z oblasti praktických cvičení a sebaobrany.

Výsledkami našej výskumnej práce sme empiricky podložili dôkaz, že študenti, ktorí boli objektom experimentálneho sledovania a absolvovali 12-týždenný navrhnutý plán inovatívnej telesnej prípravy, sa významne zlepšili v odborne posudzovanom výkone

v sebaobrane a vybraných praktických cvičeniach. Inovatívne cvičenia a ich variabilita vytvárali vhodné motivačné prostredie a v porovnaní s tradičnou formou posilňovania nepôsobili na probandov monotónne.

Súhrnom zistených rozdielností môžeme vysloviť nasledovné špecifická telesnej prípravy experimentálneho modelu telesnej prípravy:

1. V 12-týždenej telesnej príprave bola telesná príprava rozdelená na 3 mesačné mezocykly, v ktorých sme sa zamerali na rozvoj špeciálnych silových schopností na novej vyššej úrovni. Postupný prechod od rozvoja špeciálnej maximálnej sily k špeciálnym rýchlostno-silovým kvalitám pohybov nám umožnil modelovať zaťaženie hlavne smerom k výkonu v sebaobrane, čo bol náš dominantný cieľ. Ťažisko prípravy bolo predovšetkým na cvičeniach s vlastnou hmotnosťou a to aj na úkor cvičení s doplnkovou záťažou, ktoré sme považovali za cvičenia s nízkou špecificitou.
2. Zásadou postupnosti sme si v priebehu makrocyklu vybudovali dostatočnú kondičnú rezervu, ktorá nám umožnila trénovať intenzívnejšie a efektnejšie aj náročnejšie cviky a vo väčšom objeme.
3. Posilňovaním na báze prostých cvičení s vlastnou hmotnosťou sme dokázali viac prihliadať na individuálne potreby cvičencov. Dokázali sme tak senzitívnejšie reagovať na rozdielnu adaptáciu a skupina ako celok sa tak zlepšovala výraznejšie.

V rámci kondičnej prípravy nám umožnil predložený model telesnej prípravy rozšíriť možnosti adaptácie o nové podnety s rozdielnym pôsobením v oblasti rozvoja silových schopností. Uvedomujeme si, že naše zistenia sú len čiastočným riešením problematiky ďalšieho potenciálneho rozvoja zvyšovania výkonu príslušníkov Policajného zboru SR. Ukončenie tohto vedeckého rozpracovania nám pripravilo ďalšie podnetné nápady na skúmanie a racionalizáciu plánovania prípravy, ktorý bude udávať smer nielen nášho osobného rozvoja, ale bude v nasledujúcom období podnetným príkladom pre viaceré zložky MV SR.

Zhrnutie poznatkov a závery práce

Na základe výsledkov práce a vlastných praktických skúseností môžeme formulovať nasledovné závery práce:

- Probandi experimentálnej skupiny, ktorí absolvovali navrhnutý inovatívny makrocyklus, dosiahli štatisticky významne vyššiu úroveň výkonov v testoch pohybového rozvoja ako kontrolná skupina, ktorá trénovala tradičným spôsobom. Naznačuje to, že model telesnej prípravy s dôrazom na špeciálnu kondičnú prípravu predstavuje účinnejší a efektívnejší prostriedok pohybového rozvoja a rastu výkonu v sebaobrane a vo vybraných praktických cvičeniach.
- Model telesnej prípravy s dôrazom na špeciálnu silovú prípravu aplikovanú v experimentálnej skupine viedol v porovnaní s kontrolným súborom k signifikantne vyšším priemerným prírastkom v šiestich testoch pohybovej výkonnosti a to v skoku do diaľky znožmo, v predklone s dosahovaním v sede, v teste se-l'ah, v tlaku na lavičke (Pmax), v hlbokom drepe (Pmax) a v praktických cvičeniach sebaobrany. Rozdiely v prírastkoch v ďalších troch testoch pohybovej výkonnosti neboli štatisticky významné (zhyby, benchpress 1 RM, hlboký drep 1 RM).
- Významne vyššie prírastky sme zaznamenali u probandov experimentálneho súboru v najvyššom priemernom výkone tak v teste tlaku na lavičke, ako i v hlbokom drepe.

Závery pre rozvoj vedného odboru

Výsledky práce priniesli niektoré originálne zistenia, ktoré poukazujú na význam a potrebu špeciálneho telesného zaťaženia:

- Delenie modelu telesnej prípravy probandov a najmä zaradenie špeciálnej silovej prípravy je účinnejším spôsobom pôsobiacim na samotný výkon v sebaobrane a vybraných praktických cvičeniach.
- Zlepšovaním výkonu v konkrétnych testoch z batérie špeciálnej pohybovej výkonnosti – tlak na lavičke (Pmax), hlboký drep (Pmax) a testom všeobecnej pohybovej výkonnosti – predklon s dosahovaním v sede, môžeme predpokladať zlepšenie výkonu vo vybraných služobných zákrokoch a sebaobrane.

Literatúra:

- DROBEČEK, J. 1946. *Jiu –Jitsu*. Praha: Nakladatelství V. Bluma, 1946. 156 s.
- ĎURECH, M. 2003. *Miesto úpolov v príprave telovýchovných odborníkov*. Bratislava: FTVŠ UK, 2003. ISBN 80-88901-80-4.
- CSÉFALVAY, Š. et al. 1995. *Náčrt didaktiky služobnej a telesnej prípravy policajtov*. Bratislava: APZ SR, 1995. 129 s. ISBN80-88751-46-2
- FOJTÍK, I. 1990. *Úpoly pre 5.-8. ročník základnej školy*. Bratislava: SPN, 1990. ISBN 80-08-00706-0.
- KONEČNÝ, A. 2001. *Úpoly*. Olomouc: U Palackého. 2001. 187 s.
- LEVSKÝ, V.L. 1966. *Škola sebeobrany*. Bratislava: Šport. 1966. 182 s.
- LORENZ, V. et al. 1963. *Sebeobrana*. Praha: Naše vojsko. 1963. 171 s. ISBN28-057-63
- MĚKOTA, K. et al., 2002. *Unifittest (6-60) : Příručka pro manuální a počítačové hodnocení základní motorické výkonnosti a vybraných charakteristik tělesné stavby mládeže a dospělých v České republice*. Praha: Univerzita Karlova.
- MORAVEC, Roman et al., 1996. *Eurofit: telesný rozvoj a pohybová výkonnosť školskej populácie na Slovensku*. Bratislava: SVSTVŠ. ISBN 80-967487-1-8
- NÁCHODSKÝ, Z. et al. 1977. *Sebeobrana a služební zákroky pro pořádkovou službu VB*. Praha: FMV, 1977. 70 s.
- POLÁČEK, A. et al. 2006. *Taktika osobnej bezpečnosti*. Pezinok: SOŠ PZ, 2006.
- ŠKÁPIK, S. et al. 2003. *Telesná príprava I*. Pezinok: SOŠ PZ, 2003. 112 s.

Key words: Member of police forces, strength training, physical training model, self-defense, civil service performance, special kinetic performance.

Summary: The effects of different models of physical training of members of the police forces on their performance in civil service and critical situations of self-defence. The aim of this study was to examine and verify the effectiveness of a 12-week physical training model resulting from expert evaluation of self-defence performance motoric factors, selected instances of performance in civil service and critical situations of self-defence. The performance in selected instances of police service and the level of selected motoric abilities, both general and specific, were examined in an experimental group of 27 examinees and a control group of 24 examinees in the beginning and in the end of the three-month-long training programme. The contrast has in the greatest extent been found in an overall bigger degree of physical training load specificity within the experimental group. The specificity has played the biggest role in strength training. This model training programme, compared to the traditional programme, has arguably been a

more effective tool of the special kinetic performance development, as well as the practical civil service performance development and performance in critical instances of self-defense.

Kontaktné údaje:

PaedDr. Pavel Jankovský, PhD.

*Katedra telesnej výchovy a športu Akadémia Policajného zboru v Bratislave
pavel.jankovsky@minv.sk*

Mgr. Kristína Macková, PhD.

*Katedra telesnej výchovy a šport, Akadémia Policajného zboru v Bratislave
kristina.mackova@minv.sk*

Mgr. Juraj Gažo, PhD.

*Katedra telesnej výchovy a športu
Akadémia Policajného zboru v Bratislave juraj.gazo@minv.sk*

Vybrané donucovacie prostriedky a ich využitie pohotovostnou motorizovanou jednotkou v služobných zákrokoch

Anotácia: Príspevok je zameraný na pohotovostnú motorizovanú jednotku a vybrané donucovacie prostriedky, ktoré využíva pri služobných zákrokoch. Príslušníci pohotovostnej motorizovanej jednotky patria pod Krajské riaditeľstva Policajného zboru a tým pádom sú krajské hliadky, ktoré vykonávajú zväčša služobné zákroky bez prípravy, ktoré sú veľmi nebezpečné a tak veľmi dôležitým prvkom pri ich úspešnom zvládnutí si je vybrať vhodný donucovací prostriedok, aby bol služobný zákrok úspešný ako napríklad tonfa, teleskopický obušok či aerosólový slzotvorný rozstrekovač.

Kľúčové slová: pohotovostná motorizovaná jednotka, služobné zákroky pohotovostnej motorizovanej jednotky, tonfa, teleskopický obušok, aerosólový slzotvorný rozstrekovač

Úvod

Pohotovostnú motorizovanú jednotku možno charakterizovať ako základný špecializovaný útvar služby poriadkovej polície na úrovni Krajského riaditeľstva Policajného zboru, ktorý bol zriadený k zaisteniu niektorých úloh formou hliadkovej činnosti v stanovených územných celkoch príslušných krajských riaditeľstiev. Jeho prioritou je pri výkone hliadkovej služby predchádzať ako aj zabraňovať narušovaniu verejného poriadku, či páchaniu inej protiprávnej činnosti.

Príslušníci pohotovostnej motorizovanej jednotky vykonávajú vo veľkej miere služobné zákroky bez prípravy, ktoré sú podstatne náročnejšie ako služobné zákroky s prípravou, pretože vo väčšine prípadov sú informácie o protiprávnej činnosti strohé a takpovediac nevedia do čoho idú, koľko osôb sa na mieste nachádza, ako sú ozbrojení, či sa jedná o nebezpečných páchatel'ov a podobne, ale musia konať promptne aby nevzniklo nebezpečenstvo z omeškania. Takéto zákroky kladú extrémne nároky na zakračujúcich policajtov, ktorí musia zvoliť vhodnú taktiku a spôsob vykonania služobného zákroku pre jeho úspešné zvládnutie a v neposlednom rade zvoliť vhodný donucovací prostriedok, ktorý použijú pri služobnom zákroku ako napríklad obranné tyče ako tonfa či teleskopický obušok, alebo slzotvorný aerosólový rozstrekovač takzvaný kaser.

Pohotovostná motorizovaná jednotka

Pohotovostná motorizovaná jednotka je základným útvarom služby poriadkovej polície a patrí pod odbor poriadkovej polície na úrovni Krajského riaditeľstva Policajného zboru. Charakteristiku pohotovostnej motorizovanej jednotky ako základného útvaru služby poriadkovej polície možno popísať nasledovnou vetou, takou že pohotovostná motorizovaná jednotka je špecializovaný útvar polície zriadený k zaisteniu niektorých úloh služby poriadkovej polície formou výkonu hliadkovej služby v stanovených obvodoch, určených stanovištiach a na konkrétnych miestach.¹¹⁷ Tento útvar bol založený ako základný útvar služby poriadkovej polície, ktorého úlohou je zabezpečiť vykonávanie činností spôsobom aktívneho preventívneho pôsobenia v mieste svojho územného celku, ale v prípade potreby, keď je potrebné vykonať služobný zákrok, pôsobiť aj represívne. Tieto opatrenia sú vykonávané na to, aby sa znížilo percento kriminality a príslušníci pohotovostnej motorizovanej jednotky zvýšili bezpečnosť občanov Slovenskej republiky aj v mestách a obciach, kde je to potrebné

¹¹⁷ KOČAN, Š., LOFFLER, B., ZÁMEK, D. *Poriadková polícia*. s. 116.

najčastejšie. Cieľom pohotovostnej motorizovanej jednotky je zabezpečiť ochranu verejného poriadku, pôsobiť v oblasti boja s trestnou činnosťou, zabezpečiť bezpečnosť a plynulosť cestnej premávky. Odhaliť a oznámiť spáchané priestupky, ich páchatel'ov, prejednávateľ priestupky v blokovom konaní ako aj plniť úlohy na úseku trestného konania a v neposlednom rade vykonávať kontrolu na pohraničnom území. Pohotovostná motorizovaná jednotka má pridelenú určitú územnú časť obvodu, v ktorej vykonáva hliadkovú činnosť, ktorú určí veliteľ čaty v inštrukčii. Táto územná časť obvodu, na ktorej plní dané úlohy, môže byť v meste ako aj v obci, ale taktiež aj na iných častiach územného obvodu krajského riaditeľstva. Na to, aby mohla plniť úlohy aj v iných častiach územného obvodu potrebuje pohotovostná motorizovaná jednotka rozhodnutie riaditeľ'a odboru poriadkovej polície krajského riaditeľstva, ktorý ho vydá po predošlom súhlase riaditeľ'a krajského riaditeľstva. Pohotovostnú motorizovanú jednotku upravuje aj Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru.

Pohotovostná motorizovaná jednotka plní vymedzené úlohy v meste, v ktorom je dislokovaný jej útvar a na základe rozhodnutia riaditeľ'a odboru poriadkovej polície krajského riaditeľstva po predchádzajúcom súhlase riaditeľ'a krajského riaditeľstva aj v iných častiach územného obvodu krajského riaditeľstva.¹¹⁸

Vysunuté pracovisko pohotovostnej motorizovanej jednotky môže byť zriadené na zabezpečenie efektívneho plnenia úloh pohotovostnej motorizovanej jednotky a za jeho činnosť zodpovedá veliteľ čaty, ktorého priamo riadi veliteľ pohotovostnej motorizovanej jednotky so sídlom v krajskom meste.¹¹⁹

Pohotovostná motorizovaná jednotka plní úlohy najmä na úseku:

- a) ochrany verejného poriadku,
- b) boja proti trestnej činnosti,
- c) zabezpečovania bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky,
- d) odhaľovania a oznamovania priestupkov, zisťovania ich páchatel'ov a prejednávania priestupkov v blokovom konaní,
- e) trestného konania,
- f) kontroly v rámci pohraničného územia.

Systemizácia na pohotovostnej motorizovanej jednotke Policajného zboru je nasledovná:

- Riadiaci pracovníci
  - Veliteľ pohotovostnej motorizovanej jednotky
  - Zástupca veliteľ'a pohotovostnej motorizovanej jednotky
- Riadiaco-výkonní a výkonní pracovníci
  - Veliteľ čaty
  - Zástupca veliteľ'a čaty
  - Referent
  - Odborný referent
  - Starší referent

---

¹¹⁸ LOFFLER, B., ZÁMEK, D. *Aplikácia vybraných subsystemov ochrany osôb a majetku pri eliminácii hromadného narušenia verejného poriadku*. s. 154.

¹¹⁹ Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru

Služobná činnosť pohotovostnej motorizovanej jednotky sa vykonáva v istých formách, ktoré sú dané príslušným interným aktom. Formami služobnej činnosti sú hliadková služba, hlásna služba, administratívne práce a ostatná služobná činnosť.¹²⁰

Donucovacie prostriedky

Policajný zbor má zo zákonov právomoc využívať pri plnení úloh donucovacie prostriedky, ktoré využíva ako krajné riešenie proti osobám, ktoré sa dopúšťajú protiprávneho konania pri zastupovaní verejného záujmu, kde na jednej strane je Policajný zbor a na druhej strane občan, ktorý koná protiprávne.

Orgány verejnej moci sú právnymi predpismi tvorené za účelom plnenia jednotlivých úloh, ktoré smerujú k ochrane práv, právom chránených záujmov jednotlivcov i celej spoločnosti a slobôd, ale aj vykonávanie dohľadu nad plnením povinností vyplývajúcich pre jednotlivé subjekty z právnych noriem. Aby orgány verejnej moci mohli realizovať svoje úlohy, musia disponovať efektívnymi právnymi nástrojmi, ktoré im umožňujú dosahovať zákonom stanovené ciele. Tieto právne nástroje sú v právnych predpisoch označované rôzne. Najčastejšie sú nazývané ako oprávnenia alebo donucovacie prostriedky.¹²¹

Pri plnení úloh Policajného zboru je nevyhnutné, aby jej príslušníci boli vybavení špecifickými prostriedkami, ktoré v prípade potreby musia mať okamžite k dispozícii, aby ich mohli použiť. Policajti sa pri plnení úloh často stretávajú so situáciami, kde musia vykonať služobný zákrok na ochranu verejného poriadku a častokrát odraziť fyzický útok vedení proti nim alebo iným osobám či majetku. V mnohých prípadoch je použitie donucovacích prostriedkov jediným účinným nástrojom na dosiahnutie želaného právneho stavu alebo jeho obnovenie. Policajti sú oprávnení použiť donucovacie prostriedky v súvislosti s vykonávaním služobných zákrokov proti osobám, ktoré sa dopustili protiprávneho konania, alebo svojim správaním dávali dostatočné najavo, že sa bezprostredne dopustia protiprávneho konania, ktorým by bol ohrozený život, zdravie, majetok osôb, verejný poriadok, ako aj proti osobám, pri ktorých policajti musia vykonať úkony podľa zákona a je to potrebné na zabezpečenie ochrany života, zdravia alebo majetku, alebo na zabránenie úteku a prekonanie odporu takejto osoby a v neposlednom rade môžu policajti za určitých okolností použiť donucovacie prostriedky aj proti zvieratám.

Ide o súbor prevažne technických prostriedkov a účelom ich použitia je zabrániť vzniku nebezpečenstva alebo zamedziť osobám v ďalšom konaní, ktoré ohrozuje záujmy uvedené v zákone (život, zdravie a majetok) a sú v záujme zabezpečenia účinnej ochrany osôb priamo v zákone o Policajnom zbore ustanovené § 50 ods. 1, kde sú taxatívne uvedené jednotlivé druhy donucovacích prostriedkov, čiže policajt nemôže používať iné prostriedky alebo ich nahradzovať napodobeninami ako napríklad baseballovú palicu, či gumenú hadicu, či železnú rúru, ale musí pri služobných zákrokoch použiť iba prostriedky, ktoré sú výlučne určené pre výkon služby

V zákone o Policajnom zbore sú uvedené tieto donucovacie prostriedky:

- a) hmaty, chvaty, údery a kopy sebaobrany,
- b) prostriedky na prekonanie odporu a odvrátenie útoku,
- c) putá,
- d) spútavací opasok,
- e) spútavacie popruhy,

¹²⁰KURILOVSKÝ, R. Služobné zákroky vybraných zložiek Policajného zboru, In: *Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov*. s. 44-45.

¹²¹HÁŠANOVÁ, J. *Politické, ekonomické a právne problémy výkonu verejnej správy v politickej oblasti*. s. 94.

- f) služobný pes,
- g) vytlačanie motorovými vozidlami a vytlačanie koňmi,
- h) technické prostriedky na zabránenie odjazdu dopravného prostriedku,
- i) zastavovací pás a iné prostriedky na násilné zastavenie dopravného prostriedku,
- j) špeciálna vodná striekačka,
- k) zásahová výbuška,
- l) úder strelnou zbraňou,
- m) hrozba zbraňou,
- n) varovný výstrel do vzduchu,
- o) použitie špeciálneho streliva,
- p) použitie lietadla,
- q) zbraň.¹²²

Teleskopický obušok

Obrázok č. 1: vlastný zdroj

Teleskopický obušok je nevelký podlhovastý predmet, dá sa povedať že iba rukoväť, z ktorej sa jedným rýchlym pohybom premení na železnú tyč. Poznáme rôzne dĺžky teleskopických obuškov. Je to veľmi praktická vec a nedoceneniteľná pomôcka, ktorú by mal mať každý jeden policajt v priamom výkone služby, je skladná, za opaskom ju skoro necítiť a neprekáža pri bežnom výkone služby, no v prípade potreby ju má policajt po ruke a môže ju použiť. Používa sa na údery na časti ľudského tela, ktoré sú najviac obalené svalovým tkanivom ako napríklad stehná a ruky, no treba brať v úvahu, že je to vlastne železná tyč a k tomu treba prispôsobiť silu a intenzitu úderu a v neposlednom rade treba silu úderu prispôsobiť osobe, proti ktorej zakročujem ako napríklad inú silu úderu použijem proti 130 kilovému svalnatému mužovi ako proti 60 kilovému útlému, tenkému mužovi. Výsuvná časť teleskopického obuška môže slúžiť aj ako nosný systém pre nasadenie špeciálneho taktického zrkadla, ktoré slúži ako

¹²² § 50 Zákona 171/1993 Z. z. Donucovacie prostriedky

na prepátravanie rizikových priestorov, tak aj dáva možnosť pyrotechnickej kontroly málo prístupných častí budovy alebo spodku podozrivého vozidla, čo využívajú zväčša špecializované policajné útvary a taktiež je možné na miesto štandardnej koncovky osadiť výkonným diódovým svietidlom, ktoré znesie náročné zaobchádzanie, je odolné voči úderom a vode. Jeho výdrž osvitom je niekoľko desiatok hodín prevádzky. Je možné ním svietiť alebo oslňovať potenciálneho delikventa a zároveň mať obušok pohotovo pripravený na bleskové razantné použitie. Je možné svietidlo využiť pri nočnej kontrole, kde osvietenie osoby ju dokáže dostatočne oslniť a dezorientovať a v prípade útoku osoby môže policajt teleskopický obušok ihneď použiť a osobu eliminovať. Zložený obušok navyše vyzerá ako bežné dlhšie svietidlo a rýchle vysunutie s nasledujúcim úderom býva prekvapivé a účinné.

Tonfa

Obrázok č. 2: vlastný zdroj

Tonfa je väčšinou vyrobená z vysoko-húževnatého materiálu, polyetylénu v jednoliatej forme s rukoväťou umiestnenou kolmo na pozdĺžnu os tyče tak, aby pri správnom uchopení pozdĺžna časť obrannej tyče kryla vonkajšiu časť predlaktia policajta a ten mohol účinne odrážať úder útočníka bez toho, aby mu hrozilo poranenie predlaktia, tak môže blokovať útočníka, ktorý ho napadne napríklad palicou a nepríde ku žiadnemu zraneniu. Používa sa na obranu pred útočníkom, na rôzne bloky, ale aj na útok vo forme rôznych úderov, strhov, podtrhov a podobne, no tiež je veľmi dobrý nástroj na predvážacie a vyvážacie páky.

Slzotvorné prostriedky

Aerosólový slzotvorný rozstrekovač – kaser

Obrázok č. 3: vlastný zdroj

Obrázok č. 4: vlastný zdroj

Aerosólový slzotvorný rozstrekovač môžeme považovať za najčastejšie používaný slzotvorný prostriedok v Policajnom zbore. Najčastejšie sa používa na voľnom priestranstve, kde neohrozuje nezúčastnené osoby, no môže sa aj v miestnostiach, kde treba brať ohľad na tieto osoby. Napríklad nevhodné ho je použiť v uzavretých miestnostiach, kde sa nachádza veľké množstvo ľudí ako kiná, reštaurácie, diskotéky, divadlá, no neodporúča sa používať ani v dopravných prostriedkoch ako električkách, vlakoch, trolejbusoch, autobusoch a už vôbec nie

v blízkosti vodiča, kde hrozí možnosť havárie a následok by bol väčšinou vážnejší ako ten ktorý hrozil. Ak policajt používa kaser na voľnom priestranstve, tak treba brať do úvahy smer a silu vetra, lebo použitie kaser by mohlo byť kontraproduktívne a mohol by zasiahnuť kolegu alebo seba samého a to v prípade, keď vietor fúka proti nemu, z čoho jednoznačne vyplýva, že sa kaser nikdy nepoužíva proti vetru. Najväčší účinok kaser dosiahneme, keď ho namierime priamo na tvár osoby, ktorá ohrozuje verejný poriadok a zasiahneme ním oči a sliznicu. Účinky kaser pôsobia určitý čas po zasiahnutí osoby a policajt, ak mu to situácia a okolnosti služobného zákroku dovoľujú, poskytne osobe prvú pomoc výplach očí studenou vodou alebo zabezpečí ošetrovanie lekárom.

Návrh donucovacieho prostriedku pre Policajný zbor

JPX4 JET DEFENDER

Obrázok č. 4: <http://www.gunforyou.sk/jpx4-jet-defender>

Jedná sa o samostatne nabíjateľnú nesmrtiacu zbraň so štyrmi nezávislými zásobníkmi s dráždivou látkou, ktorá funguje na tak, že zariadenie vystrelí látku navrhnutú na podráždenie očí, vyvolanie pocitu pálenia, podráždenie dýchacích ciest a pokožky, zastavenie a zneschopnenie osoby, ktorá sa dopúšťa protiprávneho konania a to na vzdialenosť 1,5 až 7 metrov a to bez trvalých následkov. Konštrukcia svojím tvarom pripomína strelnú zbraň a je navrhnutá ako kompaktný celok a nabíja sa vyklopením hlavňovej časti zásobníkmi.

Obrázok č. 5: <http://www.gunforyou.sk/jpx4-jet-defender>

JPX4 JET DEFENDER používa dráždivú látku OC – Oleoresin Capsicum, čo je extrakt z kajenských papričiek a dnes je to najdostupnejšia a najefektívnejšia páľivá látka, ktorá je používaná bezpečnostnými zbormi po celom svete. OC má preukazateľne väčší účinok oproti CS – Chlorbenzalmalondinitril ako aj CN – Chlóracetofenón slzným plynom pri použití proti osobe, ktorá sa dopúšťa protiprávneho konania a je pod vplyvom drog, alkoholu ako aj proti psychotickému útočníkovi.¹²³

Služobné zákroky pohotovostnej motorizovanej jednotky

Služobný zákrok je zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorej sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby.¹²⁴ Je to bezprostredný zákrok policajta, ktorého prostredníctvom sa operatívne a priamo odvracia nebezpečenstvo a nastoľuje sa spoločensky žiaduci stav a je to finálna forma činnosti verejnej správy, nepredchádza jej žiadny formalizovaný rozhodovací proces.¹²⁵ Účelom tejto právnej úpravy je aby nedochádzalo k porušovaniu základných ľudských práv a slobôd proti osobám, ktoré sa dopúšťajú protiprávneho konania, no taktiež poskytuje policajtom právnu ochranu.

¹²³ Gunforyou: (online) (cit. 26.09.2019). Dostupné na internete: <http://www.gunforyou.sk/jpx4-jet-defender>

¹²⁴ §9, ods. 3 Zákona č. 171/1993 Z. z. o PZ

¹²⁵ TITLOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár.* s. 81.

Príslušníci pohotovostnej motorizovanej jednotky vykonávajú prevažne služobné zákroky bez prípravy, ktoré sú oveľa náročnejšie ako služobné zákroky s prípravou, pretože majú väčšinou strohé informácie o narušení verejného poriadku, o počte osôb, ktoré sa na mieste nachádzajú, či sú ozbrojené, alebo sa je medzi nimi nebezpečný páchatel' a podobne. Takéto zákroky kladú extrémne nároky na zakročujúcich policajtov, ktorí musia zvoliť vhodnú taktiku a spôsob vykonania služobného zákroku pre jeho úspešné zvládnutie a v neposlednom rade zvoliť vhodný donucovací prostriedok, ak je potrebný na úspešné zvládnutie služobného zákroku. Príprava na takýto služobný zákrok je minimálna a informácie o zákroku sú väčšinou strohé, takže zakročujúci policajti musia byť veľmi ostražití, keď sa dá tak využiť moment prekvapenia a spoľahnúť sa na svoje schopnosti, silu, inteligenciu, predvídavosť, vycvičenosť, pohotovosť, rozvahu a rýchlosť reakcie na vzniknutú situáciu a rýchlo sa rozhodnúť aký z donucovacích prostriedkov použije na úspešné zvládnutie služobného zákroku, samozrejme ak je použitie donucovacích prostriedkov potrebné a neprekročil by ich používaním nevyhnutnú mieru na dosiahnutie želaného stavu.

Vzhľadom na stále sa zhoršujúcu bezpečnostnú situáciu, nerešpektovanie bezpečnostných zložiek, narastanie brutality a bezohľadnosti páchatel'ov, príslušník pohotovostnej motorizovanej jednotky vykonáva najčastejšie služobný zákrok bez prípravy s použitím donucovacích prostriedkov, kde výrazne vstupuje do popredia otázka ochrany a bezpečnosti zakročujúcich policajtov, ako aj iných osôb. Ide prevažne o špecifikum profesionálnej prípravy policajta, tiež budovanie si dôvery a vlastného image, lebo tieto zákroky sa spravidla odohrávajú pred prísnyim zrakom verejnosti a v dnešnej dobe mobilných telefónov.¹²⁶

Pohotovostná motorizovaná jednotka zasahuje častokrát na miestach verejnosti prístupných ako sú napríklad diskotéky, bary či herne, kde dochádza k protiprávnemu konaniu osôb. Vstupovať do takýchto zariadení musí zvlášť ostražito, pretože nevie aký počet osôb sa dopúšťa protiprávného konania, ako sú vyzbrojení, vycvičení, či ide o nebezpečných páchatel'ov a podobne, to je práca operačného strediska, ktoré má čo najviac vyťažiť oznamovateľa a podať hliadke čo najkonkrétnejšie informácie o osobách. V takýchto zariadeniach sa najčastejšie využívajú donucovacie prostriedky obranné tyče ako tonfa a teleskopický obušok, ktoré sa použijú po výzve a následnom neuposlúchnutí výzvy osobami, no len do takej miery, aby ich použitie neprekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie želaného stavu a úspešného zvládnutia služobného zákroku. Takže najskôr príslušníci pohotovostnej motorizovanej jednotky osoby upozornia a snažia sa celú situáciu zvládnuť slovne, ak to nestačí tak nasledujú výzvy aby osoby upustili od protiprávného konania a následne na to vykonajú služobný zákrok a ak je nutné použijú tonfu alebo teleskopický obušok. Robia všetko preto aby osobám nevznikla bezdôvodná ujma a neprekročili ich základne práva a slobody a čo najviac chránili ich životy a zdravie a popritom všetkom musia služobný zákrok skončiť úspešne aby ochránili verejný poriadok a nastolili želaný stav.

Veľmi často používanie donucovacie prostriedky pohotovostnej motorizovanej jednotky sú obranné tyče ako tonfa, teleskopický obušok a aerosólový slzotvorný rozstrekovač takzvaný kaser. Tonfa je výborný donucovací prostriedok ako na útok tak aj na obranu, rôzne páky, pod trhy a odvádzacie páky. Teleskopický obušok je zase skôr na útok a mali by ho mať všetci policajti v priamom výkone služby, pretože aj fyzicky menej zdatný policajt, ak ho použije, tak si vie vynútiť rešpekt u osôb proti ktorým zakrokuje a posledným je aerosólový slzotvorný rozstrekovač, ktorý je veľmi dobrý donucovací prostriedok, len policajt, ktorý ho použije musí rozmýšľať, že kde a kedy ho použije pretože by sa nemal používať v miestnostiach a ak fúka silný vietor, lebo slzotvorná látka môže dostať do očí policajta preto navrhujem lepší

¹²⁶ BERŽI, L. *Teória policajno-bezpečnostných služieb (osobitná časť)*. s. 60.

donucovací prostriedok, ktorý využívajú ozbrojené zložky po celom svete a tým je JPX4 JET DEFENDER.

Záver

Cieľom tohto článku je priblížiť pohotovostnú motorizovanú jednotku, ktorá je základným útvarom služby poriadkovej polície v pôsobnosti pod krajskými riaditeľstvami Policajného zboru a jej vybrané donucovacie prostriedky, ich použitie a návrh na zlepšenie donucovacieho prostriedku pre celý Policajný zbor pre lepšie a efektívnejšie vykonanie služobných zákrokov a ochrany verejného poriadku, života, zdravia a majetku.

Charakterizoval som pohotovostnú motorizovanú jednotku ako základný útvar služby poriadkovej polície, no možno ho charakterizovať aj ako špecifický základný útvar nakoľko bol vytvorený aby sa zameriaval na niektoré úlohy špecificky ako ochrana verejného poriadku, výtržníctvo, domáce násilie, ruvačky, bitky, agresii futbalových či hokejových fanúšikov. Je to zásahová jednotka služby poriadkovej polície, ktorá by mala byť prvá na mieste vždy ak je ohrozený život, zdravie a majetok osôb, sú na to lepšie vycvičení ako policajti zaradení na obvodných oddeleniach Policajného zboru.

Následne som popísal vybrané donucovacie prostriedky, ktoré pohotovostná motorizovaná jednotka používa veľmi často pri služobných zákrokoch proti aktívnemu útoku a to obranné tyče, ktoré poznáme tonfa, alebo teleskopický obušok, ďalej je to slzotvorný aerosólový rozprašovač, tiež nazývaný kaser. Tieto donucovacie prostriedky príslušníci pohotovostnej motorizovanej jednotky používajú iba proti agresívnym občanom aby ochránili verejný poriadok, život, zdravie, majetok občanov a proti aktívnemu útoku, nikdy ich nepoužívajú ak je osoba spútaná, pretože by porušili jej základné práva a slobody a služobný zákrok by prekračoval mieru nevyhnutnú na jeho úspešné dokončenie.

Policajti zaradení na pohotovostnej motorizovanej jednotke veľmi často vykonávajú služobné zákroky voči osobám, ktoré sú pod vplyvom alkoholu, drog či iných omamných alebo psychotropných látok a použitie proti nim aerosólového slzotvorného rozprašovača čiže kaseja je vo veľmi málo prípadoch úspešné. Aj z tohoto dôvodu navrhujem nový donucovací prostriedok JPX4 JET DEFENDER, ktorý je proti takýmto útočníkom lepšou variantnou, pretože obsahuje látku, ktorá je silnejšia, vystrelí ju do vzdialenosti jeden a pol až sedem metrov a útočník upustí od protiprávneho konania, čo je veľmi dôležité spomenúť je, že útočníkovi nebude spôsobená vážna ujma na zdraví, aj preto je tento donucovací prostriedok zaradený ako nesmrtiaca zbraň a využívajú ju bezpečnostné zložky po celom svete.

Literatúra:

BERŽI, L. 1996. *Teória policajno-bezpečnostných služieb (osobitná časť)*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 1996. ISBN 80-8085-006-3.

HAŠANOVÁ, J. 2010. *Politické, ekonomické a právne problémy výkonu verejnej správy v politickej oblasti*. 1. vydanie Bratislava, Akadémia Policajného zboru, 2010. ISBN 978-80-8054-492-8.

KOČAN, Š., LOFFLER, B., ZÁMEK, D. 2013. *Poriadková polícia*. Aleš Čenek. ISBN 978-80-7380-462-6.

KURILOVSKÝ, R. 2018. Služobné zákroky vybraných zložiek Policajného zboru. In: *Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov*, Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2018. ISBN 978-80-8054-789-9.

LOFFLER, B., ZÁMEK, D. 2017. *Aplikácia vybraných subsystémov ochrany osôb a majetku pri eliminácii hromadného narušenia verejného poriadku*. Hodonín, 2017. ISBN 978-80-9066-016-8.

TITTLOVÁ, M., MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. s. 394. ISBN 978-80-8168-577-4.

Zákon o Policajnom zbore č. 171/1993 Z. z.

Nariadenie prezidenta Policajného zboru č. 80/2018 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru

Prezídium Policajného zboru, metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi

Gunforyou: (online) (cit. 26.09.2019). Dostupné na internete: <http://www.gunforyou.sk/jpx4-jet-defender>

Key words: emergency motorized unit, emergency motorized unit service operations, tonfa, telescopic baton, aerosol tear spray.

Summary: The aim of this article is to introduce an emergency motorized unit, which is a basic unit of the police service within the jurisdiction of the Regional Police Directorates and its selected means of enforcement, their use and proposal to improve the enforcement means for the whole Police Force for better and more effective service and protection public order, life, health and property. I characterized the emergency motorized unit as a basic unit of the orderly police service, but it can also be characterized as a specific basic unit as it was created to focus on certain tasks specifically as public order, hooliganism, domestic violence, brawls, battles, aggression of football or hockey fans. . It is an intervention unit of the riot police service, which should be the first in place whenever the life, health and property of people are endangered, they are better trained than the police officers assigned to the police departments. Subsequently, I have described selected coercive means, which the emergency motorized units used very often in service interventions against active attack, namely defensive rods that we know tonfa or telescopic baton, further it is a tear-forming aerosol spray, also called cassar. These coercive means are used only by aggressive citizens to protect public order, life, health, citizens' property and active attack, never used when a person is handcuffed because they would violate their fundamental rights and freedoms and the service would go beyond peace necessary for its successful completion. Very often, police officers assigned to the emergency motorized unit carry out official interventions against persons who are under the influence of alcohol, drugs or other narcotic or psychotropic substances, and the use of an aerosol tear sprayer or a cassette is very successful in them. For this reason too, I propose the new coercive JPX4 JET DEFENDER, which is better against such attackers, because it contains a substance that is stronger, fires it at a distance of one and a half to seven meters and the attacker refrains from unlawful conduct, which is very important to mention is that an attacker will not be seriously injured, and that is why this coercive is classified as a non-lethal weapon and is used by security forces around the world.

Kontaktné údaje:

JUDr. Rastislav Kurilovský, MBA.
Katedra policajných vied
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
rastislav.kurilovsky@minv.sk

Policajná činnosť z pohľadu ľudských práv (pri riešení problematiky služobných zákrokov)¹²⁷

Anotácia: Autori sa v príspevku venujú problematike ľudských práv, ktorá je stále aktuálnou otázkou, a jej významu pri činnosti polície. Polícia spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, ale aj pri svojej činnosti zasahuje do základných práv a slobôd. Príspevok tak približuje teoretické otázky ľudských práv a slobôd, ich význam, a na príklade konkrétneho práva (právo na život ako základné ľudské právo, a východiskové právo) približuje miesto v policajných činnostiach.

Kľúčové slová: služobný zákrok, Policajný zbor, základné práva a slobody, polícia, právo na život

Úvod

Základné práva a slobody sú aktuálnymi otázkami v každej dobe a spoločnosti, dotýkajú sa bezprostredne každého jedinca. Ľudské práva patria k tým pojmom, ktoré sú už bežnou súčasťou slovníka každého z nás, dotýkajú sa každého z nás. Človek sa s ľudskými právami rodí, a nemôže sa ich vzdať, nemôžu mu byť odňaté, či odcudzené, postúpené niekomu inému. Otázka ľudských práv je predmetom záujmu demokratických štátov, a jednou z prioritných otázok medzinárodnej politiky. Ľudské práva sa vyvíjali od dávnych čias, a postupne sa stávajú súčasťou základných dokumentov. Ich katalóg nie je ohraničený, ako aj systém ochrany, ktorého základ je daný, avšak naďalej dochádza k postupnému rozširovaniu práv a slobôd, dochádza k rozširovaniu možností ich ochrany, čo vyplýva i z medzinárodných záväzkov.

Pár poznámok k ľudským právam

Ľudské práva nemajú jednotnú a jedinú definíciu, a dokonca aj ako samotní jednotlivci máme rôzny pohľad na práva, s dôrazom na preferenciu toho – ktorého práva v danej situácii. Teória rozoznáva viaceré kritériá, podľa ktorých delí ľudské práva, či už z pohľadu historického vzniku členenie založené na princípe generácií a formovanie sa troch (resp. už aj štvrtej) generácií ľudských práv, delenie založené na filozoficko-právnom základe, statusovom princípe, delenie podľa predmetu ochrany ľudských práv, kultúrno-politickom kontexte a v neposlednom rade podľa subjektu – nositeľa ľudských práv. K uvedeným deleniam možno poznamenať, že každé z týchto delení je relatívne, a nie vždy je jednoznačne možno zadeliť každé ľudské právo len do jednej z uvedených skupín. Tak napríklad aj z hľadiska generačného vývoja ľudských práv, kde každá generácia predstavuje formovanie sa konkrétnych kategórií, sú niektoré práva občianskymi a súčasne aj politickými, či osobnými, a z hľadiska časového sa formujú v rámci prvej generácie, ale zasahuje aj do druhej generácie...

V procese formovania sa a v systéme realizácie ľudských práv je rozhodujúci aj vzťah medzi občanom a štátom, ktorý sa taktiež vyvíjal a jeho obsah zodpovedal aj miere demokracie. Moderný štát do určitej miery rozlišuje medzi človekom a občanom v garancii základných práv a slobôd, kedy občania v zásade disponujú širším rozsahom základných práv ako cudzinci, či osoby bez štátneho občianstva. Občania majú širší rozsah najmä politických práv, sociálnych

---

¹²⁷Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-17-0217 – „Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívno-právneho hľadiska“.

práv a hospodárskych práv. Tak ako sa vyvíjali ľudské práva, vyvíjal sa aj systém ich ochrany, úlohy štátu pri ich ochrane a zabezpečení realizácie.

Systém garancie základných práv a slobôd v Slovenskej republike vychádza z univerzálneho systému ochrany a regionálneho európskeho systému ochrany ľudských práv. „*Problematika základných práv a slobôd prekonáva priestorové a časové hranice, je stará ako samo ľudstvo a aktuálna v každej dobe a prostredí. Vývoj v oblasti ochrany ľudských práv nie je ukončený, ale naopak dynamicky rastie, rozširuje sa katalóg ľudských práv a typickým znakom je aj ich internacionalizácia.*“¹²⁸Slovenská republika má vytvorený právny rámec, počnúc medzinárodnými dokumentmi prijatými Organizáciou spojených národov, Radou Európy, v rámci Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe i Európskou úniou, a taktiež inštitucionálny systém, ktorý vychádza aj z jednotlivých dokumentov, a ktorého súčasťou sú orgány a inštitúcie v Slovenskej republike. Slovenská republika má vytvorený dostatočný systém ochrany základných práv a slobôd, ktorý sa od vzniku Slovenskej republiky rozširoval.

Súčasťou ochranného mechanizmu je súdna moc, predstavovaná súdmi Slovenskej republiky – okresné sudy, krajské sudy a Najvyšší súd SR (aj Špecializovaný trestný súd), ale aj Ústavný súd SR ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti. Medzi orgány ochrany práva patrí prokuratúra, v neskoršom období zriadený nezávislý orgán - Verejný ochranca práv, a taktiež polícia.

Postavenie polície a jej činnosť verus ľudské práva

Významné miesto v systéme ochrany základných práv má práve polícia, Policajný zbor, ktorý spolupôsobí aj pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku. Policajné orgány zaujímajú aj osobitné miesto medzi štátnymi orgánmi v oblasti ľudských práv, kedy na jednej strane vystupujú ako dôležití ochrancovia základných práv a slobôd, a na druhej strane vystupujú aj ako ich potenciálni ohrozovatelia. Polícia chráni základné práva a slobody, ale pri plnení svojich úloh aj zasahuje do práv a slobôd.

Postavenie Policajného zboru je upravené zákonom č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, pričom v zmysle uvedeného zákona policajti pri svojej činnosti zasahujú do základných práv a slobôd, vykonávajú služobné zákroky. Podľa Zákona o Policajnom zbore je *služobný zákrok „zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorom sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby.*“¹²⁹Ide o bezprostredný zákrok policajta, prostredníctvom ktorého sa priamo a operatívne odvracia nebezpečenstvo a nastoľuje sa spoločensky žiaduci stav. Služobný zákrok tak musí byť vždy vykonaný v súlade so zákonom o Policajnom zbore, prípadne ďalšími osobitnými predpismi, na základe týchto ustanovení a v ich medziach. Policajt nesmie spôsobiť ujmu, na ktorej vykonanie nebol zákonný alebo iný relevantný dôvod. Policajt v službe je povinný v medziach zákona vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania. Policajt je tak oprávnený na vykonanie služobného zákroku aj v prípade, že existuje dôvodné podozrenie z páchania trestného činu alebo priestupku. Ako uvádzajú autori „*Pokiaľ sa v predchádzajúcich dvoch prípadoch priamo požaduje, aby mal policajt vedomosť o páchaní trestného činu alebo priestupku, v tomto poslednom prípade postačuje pre možné vykonanie služobného zákroku dôvodné podozrenie, že sú páchané (či už trestný čin alebo priestupok).*“¹³⁰

¹²⁸ MARCZYOVÁ, K. In: SVÁK, J. a kol. *Ústavné právo Slovenskej republiky*. s. 312.

¹²⁹ § 9 ods. 3 Zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

¹³⁰ TITTOVÁ, M., MEDELSKÝ, M. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. s. 80.

Policijný zbor spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku. V zmysle Zákona o Policijnom zbore plní aj ďalšie viaceré úlohy. O skutočnosti, že polícia a ľudské práva sú previazané svedčí aj viacero významných dokumentov s celoeurópskou pôsobnosťou. Ľudské práva a slobody predstavujú pojem, ktorý rezonuje tak na vnútroštátnej scéne, ako aj na scéne medzinárodnej.

Činnosť polície je známa aj širokej verejnosti, tak ako sú známe aj niektoré zásahy polície, i niektoré medializované prípady. V snahe eliminovať negatívnu činnosť polície je náležité poskytovať aj riadnu prípravu policajtov, kvalitné vzdelanie. Odborná príprava polície je významným krokom pre formovanie efektívnej a profesionálnej policajnej činnosti. Už aj z dôvodov uvedených, kedy polícia chráni základné práva a slobody, ale aj zasahuje do základných práv a slobôd, má zásadný význam pre príslušníkov polície znalosť problematiky ľudských práv.

Ústavné právo – právo na život

Základné práva a slobody sú upravené medzinárodnými dohovormi, dokumentmi prijatými v Rade Európy, Chartou základných práv Európskej únie, a základným zákonom štátu – Ústavou Slovenskej republiky. Ústava upravuje Základné práva a slobody v II. hlave, I. – VIII. oddiel, pričom v prvom oddieli upravuje základné princípy a zásady základných práv a slobôd. V ďalších oddieloch sú upravené konkrétne kategórie – základné ľudské práva; politické práva; práva národnostných menšín a etnických skupín; hospodárske, sociálne a kultúrne práva; právo na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva a právo na súdnu a inú právnu ochranu.

Polícia chráni základné práva a slobody, ale pri svojej činnosti aj zasahuje do základných práv, dochádza k ich obmedzeniam, ako napr. osobná sloboda, nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia, právo na súkromie....

Právo na život ako jedno z najprírodzenejších základných práv, právo osobnej povahy, je právom prvej generácie, ktorá sa formuje už v 18. storočí. Je vymedzené v Dohovore o základných právach a slobodách, ako aj jeho dodatkoch. „*Právo na život je najzákladnejším ľudským právom a východiskom k iným právam. Štrasburské orgány ochrany práva priznali vo všetkých svojich rozhodnutiach právu na život výsadné postavenie ako jednému z najdôležitejších ustanovení Európskeho dvoru.*“¹³¹

Právo na život je zakotvené v čl. 15 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, v kategórii základných ľudských práv a slobôd, v čl. 6 ods. 1 ústavného zákona č. 23/1991 Zb., ktorým sa vyhlasuje Listina základných práv a slobôd, a tiež v čl. 2 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Väčšina základných ľudských práv sa realizuje priamo z ústavy, čo znamená, že ich faktické uskutočňovanie nevyžaduje ďalšiu konkretizáciu prostredníctvom bežného zákonodarstva. Ústavné ustanovenie nerieši otázky morálnej podstaty a sociálnej kvality života (ako napr. dôstojný život, šťastný život), ale ústavodarca rieši existenciu života. Chráni len fyzický aspekt života, a nie už jeho sociálnu úroveň (ktorá je chránená iným ustanovením ústavy, či Listiny základných práv a slobôd, napr. právo na vzdelanie, právo na slobodnú voľbu povolania). Ľudský život je základnou hodnotou, je základom ľudskej dôstojnosti a súčasne východiskovým predpokladom všetkých ostatných základných práv a slobôd. Povinnosťou štátu je chrániť každý ľudský život pred protiprávnymi zásahmi iných. Podľa autorov chápeme právo na život v dvoch významoch, a to v širšom a užšom. V širšom

¹³¹ SVÁK, J. *Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práva)*. s. 149.

význame v sebe obsahuje všetky ostatné práva a slobody, keďže akékoľvek ďalšie práva a slobody v ústavnom katalógu sú len odrazom práva na život, je bránou k ostatným právam a slobodám. V užšom význame je právo na život konkrétnym právom, ktoré sa týka biologickej existencie jednotlivca.¹³²K porušeniu práva na život dochádza, ak je narušená alebo ohrozená biologická podstata človeka. Štát má záväzok chrániť ľudský život. Cieľom čl. 15 ods. 1 je zabezpečiť ochranu jednotlivca pred akýmkoľvek pozbavením života. Napriek tomu, že ústava upravuje, že nikto nesmie byť pozbavený života, predvída obmedzenie alebo pozbavenie života v ods. 4, v zmysle ktorého, nie je porušením práv, ak bol niekto pozbavený života v súvislosti s konaním, ktoré podľa zákona nie je trestné. Aj pre uplatnenie tohto ustanovenia má význam čl. 2 Dohovoru, ktorý ustanovuje, že pozbavenie života iného nebude v rozpore so zákazom uskutočniť takéto konanie, ak bude vyplývať z použitia takej sily, ktorá bola nevyhnutná pri:

- a) ochrane každého proti nezákonnému násiliu,
- b) uskutočňovaní zákonného zatknutia alebo zabraňovania v úteku osoby, ktorá bola zadržaná podľa zákona,
- c) akcii uskutočnenej v súlade so zákonom, ktorý smeruje k potlačeniu nepokojov alebo vzbury.¹³³

Uvedeným nie je zadefinované, kedy je povolené zabiť osobu, ale opisuje situácie, kedy je povolené použiť silu, ktorej výsledkom môže byť ako nezamýšľaný výsledok zbavenie života. Použitie sily však nesmie byť väčšie ako „absolútne nevyhnutné“ na dosiahnutie jedného z uvedených účelov. Tomuto ustanoveniu pripisuje aj Európsky súd pre ľudské práva veľký význam, pri posudzovaní prípadu berie do úvahy nielen činy štátnych zamestnancov (napr. polície a ozbrojených síl), ktorí silu použili, ale aj všetky okolnosti prípadu, plánovanie akcií, kontrola príslušných policajných akcií...

„ÚS vo svojom rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 28/96 pri posudzovaní nevyhnutnosti opatrení na obmedzenie základného práva alebo slobody vychádzal z toho, že «termín nevyhnutný „nemá takú flexibilitu, aby obsahoval význam výrazov užitočný, primeraný alebo žiaduci. Vzťahuje sa len na existenciu naliehajúcej spoločenskej potreby vykonať daný zásah“... Pritom obmedzenie ... nemožno pokladať za nevyhnutné v demokratickej spoločnosti, ak nie je primerané sledovanému legitímnemu cieľu; pri určovaní rozsahu obmedzenia nie je dôležitý iba cieľ sledovaný obmedzením, ale aj podstata práva, ktoré sa má obmedziť.“¹³⁴ Ústava tiež upravuje, že zákonné obmedzenia základných práv a slobôd musia platiť rovnako pre všetky prípady, ktoré spĺňajú ustanovené podmienky.

Pozitívny záväzok štátu pri ochrane práva na život existuje vo viacerých rovinách. Pozitívny záväzok štátu sa prejavuje pri konaní orgánov štátu, osobitne tých orgánov, ktoré môžu legálne používať prostriedky tzv. smrtiacej sily (polícia, armáda...). Povinnosť štátu sa primárne vzťahuje na právnu úpravu použitia zbrane alebo donucovacieho prostriedku, ktoré musia mať formu zákona (nie podzákonná norma).¹³⁵ Záväzok štátu sa týka aj okolností použitia zbrane, ktoré je možné len v absolútne nevyhnutných prípadoch. Musia existovať právne aj faktické garancie pred svojvôľou orgánov verejnej moci. Pre naplnenie pozitívneho záväzku v zmysle čl. 2 Dohovoru by mal štát nielen zabrániť úmyselnému a nezákonnému zbaveniu života, ale aj podniknúť vhodné kroky na ochranu životov tých, ktorí patria do ich právomoci, najmä zavedením účinnej trestnoprávnej úpravy sprevádzanej prostriedkami presadzovania práva. Pozitívne záväzky vyplývajúce z článku 2 by sa však mali interpretovať spôsobom, ktorý nepredstavuje pre orgány neprimerané zaťaženie. K uvedenému sa vyjadril

¹³² KROŠLÁK, D. a kol. *Ústavné právo*. s. 297.

¹³³ DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. 431.

¹³⁴ Bližšie pozri rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 28/96.

¹³⁵ KROŠLÁK, D. a kol. *Ústavné právo*. s. 299.

v rozsudku aj Európsky súd pre ľudské práva vo veci Osman proti Spojenému kráľovstvu v ktorom uviedol, že „*Tam, kde existuje podozrenie, že orgány porušili svoj pozitívny záväzok na ochranu práva na život (...), musí byť Súdu preukázané, že orgány vedeli alebo mali vedieť o existencii skutočného a bezprostredného rizika ohrozujúceho život jednotlivca alebo jednotlivcov pred trestnými činmi spáchanými tretími osobami a dôkazy, že neprijali opatrenia v rozsahu svojich právomocí, ktoré by tomuto riziku mohli zabrániť.*“¹³⁶ Článok 2 Dohovoru obsahuje pozitívne záväzky procesného hľadiska, vrátane povinnosti štátov vyšetriť úmrtia, ku ktorým mohlo dôjsť v rozpore s Dohovorom. Základným účelom takéhoto vyšetrovania je zabezpečiť účinný výkon vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré chránia právo na život a v tých prípadoch, ktoré sa týkajú verejných činiteľov alebo orgánov, zabezpečiť vyvodenie ich zodpovednosti za úmrtia, ku ktorým došlo pri výkone ich právomocí. V zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva k hlavným požiadavkám vyšetrovania patrí: *nezávislosť, včasnosť, urýchlenosť, právomoc zistiť skutkové okolnosti prípadu a ich dostupnosť pre verejnosť a príbuzných.*

Ochrana života človeka je v našom právnom poriadku realizovaná predovšetkým trestnoprávnymi normami trestného zákona (Osobitná časť I. hlava Trestné činy proti životu a zdraviu, ale aj nepriama ochrana, ako napr. neposkytnutie pomoci, šírenie nákazlivej choroby a iné).

Z rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva

Ochrana ľudských práv v rámci Rady Európy je založená na princípe voľného prístupu každého jednotlivca, ktorého ľudské práva chránené Dohovorom o ochrane základných práv a slobôd boli porušené členským štátom Rady Európy, na Európsky súd pre ľudské práva. Systém ochrany ľudských práv poskytovaný Radou Európy je považovaný za najefektívnejší regionálny systém. Judikatúra štrasburských orgánov ochrany práva je bohatá, a dotýka sa aj individuálnych sťažností proti Slovenskej republike. V nadväznosti na základné právo – právo na život poukážeme na dva prípady, kedy dochádza k porušeniu v súvislosti s postupom polície.

Európsky súd pre ľudské práva vyhlásil rozsudok vo veci Mižigárová vs. Slovensko (sťažnosť č. 74832/01) dňa 14.12.2010. Prípado sa dotýkal porušenia čl. 2 Európskeho dohovoru o ľudských právach, právo na život. Sťažovateľke bolo rozsudkom v tejto veci priznané aj finančné odškodnenie vo výške 53 000 eur. Pani Mižigárová sa pred deviatimi rokmi obrátila na európsky súd so sťažnosťou, že jej manžel zomrel v dôsledku smrteľného zranenia, ktoré utrpel počas policajného predvedenia, a že slovenské orgány neuskutočnili dôkladné a skutočné vyšetrovanie okolností jeho smrti. Prípado sa odohral 12. augusta 1999. Polícia zadržala muža, pána Šariškého, manžela pani Mižigárovej, z dôvodu podozrenia z krádeže bicyklov, na ktorých jazdil. Muž bol v dobrom zdravotnom stave počas zadržania vypočutý a neskôr odvedený do inej miestnosti, kde mal byť vykonaný výsluch s policajtom mimo služby. Počas tohto výsluchu bol muž podozrivý z trestnej činnosti postrelený do brucha, pričom na následky postrelenia zraneniu podľahol po štyroch dňoch. Nasledovalo obvinenie policajta a jeho následné odsúdenie za trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 224 ods. 1 a 2 Trestného zákona, ku ktorému došlo v dôsledku toho, že nedbanlivosťou porušil dôležitú povinnosť vyplývajúcu z jeho zamestnania. Policajt bol odsúdený na jeden rok trestu odňatia slobody s podmieneným odkladom na dva roky. V trestnom rozkaze bolo uvedené, že podľa príslušných predpisov si nezabezpečil zbraň, v dôsledku čoho manžel sťažovateľky zbraň vytiahol z puzdra a spôsobil si ňou smrteľné zranenia. Policajt nepodal odpor proti trestnému rozkazu, avšak dňa 23. januára

---

¹³⁶ Bližšie pozri Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 28. októbra 1998 vo veci Osman proti Spojenému kráľovstvu k sťažnosti č. 25829/94.

2001 spáchal samovraždu. Sťažovateľka namietla pred Európskym súdom pre ľudské práva, že jej manžel zomrel v dôsledku smrteľného zranenia, ktoré utrpel v priebehu policajného predvedenia a že slovenské orgány neuskutočnili dôkladné a skutočné vyšetrenie okolností jeho smrti. Európsky súd dospel k záveru, že aj ak manžel sťažovateľky spáchal samovraždu spôsobom, aký opísali vnútroštátne orgány, tieto porušili svoju povinnosť uskutočniť primerané opatrenia na ochranu jeho zdravia a telesnej integrity počas policajného zadržania. Európsky súd pre ľudské práva konštatoval porušenie článku 2 Dohovoru, a namietal, že vyšetrenia okolnosti prípadu samovraždy sa zúčastnili aj špecialisti z Popradu odkiaľ pochádzal aj policajt, ktorý v dôsledku samovraždy podozrivého bol odsúdený a spáchal samovraždu. Súd teda konštatoval, že následné vyšetrenie nebolo objektívne a nezávislé. Zároveň Súd konštatoval, že vnútroštátne orgány sa nezaoberali námietkou manžela sťažovateľky, že poručík F. mu zbraň dal sám, ako aj to, že neboli náležite zabezpečené povýstrelové splodiny na rukách policajta. Súd taktiež zdôraznil, že neboli vyjasnené okolnosti za ktorých došlo k poraniam ľavého ucha a tváre podozrivého, čo malo za príčinu podozrenie zo zlého zaobchádzania policajta s podozrivým. Súd konštatoval porušenie čl. 2 Dohovoru zo strany Slovenskej republiky, ktorá bola reprezentovaná políciou a priznal sťažovateľke náhradu škody, konkrétne 45 000 eur ako náhradu nemajetkovej ujmy a 8 000 eur ako náhradu výdavkov.¹³⁷

Aj v ďalšom prípade *Kontrová vs. Slovenská republika*, bol predmetom rozhodovania postup polície. Sťažovateľka tvrdila, že polícia zlyhala pri poskytovaní primeraného konania na ochranu života jej detí a na ochranu súkromného života. Sťažovateľka 2. decembra 2002 podala na Obvodné oddelenie PZ trestné oznámenie na svojho manžela za napadnutie a bitie elektrickým káblom, a následne sa toto oznámenie v sprievode manžela pokúšala stiahnuť, resp. bolo upravené, na základe čoho bolo konanie manžela kvalifikované ako priestupok. Z 26. na 27. decembra 2002 príbuzný sťažovateľky zavolať na políciu, že sa manžel vyhráza tým, že zabije seba a deti, a má zbraň. V tej istej veci telefonovala aj sťažovateľka, aj sa neskôr dostavila na policajnú stanicu. 31. decembra 2002 manžel sťažovateľky zastrelil obidve deti a potom aj seba. Pred Európskym súdom sťažovateľka tvrdila, že polícia, ktorá mala vedomosť o hrubom a výhražnom správaní jej manžela, neprijala primerané opatrenia na účely ochrany života jej a detí. Súd rozhodol, že došlo k porušeniu čl. 2 Dohovoru – právo na život, v súvislosti so zlyhaním príslušných orgánov zabezpečiť ochranu života detí a tiež k porušeniu článku 13 Dohovoru, pretože matke bola odopretá možnosť žiadať o odškodnenie.¹³⁸

Význam ľudských práv pre policajnú prax

Ľudské práva vyžarujú aj do ďalších právnych odvetví, verejného, či súkromného práva, policajného práva. Pre výkon policajných činností, pre plnenie úloh, je potrebné, aby policajti poznali základné práva a slobody.

V kontexte v príspevku už uvedených skutočností, poukazujeme aj na samotný význam zvyšovania právneho vedomia, a samotný význam vzdelávania policajtov.¹³⁹ V podmienkach

---

¹³⁷ Pozri bližšie: Rozsudok zo 14.12.2010 k sťažnosti č. 74832/01 pre porušenie čl. 2 Dohovoru (právo na život) a čl. 14 Dohovoru (zákaz diskriminácie), IN: Justičná revue, ročník 63, č. 4/2011, Ministerstvo spravodlivosti SR, Príloha.

¹³⁸Sťažnosť č. 7510/04 z 31. mája 2007 *Kontrová* proti Slovensku.

¹³⁹Policajné vzdelávanie je na Slovensku zabezpečované predovšetkým prostredníctvom rezortnej vzdelávacej sústavy, ktorú tvoria:

- a) stredná odborná škola Policajného zboru Bratislava,
- b) stredná odborná škola Policajného zboru Košice,
- c) stredná odborná škola Policajného zboru Pezinok,

vysokej školy – na Akadémii Policajného zboru v Bratislave získavajú nové poznatky z viacerých právnych oblastí, ale aj ďalších predmetov policajných činností. V rámci výučby právnych predmetov na Akadémii PZ si študenti osvojili vedomosti o práve, objektívnom práve, naučili sa myslieť v právnych kategóriách a rozvíjali svoje intelektuálne spôsobilosti k ich uplatňovaniu pri riešení problémov policajnej praxe. Študenti si okrem zákonných daností utvárajú názory a postoje, rozvíjajú právne vedomie, aby pri riešení praktických problémov postupovali v súlade s právnymi predpismi, ale aj morálnymi princípmi, so zámerom správne aplikovať právne normy, právne myslieť. Značná pozornosť sa venuje viacerým vybraným témam aj z oblasti ľudských práv a slobôd, s dôrazom na princíp rovnosti, zákazu diskriminácie a rešpektovania práv iných, aplikovanie ústavných princíпов medzi obmedzovania ľudských práv. Obsahom je i ochrana ľudských práv, systém ochrany základných práv a slobôd, ako aj ochrana zo strany polície (pozornosť je venovaná ochrane práv národnostných menšín a ochrane detí ako zraniteľnej skupine a pod.). Nemenej významnou úlohou je i zvyšovanie úrovne znalostí ľudských práv a komunikácie príslušníka PZ s občanmi. Osvojenie si získaných znalostí nielenže rozširuje obzor poznatkov študentov, zvyšuje úroveň ich právneho vedomia, ale v kontexte so zameraním vysokej školy pripravuje absolventov, ktorí v praxi pôsobia aj na pozíciách v boji s protispoločenskou činnosťou, často sa dostávajú do situácií, kedy zasahujú do základných práv a slobôd.

Záver

Slovenská republika ako právny štát uznaním ľudských práv a základných slobôd preberá na seba pozitívny záväzok vo vzťahu k oprávneným subjektom vytvoriť právom garantovaný priestor pre možnosť realizácie výkonu ústavných práv a základných slobôd, a tiež garantovať ich ochranu pred ohrozením alebo porušením zo strany orgánov verejnej moci a správy, ako aj zo strany tretích osôb, a to predovšetkým vytvorením účinného systému právnych záruk a systému orgánov ochrany práva.

Medzi orgány ochrany práva patrí aj polícia, ktorá spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd. Úlohy polície vymedzuje predovšetkým zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, ale aj ďalšie právne predpisy. Aj formy činnosti polície, či jej organizačná štruktúra, sa rozširovali, v snahe o čo najlepšiu ochranu základných práv.

Význam základných práv a slobôd pri policajných činnostiach možno vnímať tak, že:

- polícia spolupôsobí pri ochrane ľudských práv, chráni základné práva a slobody,
- a polícia pri plnení úloh zasahuje do základných práv a slobôd.

Postup polície musí byť v súlade so zákonom, avšak dochádza k prípadom, ako bolo aj v príspevku poukázané, že nie vždy polícia postupuje správne. Je náležité predchádzať týmto situáciám, aj formou vzdelávania príslušníkov Policajného zboru, s dôrazom na otázky základných práv a slobôd, medze ich obmedzovania, prípustné zásahy do ľudských práv.

Key words: service intervention, Police Force, fundamental rights and freedoms, police, right to life

Summary: The protection of fundamental rights and freedoms in the Slovak Republic is based on the Constitution of the Slovak Republic and international conventions ratified by the Slovak Republic. The protection of fundamental rights and freedoms is one of the most fundamental and important tasks of the state. It is provided both on a legal and institutional level. The Slovak Republic has built-in mechanisms of human rights protection, it also includes the police. The

---

d) Akadémia Policajného zboru v Bratislave[online]. [cit. 17.10.2019]. Dostupné z: <http://www.minv.sk/?oddelenie-policajneho-vzdelavania-a-sluzobnej-psychologie>.

Police Force performs tasks in the protection of fundamental rights. The police also interfere with the rights and freedoms of an individual in police activities and interventions. The police must comply with the law in the performance of their tasks, and must also respect fundamental principles in order not to violate fundamental rights and freedoms. Otherwise, individuals have the opportunity to apply to judicial authorities, including the European Court of Human Rights. In the past, the court has already ruled in cases where a fundamental right - the right to life - was violated by the police. Also these facts were purposely approached in the paper and subsequently pointed out the importance of education of police officers also in the context of human rights and freedoms, in an effort to prevent such action.

Literatúra:

- DRGONEC, J. 2015. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. Bratislava, C.H. Beck, 2015. s. 1624. ISBN 9788089603398.
- KROŠLÁK, D. a kol. 2016. *Ústavné právo*. Bratislava, WoltersKluwer, 2016. s. 801. ISBN 978-80-8168-511-8.
- SVÁK, J. 2006. *Ochrana ľudských práv (z pohľadu judikatúry a doktríny štrasburských orgánov ochrany práva)*. II. Rozšírené vydanie. Bratislava: Euro Kódex, 2006. s. 149. ISBN 80-88931-51-7
- SVÁK, J. a kol. 2008. *Ústavné právo Slovenskej republiky*. Bratislava: Akadémia PZ. 2008. 478 s. ISBN 978-80-8054-455-3.
- SVÁK, J., KUPCOVÁ, Z., FICO, R. 2000. *Polícia a ľudské práva (európsky koncept)*. Bratislava: Akadémia PZ. 2000. 131 s. ISBN 80-8054-155-8.
- TITTLOVÁ, M. – MEDELSKÝ, J. 2017. *Zákon o Policajnom zbore. Komentár*. Bratislava, WoltersKluwer, s. 394. ISBN 978-80-8168-577-4.
- <http://www.minv.sk/?oddelenie-policialneho-vzdelavania-a-sluzobnej-psychologie>.
- Sťažnosť č. 7510/04 z 31. mája 2007 Kontrová proti Slovensku.
- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo dňa 28. októbra 1998 vo veci Osman proti Spojenému kráľovstvu k sťažnosti č. 25829/94.
- Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Kontaktné údaje:

plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra verejnoprávnych vied
klaudia.marczyova@minv.sk

Mgr. Marián Piváček, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra verejnoprávnych vied
marian.pivacek@minv.sk

Karol Murdza

Vnímanie služobných zákrokov a komunikačná stratégia ich vykonávania

Anotácia: Služobné zákroky polície v demokratickej spoločnosti nie sú „utajené akty x“, o ktorých sa verejnosť nikdy nemá šancu dozvedieť, ale naopak realizujú sa pod jej formálnou i neformálnou kontrolou a pod kritickým dohľadom nie vždy priaznivo naklonených politikov, médií a občianskych združení. Cieľom príspevku je upozorniť na prakticko-aplikačné problémy súvisiace s vnímaním služobných zákrokov a nutnosťou rozvoja a aplikácie vhodnej komunikačnej stratégie pri ich vykonávaní, najmä s občianskou verejnosťou.

Kľúčové slová: vnímanie, služobný zákrok, verejnosť, verejná mienka, médiá, polícia, strategická komunikácia.

Úvod

Služobné zákroky policajtov majú okrem dôležitej právnej dimenzie aj oveľa širšiu a zložitejšiu spoločensko-politickú, bezpečnostnú, sociálno-psychologickú a interpretačnú dimenziu. Nie vždy sa uvedené dimenzie v dostatočnej miere zohľadňujú v policajnej praxi a nie každý policajt vykonávajúci služobný zákrok, resp. resp. jeho nadriadení si uvedomujú dôležitosť akceptácie aj jeho širších spoločenských súvislostí.

Obzvlášť dôležitá pri vykonávaní služobných zákrokov je správna interpretácia a efektívna komunikácia s verejnosťou v celom priebehu ich realizácie. Týka sa to najmä vykonávania tzv. „rizikových“ zákrokov voči špecifickým skupinám osôb alebo zákrokov vykonávaných v súvislosti s politicky citlivo vnímanými prípadmi, na čo polícia nie je vždy dostatočne pripravená. Formovanie a rozvoj efektívnej strategickkej komunikácie pri vykonávaní služobných zákrokov je dôležitou výzvou nielen pre políciu, ale aj pre zainteresovaných vedeckých pracovníkov. Cieľom príspevku je upozorniť na niektoré uvedené skutočnosti a naznačiť potrebu koncepčného riešenia v tejto oblasti.

Služobný zákrok ako zložitá sociálno-psychologická interakcia riešenia sociálneho konfliktu

Služobný zákrok je podľa § 9 ods. 3, zákona č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť policajta, pri ktorom sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby. Z týchto pochopiteľných legislatívnych dôvodov dominuje v odbornej diskusii o služobných zákrokoch najmä ich normatívny a ľudsko-právny rozmer. V reálnom živote však služobný zákrok nie je iba administratívno-právny právny úkon, v ktorom sa pri posudzovaní jeho úspešnosti posudzujú iba jeho právne aspekty, tzn. iba to či bol dodržaný zákon a všetky zákonom stanovené postupy. Vo svojej podstate je služobný zákrok oveľa zložitejším a komplikovanejším sociálnym aktom, ktorý v konečnom dôsledku nadobúda významný spoločensko-politický, bezpečnostný, sociálno-psychologický a interpretačný rozmer.

Zo spoločensko-politického a bezpečnostného hľadiska sú služobné zákroky konkrétnym prejavom realizácie bezpečnostnej politiky štátu v praxi a dôkazom jeho akcieschopnosti, resp. dôkazom pripravenosti a spôsobilosti policajných orgánov razantne zakročiť voči porušovateľom zákona. Spôsob vykonania služobného zákroku, jeho efektívnosť a dôsledky veľmi pozorne sleduje a citlivo vníma široká verejnosť. Akékoľvek pochybenie, či zlyhanie policajných orgánov sa automaticky stáva predmetom útokov politických oponentov a vďačnou témou strojcov mediálnej hystérie.

Zo sociálno-psychologického hľadiska je vykonávaný služobný zákrok veľmi zložitá sociálna interakcia, ktorej podstata spočíva v pôsobení jedného konajúceho (alebo jednej skupiny konajúcich) na iného konajúceho (alebo na inú skupinu konajúcich) s cieľom ovplyvniť jeho sociálne správanie požadovaným smerom aj prostredníctvom použitia donucovacích prostriedkov. V podstate ide o vzájomné pôsobenie dvoch a viacerých sociálnych aktérov, ktorí medzi sebou komunikujú, vzájomne na seba pôsobia, uplatňujú svoju moc, v danom prípade aj prostredníctvom fyzického násilia. Uvedená interakcia vzniká spravidla v procese riešenia konkrétneho sociálneho konfliktu a jej priebeh i vývoj má špecifickú podobu riešenia konfliktnej situácie, ktorú sprevádza často vypätá atmosféra, búrlivé emócie a prvky násilia. Navyše, spomínaná interakcia sa stáva predmetom vnímania, hodnotenia a interpretácie ďalších sociálnych aktérov, čím prekračuje rámec individuálnej komunikácie a často sa stáva predmetom celospoločenskej (mediálnej, politickej atď.) diskusie.

Interpretačný rozmer služobného zákroku je jeho neodmysliteľnou súčasťou, tak ako aj celá spoločenská realita, ktorá dostáva zmysel len v interpretačných aktoch ľudí, ktoré sú ich jazykovými výpoveďami o tom, ako porozumeli danej skutočnosti. Obrazne povedané, služobný zákrok vďačí za svoj život ľudskej interpretácii. Žiaľ, interpretačný obraz služobného zákroku, ktorý sa dostáva do verejného diskurzu nie vždy zodpovedá interpretácii policajtov, tzn. právnej kvalifikácii reálneho, skutkového stavu, ale spravidla tomu ako ho interpretujú, resp. dezinterpretujú iní, mienkotvornejší sociálni aktéri. Z uvedeného dôvodu je dôležité pochopiť zložitost' procesu vnímania a interpretácie bezpečnostnej reality, aby sme dokázali prijímať účinné a adekvátne opatrenia.

Zložitost' procesu vnímania bezpečnostnej reality, jej interpretácia a dezinterpretácie

Aby sme pochopili zložitost' procesu interpretácie služobných zákrokov je nutné si uvedomiť širšie súvislosti vnímania bezpečnostnej reality. Bezpečnostná realita je súčasťou širšej spoločenskej reality, ktorá vyjadruje bezprostrednú skutočnosť, prítomnosť, resp. existenciu okolitých vecí, javov a situácií každodenného života, ktoré si človek uvedomuje. Realita - skutočnosť (*z lat. realis = skutočný*) vyjadruje všetko to, s čím sa ľudia stretávajú v ich každodennom živote, na rozdiel od toho, čo ešte neexistuje, čo ešte nie je, resp. môže byť. V uvedenom kontexte bezpečnostná realita vyjadruje aktuálny stav bezpečnosti, tzn. vyjadruje existenciu reálnych bezpečnostných hrozieb a rizík, ako aj prítomnosť konkrétnych bezpečnostných inštitúcií, resp. ochranných mechanizmov a objektov určených na elimináciu spomínaných hrozieb.

Sociológia žurnalistiky spravidla rozlišuje tri kategórie skutočnosti:

1. Svet taký, aký *je* (a aký by bol, či už v prítomnosti ľudského pozorovateľa alebo bez neho);
2. Svet, aký ho *vnímajú* ľudskí pozorovatelia;
3. Svet, ako sú o ňom *podávané správy*.

Proces vnímania bezpečnostnej reality determinuje množstvo faktorov. Okrem subjektívnej optiky jednotlivca, jeho kognitívnej, emocionálnej a hodnotiacej spôsobilosti je to celý rad vonkajších, zámerne i nezámerné pôsobiacich činiteľov. Sprostredkovateľom bezpečnostných informácií môžu byť nielen oficiálne bezpečnostné inštitúcie (polícia, ozbrojené sily), ale aj neoficiálne zdroje, resp. Informácie získané z „*druhej ruky*“ (verejná mienka, fáma atď.). Z výskumov verejnej mienky, ktoré uskutočnila Akadémia PZ v Bratislave v nedávnej minulosti vyplýva, že rozhodujúci podiel na sprostredkovaní informácií o činnosti polície majú najmä médiá, až 48%¹⁴⁰. Napriek tomu, že ide o starší výskum

¹⁴⁰ BILSKÝ, P. *Vývoj dôveryhodnosti Policajného zboru a analýza faktorov, ktoré ju ovplyvňujú*. s. 55.

nepredpokladáme, že v tejto oblasti došlo k výraznejším zmenám. Naopak, vplyv médií, ako primárneho zdroja informácií o činnosti polície zosilnel a nepochybne došlo k zvýrazneniu informačného vplyvu sociálnych sietí.

Diapazón pohľadov na bezpečnostné problémy zo strany jednotlivých médií je veľmi široký a diametrálne odlišný. Médiá spravidla zaujímajú k rôznym bezpečnostným problémom a situáciám nasledujúce, niekedy veľmi odlišné postoje:

- démonizujúci,
- odmietavý až ignorujúci,
- absolutizujúci,
- jednostranný (odmietavý alebo podporujúci),
- vyvážený.

Postoj médií k interpretácii bezpečnostnej reality je determinovaný protichodnými záujmami viacerých subjektov:

- záujem občanov – mať právo na objektívne informácie a uspokojenie všestranných kultúrnych a intelektuálnych potrieb
- záujem politických elít – mať možnosť ovplyvňovať bezpečnostný diskurz, politizáciu bezpečnostných hrozieb, ich sekuritizáciu, resp. sociálnu konštrukciu bezpečnostných hrozieb
- záujem vlastníkov médií - dosahovať maximálny zisk, často na úkor divákov (využívať strach a násilie ako výhodný mediálny tovar)

Násilie, kriminalita a rôzne druhy spoločenských konfliktov, vrátane služobných zákrokov policajtov, sú pre médiá osvedčeným receptom na zvyšovanie diváckej sledovanosti, resp. čitateľského záujmu. V spravodajskej štruktúre je správa z kriminálneho prostredia a autentické zábery z miesta vykonávania služobných zákrokov spravidla tzv. „udičkou“, na ktorú sa „loví“ záujem a pozornosť recipientov. Médiá sú žiaľ nielen primárnym zdrojom informácií o kriminalite, násilí a rôznych spoločenských konfliktoch, ale predovšetkým formujú postoje a verejnú mienku o tejto téme. J. Zapletal a H. Kury poukazujú na základe kriminologickej analýzy na niektoré protichodné charakteristiky súčasného „kriminálneho spravodajstva“.¹⁴¹ Z komparácie viacerých výskumov vyplýva, že médiá sa oveľa viac koncentrujú na prezentáciu násilnej kriminality a trestných činov charakterizovaných kontaktom medzi páchatelom a obeťou, než na ostatné druhy kriminality. Odvolávajú sa na viaceré zahraničné výskumy (Becket, Sasson, Surette) spomínaní autori poukazujú, že napriek tomu, že vo všeobecnosti vraždy, predstavujú iba 1% registrovaných trestných činov, až 26% správ o trestnej činnosti bolo zameraných na vraždy. Podobne 47% registrovaných trestných činov nie je násilnej povahy, ale iba 4% správ o kriminalite sa týkalo týchto trestných činov.¹⁴²

V súvislosti s reflexiou témy obchodovania s ľuďmi v slovenských médiách A. Šaligová kriticky upozornila na nasledujúce princípy práce médií, ktoré sa dajú zovšeobecniť aj na iné spoločensko-kultúrne, či etnické kontexty vykonávania služobných zákrokov: marginalizovanie témy, ignorovanie kultúrneho a spoločenského pozadia, vytváranie stereotypných obrazov o obchode s ľuďmi, obracanie pozornosti na obchodované ženy, ignorovanie skutkovej podstaty trestného činu, ignorovanie klientov a podceňovanie závažnosti trestného činu¹⁴³. Parciálna analýza niektorých medializovaných služobných zákrokov

¹⁴¹ ZAPLETAL, J., KURY, H. *Kriminalita a její prezentace v médiích: zkušenosti (především) z Německa a České republiky*. In http://vnitro.cz/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/kury.html

¹⁴² ZAPLETAL, J., KURY, H. *Kriminalita a její prezentace v médiích: zkušenosti (především) z Německa a České republiky*. In http://vnitro.cz/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/kury.html

¹⁴³ ŠALINGOVÁ, A. *Od „bieleho mäsa“ k ľuďom. Relexia témy obchodovania s ľuďmi v slovenských médiách*. s. 4 - 5. Dostupné na internete: www.alianciazien.sk/files/Analiza_medii.pdf

policajtov naznačuje, že v mnohých prípadoch sa médiá sústreďujú viac na rozoberanie samotného priebehu služobných zákrokov, tzn. na to, aké chyby urobili policajti, (resp. z čoho ich obviňovali osoby voči ktorým boli realizované služobné zákroky) než na kvalifikované posúdenie samotnej skutkovej podstaty trestného činu osôb, voči ktorým boli vykonané služobné zákroky. Pochopiť príčiny rozdielnej interpretácie služobných zákrokov jednotlivých sociálnych aktérov nám umožní dôkladné pochopenie samotného procesu tzv. sociálnej reakcie na vykonávané služobné zákroky v nasledujúcej časti príspevku.

Societálna reakcia na služobné zákroky

Societálna reakcia, ako špecifická kognitívno-axiologická a konatívna odpoveď sociálneho subjektu na vykonaný služobný zákrok spravidla obsahuje:

1. Identifikačný komponent (*rozpoznanie príslušného správania*)
2. Hodnotiaci komponent (*hodnotenie toho čo je správne a čo nie*)
3. Behaviorálny komponent (*konkrétna reakciu na deviantne správanie*)

Schopnosť identifikácie služobného zákroku zo strany jeho účastníkov, tzn. rozpoznanie opodstatnenosti a adekvátnosti služobného zákroku je determinované nielen profesionálnym správaním policajtov a dodržaním požadovaných metodických zásad pri výkone služobného zákroku, ale v oveľa väčšej miere závisí od vôle (ochoty) a schopnosti (spôsobilosti) jednotlivca rozpoznať takéto konanie. Túto schopnosť jednotlivca môže znížiť stav jeho momentálnej psychickej, fyzickej a kognitívnej kondície a taktiež množstvo ďalších sociálnych a situačných faktorov.

Oslabenie kognitívnej spôsobilosti reagovať na výzvu príslušníkov PZ môže byť spôsobené objektívnymi faktormi, prirodzenou pudovou, únikovou reakciou človeka, ktorý spočiatku vníma takýto zákrok ako ohrozenie svojho života. Je celkom prirodzené, že náhly vstup kukláčov do reštauračnej miestnosti môže spôsobiť šok každému, kto nie je na obdobné situácie trénovaný. Logickým dôsledkom vzniknutej situácie je počiatočná strnulosť, meravosť, tzn. neschopnosť včas a adekvátne reagovať.

Kognitívna spôsobilosť jednotlivca však môže byť oslabená aj pozitívom alkoholických nápojov, čo opätovne zvyšuje riziko nesprávnej identifikácie konania policajtov a následne aj neadekvátnych reakcií. Na správnej identifikácii prebiehajúcej policajnej akcie sa podieľa aj celkový stav právneho a bezpečnostného vedomia zúčastnených aktérov, tzn. ich elementárna právna gramotnosť a spôsobilosť adekvátne reagovať na pokyny policajtov. Kognitívna zložka obsahuje systém relevantných poznatkov a informácií, ktoré sú nevyhnutné pre správnu orientáciu každého subjektu v akomkoľvek bezpečnostnom prostredí.

Súbežne s kogníciou aktérov prebieha aj hodnotenie vzniknutej situácie z viacerých aspektov. Napríklad z morálno-etického hľadiska, tzn. z pohľadu správnosti, nesprávnosti, spravodlivosti, nespravodlivosti atď. Proces hodnotenia je v podstate konfrontáciou informácií s vnútorným prežívaním (pocitmi a emóciami) dotknutých osôb, ale najmä s ich osvojeným, resp. preferovaným systémom potrieb, záujmov a hodnôt. Človek si prostredníctvom hodnotenia vytvára vlastný úsudok a názor o vzniknutej situácii v ktorej sa ocitol. Porovnáva a zvažuje rôzne alternatívy. Hľadá odpovede a najlepšie riešenie. S časovým odstupom do hodnotenia vstupujú aj iné faktory, ktoré ovplyvňujú a determinujú jeho názor.

Dôležitou súčasťou hodnotenia je konfrontácia reality s preferovanými individuálnymi, resp. skupinovými potrebami, záujmami a hodnotami. Najmä tu spočíva príčina najčastejších konfliktov, rozporov a nedorozumení pri interpretácii jednej a tej istej situácie zo strany viacerých aktérov. Každý z nich posudzuje služobný zákrok práve z pohľadu svojich potrieb a záujmov. Parafrázujúc slová W.I. Thomasa niekedy „nie je dôležité, aké veci objektívne sú,

ale ako im ľudia rozumejú, ako ich definujú a ako podľa nich konajú“. Tento všeobecne známy Thomasov výrok, ktorý je v sociológii označovaný ako Thomasov teórom výstižne charakterizuje podstatu častých dezinterpretácií pri hodnotení služobných zákrokov.

Societálna reakcia na služobné zákroky policajtov je podmienená:

1. Charakteristikou kriminálneho správania voči ktorému je uskutočnený služobný zárok: (*typ porušenia normy, intenzita, závažnosť, viditeľnosť*)
2. Charakteristikou páchatel'a: demografické charakteristiky (*vek, pohlavie*), etnické (*černoch – beloch – róm*), sociálny status (*kto to bol: politik, významná celebrita, populárna, resp. neoblúbená osobnosť atď.*)
3. Charakteristikou reagujúceho publika: vzťah publika k porušenej norme, vzťah publika k páchatel'ovi (*je to známy, príbuzný, sympatizanti, resp. odporcovia politickej strany, hnutia atď.*)
4. Charakteristikou spoločensko-politickej, kultúrnej a náboženskej atmosféry spoločnosti, v ktorej sa inkriminované kriminálne správanie vyskytuje: totálne absolutistické spoločnosti sú menej tolerantné k elementárnym prejavom deviantného správania – (viď. niektoré islamské krajiny).
5. Charakteristikou situácie, v ktorej sa kriminálne správanie objavuje: (*situčné vplyvy*).

Sociálno-demografické charakteristiky osôb voči ktorým sú vykonávané služobné zákroky

Metodická príručka vykonávania služobných zákrokov¹⁴⁴ špecifikuje niektoré zvláštnosti taktického postupu voči rôznym osobám z pohľadu viacerých, vybraných sociálno-demografických a sociálno-psychických charakteristík. Napríklad voči osobám mladším ako 15 rokov, tehotnej žene, osobe vysokého veku, osobám so zjavnou telesnou chybou, duševne chorým, výtržníkom, osobám požívajúcim špecifický sociálny status (diplomatom, poslancom NR SR, profesionálnym vojakom, príslušníkom NBÚ, SIS atď.), voči cudzincom alebo voči osobám pod vplyvom alkoholu alebo pod vplyvom iných omamných a psychotropných látok.

Každý policajt by mal, podľa danej metodiky, mať vžitú aspoň základné psychologické aspekty tak, aby bol schopný určiť približné vlastnosti, mentalitu človeka, vedieť predvídať jeho konanie a podľa toho určiť taktiku služobného zákroku.¹⁴⁵ Veľmi zrozumiteľne uvedená príručka charakterizuje základné povahové črty napríklad osôb so závislosťou na alkohole, pre ktorých je typická necitlivosť, ľahostajnosť, potreba silných stimulov, vysoká impulzivnosť, absencia výčitiek svedomia, nedostatok empatie či slabá sebakontrola.¹⁴⁶

Uvedená príručka z objektívnych dôvodov nemôže zohľadniť všetky zvláštnosti dotknutých osôb. Rizikovou osobou z hľadiska mediálnej prezentácie sú najmä príslušníci etnických skupín, Rómovia, ženy a deti. Z minulosti existuje niekoľko príkladov kedy služobné zákroky policajtov voči uvedeným skupinami osôb vyvolali nežiaduce reakcie médií i širokej verejnosti. V tejto situácii sa polícia dostáva pod nežiaduci tlak médií a polícii nezostáva nič iné ako využiť tzv. defenzívnu komunikačnú stratégiu. Táto stratégia je založená spravidla na dodatočnom (ex-post) vysvetľovaní, upresňovaní, vyvracaní a obhajobe toho čo sa

---

¹⁴⁴ Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Bratislava: Prezídium PZ, júl 2009. Dostupné na intranete: www.minv.sk

¹⁴⁵ Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Bratislava: Prezídium PZ, júl 2009. Dostupné na intranete: www.minv.sk, s. 21.

¹⁴⁶ Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Bratislava: Prezídium PZ, júl 2009. Dostupné na intranete: www.minv.sk, s. 21.

v skutočnosti stalo. Jej účinnosť je spravidla závislá na tom, do akej miery sú mienkotvorné médiá ochotné akceptovať oficiálne stanovisko polície, posúdiť predložené argumenty, resp. dôkazy alebo naopak, aký je ich záujem spochybnit' policajnú verziu.

Nie je jednoduché pre akúkoľvek spoločenskú inštitúciu súperit' v informačných pretekoch s profesionálnou mašinériou niektorých médií, ktoré nie vždy dodržiavajú férové pravidlá. Motiváciou najmä bulvárnych médií spravidla nie je odhaľovanie objektívnej pravdy, ale vyhľadávanie senzácií. Jedno zo známych pravidiel žurnalistiky hovorí, že pre recipienta nie je zaujímavé ak si prečíta v novinách správu, že pes pohryzol človeka, ale naopak, oveľa viac ho zaujme niečo výnimočné, nezvyčajné, napríklad informácie o tom, že človek pohryzol svojho psa. Polícia a policajti obzvlášť patria k tým záujmovým objektom médií, ktoré z ich pohľadu stoja na opačnej strane barikády. Zaujímavou preto nie je štandardná informácia, ktorú čitateľ očakáva, napr. že polícia zakročila voči narušiteľovi verejného poriadku, ale naopak, neštandardná informácia že polícia si „pomýlila“ páchatel'a, že brutálne zranila nevinnú osobu, že nezvládla situáciu atď.

Strategická komunikácia štátu v bezpečnostnej oblasti

Informovanosť o služobných zákrokoch polície je nevyhnutnou súčasťou fungovania polície v demokratickej spoločnosti a je dôležitou podmienkou prehlbovania jej dôvery k občanom. Občania majú právo byť pravdivo informovaní o tom čo robí polícia, na aké účely využíva svoje kompetencie a voči komu použila donucovacie prostriedky. Štát musí vo vlastnom záujme obhajovať svoje záujmy a preberať informačnú iniciatívu aj v bezpečnostnej oblasti. Využívanie komunikácie zo strany štátu za účelom podpory svojich dlhodobých i aktuálnych cieľov v bezpečnostnej oblasti je obzvlášť dôležité najmä v súčasnej tzv. „postfaktuálnej“ dobe, kedy bezprecedentným spôsobom dochádza k zámernému skresľovaniu reality a podsúvaniu najrôznejších dezinformácií. Voči dezinformačnej manipulácii nie je imúnna ani polícia. Záujem na diskreditácii polície a oslabení jej akcieschopnosti majú najrôznejšie sociálno-patologicky orientované skupiny: mafia, organizovaný zločin, oligarchovia, daňoví podvodníci, ale predstavitelia extrémistickej politickej scény a všetci tí, ktorí profitujú na zlyhaniach polície.

Strategická komunikácia sa v poslednom období stala veľmi diskutovanou oblasťou riadenia verejnej správy v celej Európskej únii. Čiastočne supluje propagandistické vákuum, ktoré v istom období nastalo potom, čo používanie slova „propaganda“ ako keby stratilo svoje opodstatnenie, resp. jeho používanie na označenie vlastných informačných aktivít sa považovalo za nekorektné. Aj preto niektorí autori nazývajú túto komunikáciu tzv. „bielou propagandou“, ktorá by mala byť alternatívou čiernej a bielej propagandy¹⁴⁷. Pod pojmom strategická komunikácia sa spravidla rozumie cieľavedomé a koordinované použitie informačných prostriedkov za účelom naplnenia strategických bezpečnostných záujmov SR prostredníctvom pôsobenia na názory a správanie sa jednotlivcov a skupín obyvateľstva¹⁴⁸. Strategickú komunikáciu teda nepredstavujú iba jednotlivé komunikačné výstupy vo forme komunikačných aktivít a kampaní, ale jedná sa o širší pojem zahrňujúci strategické ciele, činnosti a komunikáciu.

Z analýzy štruktúr procesov verejnej správy v oblasti strategickej komunikácie, ktorú uskutočnil GLOBSEC vyplývajú niektoré veľmi negatívne zistenia. Hlavným nedostatkom je,

---

¹⁴⁷ The Propaganda Project: Dostupné na internete: <https://thepropagandaproject.wordpress.com/types-of-propaganda/>

¹⁴⁸ CORNISH, P., LINDLEY-FRENCH, J., & Yorke, C. 2011. *Strategic Communication and National Strategy: A Chatham House Report*. London, UK: Chatham House.

že povedomie príslušníkov verejnej správy o strategickej komunikácii je veľmi nízke. Väčšina inštitúcií verejnej správy aktívnym spôsobom netvorí strategickú komunikáciu a nešíri vlastné naratívy, ktoré by budovali povedomie o prioritách SR, či zvyšovali odolnosť občanov voči dezinformáciám a iným informačným hrozbám. Systematická komunikácia dlhodobých priorít v mnohých inštitúciách chýba. Povaha komunikácie verejnej správy SR je prevažne reaktívna – aktéri reagujú na existujúce situácie a manažujú vzniknuté ohrozenia.

Okrem konštruktívnych a kritických postrehov tvorcov tejto štúdie sú niektoré ich návrhy diskutabilné. Kritika absencie centrálného orgánu, ktorý by zastrešoval a koordinoval strategickú komunikáciu verejnej správy tak trochu pripomína túžbu po ministerstve propagandy. Výhrady voči absencii koncepčného uchopenia strategickej komunikácie vo viacerých rezortoch sú však opodstatnené. Rovnako je možné súhlasiť aj s konštatovaním, že koalíčné spory, absencia politického konsenzu o bezpečnostných hrozbách alebo o zahraničnopolitickej a geopolitickej orientácii SR, či rezortizmus predstavujú zásadné riziko pre úspešnú strategickú komunikáciu v SR. Verejná správa je do značnej miery spolitizovaná, a to vytvára komplikácie v jednotnom vnímaní hrozieb alebo ich dôležitosti a následnej medzirezortnej spolupráci. Predstavitelia verejnej správy často nevedia, komu majú veriť a čo je pravda.¹⁴⁹

Analýza komunikačných stratégií verejnej správy poukazuje, že Ministerstvo vnútra (MV SR) patrí jednoznačne k najaktívnejším ministerstvám, čo sa týka frekvencie publikovania a dosahu na občanov. Okrem promovania aktivít čelných predstaviteľov rezortu sa tu koncentruje pomerne široký diapazón užitočných informácií pre občanov z rôznych oblastí verejnej správy, ktoré zastrešuje rezort MV SR. V rámci sektorov patriacich pod MV SR v počte interakcií a fanúšikov stránky jednoznačne vedie oficiálny profil *Polícia Slovenskej republiky* s vyše 200-tisíc fanúšikmi k 22. júlu 2019, čo je v porovnaní s väčšinou ostatných orgánov VS nepomerne viac. Policajný zbor na tejto stránke proaktívne komunikuje o svojej činnosti a prináša informácie o aktuálnych ohrozeniach. Polícia SR od 4.6.2019 komunikuje aj na Instagrame, kde za necelé 2 mesiace získala viac ako 27-tisíc sledovateľov. Obzvlášť pozitívne je hodnotené zo strany polície založenie špeciálnej stránky na Facebooku, ktorá sa venuje hoaxom a podvodom. Zriadenie tejto stránky a monitoring falošných správ šíriacich sa slovenským internetom je hodnotený ako inšpiratívny krok aj pre iné rezorty¹⁵⁰.

Komunikačná stratégia polície v otázkach vykonávania služobných zákrokov

Uplatnenie strategického prístupu v policajnej komunikácii znamená, že polícia premýšľa cielene a svoje komunikačné úsilie spája so širšími, strategickými cieľmi organizácie. Za najväčšiu chybu v komunikácii podľa amerických expertov COPS (Community Oriented Policing Services U.S. Department of Justice) je to, že polícia sa až príliš sústreďuje iba na komunikačné nástroje a taktiku. Zameranie na nástroje a taktiku bez toho, aby boli zakotvené v strategickom rámci, je to isté ako používať kladivo bez toho, aby sme uvažovali o tom, či by nebolo vhodnejšie použiť skrutkovač¹⁵¹.

---

¹⁴⁹ KLINGOVÁ, K., HAJDU, D., GAŽOVIČ, O. *Strategická komunikácia v podmienkach SR (Analýza štruktúr a procesov verejnej správy v oblasti strategickej komunikácie)*. s. 7 - 8.

¹⁵⁰ KLINGOVÁ, K., HAJDU, D., GAŽOVIČ, O. *Strategická komunikácia v podmienkach SR (Analýza štruktúr a procesov verejnej správy v oblasti strategickej komunikácie)*. s. 23.

¹⁵¹ DARREL W. STEPHENS, JULIA HILL, SHELDON GREENBERG. *Strategic Communication Practices: Toolkit for Police Executives: U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services*. 145 N Street, N.E. Washington, DC 20530.

V štúdií pre vedúcich pracovníkov polície¹⁵² jej autori charakterizujú vzorový model a plán prípravy strategickej komunikácie. Prvým a najdôležitejším krokom pri príprave strategického komunikačného plánu je posúdenie súčasného stavu organizácie, tzn. dôsledné vypracovanie tzv. „komunikačného auditu“ (prostredníctvom SWOT analýzy). Takýto audit by mal poskytnúť neskreslený a pravdivý obraz doterajšieho stavu, odhaliť silné a slabé stránky, potenciálne riziká (hrozby) a výzvy do budúcnosti, ktorým polícia bude čeliť. Popis, analýza a zhodnotenie východiskovej komunikačnej situácie v oblasti vykonaných služobných zákrokov by mal obsahovať prinajmenšom:

- štatistickú analýzu doteraz medializovaných prípadov s hodnotením ich kvality,
- kritické posúdenie nedostatkov z minulosti (analýza nedostatkov a chýb),
- dôkladná znalosť príčin negatívnych reakcií a „pobúrenia“ zo strany verejnosti a médií, tzn. identifikácia toho kam sa sústreďovala doterajšia kritika,
- definovanie slabých miest v doterajšej komunikácii a prognóza predpokladaných rizík,
- predpokladané alternatívy vývoja.

Z analýzy situácie vznikajú ciele, ktorých formulácia sa osobitne musí zameriavať na podporu poslania a vízie polície a zároveň pomáhať pri dosahovaní jej operatívnych cieľov a zámerov. Na účely strategického plánovania je nutná aj starostlivá identifikácia a segmentácia publika, tzn. adresátov informácií zo strany polície. Žiadna časť plánu public relations nie je tak dôležitá ako jasné, zrozumiteľné a presvedčivé sformulovanie obsahu správ, ktoré pomáhajú utvárať povest' a imidž polície aj v kritických situáciách jej zlyhania, čo v prípadoch vykonávania služobných zákrokov nie je nikdy vylúčené.

Strategickou otázkou komunikácie polície aj v týchto prípadoch je predovšetkým jej proaktivita. Ak je to možné, treba vždy informovať ako prví. Proaktívna pozícia je takmer vždy vhodnejšia ako obranná a reaktívna pozícia. Je strategickou a taktickou chybou prenechať útočnú pozíciu tým, ktorí ju použijú na kritiku a obviňovanie. Hlavnou žurnalistickou zásadou je schopnosť ovládnuť prvé správy a byť prvými, ktorí dokážu poskytnúť relatívne ucelený rámec informácií. To núti ostatných k defenzíve a reakciám, nie naopak. Tento prístup sa nazýva aj ako „krádež hromu“¹⁵³. Keď organizácia „ukradne hrom“, rozbije správu o svojej kríze skôr, ako krízu objavia médiá alebo iné zainteresované strany.

Záver

Vykonanie služobného zákroku je veľmi závažná a náročná činnosť, ktorá si vyžaduje dôslednú prípravu. Okrem dôkladného skúmania všetkých právnych aspektov je nutná aj jeho zodpovedná sociálno-psychologická a komunikačná príprava. Úspech a efektívnosť policajnej akcie môže pokaziť nedostatočná schopnosť interpretácie služobného zákroku. Tak ako platí, že polícia musí byť „o krok vpred“ pred zločinom, rovnako tak platí, že musí byť minimálne o dva kroky vpred pri predvídaní potenciálnych negatívnych reakcií zo strany verejnosti, médií, musí byť proaktívna a spôsobilá kompetentne dokomunikovať vykonaný služobný zárok na strategickej i taktickej úrovni.

---

¹⁵²DARREL W. STEPHENS, JULIA HILL, SHELDON GREENBERG. *Strategic Communication Practices: Toolkit for Police Executives: U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services*. 145 N Street, N.E. Washington, DC 20530.

¹⁵³DARREL W. STEPHENS, JULIA HILL, SHELDON GREENBERG. *Strategic Communication Practices: Toolkit for Police Executives: U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services*. 145 N Street, N.E. Washington, DC 20530.

Literatúra:

- BILSKÝ, P. 2006. *Vývoj dôveryhodnosti Policajného zboru a analýza faktorov, ktoré ju ovplyvňujú*. Záverečná správa výskumnej úlohy. Bratislava : MV SR, P PZ, 2006, s. 55.
- CORNISH, P., LINDLEY-FRENCH, J., & Yorke, C. 2011. *Strategic Communication and National Strategy: A Chatham House Report*. London, UK: Chatham House. The Royal Institute of International Affairs, ISBN 978 1 86203 255 2, Dostupné na internete: www.chathamhouse.org.
- DARREL W. STEPHENS, JULIA HILL, SHELDON GREENBERG: *Strategic Communication Practices: Toolkit for Police Executives: U.S. Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services*. 145 N Street, N.E. Washington, DC 20530 Dostupné na internete: www.cops.usdoj.gov
- KLINGOVÁ, K., HAJDU, D., GAŽOVIČ, O. 2019. *Strategická komunikácia v podmienkach SR (Analýza štruktúr a procesov verejnej správy v oblasti strategickej komunikácie)*. Bratislava: GLOBSEC, 2019, s. 23. Dostupné na internete: www.globsec.org
- Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. Bratislava: Prezídium PZ, júl 2009. Dostupné na intranete: www.minv.sk
- ŠALINGOVÁ, A. 2003. Od „bieleho mäsa“ k ľuďom. Relexia témy obchodovania s ľuďmi v slovenských médiách. Január 2003, s. 4-5. Dostupné na internete: www.alianciazien.sk/files/Analiza_medii.pdf.
- The Propaganda Project: Dostupné na internete: <https://thepropagandaproject.wordpress.com/types-of-propaganda/>
- ZAPLETAL, J., KURY, H. 2002. *Kriminalita a její prezentace v médiích: zkušenosti (především) z Německa a České republiky*. In http://vnitro.cz/casopisy/kriminalistika/2002/02_02/kury.html

Key words: perception, service action, public, public opinion, media, police, strategic communication

Summary: The service action is a police activity defined by law, which in real life is a complicated social act that takes on a significant socio-political, security, socio-psychological and interpretative dimension. These dimensions are not always adequately taken into account in police practice, and not every police officer carrying out a service or a police intervention, respectively, his superiors are aware of the importance of accepting his wider social context. Carrying out a services action is a very serious and demanding activity that requires careful preparation. In addition to a thorough examination of all legal aspects, its responsible socio-psychological and communication preparation is also necessary. The success and effectiveness of a police action can be ruined by the lack of ability to interpret the service. Just as the police must be "one step ahead" of the crime, it must be at least two steps forward in anticipating the potential negative reactions from the public, the media, be proactive and competent to communicate competent service to strategic and tactical level.

Kontaktné údaje:

*Doc. Karol Murdza, PhD.
Katedra spoločenských vied
Akadémia PZ v Bratislave
karol.murdza@minv.sk*

ESP v kontexte služobných zákrokov¹⁵⁴

Anotácia: Rozdiely v použití všeobecného cudzieho jazyka a odborného cudzieho jazyka zameraného na špeciálne účely je problematika, ktorá v ostatných rokoch výrazne rezonuje nielen v akademickej obci. Príspevok sa venuje otázke použitia odborného anglického jazyka v kontexte vykonávania služobných zákrokov v prípadoch, kedy osoba voči ktorej sa služobný zákrok vykonáva, nie je občanom Slovenskej republiky a neovláda slovenský jazyk.

Kľúčové slová: ESP, komunikácia, služobný zákrok, vysokoprofilový incident

Úvod

Pre profesionálne vystupovanie v bezpečnostno-právnom prostredí znalosť všeobecného cudzieho jazyka často nepostačuje. Napriek znalosti všeobecného jazyka sa pri komunikácii či už so zahraničným kolegom alebo páchatelom policajti stretávajú s jazykovými problémami. Je potrebné uvedomiť si, že odborný cudzí jazyk má určité špecifiká. Čím sa teda líši odborný cudzí jazyk od všeobecného? Odborný cudzí jazyk je typom jazyka pre špecifické účely, ktorým sa všeobecne označuje jazyk používaný pri vykonávaní špecifickej činnosti. Špecifické znamená, že dôraz sa kladie na účel, za akým sa učiaci jazyk učia. Cudzí jazyk pre špecifické účely je prístup k učeniu jazykov, podľa ktorého sa všetky rozhodnutia týkajúce sa obsahu a metód riadia potrebami učiaceho sa. Do tejto oblasti bezpochyby patrí oblasť vykonávania služobných zákrokov.

ESP¹⁵⁵ – angličtina pre špeciálne účely

Koncept ESP sa objavil v 60. rokoch minulého storočia a to najmä v oblasti analýzy technicky zameraných textov. Lingvisti Hutchinson a Waters¹⁵⁶ nachádzajú pôvod ESP koncom 2. svetovej vojny, keď si práve v období rozvoja vedy a techniky mnohí uvedomovali potrebu učiť sa anglický jazyk, ktorý bol považovaný za uznávaný medzinárodný jazyk. Už v tomto čase plnila angličtina úlohu *lingua franca*, čo úzko súviselo s rozvojom medzikultúrnej komunikácie v oblasti obchodu a výmeny informácií na svetovom trhu. Počas 60-tych rokov vyústil rozvoj svetového trhu do vzniku novej disciplíny ESP. Aj podľa St Johna a Dudley – Evansa¹⁵⁷ medzinárodná spoločnosť uznala dôležitosť učenia sa angličtiny ako prostriedku na získanie prenosu vedomostí a komunikácie ale aj ako akéhosi neutrálneho jazyka, ktorý by sa mal začať používať v medzinárodnej komunikácii. Prvé postupy v rámci ESP zahŕňali analýzu

---

¹⁵⁴ Tento príspevok vznikol s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-17-0217 „Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívneho hľadiska“.

¹⁵⁵ ESP – z angl. English for Specific Purposes

¹⁵⁶ HUTCHINSON, T., WATERS, A. 1987. English for specific purposes: A learning-centred approach. Cambridge: Cambridge University Press. In Carolina González Ramírez. 2015. English for Specific Purposes: Brief History and Definitions, In Revista de Lenguas Modernas, N° 23, 2015 / 379-386, s. 380. online [cit. 10.09.2019], dostupné na <https://pdfs.semanticscholar.org/3814/915d0982b11c86337c3f3f1abcbf674fc4cb.pdf>

¹⁵⁷ JOHN, A., DUDLEY-EVANS, T. 1991. English for specific purposes: International in scope, specific in purpose. In Carolina González Ramírez. 2015. English for Specific Purposes: Brief History and Definitions, In Revista de Lenguas Modernas, N° 23, 2015 / 379-386, s. 380. online [cit. 10.09.2019], dostupné na <https://pdfs.semanticscholar.org/3814/915d0982b11c86337c3f3f1abcbf674fc4cb.pdf>

vedeckých a technických textov, čím vznikla potreba osvojenia si špecifickej slovnej zásoby (*semi/sub-technical vocabulary*). Tento nový koncept uprednostňoval rétorické funkcie jazyka pred jeho formou. Podľa Maleki¹⁵⁸ prioritou boli skôr komunikačné hodnoty jazyka než jeho lexikálne a gramatické osobitosti. V 70-tych rokoch sa objavujú prvé jazykové kurzy zamerané na špeciálne účely. Primárne sa jednalo o prepojenie technických vedomostí participantov kurzov so štúdiom jazyka, aby ich dokázali využiť v reálnom živote. Odvtedy prešiel koncept ESP istými modifikáciami a dozrel do súčasnej podoby. V snahe o vymedzenie fenoménu angličtiny pre špeciálne účely je potrebné poznamenať, že ESP nepredstavuje konkrétnu vyučovaciu metódu a teda sa neriadi postupmi a pravidlami, ktoré sú charakteristické výlučne pre jednu metódu.¹⁵⁹

Definícia ESP je jasne deklarovaná v diele Dudley-Evansa a St Johna z roku 1998 *Developments in ESP: A Multidisciplinary Approach*. V najvšeobecnejšej rovine je ESP považovaná skôr za prístup ako produkt, čo znamená, že v jej koncepte nie je obsiahnutý konkrétny jazyk, vzdelávací materiál či metodológia. Mnohí uznávaní lingvisti ponúkajú celý rad definícií ESP a snažia sa čo najvýstižnejšie charakterizovať tento špecifický koncept v rámci výučby odborného anglického jazyka. Možno konštatovať, že všetci sa zhodnú na tom, že ide o prístup, ktorý je primárne zameraný na potreby učiacich sa. Potreby predstavujú všetko, čo by učitelia sa mal ovládať po ukončení výučby, najmä to, čo potrebuje pre efektívne vykonávanie svojej profesie. Najcharakteristickejšie črty ESP môžeme zhrnúť nasledovne:

- ESP má za cieľ naplniť špecifické potreby učiaceho sa, pri výbere metód prevláda eklektický prístup,
- ESP sa zameriava primárne na jazyk, v popredí stojí špecifická slovná zásoba,
- na zvládnutie ESP sa predpokladá ovládanie všeobecného jazyka minimálne na úrovni B2,
- kurzy ESP sú určené prevažne pre dospelých učiacich sa,
- ESP býva často spojená s konkrétnou disciplínou, či vedným odborom a od výučby všeobecného jazyka sa líši predovšetkým prítomnosťou odborného jazyka.

Ako už bolo uvedené vyššie, definícia odborného cudzieho jazyka nie je ustálená, vychádzame však z absolútnej charakteristiky angličtiny na špeciálne účely Dudley-Evansa, podľa ktorej odborný cudzí jazyk:

- je definovaný s cieľom odpovedať na špecifické potreby študentov;
- využíva základnú metodológiu a aktivity študovanej disciplíny;
- zameriava pozornosť na jazyk prislúchajúci týmto aktivitám z pohľadu gramatiky, lexiky, registra, zručnosti, diskurzie a žánru¹⁶⁰.

ESP alebo odborný jazyk pre špeciálne účely v stručnosti označuje jazyk, ktorým jeho používateľ komunikuje v danom odbore. Sú to určité jazykové, najmä terminologické vedomosti, ktoré verbálne pokrývajú informácie z konkrétneho vedného odboru, sú preň typické a nemusia sa vyskytovať vo všeobecnom jazyku alebo v rámci iných odborov. Vyučovanie odborného jazyka má umožniť študentovi rozvíjať komunikatívnu kompetenciu v oblasti používania jazyka na špeciálne účely. Jeho používanie je podmienené jednak

---

¹⁵⁸ MALEKI, A. 2008. ESP Teaching: A Matter of Controversy. *ESP-World*, 7 (17). online [cit. 11.09.2019], dostupné na http://www.esp-world.info/Articles_17/issue_17.htm

¹⁵⁹DŽUGANOVÁ, B. 2000. Terminológia ako vedná disciplína, online [cit. 11.09.2019], dostupné na <http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/2002/3/ks2002-3.pdf>

¹⁶⁰DUDLEY-EVANS, T. 1998. An Overview of ESP in the 1990s. In: ORR, T. *Proceedings 1997: The Japan Conference on English for Specific Purposes Proceedings*. Aizuwakamatsu City: University of Aizu, 1998, s. 6. ISSN 1393 8573.

ovládaním príslušného cudzieho jazyka a jednak vedomosťami z príslušného odboru¹⁶¹. Kým spisovný jazyk je určený všetkým jeho používateľom, pre odborný jazyk je príznačné, že na jeho porozumenie je potrebný určitý stupeň odborného vzdelania alebo aspoň všeobecný rozhlád v danom odbore, pretože termíny ako pomenovania pojmu spravidla svoj význam len naznačujú. Ich presný význam pozná len odborník, najmä pri menej zvyčajných výrazoch.¹⁶²

Norma ISO 1087-1:2000¹⁶³ definuje odborný jazyk ako jazyk, ktorý sa v danej tematickej oblasti používa a charakterizuje ho ako použitie špecifických lingvistických výrazových prostriedkov (špeciálnej odbornej terminológie a frazeológie, prípadne štylistických alebo syntaktických foriem). D. Möhn a R. Pelka¹⁶⁴ pod pojmom odborný jazyk rozumejú variant obecného jazyka, ktorý slúži na spoznávanie a pojmové určenie odbornospecifických predmetov ako aj dorozumeniu sa o nich a tým zodpovedá špecifickým komunikačným potrebám v odbore. P. Janata¹⁶⁵ poukazuje na to, že úlohou odborného jazyka je presné a stručné sprostredkovanie odborných (vedeckých, technických a ekonomických) informácií. M. Pažuchová¹⁶⁶ upresňuje, že odborný jazyk má svoje špecifiká aj v materinskom jazyku (schopnosť učiaceho sa porozumieť odbornému textu a nové informácie odborného charakteru usúvzťazniť k už známym skutočnostiam v odbore), takže s o to väčšími bariérami musíme rátať v cudzom jazyku.

K odbornému jazyku neodmysliteľne patrí je terminológia, keďže hlavnou úlohou odborného jazyka je stvárať odovzdávané odborné informácie danej disciplíny stručným, vecným, ale zároveň presným spôsobom. Podľa Masára¹⁶⁷ sa slovo terminológia chápe predovšetkým ako súbor odborných termínov používaných v rozličných oblastiach, teda vo vede, výrobe, umení. Jednou z úloh terminológie je s čo najväčšou presnosťou a stručnosťou pomenovať čo je termín¹⁶⁸, jeho základné znaky a vlastnosti. Slovo termín pôvodne pochádzalo z klasickej logiky, odtiaľ tento výraz prešiel do latinského zloženého slova *terminus technicus*. Masár definuje *termín* (názov) ako prvok slovnej zásoby pomenúvajúci pojem vymedzený definíciou a miestom v systéme pojmov konkrétneho vedného odboru, techniky, hospodárstva a ďalších činností. Často sa používa i definícia Mistríka¹⁶⁹, podľa ktorej je termín pomenovaním pojmu, vymedzeného definíciou a miestom v príslušnom jazykovom systéme pojmov danej oblasti ľudskej činnosti a poznania. Norma ISO 1087-1:2000 charakterizuje termín ako verbálne označenie všeobecného pojmu v špecifickej tematickej oblasti. Kvôli orientácii v terminológii konkrétneho odvetvia a porozumeniu komunikácii odborníkov sú zostavované špecializované terminologické slovníky. Spoločnou črtou takmer všetkých definícií je, že termín predstavujú ako pomenovací prostriedok určený na odbornú komunikáciu¹⁷⁰. Horecký¹⁷¹ uvádza tieto nevyhnutné znaky termínu: významová priehľadnosť, systémovosť, ustálenosť, jednoznačnosť a presnosť, nosnosť, ľudovosť a medzinárodnosť. Zaujímavý poznatok demonštruje Cibíková, podľa ktorej bez terminológie niet odbornej komunikácie.

---

¹⁶¹ BINDEROVÁ, M. *Práca s odbornými textami vo vyučovaní anglického jazyka v podmienkach Akadémie PZ*. s. 21 - 28.

¹⁶² POŠTOLKOVÁ, B., ROUDNÝ, M., TEJNOR, A. *O české terminologii*. s. 11.

¹⁶³ ISO 1087-1 STN 01 0012: 2003 Terminologická práca. Slovník. Časť 1: Teória a aplikácia.

¹⁶⁴ MÖHN, D., PELKA, R. *Fachsprachen*. s. 26.

¹⁶⁵ JANATA, P. *Překládáme do angličtiny. Příručka pro překladatele odborných textů*. s. 9.

¹⁶⁶ PAŽUCHOVÁ, M. *Vyučovanie cudzieho jazyka na odborných školách*. In: *Technológia vzdelávania*. s. 14.

¹⁶⁷ MASÁR, I. *Ako pomenúvame v slovenčine. Kapitoly z terminologickej teórie a praxe*. s. 10 - 11.

¹⁶⁸ Z lat. terminus - hraničný kameň, hranica, koniec.

¹⁶⁹ MISTRÍK, J. *Lingvistický slovník*. 296 s.

¹⁷⁰ MASÁR, I. *Ako pomenúvame v slovenčine. Kapitoly z terminologickej teórie a praxe*. s.11.

¹⁷¹ HORECKÝ, J. *Základy slovenskej terminológie*. s. 45-70.

Toto konštatovanie prirovnáva k téze, že bez teórie niet praxe¹⁷². Terminológia sa neobmedzuje len na pomenúvanie/označenie pojmov, ale aj na dokumentáciu poznatkov a pojmových systémov.

Prienik ESP do oblasti služobných zákrokov

Aj terminológia služobných zákrokov má svoje špecifiká. Povinnosť realizácie služobných zákrokov je špecifikovaná v § 9 zákona o Policajnom zbore. Už samotné znenie tejto povinnosti môže priniesť ekvivalenčnú nerovnováhu medzi právnymi pojmami z rôznych právnych systémov¹⁷³: „Policajt je povinný vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok alebo je dôvodné podozrenie z ich páchania. Ak je policajt mimo služby, tak je povinný vykonať služobný zákrok, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, ktorým je bezprostredne ohrozený život, zdravie alebo majetok“. Podľa Števkovej sa pramene trestného práva svojím obsahom a štruktúrou v jednotlivých štátoch výrazne líšia čo veľakrát spôsobuje ťažkosti pri hľadaní ekvivalentov trestnoprávných termínov východiskového právneho termínu. Autorka konštatuje, že výrazné rozdiely sú prítomné už pri pojmovom vymedzení druhov trestných činov a známy kategórií *prečin* a *zločin*, ktoré sú pojmovo značne odlišne vymedzené a kategorizované v jednotlivých kódexoch trestného práva európskych štátov.¹⁷⁴

Pri realizácii služobných zákrokov je policajt povinný dbať na dodržiavanie zásady primeranosti a zákonnosti, ktorá predstavuje jednu zo základných zásad trestného konania, ktorá má riešiť predovšetkým neoprávnené zásahy do ústavných a medzinárodných princípov dodržiavania základných ľudských práv a slobôd. Jej zákonné znenie sa objavuje až po rekodifikácii trestného práva z roku 2005¹⁷⁵. Zákonnosť znamená dodržiavanie zákonných predpisov, ktoré definujú realizáciu služobných zákrokov a s tým spojených donucovacích predpisov. Primeranosť znamená, že služobný zákrok a donucovaní prostriedkov musia byť priamo úmerné protiprávnemu konaniu zo strany osoby, ktorá priamo ohrozuje alebo porušuje zákon chránený záujem¹⁷⁶. Pred samotným použitím donucovacieho prostriedku voči osobe, je povinnosťou policajta (v zmysle § 50 ods. 3 zákona o Policajnom zbore) vyzvať takúto osobu, aby upustila od protiprávneho konania, a zároveň zdôrazniť, že ak od takéhoto konania neupustí, budú voči nej použité donucovacie prostriedky. Výzva je právnym a preventívno-taktickým prostriedkom. V prípade občana Slovenskej republiky, voči ktorej výzva smeruje, musí byť výzva jasne a zreteľne formulovaná. Ale čo v prípade osoby, ktorá nie je občanom Slovenskej republiky a teda neovláda slovenský jazyk? V takomto prípade by bolo žiaduce, aby si policajt pred vykonaním výzvy overil o akého štátneho príslušníka sa jedná. Pri použití cudzieho jazyka (najčastejšie anglického jazyka) pri vykonaní výzvy, by mal policajt jasne a zrozumiteľne upozorniť osobu, ktorá koná protiprávne a voči ktorej zakročuje, že je pred ňou policajt, ktorý je oprávnený ukončiť jej protiprávne konanie. Takéto zákroky kladú enormnú záťaž na policajtov, ktorí nielenže musia zvoliť vhodnú taktiku a spôsob vykonania služobného zákroku, no pre jeho úspešné zvládnutie je nevyhnuté správne použitie cudzojazyčnej terminológie. Okrem schopnosti predvídať, pohotovo, rýchle a rozvážne reagovať treba

¹⁷² CIBÍKOVÁ, I. Terminologická ne/gramotnosť a ne/kultúra na Slovensku. In: *Letná škola prekladu*, Odkaz Antona Popoviča, zakladateľa slovenskej prekladateľskej školy – pri príležitosti 80. výročia jeho narodenia. s. 82.

¹⁷³ ŠTEVKOVÁ, M. *Právny text v preklade, Translatologické aspekty právnej komunikácie v kombináciách málo rozšírených jazykov*. s. 92.

¹⁷⁴ Tamže, s. 93.

¹⁷⁵ MARKOVÁ, V. Zásada primeranosti a zdržanlivosti v kontexte ustanovení trestného poriadku. In: *Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov*. s. 78.

¹⁷⁶ MEDELSKÝ, J. Služobné zákroky a kamerové systémy. In: *Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov*. s. 90.

zohľadniť i jazykové kompetencie policajta, ich úroveň, či stupeň porozumenia. Hovoríme o prípadoch, ako napríklad zásah na miestach verejnosti prístupných – diskotéky, herne, železničné stanice, vlaky, letiská i o prípadoch v súvislosti s konaním športových a iných verejných kultúrnych podujatí alebo iných dôležitých zhromaždení. Veľmi často sa služobné zákroky vykonávajú proti osobám, ktoré sú pod vplyvom alkoholu alebo omamných a psychotropných látok. Tieto osoby sú agresívne a vyzvať ju v cudzom jazyku, aby upustila od protiprávneho konania býva náročné. Po vykonaní služobného zákroku komunikácia štandardne prebieha ohľadom zistenia totožnosti osoby, prípadného zabezpečenia lekárskeho ošetrovania a keď z povahy veci vyplýva a bude to potrebné pre ďalšie neopakovateľné úkony, tak osoba vykoná dychovú skúšku alebo sa podrobí lekárskemu vyšetreniu na zistenie omamných a psychotropných látok.¹⁷⁷

Vykonávanie služobných zákrokov je žiaduce aj pri riešení vysokoprofilových incidentov v podmienkach Policajného zboru. Vysokoprofilovým incidentom sa rozumie krízová situácia spočívajúca v skutočnom, alebo hroziacom protiprávnom stave, vyvolanom fyzickou osobou, alebo skupinou fyzických osôb, pri ktorej bola usmrtená alebo reálne hrozí usmrtenie jednej alebo viacerých osôb, spôsobenie ťažkej ujmy na zdraví, poruchy zdravia, škody veľkého rozsahu, či spôsobenie iného vážneho následku, napr. usmrcovaním alebo zraňovaním osôb, braním rukojemníka, biologických látok, chemických látok prípadne jadrového materiálu a to bez ohľadu na jej neskoršiu právnu kvalifikáciu. Z komunikačného hľadiska, v prípade osoby, ktorá nie je občanom Slovenskej republiky, je vyjednávanie jedno z najnáročnejších úkonov. Ide o cieľnú činnosť osoby komunikujúcej priamo alebo sprostredkované s páchatelom s cieľom dosiahnuť riešenie situácie bez použitia donucovacích prostriedkov (tzv. neintervenčné riešenie) alebo vytvoriť čo najvhodnejšie podmienky pre služobný zákrok. V zmysle metodického usmernenia Ministerstva vnútra Slovenskej republiky – Riešenia vysokoprofilových incidentov v podmienkach Policajného zboru je

- vyjednávač - príslušník Policajného zboru, ktorý absolvoval odbornú prípravu vyjednávačov,
- koordinátor vyjednávačov – policajt – vyjednávač, ktorý riadi činnosť vyjednávačov, komunikuje a odovzdáva informácie riadiacemu orgánu akcie,
- vyjednávací tím – skupina vyjednávačov, najmenej traja, ktorí spolu vedú vyjednávanie a sú rozdelení na prvého vyjednávača, ktorý bezprostredne vedie cieľavedomú komunikáciu so subjektom (páchatel, jedinec v osobnej kríze, vydierač, únosca, terorista), na druhého vyjednávača, ktorý je nápomocný prvému vyjednávačovi a koordinátora vyjednávacieho tímu, ktorý koordinuje činnosť s vyjednávacím tímom a veliteľom zákroku.

V zmysle čl. 2 Nariadenia prezidenta Policajného zboru o krízovom vyjednávaní č. 14/2007 krízovým vyjednávaním sa rozumie kontakt vyjednávača s osobou v krízovej situácii. V zmysle čl. 3 tohto nariadenia účelom krízového vyjednávania je nadviazať kontakt s osobou v krízovej situácii a cestou obojstrannej komunikácie vytvoriť podmienky pre upokojenie, stabilizáciu alebo vyriešenie krízovej situácie. Základnými cieľmi krízového vyjednávania je

- odvrátiť osobu od krízového konania alebo vyriešiť krízovú situáciu bez použitia sily,
- získať čas a vytvoriť podmienky pre služobný zákrok,
- získavať operatívne informácie k činnosti a správaniu osoby v krízovej situácii.

---

¹⁷⁷ KURILOVSKÝ, R. Služobné zákroky vybraných zložiek Policajného zboru. In: *Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov*. s. 45-47.

Vyjednávači spravidla pracujú v päťčlennom vyjednávacom tíme, ktorý vedie koordinátor vyjednávacieho tímu. Koordinátor vyjednávacieho tímu môže do tímu ako jeho člena zaradiť aj konzultanta (napr. psychológa, psychiatra, tlmočníka alebo iného odborníka, či inú osobu).

V súlade s čl. 4 nariadenia, krízové vyjednávanie vykonávajú útvary polície, ktorými sú:

- a) v pôsobnosti Prezídia Policajného zboru
  1. útvar osobitného určenia,
  2. ďalšie organizačné zložky Prezídia Policajného zboru určené prezidentom Policajného zboru,
- b) v pôsobnosti krajských riaditeľstiev Policajného zboru
  1. pohotovostné policajné útvary odboru poriadkovej polície krajského riaditeľstva,
  2. ďalšie útvary Policajného zboru určené riaditeľom krajského riaditeľstva v jeho pôsobnosti.

Príloha č. 1 tohto nariadenia uvádza výstroj vyjednávača odporúčaný pre krízové vyjednávanie. Pre zabezpečenie výkonu služby vyjednávača v akciách spojených s vyjednávaním spravidla je vyjednávač vybavený nasledujúcimi osobnými ochrannými prostriedkami a pomôckami:

- civilný odev podľa ročného obdobia a poveternostných podmienok, poprípade ďalšie ochranné prostriedky a pomôcky podľa stupňa nebezpečenstva,
- mobilný telefón, popr. rádiostanica pridelená vyjednávačovi,
- vyjednávač je vybavený batožinou, ktorá spravidla obsahuje nižšie uvedené pracovné, dokumentačné a ostatné pomôcky, ku ktorým, patrí napríklad aj *diktafón a zápisník*.

Metodické usmernenie Riešenia vysokoprofilových incidentov v podmienkach Policajného zboru upravuje napr. postup a činnosti pohotovostného policajného útvaru pri riešení vysokoprofilových, ktorí spoločne s policajtmi služby kriminálnej polície Policajného zboru venujú zvýšenú pozornosť okoliu cieľového priestoru s dôrazom na možnú prítomnosť spolupáchateľov, ktorí vytvárajú podmienky pre únik hlavného páchatel'a z cieľového priestoru. V zmysle čl. 3 je po oboznámení sa so situáciou v cieľovom priestore veliteľom pohotovostného policajného útvaru potrebné najmä:

- vytvoriť vnútornú uzáveru,
- vytvoriť filtračnú zónu,
- po získaní všetkých relevantných informácií a podkladov potrebných na úspešné vyriešenie incidentu bezodkladne začať s prípravou krízového a následne i plánovaného variantu,
- z policajtov pohotovostného policajného útvaru vyčleniť skupinu na realizáciu krízového variantu,
- *zistiť podmienky a možnosti pre nadviazanie prvotného kontaktu s páchatel'om s cieľom vytvoriť možnosť pre neintervenčné riešenie,*
- v prípade úspešného nadviazania prvotného kontaktu s páchatel'om začať s neintervenčným riešením prostredníctvom vyjednávača alebo iného policajta, a to v tesnej súčinnosti so služobným psychológom podľa krajskej, resp. útvarevej príslušnosti,
- vyčleniť potrebný počet policajtov pohotovostného policajného útvaru pre realizáciu neintervenčného riešenia,

- ak sú informácie, že v cieľovom priestore sa nachádzajú biologické, chemické alebo jadrové látky, policajti pohotovostného policajného útvaru vstupujú do priestoru zásahu len v prípade, že majú ochranné prostriedky,
- *určiť priestor alebo miesto pre vyjednávací tím a spôsob komunikácie medzi koordinátorom krízového vyjednávania a riadiacim organom akcie.*

Pokiaľ bol prvotný kontakt s páchatelom nadviazaný ešte pred príchodom síl a prostriedkov pohotovostného policajného útvaru, na mieste vysokoprofilového incidentu je potrebné prebrať neintervenčné riešenie vyjednávačom. Pokiaľ je páchatel komunikačne fixovaný na iného policajta, ktorý s ním úspešne nadviazal prvotný kontakt pred príchodom vyjednávača, prípadne na inú osobu a odmieta akéhokoľvek ďalšieho partnera na komunikáciu, vyjednávač vedie neintervenčné riešenie prostredníctvom pôvodného partnera.

Záver

Zo znenia nariadenia jednoznačne vyplýva, že nadviazanie prvotného kontaktu s páchatelom môže pozitívne ovplyvniť jeho ďalšie konanie. Aj z tohto dôvodu sa znalosť cudzieho jazyka pre špeciálne účely, v tomto prípade vysokoprofilové incidenty, pokladá za nevyhnutú súčasť jazykového vybavenia policajta, ak osoba resp. páchatel nie je občanom Slovenskej republiky. Pre policajtov je táto znalosť určite pridanou hodnotou, najmä v zmysle nepísaného pravidla, že odborným jazykom najlepšie rozpráva ten, kto získal príslušné vzdelanie a vyštudoval príslušný odbor. Práve táto osoba dokáže pochopiť rozdiely v pojmových systémoch využitím odlišných jazykových prostriedkov. Prikláňame sa k názoru Horeckého, podľa ktorého sa termínu nemajú prekladať, ale jednoducho substituovať¹⁷⁸. Ak je istý vedný odbor dostatočne vyvinutý, má svoj systém pojmov a systém termínov.

Literatúra:

- BINDEROVÁ, M. 2010. *Práca s odbornými textami vo vyučovaní anglického jazyka v podmienkach Akadémie PZ*. Dizertačná práca. Bratislava: Akadémia PZ v Bratislave, 2010. s. 21-24.
- CIBÍKOVÁ, I. 2013. Terminologická ne/gramotnosť a ne/kultúra na Slovensku. In *Letná škola prekladu, Odkaz Antona Popoviča, zakladateľa slovenskej prekladateľskej školy – pri príležitosti 80. výročia jeho narodenia*, SSPUL, Bratislava 2013, 244 s. ISBN 978-80-971262-2-3.
- DUDLEY-EVANS, T. 1998. *An Overview of ESP in the 1990s*. In: ORR, T. Proceedings 1997: The Japan Conference on English for Specific Purposes Proceedings. Aizuwakamatsu City: University of Aizu, 1998, s. 6. ISSN 1393 8573.
- DŽUGANOVÁ, B. 2000. *Terminológia ako vedná disciplína*, online [cit. 11.09.2019], dostupné na <http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/2002/3/ks2002-3.pdf>
- HORECKÝ, J. 1956. *Základy slovenskej terminológie*. SAV: Bratislava, s. 45-70.
- HORECKÝ, J. 2007. O prekladaní terminológie. In GROMOVÁ, E., HRDLIČKA, M., VILÍMEK, V. 2007. *Antologie teorie odborného překladu, Výběr z prací českých a slovenských autorů*, Ostrava 2017, 221 s., ISBN 978-80-7368-383-2
- HUTCHINSON, T., WATERS, A. 1987. English for specific purposes: A learning-centred approach. Cambridge: Cambridge University Press. In Carolina González Ramírez. 2015. *English for Specific Purposes: Brief History and Definitions*, In Revista de Lenguas

¹⁷⁸ HORECKÝ, J. 2007. O prekladaní terminológie. In: GROMOVÁ, E., HRDLIČKA, M., VILÍMEK, V. *Antologie teorie odborného překladu, Výběr z prací českých a slovenských autorů*. s. 55.

- Modernas, N° 23, 2015 / 379-386, s. 380. online [cit. 10.09.2019], dostupné na <https://pdfs.semanticscholar.org/3814/915d0982b11c86337c3f3f1abcbf674fc4cb.pdf>
- ISO 1087-1 STN 01 0012: 2003 *Terminologická práca. Slovník. Časť 1: Teória a aplikácia.*
- JANATA, P. 1999. *Překládáme do angličtiny.* Příručka pro překladatele odborných textu. Fraus, Plzeň 1999, s. 9. ISBN 80-7238-052-4
- JOHNS, A., DUDLEY-EVANS, T. 1991. English for specific purposes: International in scope, specific in purpose. In Carolina González Ramírez. 2015. *English for Specific Purposes: Brief History and Definitions*, In Revista de Lenguas Modernas, N° 23, 2015 / 379-386, s. 380. online [cit. 10.09.2019], dostupné na <https://pdfs.semanticscholar.org/3814/915d0982b11c86337c3f3f1abcbf674fc4cb.pdf>
- KURILOVSKÝ, R. 2018. Služobné zákroky vybraných zložiek Policajného zboru. In *Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov*, Zborník z medzinárodnej konferencie konanej dňa 19. novembra 2018, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018, 159 s. ISBN 978-80-8054-789-9
- MALEKI, A. 2008. *ESP Teaching: A Matter of Controversy.* ESP-World, 7 (17). online [cit. 11.09.2019], dostupné na http://www.esp-world.info/Articles_17/issue_17.htm
- MARKOVÁ, V. 2018. Zásada primeranosti a zdržanlivosti v kontexte ustanovení trestného poriadku. In: *Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov*, Zborník z medzinárodnej konferencie konanej dňa 19. novembra 2018, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018, 159 s. ISBN 978-80-8054-789-9.
- MASÁR, I. 2000. *Ako pomenúvame v slovenčine. Kapitoly z terminologickej teórie a praxe.* Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV. 2000, s. 10-11.
- MASÁR, I. 2000. *Ako pomenúvame v slovenčine. Kapitoly z terminologickej teórie a praxe.* Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV. 2000, s.11.
- MEDELSKÝ, J. 2018. Služobné zákroky a kamerové systémy. In *Teoretické a praktické aspekty služobných zákrokov*, Zborník z medzinárodnej konferencie konanej dňa 19. novembra 2018, Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018, 159 s. ISBN 978-80-8054-789-9
- Metodické usmernenie Ministerstva vnútra Slovenskej republiky – Riešenia vysokoprofilových incidentov v podmienkach Policajného zboru, 2014
- MISTRÍK, J. 2002. *Lingvistický slovník.* SPN Bratislava, 296 s., ISBN 8008027045 80-08-02704-5
- MÖHN, D., PELKA, R. *Fachsprachen.* Tübingen 1984, s. 26.
- Nariadenie prezidenta Policajného zboru o krízovom vyjednávaní č. 14/2007
- PAŽUCHOVÁ, M. 1999. Vyučovanie cudzieho jazyka na odborných školách. In. *Technológia vzdelávania*, Ročník VII., 8/99, s. 14.
- POŠTOLKOVÁ, B., ROUDNÝ, M., TEJNOR, A. 1983. *O české terminologii.* Praha: Academia 1983. 221 s.
- ŠTEVKOVÁ, M. 2013. *Právny text v preklade, Translatologické aspekty právnej komunikácie v kombináciách málo rozšírených jazykov.* Iura Edition, 2013, s. 92-93.
- Zákon č. 171/1993 Z z. o Policajnom zbere

Key words: ESP, communication, service action, high-profile incident

Summary: A difference in the use of general foreign language and specific language aimed at specific purposes has been an issue dealt with not only within the academic community. Knowledge of a foreign language while performing a service action is becoming necessary in today's time. The article points out the use of English for Specific Purposes in the context of

performing service actions when a person, against whom the service action is being performed, is not a citizen of the Slovak Republic, i.e. he/she does not speak Slovak language. The author emphasises the use of specific English primarily in dealing with high-profile incident, when a non-intervention solution shall take a priority.

Kontaktné údaje:

pplk. doc. Mgr. Iveta Nováková, PhD.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Katedra jazykov
Email: iveta.novakova2@minv.sk

Magdaléna Ondicová

Vybrané služobné zákroky vykonávané príslušníkmi Zboru väzenskej a justičnej stráže v medziach zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže

Anotácia: Obsah príspevku bude zameraný na stručné vymedzenie vybraných služobných zákrokov vykonávaných príslušníkmi zboru väzenskej a justičnej stráže v medziach zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže s poukázaním na prípravu príslušníkov poriadkových jednotiek Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Kľúčové slová: služobné zákroky, zbor väzenskej a justičnej stráže, výcvik, zásahové jednotky, vyjednávači v zbore

Úvod

Zbor väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „zbor“) je ozbrojený bezpečnostný zbor, ktorý plní úlohy na úsekúvýkonu väzby, výkonu trestu odňatia slobody, ochrany objektov zboru, objektov detenčného ústavu¹⁷⁹ a v ich blízkosti, ochrany verejného poriadku a bezpečnosti v objektoch súdu, objektoch prokuratúry a v ich blízkosti.¹⁸⁰

Organizačne tvoria Zbor generálne riaditeľstvo, ústavy na výkon väzby, ústavy na výkon trestu odňatia slobody, ústav na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých a nemocnica pre obvinených a odsúdených.¹⁸¹ Generálne riaditeľstvo a ústavy zriaďuje a zrušuje Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Generálne riaditeľstvo riadi a kontroluje ústavy. Ústavy vykonávajú svoju činnosť podľa tohto zákona a podľa osobitných predpisov.¹⁸²

Zbor v rámci svojej pôsobnosti zabezpečuje okrem výkonu väzby a výkon trestu odňatia slobody, ochrany objektov zboru ako aj stráženie obvinených vo výkone väzby a odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody a dozor a dohľad nad obvinenými a odsúdenými, bezprostredné prenasledovanie obvinených na úteku z výkonu väzby, odsúdených na úteku z výkonu trestu odňatia slobody alebo odsúdených, ktorí sa nedovolené vzdialili z otvoreného oddelenia ústavu alebo nestráženého pracoviska mimo ústavu, tiež zabezpečuje penitenciárnu starostlivosť o odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody, činnosti zamerané na zamestnávanie obvinených a odsúdených. Ďalej v zmysle obsahu zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov zabezpečuje ochranu poriadku a bezpečnosti v objektoch súdu a objektoch prokuratúry a nerušený priebeh konania v nich.¹⁸³

Tiež odhaľuje trestné činy obvinených vo výkone väzby a odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody a zisťuje ich páchatel'ov, plní úlohy na úseku boja proti terorizmu a organizovanému zločinu, spolupracuje pri plnení svojich úloh so štátnymi orgánmi, obcami, ozbrojenými silami, ozbrojenými zbormi, inými právnickými osobami a fyzickými osobami, spolupracuje s väzenskými správami iných štátov, vedie evidencie a štatistiky potrebné

---

¹⁷⁹ Poznámka: Ku dňu odovzdania spracovaného príspevku na území Slovenskej republiky nebol Detenčný ústav zriadený.

¹⁸⁰ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 1

¹⁸¹ Zákon. č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 1

¹⁸² Zákon. č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 2 ods. 2 až 6. Generálne riaditeľstvo a ústavy sú rozpočtové organizácie. Početné stavy zboru určuje vláda Slovenskej republiky.

¹⁸³ Podrobnejšie Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 4 ods.1 pís. a) až g).

na plnenie úloh zboru, plní úlohy orgánu štátnej správy a iné úlohy, ak tak ustanovuje tento zákon alebo osobitný predpis.¹⁸⁴ V neposlednom rade zbor plní v rozsahu svojej pôsobnosti aj úlohy na úseku prevencie.¹⁸⁵

Služobná činnosť príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže a služobné zákroky

Služobnou činnosťou sa rozumie činnosť príslušníka spojená s plnením úloh podľa zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov alebo iných všeobecne záväzných právnych predpisov. Služobný zákrok je zákonom ustanovená a v jeho medziach vykonávaná činnosť príslušníka zboru, pri ktorej sa bezprostredne zasahuje do základných práv a slobôd osoby.¹⁸⁶

Pri výkone služby príslušníkov zboru dochádza k vzniku mimoriadnych udalostí, pri ktorých je nutné použiť donucovacie prostriedky, použitím ktorých bude splnený účel sledovaný služobným zákrokom.¹⁸⁷ Pri vykonávaní služobného zákroku príslušník využíva zákonné oprávnenia a prípadne aj donucovacie prostriedky na predchádzanie, zamedzenie a odstránenie protiprávneho konania obvinených, odsúdených, dodávaných osôb a iných osôb, ktoré majú účel výkonu väzby, účel výkonu trestu odňatia slobody, rušia činnosť a poriadok v objektoch zboru, v objektoch súdu, v objektoch prokuratúry a v ich blízkosti. Cieľom služobných zákrokov je najmä zabrániť, respektíve prekaziť páchanie trestného činu, priestupku, zamedziť narušovaniu verejného poriadku, zmierniť následky trestného činu, zadržať páchatel'a a podobne.¹⁸⁸

V rámci aplikačnej praxe môžeme poukázať predovšetkým na činnosti pri služobných zákrokoch, napríklad *služobné zákroky, keď príslušník zakročuje sám*, mal by dodržiavať príslušníknajmä zásady zaujať postavenie, aby nemohol byť napadnutý inou osobou, byť neustále pripravený použiť donucovacie prostriedky udržať si odstup od osoby, proti ktorej ide zakročiť a ďalšie, ktoré podrobnejšie upravuje metodická príručka. A tiež na *služobné zákroky s prípravou*, pri ktorom príprava príslušníka spočíva v dôkladnom vyhodnotení situácie a okolností, dostupných informácií o osobe, proti ktorej bude zákrok smerovať, mieste, spôsobu a času vykonania služobného zákroku, určení síl, prostriedkov a taktických postupov na vykonanie služobného zákroku. Predpokladom služobného zákroku s prípravou je väčší časový interval medzi okamihom, kedy bola zistená potreba vykonania služobného zákroku a okamihom jeho skutočného vykonania. Ďalej môžeme poukázať na *služobný zákrok bez prípravy*, ktorý je svojim charakterom podstatne zložitejší a náročnejší ako *služobný zákrok s prípravou*. Zväčša ide o prípady, kedy hrozí nebezpečenstvo z omeškania. Kládie vysoké nároky na zakračujúcich príslušníkov, ktorí musia samostatne zvoliť spôsob a taktiku vykonania služobného zákroku. Odlišnosť od služobného zákroku s prípravou spočíva najmä v tom, že prípravná fáza je len minimálna a z časového hľadiska veľmi obmedzená.¹⁸⁹

Ďalšie druhy služobných zákrokov, napríklad proti viacerým výtržníkom, služobný zákrok proti nebezpečným páchatel'om¹⁹⁰ sú upravené v metodickej príručke.

¹⁸⁴ Zákon . č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov, § 4 ods.1 pís. h) až t).

¹⁸⁵ Zákon . č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov, § 4 ods. 2.

¹⁸⁶ Zákon . č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov, § 7 ods. 4.

¹⁸⁷ ŠUCHTER, L. Najčastejšie používané donucovacie prostriedky. In: *Slovenské väzenstvo*. s. 24.

¹⁸⁸ Zákon . č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov, §

¹⁸⁹ Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. 2009. I časť, bod 7., 8. a 9..

¹⁹⁰ Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. 2009. I časť, bod 6.7. Za nebezpečného páchatel'a sa považuje každý, kto podľa zistených skutočností môže byť svojim konaním nebezpečný pre život alebo zdravie zakračujúceho príslušníka alebo iných osôb, najmä ak ide

Príslušník zboru je pri zákroku proti viacerým výtržníkom oprávnený pri bezprostrednom prenasledovaní osoby na úteku alebo pri oznámení o uložení nástražného výbušného systému v objektoch zboru, objektoch súdu, objektoch prokuratúry a v ich blízkosti uzatvoriť verejne prístupné miesta alebo verejne prístupné objekty.¹⁹¹ Pri plnení úloh spojených s bezprostredným prenasledovaním osoby na úteku je príslušník zboru oprávnený vykonávať prehliadky objektov prístupných verejnosti, ak je dôvodné podozrenie, že sa v nich osoba na úteku zdržiava.¹⁹² Pri služobnom zákroku proti nebezpečným páchatelom¹⁹³, pri vykonávaní ktorého vychádza príslušník najmä zo situácie a konkrétnych okolností na mieste, pričom si počína obzvlášť obozretne a opatrne. Pri vykonávaní služobného zákroku proti takýmto osobám musí byť príslušník zboru rýchly, ostrážitý, dôrazný, pripravený na možný útok proti sebe alebo iným osobám a musí byť pripravený na okamžité použitie donucovacích prostriedkov. Zložitosť dokončenia služobného zákroku sa týmito útokmi rapídne zvyšuje, a zároveň sa príslušník dostáva do ohrozenia svojho života a zdravia. Na tomto základe sme zvolili taktiku vykonávania služobných zákrokov, ktorou sa snažíme priblížiť reálne situácie vo väzenskej praxi. Máme zato, že pri reálnom ataku útočníka na príslušníka bude fungovať to, čo je jednoduché a prirodzené. Zohľadnené musia byť pritom viaceré faktory od fyzických, osobnostných a mentálnych predpokladov príslušníka, cez jeho úroveň „vycvičenosti“, schopnosti rozhodovať sa a racionálne konať v krízovej situácii až po kvality útočníka. Sme si vedomí, že útokov môže byť nemalé množstvo, s čím sa závratne násobí množstvo možných obranných techník.¹⁹⁴

Zákon o zbore spravidla nerozlišuje, či za služobnú činnosť je možné považovať konanie príslušníka v pracovnej alebo mimopracovnej dobe. Zákon o zbore dokonca vymedzuje povinnosť vykonať určitý druh činnosti, aj v dobe mimo služby, pričom sa poukazuje najmä na služobné zákroky.

Druhy donucovacích prostriedkov a ich použitie pri vykonaní služobných zákrokov príslušníkmi ZVJS

Zbor väzenskej a justičnej stráže ako špecializovaný orgán má zákonom určené oprávnenia, tak aby mohol plniť svoje poslanie. V rámci týchto oprávnení sú vymedzené jeho povinnosti a podmienky, na základe ktorých príslušníci Zboru väzenskej a justičnej stráže môžu zasahovať do práv a slobôd osôb. Každý ich zásah musí byť zákonný, nesmie prekročiť nevyhnutnú mieru stanovenú zákonom a nesmie sa nim sledovať iný účel než dosiahnutie cieľa služobného zákroku. Protiprávne konanie vo väzenských zariadeniach je v každom smere neprijateľné. Použitím donucovacieho prostriedku neraz dochádza k vážnemu zásahu do telesnej integrity osoby. No niekedy je to jediný účinný prostriedok ako zabrániť protiprávnemu konaniu a presadiť zákonnosť.

Vykonanie služobného zákroku s použitím donucovacieho prostriedku nie je činnosť, pri ktorej sa aplikujú štandardné riešenia na štandardné situácie objavujúce sa v pravidelných intervaloch. Skôr by sme mohli hovoriť o umení, ktoré si vyžaduje, aby príslušník zboru dobre rozumel litere a duchu zákona a dokázal analyzovať jedinečné okolnosti každého prípadu.

---

o páchatel'a trestného činu ozbrojeného zbraňou, páchatel'a zločinu, ušľú zadržanú osobu, osobu ušľú z výkonu väzby alebo z výkonu trestu odňatia slobody.

¹⁹¹ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov, § 21.

¹⁹² Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov, § 13 a.

¹⁹³ Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. 2009. I časť, bod 10.6

¹⁹⁴ DRÁBIK, R. *Donucovacie prostriedky v činnosti ozbrojených zborov (Zboru väzenskej a justičnej stráže a Vězeňské služby České republiky)*, s. 67 - 68.

V zmysle obsahu zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov na predchádzanie, zamedzenie alebo odstránenie protiprávneho konania obvinených, odsúdených, dodávaných osôb a iných osôb je príslušník zboru oprávnený použiť tieto donucovacie prostriedky akými sú hmaty, chvaty, údery a kopy sebaobrany, predvádzacie retiazky, spúťavacie retiazky, putá, spúťavací opasok, spúťavacie popruhy, slzotvorné prostriedky, prúd vody, obušok, tomfu, šokové plynové a elektrické paralyzátory, služobného psa, zásahovú výbušku, úder strelnou zbraňou, hrozbu použitia strelnej zbrane, varovný výstrel do vzduchu, strelnú zbraň, obranný štít, použitie špeciálneho streľiva, prostriedok na zamedzenie priestorovej orientácie alebo na utajenie fyzickej identity.¹⁹⁵

Donucovacie prostriedky podľa odseku 1 písm. b) až f) a s) je príslušník zboru oprávnený použiť pri eskortovaní alebo predvádzaní obvineného alebo odsúdeného alebo dodávaní osoby aj preventívne ako prostriedky obmedzenia pohybu, a to aj bez splnenia podmienok uvedených v § 34 až 37a. O ich použití vopred rozhodne riaditeľ ústavu alebo ním určený príslušník zboru. Pred použitím donucovacích prostriedkov je príslušník zboru povinný vyzvať osobu, proti ktorej zakročuje, aby upustila od protiprávneho konania, s výstrahou, že bude použitý niektorý z donucovacích prostriedkov. Od výzvy a výstrahy môže upustiť, ak je sám napadnutý alebo ak je ohrozený život alebo zdravie inej osoby a vec neznesie odklad, alebo ak tomu bránia iné okolnosti.¹⁹⁶

Príslušník zboru rozhoduje o použití donucovacieho prostriedku podľa konkrétnych okolností tak, aby dosiahol účel sledovaný služobným zákrokom a použitý donucovací prostriedok a intenzita jeho použitia neboli zjavne neprimerané povaha a nebezpečnosti útoku.¹⁹⁷

Služobný zákrok pod jednotným velením sa vykonáva osobitne na zamedzenie alebo odstránenie protiprávneho konania obvinených, odsúdených alebo iných osôb, ktoré môžu alebo ohrozujú účel výkonu väzby, účel výkonu trestu odňatia slobody, rušia činnosť a poriadok v objektoch zboru, v objektoch súdu, v objektoch prokuratúry alebo v iných objektoch, v ktorých zbor zabezpečuje ochranu verejného poriadku a bezpečnosti, a v ich blízkosti, ak je páchaný trestný čin alebo priestupok, ktorým je bezprostredne ohrozený ľudský život, zdravie, verejný poriadok alebo majetok.¹⁹⁸

Ak zakročujú príslušníci zboru pod jednotným velením, rozhoduje o použití donucovacích prostriedkov za podmienok uvedených v tomto zákone veliteľ zakročujúcej jednotky. O použití donucovacích prostriedkov môže na mieste služobného zákroku rozhodnúť aj nadriadený tohto veliteľa. Rozhodnutie veliteľa zakročujúcej jednotky alebo jeho nadriadeného o použití donucovacích prostriedkov musí byť uchované na písomnom zázname, zvukovom zázname alebo zvukovo-obrazovom zázname. Na veliteľa zakročujúcej jednotky alebo jeho nadriadeného, ktorý rozhodol o použití donucovacích prostriedkov podľa odseku 2, sa primerane vzťahuje ustanovenie § 44. O vykonaní služobného zákroku príslušníkov zboru pod jednotným velením rozhoduje riaditeľ ústavu alebo jeho nadriadený.¹⁹⁹

---

¹⁹⁵ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 31 ods. 1.

¹⁹⁶ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 31 ods. 3

¹⁹⁷ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 31 ods. 4

¹⁹⁸ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 32 ods. 1

¹⁹⁹ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 32 ods.3 až 4

Použitie vybraných donucovacích prostriedkov²⁰⁰

V praxi často nastávajú situácie, kedy je potrebné vykonať služobný zákrok proti osobám, ktoré sa dopúšťajú protiprávneho konania. Takýmito osobami môžu byť obvinení, odsúdení, dodávané osoby a iné osoby, ktoré majú účel výkonu väzby, účel výkonu trestu odňatia slobody, rušia činnosť a poriadok v objektoch zboru, v objektoch súdu, v objektoch prokuratúry a v ich blízkosti.

Príslušník zboru je oprávnený použiť *hmaty, chvaty, údery a kopy sebaobrany, slzotvorné prostriedky, obušok, tomfu a šokové plynové a elektrické paralyzátory*, aby zaistil svoju bezpečnosť alebo bezpečnosť inej osoby pred protiprávnym útokom, ak sa po výzve od útoku neupustí a útok bezprostredne hrozí, trvá alebo podľa všetkých znakov bude pokračovať, aby zabránil výtržnosti, ruvačke, úmyselnému poškodzovaniu majetku alebo inému hrubému správaniu, ktorým sa porušuje ustanovený poriadok alebo verejný poriadok, alebo aby predviedol obvineného, odsúdeného alebo inú osobu, ak tá kladie aktívny odpor, či zabránil násilnému vstupu nepovolaných osôb do chránených objektov, objektov súdu, objektov prokuratúry alebo na miesta, kde je vstup zakázaný. Hmaty a chvaty je príslušník zboru oprávnený použiť aj pri predvádzaní obvineného, odsúdeného alebo inej osoby, ak kladie pasívny odpor.

*Predvádzacie retiazky a spúťavacie retiazky*²⁰¹ je príslušník zboru oprávnený použiť u obvineného, odsúdeného alebo dodávanej osoby, ak kladie pri predvádzaní alebo dodávaní aktívny alebo pasívny odpor, pri predvádzaní alebo dodávaní sa správa násilne a ohrozuje život alebo zdravie inej osoby alebo majetok, prípadne sa pri predvádzaní alebo dodávaní vyhráza, že spácha samovraždu, ublíži si na zdraví alebo utečie, alebo je obava, že sa pokúsi o útek. Príslušník zboru je oprávnený použiť predvádzacie retiazky a spúťavacie retiazky len na čas nevyhnutný na vykonanie služobného zákroku. Použitie *putá*²⁰² na spúťanie obvineného, odsúdeného alebo dodávanej osoby je oprávnený príslušník zboru, ak ten kladie aktívny odpor, ohrozuje život alebo zdravie inej osoby alebo poškodzuje majetok, po márnej výzve, aby od takého konania upustil, a tiežna vzájomné pripútanie dvoch alebo viacerých obvinených, odsúdených alebo dodávaných osôb za podmienok uvedených v písmene a). Putá môže použiť pri predvádzaní obvineného alebo odsúdeného alebo dodávaní osoby, ak je obava, že sa pokúsi o útek, ďalej ich môže použiť na spúťanie inej osoby, ktorá svojím konaním marí služobný zákrok a kladie aktívny odpor, napáda príslušníka zboru alebo inú osobu, ohrozuje verejný poriadok alebo poškodzuje majetok, po márnej výzve, aby od takého konania upustila.²⁰³ Príslušník zboru je oprávnený použiť *spúťavací opasok spolu s putami*, ak je dôvodná obava, že obvinený, odsúdený alebo dodávaná osoba napadne príslušníka zboru alebo inú osobu, alebo sa pokúsi o útek pri vykonávaní služobného zákroku alebo procesného úkonu. *Spúťavacie popruhy*²⁰⁴, je príslušník zboru oprávnený použiť ak obvinený, odsúdený alebo dodávaná osoba neovláda svoje konanie. Po celý čas použitia spúťavacích popruhov musí byť spúťaná osoba pod kontrolou príslušníka zboru. Pri sťahovaní spúťavacích popruhov musí príslušník zboru dbať, aby nedošlo k narušeniu krvného obehu spúťanej osoby.

²⁰⁰ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 33

²⁰¹ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 34

²⁰² Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 35

²⁰³ V zmysle obsahu zákona č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 35 obvinený, odsúdený alebo dodávaná osoba môže byť, ak to okolnosti vyžadujú, pripútaný aj k vhodnému predmetu, ale iba na čas, kým trvajú dôvody uvedené v odseku 1 písm. a) a c).

²⁰⁴ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 37 ods. 1 a 2

Príslušník zboru je oprávnený použiť *prostriedok na zamedzenie priestorovej orientácie alebo na utajenie fyzickej identity*²⁰⁵ pri eskortovaní alebo predvádzaní obvineného alebo odsúdeného za obzvlášť závažnú trestnú činnosť na účely utajenia fyzickej identity obvineného alebo odsúdeného, alebo ak je obava, že sa pokúsi o útek. Prostriedkom na zamedzenie priestorovej orientácie alebo na utajenie fyzickej identity sa na účely tohto zákona rozumejú nepriehľadné okuliare alebo chrániče sluchu, ktoré spôsobujú dezorientáciu v priestore, alebo kukla, ktorá slúži aj na utajenie fyzickej identity obvineného alebo odsúdeného.

Počas prítomnosti v pojednávacej miestnosti príslušník zboru predvedeným osobám donucovacie prostriedky na pokyn sudcu sníme, ponechá, prípadne znovu použije.²⁰⁶

Príslušník zboru je oprávnený použiť na rozptýlenie neoprávnene zhromaždených obvinených alebo odsúdených, ktorí odmietajú plniť pokyny príslušníkov zboru, porušujú ústavný poriadok a odmietajú sa rozísť, alebo na zabránenie násilnému vstupu nepovolaných osôb do chránených objektov *prúd vody*²⁰⁷.

*Služobného psa*²⁰⁸ je príslušník zboru oprávnený použiť, ak v tomto zákone nie je ustanovené inak, aby zaistil svoju bezpečnosť alebo bezpečnosť inej osoby pred protiprávnym útokom, najmä ak osoba po výzve od útoku neupustí, ak útok bezprostredne hrozí, trvá alebo ak podľa všetkých znakov bude pokračovať, aby zabránil výtržnosti, ruvačke alebo inému hrubému správaniu, ktorým sa porušuje ustanovený poriadok. Služobného psa môže použiť aby zabránil násilnému vstupu nepovolaných osôb do chránených objektov, objektov súdu, objektov prokuratúry alebo na miesta, kde je vstup zakázaný, aby zabránil úteku obvineného, odsúdeného alebo pri bezprostrednom prenasledovaní osoby na úteku, aby donútil ukrývajúceho sa obvineného, odsúdeného alebo osobu na úteku opustiť úkryt a pri strážení a eskortovaní obvineného alebo odsúdeného alebo dodávaní osoby.²⁰⁹

Aby zaistil svoju bezpečnosť alebo bezpečnosť inej osoby pred protiprávnym útokom, je príslušník zboru oprávnený, ak osoba po výzve od útoku neupustí, útok bezprostredne hrozí, trvá alebo podľa všetkých znakov bude pokračovať použiť *obranný štít*²¹⁰. Môže hopoužiť proti obvinenému, odsúdenému alebo osobe na úteku, ktorá sa na výzvu nevzdá alebo odmieta opustiť úkryt, tiež v prípade vzbury alebo odmietnutia zhromaždených obvinených alebo odsúdených rozísť sa, alebo aby zabránil násilnému vstupu nepovolaných osôb do chránených objektov.

V uzavretom priestore je príslušník zboru oprávnený použiť proti obvinenému, odsúdenému alebo osobe na úteku, ktorá sa na výzvu nevzdá alebo odmieta opustiť úkryt *zásahovú výbušku*²¹¹. Môže ju použiť aj na rozptýlenie neoprávnene zhromaždených obvinených alebo odsúdených, ktorí odmietajú plniť pokyny príslušníkov zboru, porušujú ústavný poriadok a odmietajú sa rozísť, či na zabránenie násilnému vstupu nepovolaných osôb do chránených objektov.

²⁰⁵ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 37a

²⁰⁶ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 31 ods. 2.

Poznámka: Ak je to potrebné, zbor pred začatím pojednávania informuje sudcu o skutočnostiach týkajúcich sa predvádzaného, najmä ak je dôvodné podozrenie z pokusu o útek, napadnutia prítomných osôb alebo iného násilného konania.

²⁰⁷ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 38

²⁰⁸ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 39

²⁰⁹ V zmysle zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 39 príslušník zboru používa služobného psa s náhubkom; ak to však povaha a intenzita útoku, prekonanie odporu alebo charakter služobného zákroku vyžaduje, môže príslušník Zboru použiť služobného psa bez náhubku.

²¹⁰ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 39a

²¹¹ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 40

*Úder strelnou zbraňou*²¹² je príslušník zboru oprávnený použiť v nutnej obrane, spravidla pri zápase s útočníkom, ak jeho odpor nemôže prekonať iným spôsobom. *Hrozbu strelnou zbraňou alebo varovný výstrel do vzduchu*²¹³ je oprávnený použiť aby pri vykonávaní služobného zákroku zaistil svoju bezpečnosť alebo bezpečnosť inej osoby pred protiprávnym útokom, najmä ak osoba po výzve od útoku neupustí, útok bezprostredne hrozí, trvá alebo ak podľa všetkých znakov bude pokračovať, aby predviedol obvineného alebo odsúdeného, ktorý kladie aktívny odpor, alebo zabránil výtržnosti, ruvačke alebo inému hrubému správaniu, ktorým sa porušuje ustanovený poriadok, prípadne zabránil násilnému vstupu nepovolaných osôb do chránených objektov, objektov súdu, objektov prokuratúry alebo na miesta, kde je vstup zakázaný, zabránil úteku obvineného, odsúdeného a pri ich bezprostrednom prenasledovaní, tiež v prípade bezprostredného ohrozenia obvineným, odsúdeným alebo inou osobou bol pripravený použiť strelnú zbraň.

Príslušník zboru je oprávnený použiť *strelnú zbraň*²¹⁴ pri výkone služby: v nutnej obrane a krajnej núdzi, alebo ak nemožno inak prekonať odpor smerujúci k zmareniu jeho služobného zákroku, tiež ak sa obvinený alebo odsúdený, proti ktorému zakročuje, na jeho výzvu nevzdá alebo sa zdráha opustiť svoj úkryt, alebo ak osoba, proti ktorej sa použila hrozba strelnou zbraňou alebo varovný výstrel do vzduchu, neuposlúchne výzvu príslušníka zboru smerujúcu na zaistenie svojej bezpečnosti alebo bezpečnosti inej osoby. Služobnú zbraň je oprávnený použiť podľa služobných predpisov upravujúcich strážnu činnosť a eskortnú činnosť, na zamedzenie úteku obvineného alebo odsúdeného, ktorého nemožno zadržať inak, alebo na odvrátenie útoku, ktorý ohrozuje chránený objekt alebo strážne stanovište alebo na zabránenie činnosti lietadla podľa § 13c ods. 2.²¹⁵

*Použitie špeciálneho streliva*²¹⁶. Špeciálnym strelivom sa na účely tohto zákona rozumie strelivo s gumovým projektilom, strelivo s projektilom naplneným značkovacím farbivom a strelivo s projektilom naplneným slzotvornou látkou. Príslušník zboru je pri služobných krokoch oprávnený použiť gumové projektily v nutnej obrane alebo v krajnej núdzi, ak nie je nevyhnutné použiť účinnejšie strelivo, na zaistenie bezpečnosti inej osoby alebo vlastnej osoby, ak vyzvaná osoba neupustí od útoku, ak nemožno inak prekonať odpor smerujúci k zmareniu služobného zákroku, projektily naplnené značkovacím farbivom na označenie iniciátorov útoku alebo iného protiprávného konania, *projektily naplnené slzotvornou látkou* na rozptýlenie neoprávnene zhromaždených obvinených alebo odsúdených, ktorí odmietajú plniť pokyny príslušníkov zboru, porušujú ústavný poriadok a odmietajú sa rozísť, ak sa osoba, proti ktorej zákrok smeruje, na výzvu nevzdá alebo sa zdráha opustiť úkryt, alebo ak nemožno inak prekonať odpor smerujúci k zmareniu služobného zákroku. Pri použití špeciálneho streliva je príslušník zboru povinný dbať na potrebnú opatrnosť a na to, aby nebol ohrozený život osôb a aby čo najviac šetril zdravie osôb, proti ktorým zákrok smeruje, a zdravie nezúčastnených osôb.

²¹² Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 41

²¹³ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 42

²¹⁴ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 43 ods. 1

²¹⁵ V zmysle zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 43. Pred použitím strelnej zbrane je príslušník zboru povinný vyzvať osobu, proti ktorej zakročuje, aby upustila od protiprávného konania, s výstrahou, že bude použitá strelná zbraň. Pred použitím strelnej zbrane je príslušník zboru povinný použiť varovný výstrel do vzduchu. Od výstrahy a varovného výstrelu do vzduchu môže príslušník zboru upustiť, ak je sám napadnutý alebo ak je ohrozený život alebo zdravie inej osoby a vec nezniesie odklad. Podrobnejšie ods. 3 až ods. 5.

²¹⁶ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráži v znení neskorších predpisov, § 43a

Povinnosti príslušníka Zboru po použití donucovacích prostriedkov²¹⁷

Ak príslušník zboru zistí, že pri použití donucovacích prostriedkov došlo k zraneniu osoby, je povinný ihneď, ako to okolnosti dovoľia, poskytnúť zranenej osobe prvú pomoc a zabezpečiť jej zdravotné ošetrovanie. Obvinenému, odsúdenému alebo inej osobe, proti ktorým sa pri služobnom zákroku použili slzotvorné prostriedky, obušok, tomfa, služobný pes, zásahová výbuška, údery a kopy sebaobrany alebo úder strelnou zbraňou, sa zabezpečí zdravotná prehliadka, a to aj vtedy, ak nedošlo k jeho viditeľnému zraneniu. O zdravotnej prehliadke oprávnený zdravotnícky pracovník urobí záznam do zdravotnej dokumentácie obvineného alebo odsúdeného; inej osobe vystaví potvrdenie o zdravotnej prehliadke.

Použitie donucovacích prostriedkov, okrem použitia donucovacích prostriedkov podľa § 31 ods. 2, príslušník zboru, ktorý donucovací prostriedok použil, ihneď ohlásí svojmu bezprostredne nadriadenému a spíše záznam o použití donucovacieho prostriedku. Bezprostredne nadriadený prešetrí oprávnenosť použitia donucovacieho prostriedku, následne výsledok šetrenia predloží riaditeľovi ústavu, ktorý vyhodnotí, či boli donucovacie prostriedky použité v súlade so zákonom. O použití donucovacieho prostriedku sa vždy vyrozumie prokurátor.

Osobitné obmedzenia²¹⁸. Pri služobnom zákroku proti tehotnej žene, ktorej tehotenstvo je zrejmé, osobe vysokého veku, osobe so zrejším telesným postihnutím, chorobou alebo duševnou poruchou alebo osobe mladšej ako 15 rokov nesmie príslušník zboru použiť údery a kopy sebaobrany, slzotvorné prostriedky, šokové plynové a elektrické paralyzátory, obušok, tomfu, služobného psa, úder strelnou zbraňou a strelnú zbraň okrem prípadov, keď útok týchto osôb bezprostredne ohrozuje život alebo zdravie príslušníka zboru, iných osôb alebo hrozí závažná škoda na majetku a nebezpečenstvo nemožno odvrátiť inak.

Spôsob a taktika služobného zákroku s použitím donucovacích prostriedkov je spravidla určená situáciou a okolnosťami na základe ktorých sa príslušník zboru väzenskej a justičnej stráže rozhodne vykonať služobný zákrok. Predkladané postupy majú preto odporúčací charakter a sú uplatniteľné najmä pri výcviku novo prijatých príslušníkov zboru väzenskej a justičnej stráže v rámci odborného vzdelávania.

Základné podmienky pre prípravu príslušníkov zboru na použitie donucovacích prostriedkov²¹⁹

Potreba sebaobrany a povinnosť zabrániť delikventom, aby páchali protispoločenskú činnosť v rôznych situáciách pri vykonávaní služobného zákroku, vyžaduje adekvátnu reakciu a použitie primeraného donucovacieho prostriedku.

Účinnosť použitia donucovacích prostriedkov je okrem odborných znalostí, praktických skúseností, návykov a zručností podmienená aj psychickou pripravenosťou príslušníka zboru väzenskej a justičnej stráže. Podľa autora Šuchtera, ide o veľmi náročný, spravidla krátkodobejší rozhodovací proces, determinovaný rôznymi faktormi, často spojený s náhlým vznikom konfliktnej situácie. Úroveň odbornej a psychickej prípravy závisí do určitej miery od kvality nácviku použitia donucovacích prostriedkov, telesnej prípravy, dĺžky samotnej praxe príslušníka zboru, znalosti právnej úpravy relevantných vzťahov a pod. Základnými

²¹⁷ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 44 ods. 1 a 2

²¹⁸ Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov, § 45

²¹⁹ ŠUCHTER, L. *Základné podmienky pre prípravu príslušníkov Zboru na použitie donucovacích prostriedkov*. [cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_1_2018.pdf, tiež Zvesti č. 1/2018 50. ročník. Zbor väzenskej a justičnej stráže, ISSN 2453-7926, s. 23-25.

podmienkami pre prípravu príslušníkov zboru na použitie donucovacích prostriedkov, ktoré korešponduje s realitou výkonu štátnej služby, sú:

1. Nadväznosť – výcvikový systém musí byť zostavený tak, aby na základe znalostí a zručností získaných v základnom odbornom vzdelávaní mohol byť kontinuálne napojený obsah služobnej prípravy, odpovedajúci konkrétnemu služobnému zaradeniu príslušníka zboru.
2. Ľahké a časovo nenáročné osvojenie si obsahu zamerania služobnej prípravy príslušníka Zboru pre použitie donucovacích prostriedkov.
3. Dostupnosť osvojenia si techník pre všetkých príslušníkov zboru.
4. Využívanie výzbroje.
5. Udržateľnosť vedomostí pre použitie donucovacích prostriedkov.²²⁰

Záver

V právomoci príslušníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže je za určitých podmienok zasiahnuť do práv a slobôd osoby. K takémuto zásahu dochádza aj pri služobnom zákroku s použitím donucovacieho prostriedku. Jeho použitím si príslušníci uvedených ozbrojených zborov vynucujú dodržiavanie právneho stavu, a presadenie zákonnosti. Takýto nimi vykonaný zákrok musí byť zákonný, nesmie prekročiť nevyhnutnú mieru stanovenú zákonom a nesmie sa nim sledovať iný účel než dosiahnutie cieľa služobného zákroku. V obsahu príspevku sme preto poukázali na niektoré kompetencie zboru väzenskej a justičnej stráže ako aj výkon služobných zákrokov a použitie vybraných donucovacích prostriedkov.²²¹

Pri činnosti príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov akým je aj Zbor väzenskej a justičnej strážedochádza často k najrôznejším situáciám, kedy príslušníci týchto zborov musia mnohokrát konať tak, aby predchádzali, zamedzili alebo odstránili protiprávne konanie obvinených, odsúdených, dodávaných osôb ale aj iných osôb.

Takmer na záver by sme chceli poukázať na potrebu nadobúdať vedomosti, no predovšetkým zručnosti pri realizácii služobných zákrokov s použitím donucovacích prostriedkov. Práve z dôvodu uvedeného sa príslušníci zboru pravidelne zúčastňujú výcvikov napríklad poriadkových jednotiek všetkých útavov, konkrétne v roku 2015 sa odbor ochrany zamerával aj na výcvik poriadkových jednotiek vo všetkých útavoch a výcvik školiteľov poriadkových jednotiek.²²²

V roku 2013 sa na odbore ochrany Generálneho riaditeľstva ZVJS začala príprava zefektívnenia výkonu štátnej služby a výcviku zásahových skupín²²³. Vybraní príslušníci zboru

---

²²⁰ ŠUCHTER L. *Základné podmienky pre prípravu príslušníkov Zboru na použitie donucovacích prostriedkov*. [cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_1_2018.pdf, tiež Zvesti č. 1/2018 50. ročník. Zbor väzenskej a justičnej stráže, ISSN 2453-7926, s. 23-25.

²²¹Poznámka: V roku 2018 bolo vyhodnotených 110 použití donucovacích prostriedkov, z toho bolo 60 použitých oprávnenie. Spolu bolo v roku 2018 evidovaných 581 mimoriadnych udalostí v rámci všetkých zariadení zboru na území Slovenskej republiky.

²²² BEREGSZÁSZI O. *Výcvik školiteľov poriadkovej jednotky*. cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_2_2018.pdf s. 5 a 6. tiež VARGA J. *Výcvik poriadkovej jednotky v útave Prešov*[cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_34_2018.pdf a NAGY P. *Poriadková jednotka útavu Želiezovce*. [cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_2_2017.pdf

²²³ BEREGSZÁSZI O. *Výcvik zásahovej jednotky*. In Zvesti č. 2/2016. Ročník 48. ISSN 2453-7925 s. 11 a 12. tiež FÚSKA I. *Výcvik príslušníkov zásahovej skupiny v priestoroch útavu Leopoldov* [cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_3_2017.pdf

sa tiež pravidelne zúčastňujú výcvikov kukláčov²²⁴ a výnimkou neboli ani spojené výcviky napríklad s 5. plukom špeciálneho určenia Žilina²²⁵ či súčinnosťné výcviky príslušníkov jednotlivých ústavov spolu s príslušníkmi s Hasičského a záchranného zboru a príslušníkmi Policajného zboru a ďalšími štátnymi orgánmi a ozbrojenými zbraňami.

V roku 2018 uplynulo desať rokov od začatia systematického budovania špecializácie Vyjednávač ZVJS. Progresívny vývoj však nemožno zastaviť, a tak už v súčasnosti má zbor interný systémový trojstupňový proces prípravy vyjednávačov. Donedávna to bola práca, v ktorej sa zbor viac spoliehal na prácu policajných špecialistov pri riešení krízových incidentov spojených s vyjednávaním.²²⁶

V úplnom závere by sme si dovoľili poukázať na dôležitosť a potrebu súčinnosti výcvikov a spolupráce v aplikačnej praxe všetkých ozbrojených zborov v Slovenskej republike.

Literatúra:

- DRÁBIK, R. 2014. *Donucovacie prostriedky v činnosti ozbrojených zborov (Zboru väzenskej a justičnej stráže a Vězeňské služby České republiky)*. DP 1. vyd. Bratislava: Akadémia PZ, 2014. 96 s.
- BEREGSZÁSZI O. *Výcvik školiteľov poriadkovej jednotky*. Dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_2_2018.pdf
- FÚSKA Igor. *Výcvik príslušníkov zásahovej skupiny v priestoroch ústavu Leopoldov*. Dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_3_2017.pdf
- FURDA J. *Desať rokov vyjednávačov*. Dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_2_2018.pdf
- ROHOŇ E. *Výcvik inštruktorov kukláčov*. Dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_2_2017.pdf
- ŠUCHTER, Ladislav. *Základné podmienky pre prípravu príslušníkov zboru na použitie donucovacích prostriedkov*. Dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_1_2018.pdf
- ŠUCHTER, L. *Najčastejšie používané donucovacie prostriedky*. In Slovenské väzenstvo. č. 1/2019. 1. ročník. ISSN 2644-5816 s. 24 až 25.
- VERAI P. *Výcvik s 5. plukom špeciálneho určenia Žilina*. [cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_2_2017.pdf
- Metodická a taktická príručka vykonávania služobných zákrokov príslušníkmi Policajného zboru v policajnej praxi. 2009. I časť
- Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej strážii v znení neskorších predpisov

Key words: service actions, Prison and Court Guards, training, intervention units, negotiators

Summary: The activities of armed security forces such as Prison and Court Guards are very often accompanied by situations when the officers need prevent or eliminate unlawful behaviour of the accused, sentenced and brought in persons or other persons. The Prison and Court Guards are entitled, under certain circumstances, to intervene into the rights and freedoms of a person. Such intervention is related with the use of coercive measures. By the use of coercive measures, officers enforce the adherence of the legal state and legality. The action

²²⁴ ROHOŇ E. *Výcvik inštruktorov kukláčov*. [cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_2_2017.pdf

²²⁵ VERA I P. *Výcvik s 5. plukom špeciálneho určenia Žilina*. [cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_2_2017.pdf

²²⁶ FURDA J. *Desať rokov vyjednávačov*. [cit. online] [15.09.2019] dostupné na https://old.zvjs.sk/files/field/zvesti_2_2018.pdf s.8 a 9

must be in line with the law, cannot exceed determined boundaries set by the law and cannot follow other aim than the performance of a service action. The paper points out certain competencies of the Prison and Court Guards, service action performance and the use of coercive measures. The conclusion sums up certain activities aimed at training of intervention units as well as patrol units of particular detention facilities and imprisonment institutions in the Slovak republic.

Kontaktné údaje:

pplk. doc. PhDr. Magdaléna Ondicová, PhD.

Katedra kriminológie

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

e-mail: magdalena.ondicova@minv.sk

Zásada ne bis in idem (v kontexte prejednávania skutku v rámci disciplinárneho konania) a trestno-právne aspekty ochrany verejných činiteľov²²⁷

Anotácia: Cieľom autorov je poukázať na problematiku trestných činov verejných činiteľov. Článok obsahuje návrhy de lege ferenda na zmenu účinnej právnej úpravy ako aj návrh novej skutkovej podstaty trestného činu, ktorá by mala slúžiť na ochranu verejných činiteľov. Zneužívanie právomoci verejných činiteľov riešia autori najmä z trestnoprávneho uhľ'a pohľadu. Článok poukazuje aj na prejednanie skutku v rámci disciplinárneho konania, ktoré môže zakladať prekážku ne bis in idem vo vzťahu k trestnému konaniu vedenému pre ten istý skutok.

Kľúčové slová: zneužívanie právomoci verejného činiteľa, verejný činiteľ, trestná zodpovednosť

Úvod

Prvým trestným činom, ktorý súvisí s touto problematikou je trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 zákona č. 300/2005 Z. z. („**Trestný zákon**“). Verejný činiteľ je definovaný v § 128 ods. 1 Trestného zákona a zahraničný verejný činiteľ v § 128 ods. 2 Trestného zákona. Nakoľko je táto definícia pomerne rozsiahla zamerali sme sa v článku najmä na príslušníkov Policajného zboru Slovenskej republiky. V druhom diele ôsmej hlavy sú systematicky zaradené len dve skutkové podstaty trestných činov, ktoré sa vzťahujú výlučne na verejných činiteľov. Podľa nášho názoru medzi trestné činy verejných činiteľov spadajú aj iné trestné činy, najmä prijímanie úplatku podľa § 329 ods. 2 Trestného zákona alebo zasahovanie do nezávislosti súdu podľa § 342 ods. 2 písm. c) Trestného zákona príp. marenie spravodlivosti podľa § 344 ods. 2 písm. d) Trestného zákona. Ich zaradenie do ďalších dielov je rozumné, pretože verejný činiteľ môže byť špeciálnym subjektom trestného činu. Postavenie verejného činiteľa pri týchto trestných činoch podmieňuje použitie vyššej trestnej sadzby.

1. Zásada ne bis in idem

1.1. Ne bis in idem

Prejednanie skutku v rámci disciplinárneho konania **môže zakladať prekážku ne bis in idem** vo vzťahu k trestnému konaniu vedenému pre ten istý skutok, to však bude závisieť od konkrétnych okolností a skutočností.

V zmysle článku 50 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky: *nikoho nemožno trestne stíhať za čin, za ktorý bol už právoplatne odsúdený alebo oslobodený spod obžaloby. Táto zásada nevylučuje uplatnenie mimoriadnych opravných prostriedkov v súlade so zákonom.*

Podľa § 2 ods. 8 zákona č. 301/2005 Z. z. („**Trestný poriadok**“): *nikoho nemožno trestne stíhať za čin, za ktorý bol už právoplatne odsúdený alebo oslobodený spod obžaloby. Táto zásada nevylučuje uplatnenie mimoriadnych opravných prostriedkov v súlade so zákonom.*

Podľa § 9 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku: *trestné stíhanie nemožno začať, a ak už bolo začaté, nemožno v ňom pokračovať a musí byť zastavené ak ide o osobu, proti ktorej sa skoršie stíhanie pre ten istý skutok skončilo právoplatným rozsudkom súdu alebo bolo*

---

²²⁷Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-17-0217 "Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady primeranosti z trestnoprávneho a administratívneho hľadiska."

právoplatne zastavené, podmiennečne zastavené a obvinený sa osvedčil alebo sa skončilo schválením zmiernu a zastavením trestného stíhania, ak rozhodnutie nebolo v predpísanom konaní zrušené.

Teda, prekážku veci rozhodnutej tvoria meritórne rozhodnutia v trestnom konaní, či už v rámci prípravného konania alebo v rámci konania pred súdom.

V zmysle § 215 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku: *prokurátor môže zastaviť trestné stíhanie, ak o skutku obvineného bolo už **právoplatne rozhodnuté disciplinárne** iným orgánom alebo orgánom príslušným na konanie o priestupku alebo o inom správnom delikte, cudzozemským súdom alebo iným cudzozemským orgánom príslušným na konanie o trestnom čine, priestupku alebo o inom správnom delikte **a toto rozhodnutie možno považovať za dostačujúce.***

V § 215 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku je vyjadrená zásada *ne bis in idem* vo vzťahu k rozhodnutiam, ktoré boli vydané mimo trestného konania (príp. cudzozemským orgánom). Podľa tohto ustanovenia ide o **fakultatívne** dôvody zastavenia trestného stíhania, nie obligatórne.

Avšak, je nevyhnutné v tomto smere poukázať na Európsky dohovor o základných právach a slobodách a na jeho Dodatokový protokol č. 7 ako aj na rozhodovaciu činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva.

V zmysle článku 4 Dodatokového protokolu č. 7:

1. *Nikoho nemožno stíhať alebo potrestať v trestnom konaní podliehajúcim právomoci toho istého štátu za **trestný čin**, za ktorý už bol oslobodený alebo odsúdený právoplatným rozsudkom v súlade so zákonom a trestným poriadkom tohto štátu.*
2. *Ustanovenia predchádzajúceho odseku nie sú na prekážku obnovy konania v súlade so zákonom a trestným poriadkom príslušného štátu, ak nové alebo novoodhalené skutočnosti alebo podstatná chyba v predchádzajúcom konaní mohli ovplyvniť rozhodnutie vo veci.*
3. *Od tohto článku nemožno odstúpiť podľa článku 15 dohovoru.*

Odsek 1 článku 4 Dodatokového protokolu č. 7 pozostáva z troch základných predpokladov, podľa ktorých je nutné posúdiť, či predchádzajúce rozhodnutie zakladá prekážku veci rozhodnutej. Prvou podmienkou je, že konanie, v ktorom bol skutok prejednaný malo trestnoprávnu povahu. Druhou podmienkou je, že ide o ten istý skutok, t.j. totožnosť skutku musí byť zachovaná. Treťou podmienkou je, že ide o ďalšie konanie, pričom pre posúdenie tretej podmienky je nevyhnutné zodpovedať, (i) či ide o nové konanie, (ii) či predchádzajúce konanie bolo skončené právoplatným rozhodnutím a (iii) či sa na konanie nevzťahuje výnimka uvedená v odseku 2 článku 4 Dodatokového protokolu č. 7.

1.2. Trestnoprávna povaha konania

Pojem "trestný čin" uvedený v odseku 1 článku 4 Dodatokového protokolu č. 7 treba vykladať autonómne a nie v zmysle definície, ktorú ponúka náš právny poriadok (§ 8 Trestného zákona: *Trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak.*) Európsky súd pre ľudské práva („ESLP“) vytvoril v rámci svojej rozhodovacej činnosti kritériá pre posúdenie toho, čo je považované za "trestný čin" v zmysle článku 4 Dodatokového protokolu č. 7, teda pre posúdenie toho, či konanie malo trestnoprávnu povahu. Trestné konanie v zmysle článku 4 Dodatokového protokolu č. 7 musí byť interpretované v súlade so všeobecnými princípmi, ktoré sa vzťahujú na pojmy "trestné obvinenie" a "trest" v článkoch 6 a 7 Európskeho dohovoru pre ľudské práva.

Európsky súd pre ľudské práva vytvoril tri kritéria pre posúdenie toho, či ide o "trestné obvinenie". Ide o tzv. Engelove kritériá.²²⁸

Prvým Engelovym kritériom je právna kvalifikácia činu podľa vnútroštátneho práva. V prípade, že čin (protiprávne konanie) je podľa vnútroštátneho práva charakterizovaný ako trestný čin a tento bol prejednaný, je prítomná prekážka veci rozhodnutej. V prípade, že nie je kvalifikovaný ako trestný čin, treba posúdiť ďalšie dve kritériá. **Druhým** kritériom je povaha činu. V prípade druhého kritéria bude nutné skúmať najmä všeobecnosť právnej normy (teda, či ide o normu, ktorá je adresovaná bližšie nešpecifikovaným adresátom alebo, či ide o určitú skupinu osôb napr. vojaci, sudcovia, ...). **Tretím** kritériom je závažnosť a povaha sankcie, ktorá osobe hrozí. V prípade tretieho kritéria bude podstatné najmä, či sankcia plní represívnu alebo reparačnú funkciu. Druhé a tretie kritérium môžu byť chápané alternatívne a nie nevyhnutne kumulatívne. To však nevyklučuje kumulatívny prístup k týmto kritériám pokiaľ samostatná analýza jednotlivých kritérií neposkytuje jednoznačný záver o tom, či ide o trestné obvinenie.

Európsky súd pre ľudské práva sa taktiež zaoberal práve prípadmi, kde osoba bola odsúdená alebo stíhaná za trestný čin a taktiež bol tento skutok prejednávaný v rámci disciplinárneho konania.

V prípade *Kremzow proti Rakúsku* bol sudca na dôchodku odsúdený za vraždu a následne v rámci disciplinárneho konania na základe rovnakého skutkového stavu bolo rozhodnuté, že ide o disciplinárne previnenie. Sudcovi bola uložená sankcia, ktorá spočívala v strate práv a nárokov, ktoré súviseli s jeho pozíciou sudcu na dôchodku, vrátane straty jeho sudcovského dôchodku. Európska komisia skonštatovala, že samotný disciplinárny súd neodsúdil sudcu, len založil svoje rozhodnutie na právoplatnom rozhodnutí súdu, ktorým sa cítil byť viazaný. Disciplinárny súd sa obmedzil len na posúdenie otázky, či skutok, za ktorý už sudca bol právoplatne odsúdený v trestnom konaní zakladá aj disciplinárne previnenie. Ohľadom sankcie, ktorá bola uložená v rámci disciplinárneho konania Komisia skonštatovala, že ide o bežnú disciplinárnu sankciu, ktorú zmluvné štáty uplatňujú v prípade, že sudca je odsúdený za trestný čin. Z týchto dôvodov Komisia nepovažovala toto disciplinárne konanie za "ďalšie trestné konanie" a preto sa na tento prípad nevzťahovala prekážka *ne bis in idem* ustanovená v článku 4 Dodatkového protokolu č. 7.

V prípade *Kurdov a Ivanov proti Bulharsku* išlo o zamestnancov bulharskej národnej železničnej spoločnosti, ktorým pri práci začal horieť obsah jedného z vagónov. Jeden zo sťažovateľov bol v rámci administratívneho konania potrestaný za nedodržanie bezpečnostných predpisov pri práci s tým, že mu bola uložená sankcia v podobe pokuty. Následne bolo voči oboj sťažovateľom začaté trestné stíhanie za podpálenie hodnotných vecí. EŠLP skonštatoval, že prvé konanie nespĺňalo podmienky na to, aby mohlo byť kvalifikované ako trestné v zmysle článku 4 Dodatkového protokolu č. 7. EŠLP okrem iného skonštatoval, že znaky činu boli typicky disciplinárne v prvom prípade. Teda na konkrétny prípad sa nevzťahovala prekážka *ne bis in idem* ustanovená v článku 4 Dodatkového protokolu č. 7.

Totožnosť skutku

Európsky súd pre ľudské práva ustálil v rozhodnutiach *Zolotukhin proti Rusku* a *A a B proti Nórsku*, že podstata toho, či ide o ten istý čin bude závisieť od skutkového základu a faktov prípadu, nie od právnej kvalifikácie.

---

²²⁸ Európsky súd pre ľudské práva, Engel a ostatní proti Holandsku, č. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72.

Ďalšie konanie

(i) Nové konanie

V zmysle článku 4 Dodatkového protokolu č. 7 predchádzajúce konanie, ktoré skončilo finálnym (právoplatným) rozhodnutím zakladá prekážku *ne bis in idem*. Avšak v zmysle článku 4 Dodatkového protokolu č. 7 litispencia nezakladá prekážku *ne bis in idem* (*Garaudy proti Francúzsku*). Avšak v prípade, že jedno zo súbežne prebiehajúcich konaní je ukončené finálnym (právoplatným) rozhodnutím, tak toto rozhodnutie už zakladá prekážku veci rozhodnutej vo vzťahu k druhému konaniu (*Tomasović proti Chorvátsku, Muslija proti Bosne a Hercegovine, Nykänen proti Fínsku, Glantz proti Fínsku*).

Taktiež nepôjde o porušenie zásady *ne bis in idem* v prípade, že rozdielne konania sa sústreďujú na rôzne aspekty činu a komplementárne sa dopĺňajú, pričom medzi týmito konaniami je dostatočne blízky vecný a časový súvis. Súbežnosť týchto konaní musí byť predpokladaná tak právom ako aj z pohľadu praxe, konania musia byť vedené tak, aby nedochádzalo k ich prekryvaniu (napr. vo vzťahu k dokazovaniu) a sankcia uložená v prvom konaní musí byť vzatá do úvahy v rámci druhého konania, tak aby v konečnom dôsledku uložené sankcie boli primerané (*Nilsson proti Švédsku, Maszni proti Rumunsku, A a B proti Nórsku*).

(ii) Finálne rozhodnutie

Prekážka *ne bis in idem* bude zakladáť len meritórne rozhodnutie, ktorému predchádzalo posúdenie a vyhodnotenie dôkazov. Finálnym rozhodnutím v zmysle článku 4 Dodatkového protokolu č. 7 sa rozumie rozhodnutie, ktoré zakladá prekážku veci rozhodnutej, teda rozhodnutie, voči ktorému nie sú prípustné žiadne riadne opravné prostriedky. Prípustnosť mimoriadnych opravných prostriedkov nemá vplyv na "finálnosť" rozhodnutia v zmysle článku 4 Dodatkového protokolu č. 7. Teda v podmienkach Slovenskej republiky pôjde o právoplatné rozhodnutie, voči ktorému nebude prípustný riadny opravný prostriedok.

(iii) Výnimky

Výnimky sa vzťahujú na situácie keď došlo v predchádzajúcom konaní k závažným pochybeniam alebo v prípade, že vyšli najavo nové skutočnosti alebo dôkazy, ktoré môžu ovplyvniť výsledok konania. V podmienkach Slovenskej republiky pôjde v podstate o mimoriadne opravné prostriedky.

2. Návrhy *de lege ferenda* v kontexte trestnej zodpovednosti verejných činiteľov

2.1. Zavedenie novej skutkovej podstaty

Zavedenie novej skutkovej podstaty by sa malo týkať útoku na verejného činiteľa verbálnym spôsobom. Súčasný právny systém neposkytuje ochranu príslušníkom Policajného zboru („**policajt**“) pred verbálnymi útokmi zo strany osôb, voči ktorým sa vykonáva či už služobný zákrok, alebo menej závažný zásah do základných práv a slobôd osoby, teda samotný výkon služobnej činnosti. Považujeme za opodstatnené zvážiť zavedenie takejto novej skutkovej podstaty. Keďže v zmysle § 8 ods. 1 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore („**zákon o Policajnom zbore**“) pri vykonávaní služobnej činnosti je policajt povinný dbať na

česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú, považujeme za dostatočne odôvodnené, že **vlastnú dôstojnosť policajta by mal chrániť aj zákon. Žiadna zo súčasných právnych noriem takúto vlastnú dôstojnosť policajta neochraňuje.** Policajtovi poskytuje ochranu iba Trestný zákon, konkrétne § 323 až § 325 Trestného zákona, a to pred použitím násilia voči nemu. **Novozavedená skutková podstata v rovine priestupku by mala riešiť aj ochranu policajta pred menej závažným konaním, ako je použitie násilia voči policajtovi, teda najmä ochranu vlastnej cti policajta pri výkone služobnej činnosti.** Služobnou činnosťou sa v zmysle § 8 ods. 3 zákona o Policajnom zbore rozumie činnosť policajta spojená s plnením úloh podľa zákona o Policajnom zbore alebo podľa iných všeobecne záväzných právnych predpisov. Pretože príslušník Policajného zboru v mnohých smeroch reprezentuje Slovenskú republiku a dbá na to, aby sa na jej území dodržiavali zákony, mal by aj samotný zákon poskytovať ochranu dôstojného a váženého povolania príslušníka Policajného zboru pri výkone jeho služobnej činnosti.

Považujeme za potrebné podotknúť, že ak príslušník Policajného zboru Slovenskej republiky prekročí svoju právomoc a vykonáva zákrok, na ktorý nie je oprávnený nepoužíva ochranu verejného činiteľa²²⁹, čo vyplýva priamo zo znenia § 128 ods. 1 Trestného zákona. Preto útok na jeho zdravie nemožno kvalifikovať ako trestný čin útoku na verejného činiteľa podľa § 323 alebo § 324 Trestného zákona ale iba ako ublíženie na zdraví podľa § 156 ods. 1 Trestného zákona²³⁰.

2.2. Zmena existujúcej právnej úpravy

Trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona je úmyselný trestný čin, ktorý obsahuje pohnútku, ktorou je spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech. Nie je rozhodujúce či si páchatel' neoprávnený prospech aj naozaj zadovážil, dôležitý je jeho úmysel. Ustanovenie neuvádza výšku škody alebo prospechu, ktorý si páchatel' zamýšľa zneužitím svojej právomoci zadovážiť, resp. spôsobiť. Aj tento znak je prejavom trestnoprávnej politiky Slovenskej republiky, ako aj odsúdenia i nepatrných neoprávnených konaní verejných činiteľov spoločnosťou.

Podľa nášho názoru by bolo vhodné zaviesť do tejto skutkovej podstaty výšku minimálnej škody alebo prospechu potrebnej na vyvodenie trestnej zodpovednosti za trestný čin podľa § 326 ods. 1 Trestného zákona. Nie je podľa nás efektívne a spravodlivé stíhať verejných činiteľov, ak príjmu dar v zanedbateľnej hodnote. Preto navrhujeme zakotvenie aspoň malej škody do tejto skutkovej podstaty. Aj keď je zrejmé, že by sa verejní činitelia mali vyhnúť akýmkoľvek konaniam, ktoré by pod uvedenú skutkovú podstatu mohli eventuálne spadať.

§ 326 Zneužívanie právomoci verejného činiteľa

(1) Verejný činiteľ, ktorý v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech aspoň v malom rozsahu,

a) vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu,

b) prekročí svoju právomoc, alebo

c) nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci alebo z rozhodnutia súdu, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až päť rokov.

²²⁹ R 47/1980

²³⁰ Uvedená kvalifikácia závisí od konkrétnych okolností daného prípadu.

Pri tomto trestnom čine je tiež potrebné rozlišovať medzi zabudnutím a nesplníím si povinnosti vyplývajúcej z právomoci verejného činiteľa.²³¹ Takou povinnosťou rozumieme povinnosť, ktorá je uložená príslušníkovi Policajného zboru Slovenskej republiky zákonom o Policajnom zbore alebo inými predpismi, právoplatným súdnym rozhodnutím alebo vyplýva z jeho funkčnej náplne. Pod pojmom zabudnutie rozumieme konanie, pri ktorom je úmysel vylúčený.

Považujeme za potrebné zdôrazniť, že postavenie verejného činiteľa vyžaduje zvýšenú zodpovednosť. Ustanovenie § 128 ods. 1 Trestného zákona uvádza, že pre trestnú zodpovednosť sa vyžaduje, aby bol trestný čin spáchaný v súvislosti s právomocou a zodpovednosťou verejného činiteľa. To isté sa vyžaduje na ochranu verejného činiteľa.

Trestná sadzba v základnej skutkovej podstate zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona je dva roky až päť rokov. Podľa nášho názoru je táto trestná sadzba nízka, pretože je jeho subjektom verejný činiteľ. Základná skutková podstata je prečinom a tak je možné využitie materiálneho korektívu, aj keď je otázne či by bol v praxi § 10 ods. 2 Trestného zákona použitý. Podľa § 34 ods. 6 druhá veta Trestného zákona: *Za trestný čin, ktorého horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody ustanovená v osobitnej časti zákona prevyšuje päť rokov, musí súd uložiť trest odňatia slobody, ak tento zákon neustanovuje inak.* Keďže horná hranica trestnej sadzby upravená v § 326 ods. 1 Trestného zákona neprevyšuje 5 rokov môže sa páchatel vyhnúť uloženiu trestu odňatia slobody. Ak by bola do skutkovej podstaty zavedená výška minimálnej škody (alebo prospechu) potrebnej na vyvodenie trestnej zodpovednosti, odporúčali by sme mierne zvýšenie trestnej sadzby pri tomto trestnom čine.

2.2.1. Porovnanie trestných sadziieb

V nadväznosti na vyššie uvedený návrh sme porovnali dve vybrané skutkové podstaty trestných činov. Pre porovnanie trestných sadziieb uvedených v osobitnej časti Trestného zákona sme si zvolili trestný čin Zneužívania právomoci verejného činiteľa a Nedovolenú výrobu omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi. Podľa § 171 ods. 2 Trestného zákona²³² za prechovávanie drog pre vlastnú potrebu vo väčšom množstve hrozí trest odňatia slobody až na 5 rokov. Podľa § 172 ods. 1 písm. c) Trestného zákona²³³ možno uložiť trest odňatia slobody tri roky až desať rokov tomu, kto neoprávnene kúpi omamnú látku.

Považujeme za neproporcionálne, že za trestný čin podľa § 172 Trestného zákona možno uložiť trest odňatia slobody na tri roky až desať rokov a za trestný čin podľa § 326 ods. 1 Trestného zákona možno uložiť trest odňatia slobody na dva roky až päť rokov. Najviac ak máme vedomosti, že v niektorých štátoch nastáva postupná dekriminalizácia drog a že sa takýto postup osvedčil, keďže množstvo užívaných drog klesá (Portugalsko, Spojené štáty Americké).

²³¹ Burda E., Čentés J., Kolesár J., Záhora J. a kol. *Trestný zákon, osobitná časť, Komentár II diel.* s. 1074.

²³²“Odňatím slobody až na päť rokov sa páchatel potrestá, ak neoprávnene prechováva pre vlastnú potrebu omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor vo väčšom rozsahu.”

²³³ “Kto neoprávnene

a)vyrobí,

b)dovezie, vyvezie, prevezie alebo dá prepraviť,

c)kúpi, predá, vymení, zadováži, alebo

d)prechováva po akúkoľvek dobu,

omamnú látku, psychotropnú látku, jed alebo prekurzor alebo kto takú činnosť sprostredkuje, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až desať rokov.“

Považujeme za potrebné zdôrazniť, že autori sú zástancami restoratívnej justície. Kritizovanie nízkej trestnej sadzby pri § 326 ods. 1 Trestného zákona nie je obvyklý postoj restoratívnych právnikov ale domnievame sa, že v tomto prípade ide o nezodpovedajúce sankcie. So sankciami v ostatných odsekoch § 326 sa stotožňujeme. Okrem zvýšenia trestnej sadzby pri trestnom čine podľa § 326 ods. 1 Trestného zákona za predpokladu zavedenia minimálnej výšky škody (alebo prospechu), by sme tiež navrhovali výrazné zníženie trestnej sadzby pri § 172 Trestného zákona.

Definovanie aj keď základnej skutkovej podstaty § 326 Trestného zákona ako prečinu nie je vhodné, tiež vzhľadom na postavenie a právomoci aké verejný činiteľ užíva. Nevhodnosť tiež odôvodňujeme objektívnou stránkou skutkovej podstaty tohto trestného činu, ktorá spočíva v alternatívnom konaní:

- a) vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu,
- b) prekročí svoju právomoc, alebo
- c) nesplní povinnosť vyplývajúcu z jeho právomoci alebo z rozhodnutia súdu.

Na účely odhalenia trestného činu alebo zistenia páchatel'a trestného činu podľa § 326 Trestného zákona je možné využiť inštitút agenta podľa § 117 Trestného poriadku. Uvedená skutočnosť sama o sebe potvrdzuje dôležitosť trestnej zodpovednosti verejného činiteľa a ochrany záujmov spoločnosti. Aj napriek vyššie uvedeným skutočnostiam nenavrhujeme zvýšenie sankcií za trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa v účinnom znení najmä preto, aby nebola spôsobená nefunkčnosť výkonu právomocí verejných činiteľov.

Literatúra:

- BURDA, E., J. ČENTĚŠ, J. KOLESÁR, J. ZÁHORA a kol. 2011. *Trestný zákon. Osobitná časť. Komentár. II. diel.* 1. vyd. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-394-3.
- ČENTĚŠ, J. et. al. 2018. *Trestný zákon s komentárom.* Bratislava: Eurokódex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8.
- DIANIŠKA, G., STRÉMY, T., VRÁBLOVÁ, M. et al. 2016. *Kriminológia.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 408 s. ISBN 978-80-7380-620-0
- KAUKO AROMAA. *Responsible criminal policy / Crime and criminal policy* (link: [145](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=2ahUKEwiHydqF_qzkAhVNIVAKHaWuA2UQFjABegQIBBAC&url=http%3A%2F%2Fwww.zurnalai.vu.lt%2Fkriminologijosstudijos%2Farticle%2Fdownload%2F3677%2F2636%2F&usg=AOvVaw2-D4dMBtrZizpn-wmN-C99, ku dňu 30.8.2019).</p><p>KORGO, D. 2007. <i>Trestnoprávna ochrana a zodpovednosť verejného činiteľa.</i> Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2007. ISBN 978-80-8054-402-7.</p><p>STRÉMY, T., KLÁTIK, J. 2018. <i>Alternatívne tresty.</i> Bratislava: C.H. Beck, 2018. 288 s. ISBN 978-80-87576-93-9.</p><p>STRÉMY, T., KURILOVSKÁ, L., VRÁBLOVÁ, M. 2015. <i>Restoratívna justícia.</i> Praha: Leges, 2015. 352 s. ISBN 978-80-7502-075-8</p><p>ŠIŠULÁK, S. 2018. <i>Prevenia trestnej činnosti páchanej príslušníkmi Policajného zboru,</i> Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, 2018. ISBN 978-80-8054-762-2.</p><p>TALLO, A., ZVALOVÁ, A. 2017. <i>Ochrana policajta.</i> Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2017. ISBN 978-80-8054-707-3.</p><p>Európsky dohovor o základných právach a slobodách a jeho Dodatkový protokol č. 7</p><p>Európsky súd pre ľudské práva, Kremzow proti Rakúsku, č. 12350/86</p><p>Európsky súd pre ľudské práva, Kurdov a Ivanov proti Bulharsku, č. 16137/04</p></div><div data-bbox=)

Európsky súd pre ľudské práva, Engel a ostatní proti Holandsku, č. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72

Európsky súd pre ľudské práva, Tomasović proti Chorvátsku
Európsky súd pre ľudské práva, Muslija proti Bosne a Hercegovine

Európsky súd pre ľudské práva, Nykänen proti Fínsku,

Európsky súd pre ľudské práva, Glantz proti Fínsku

Európsky súd pre ľudské práva, Garaudy proti Francúzsku

Európsky súd pre ľudské práva, Nilsson proti Švédsku

Európsky súd pre ľudské práva, Maszni proti Rumunsku

Európsky súd pre ľudské práva, Zolotukhin proti Rusku

Európsky súd pre ľudské práva, A a B proti Nórsku

R 47/1980

zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon

zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore

zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Key words: official misconduct, public official, criminal responsibility

Summary: Authors focused on criminal liability of public officials. They analyzed selected behaviors and consequently suggested two changes in the Slovak legislation. One in favor of the public officials and second tightening their criminal responsibility. They focused on principle *ne bis in idem*, which is essential for criminal law in general. Further they elaborated *ne bis in idem* in context of parallel disciplinary and criminal proceeding for the same deed. Aim was to encourage discussion about responsibility of the public officials in context of current situation in the Slovak Republic. Moreover they intended to call attention to official misconduct.

Kontaktné údaje:

prof. JUDr. Tomáš Strémy, PhD.

Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

tomas.stremy@flaw.uniba.sk

JUDr. Natália Hangáčová

natalia.hangacova@flaw.uniba.sk

Katedra trestného práva, kriminológie a kriminalistiky

Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Pacifikace osoby pod vlivem návykových látek

Abstrakt: Článek řeší techniky vhodné k eliminaci osoby pod vlivem návykových látek.

Klíčová slova: donucovací prostředky, služební zákrok, návykové látky.

Kontakt s uživateli návykových látek a zákroky proti nim patří v současnosti k standardním činnostem příslušníků Policie ČR, a to jak v rámci odhalování a řešení drogové kriminality, tak v souvislosti s kriminalitou sekundární (krádeže, loupežná přepadení, kuplířství, apod.), kterou si drogově závislé osoby opatřují prostředky k získání dalších návykových látek.

Trestná činnost je závislémi osobami páchána zpravidla ve stavu ovlivnění návykovými látkami. Tyto osoby vůči jiným, „běžným“ pachatelům vykazují specifické vlastnosti a chování, výrazně komplikující realizaci zákroku, spojeného s jejich zadržením či zajištěním.

Mezi nejtypičtější a zároveň nejproblematičtější průvodní znaky ovlivnění patří:

- porušení percepce - bludy, iracionální jednání, znemožňující navázání verbálního kontaktu a komunikace
- paranoia, zvýšená agresivita, eskalace útočného nebo naopak únikového jednání
- snížený práh bolestivosti, excitace organismu umožňující dlouhodobé fyzické vypětí vysoko nad hranicí normálu, následované totální pasivitou bez reakce na jakýkoli podnět, s možným kolapsem, v krajním případě i exitem

Zákrok proti takovýmto osobám klade na policistu mnohem vyšší nároky jak ohledně psychické zátěže, tak z hlediska fyzické náročnosti. Ne všechny donucovací prostředky, uvedené v zákoně jsou, v případě osob ovlivněných návykovými látkami, použitelné. Všechny tyto premisy je žádoucí zohlednit ve výcviku modelových situací, které policisty připravují právě na tento typ zákroku.

Na žádost kolegů z Národní protidrogové centrály se pracovníci Katedry profesní přípravy Policejní akademie ČR v Praze zabývali definováním donucovacích prostředků (konkrétní aplikací technik), umožňujících účinnou a bezpečnou pacifikaci osoby ovlivněné návykovými látkami.

Pracovníci Katedry profesní přípravy Policejní akademie ČR v Praze zastávají názor, že při zpracování zadaných problematik pro „vnější subjekty“ je žádoucí co nejvíce zohlednit potřeby a možnosti zadavatele. Pokud tedy výcvikáři daného útvaru požadují „návod“ na možné řešení konkrétní situace, který by byl okamžitě aplikovatelný do výcvikové praxe příslušníků bezpečnostních sborů, pracovníci katedry toto akceptují a usilují o maximální srozumitelnost a použitelnost výstupního materiálu.

Úkolem této stati tudíž není primárně prezentovat možné postupy eliminace pachatele pod vlivem návykových látek, ale metodický postup - jak pracovníci katedry řeší případná zadání tohoto typu.

V úvodu bylo třeba vzít v potaz, že stávající legislativa nijak neřeší situaci, kdy osoba, vůči které směřuje zákrok, je pod vlivem návykových látek, což pro policisty znamená zpravidla vyšší rizikovitost zákroku a s tím spojené fyzické i psychické vypětí. V následných procesních řízeních pak zaznamenáváme (zejména ze strany obhájců) tendenci bagatelizovat rizika, kterým jsou vystaveni zakročující policisté, případně jejich postup zpochybňovat na základě tvrzení, že policisté nejsou schopni „diagnostikovat“ způsob a míru

ovlivnění návykovou látkou, neboť nedisponují odpovídajícím (rozuměj medicínským) vzděláním.

V případě příliš „invazivního“ postupu, spojeného s možným zraněním osoby, vůči níž byl veden zákrok, lze předpokládat, že postup policistů bude prověřován pracovníky příslušných odborů vnitřní kontroly či Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Bez ohledu na výsledek (i v případě negativních zjištění – tj. není shledáno pochybení policistů) je toto prověřování pro policisty stresující, frustrující a demotivující pro další činnost.

Z těchto důvodů bylo třeba preferovat donucovací prostředky, nepřekračující běžnou míru intenzity fyzického působení na osobu, vůči níž je zákrok veden – prakticky se jedná o donucovací prostředky standardně použitelné během jakéhokoliv zákroku. Zároveň však je třeba reflektovat výše uvedená specifika a uvážit potenciální rizika zákroku vůči osobě ovlivněné návykovými látkami.

Zároveň je třeba si uvědomit, že různé typy návykových látek definují chování uživatele odlišnými způsoby. Zatímco osoby pod vlivem cannabinoidů či halucinogenních látek bývají zpravidla „utlumené“ a zákrok tím může být paradoxně usnadněn, osoby užívající látky na bázi metamfetaminů a amfetaminů (v České republice jednoznačně nejrozšířenější droga - pervitin) se vyznačují právě zvýšenou agresivitou a sníženou až absentující percepcí bolesti.

Záměrně byly pominuty technické prostředky uvedené v písm. b), d), e), § 52 Zák. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek, vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle § 56 odst. 5) vzhledem k jejich nedostupnosti pro všechny policisty (požadavky na speciální proškolení, vybavenost útvarů apod.), pod písm. c) (obušek), vzhledem k působení primárně na bázi bolestivosti (riziko invazivního poranění osoby, vůči níž směřuje zákrok) a byly řešeny pouze donucovací prostředky uvedené v písm. a) § 52 zák. 273/2008 Sb., hmaty, chvaty, údery a kopy, tedy donucovací prostředky okamžitě dosažitelné pro všechny policisty bez ohledu na služební zařazení.

Je zřejmé, že látky nejen na bázi stimulantů zapříčiňují změny motorických funkcí, změny percepce, posunují práh bolestivosti. Proto byly z donucovacích prostředků odselektovány ty, které působí na bázi pák na klouby. Tyto techniky při použití vůči osobě se sníženým prahem bolestivosti zpravidla nejsou účinné, v případě dynamického či výrazně silového nasazení naopak mohou být příčinou fatálních zranění typu luxací kloubů, fraktur dlouhých kostí, svalových ruptur apod., v důsledku čehož by mohly vyvstat pochybnosti o přiměřenosti zákroku.

Po zvážení výše uvedených okolností byly jako účinné vyhodnoceny techniky působící na bázi celkové paralýzy – atakováním a následným otřesem nervového systému je osobě způsobena neurogenní synkopa s následnou dezorientací, kdy je možné osobu zpacifikovat.

Jako hlavní výhody této techniky se jeví především:

- možnost provedení jednou osobou (policistou)
- vysoká účinnost
- minimalizace fyzického kontaktu s osobou, vůči níž je zakročováno (snížení rizika zranění či náklady zakročujícího)
- technická nenáročnost

Za hlavní nevýhody lze považovat:

- výraznou „tvrďost“ (může v policistovi vyvolat obavy z důsledků jejího použití)
- rizika zranění osoby (fraktury obličej, mozková komoce)
- limitovaná použitelnost (z legislativního hlediska je její použití nepřipustné např. vůči osobě kladoucí pouze pasivní odpor)

K vlastnímu provedení techniky

V úvodní fázi stojí zakročující proti pachateli čelně, na vzdálenost natažené paže či blíže, paže ideálně ve „vyjednávací pozici“ (viz obrázek 1)

Následně provede útok cca 45st. vpřed na nedominantní (tedy u praváka levou) stranu těla, současně s ním nedominantní paže otevřenou dlaní udeří na zátylek pachatele, následně jej fixuje a tlačí hlavu vpřed, přičemž dominantní paže paralelně směřuje hranou zavřených dlaní kladivovým úderem na obličej pachatele. (viz obrázek 2, 3).

Pokud nedojde k omráčení pachatele prvním úderem, lze nedominantní paží provést tzv. „strh“, tedy snížení horní části těla pachatele do předklonu a další úder směřovat na zadní část hlavy, čímž dojde k paralýze vestibulárního aparátu. (viz obrázek 4)

Nedominantní paže úchopem (ideálně za oděv) kontroluje pohyb pachatele v jeho následném pádu a usměřňuje jej do polohy vhodné pro pacifikaci (přiložení pout atd.), příp. aby též předešla případným dalším poraněním. (viz obrázek 5)

Jak již bylo předznamenáno, uvedená technika působí velmi intenzivně (cílem je pachatele paralyzovat), vzhledem k výše uvedeným případným možným následkům lze její použití doporučit pouze k odvrácení fyzického útoku, bezprostředně hrozícího ze strany osoby pod vlivem návykových látek. Pro užití techniky za těchto okolností našli pracovníci katedry dostatečné opodstatnění v legislativě i interních normativních aktech.

Jelikož popsaná technika není aplikovatelná ve všech situacích (mírnější či pasivní odpor osoby), byl hledán další, méně invazivní způsob pacifikace drogově ovlivněného pachatele.

Jako mimořádně vhodný se zde jeví postup, pracující výhradně s mechanikou a hmotností lidského těla, kdy pachatel je vyveden z rovnováhy, sveden na zem a zde následně fixován v poutací poloze.

Jako hlavní výhody této techniky se jeví především:

- vysoká účinnost
- minimalizace rizik zranění osoby, vůči níž zákrok směřuje
- technická nenáročnost

Za její nevýhody lze považovat:

- k provedení jsou třeba dvě osoby
- je nutný předchozí společný nácvik (souhra)
- intenzivnější fyzický kontakt s osobou, vůči níž zákrok směřuje (riziko nákazy, zranění o skryté jehly apod.)
- bezpečně lze aplikovat pouze proti neozbrojené osobě

K vlastnímu provedení této techniky: V úvodní fázi stojí jeden z policistů čelně proti pachateli, na vzdálenost natažené paže či blíže, paže ideálně ve „vyjednávací pozici“, druhý zaujme pozici na boku pachatele. Následně policista stojící čelně oběma rukama obemkne zátylek pachatele a jeho hlavu si prudce strhne na hrudník, kde ji následně pevně fixuje (viz obrázek 6). Současně s ním policista stojící bočně uchopí pachatele za dolní končetinu/y a ustoupí. V této fázi se pachatel ocitá mimo kontakt se zemí a zcela ztrácí rovnováhu. (viz obrázek 7,8). Následně je sveden na zem do polohy na břicho, přičemž policista držící dolní končetiny pachatele mu tyto zafixuje zalehnutím v oblasti stehna, aby zabránil jeho zdvižení (možno zintenzivnit pákou směrem k flexi kolene, kdy nehrozí zranění pachatele, ale noha je znehybněná). (viz obrázek 9)

Policista fixující hlavu se přemísťuje do sedu na záda pachatele a nasazuje páku proti krku (viz obrázek 10, 11).

Poté pachatele přiměje k založení rukou za záda, kde je zafixuje kolena v poloze umožňující relativně rychlé a jednoduché přiložení pout. (viz obrázek 12). Možnou alternativou je pouhá fixace hlavy pachatele mezi kolena zakročujícího (viz obrázek 13).

Je zřejmé, že tato technika vyžaduje nácvik pro získání souhry zakročujících policistů. Praxe ovšem ukazuje, že i v minimální časové dotaci, kterou mají policisté na výcvik, je technika lehce zvládnutelná a neklade žádné zvláštní nároky na předchozí vycvičenost a fyzickou zdatnost osob, které ji používají.

Závěr

Pracovníci Národní protidrogové centrály vznesli požadavek na vytvoření konkrétních technik s přihlédnutím k rizikům a komplikacím zákroku proti osobám pod vlivem návykových látek. Resultát pracovníků Katedry profesní přípravy je následující: Zákroky proti osobám ovlivněným návykovými látkami jsou pro policisty mimořádně náročné, v některých případech až stresující, nicméně nejsou neproveditelné. Předkládané techniky mohou policistům napomoci při realizaci těchto zákroků. Velmi důležitým se ale jeví nácvik daných technik jak jednotlivými policisty, tak i následně jejich secvícení pro zakročující dvojici. Proto jsou finálním výstupem přehledné metodické listy. Důraz byl kladen na maximální jednoduchost, srozumitelnost a názornost, umožňující rychlé aplikování do výcviku.

Účinnost těchto technik je prakticky prověřena nejen v laboratorních podmínkách, ale i ve výkonu služby, kde jej již standardně používají např. příslušníci Vězeňské služby ČR.

Literatura:

- DOVALIL, J. 2009. *Výkon a trénink ve sportu*. 3. vyd. Praha: Olympia, 2009. ISBN 978-807-3761-301.
- HORIZNKOVÁ, E., Čechmánek, B. 2005. *Zákon o policii České republiky*. 3. vyd. Praha: Eurounion, 2005. ISBN 80-7317-041-8.
- MACEK, P., FILÁK, A. 2002. *Pořádková činnost policie (Obecná část)*. 1. vyd. Praha: Police History, 2002. ISBN 80-86477-10-X.
- ČÍRTKOVÁ, L. 2015. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.
- NOVÁK, J., ŠPIČKA, I. 1991. *Člověk rozumu v sebeochraně a sebeobraně*. Praha: Trs, 1991. ISBN 80-85317-02-8.
- ZEHENTBAUER, J. 2012. *Drogy lidského těla: bez vedlejších účinků*. Praha: Portál, 2012. Spektrum (Portál). ISBN 978-80-262-0159-5.
- ZRZAVÝ, J. 2017. *Proč se lidé zabíjejí: evoluční okno do lidské duše*. 2. přepracované vydání. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2017. ISBN 978-80-7553-221-3.

Kontaktní údaje:

pplk. Mgr. Jan Váňa

vana@polac.cz

pplk. Mgr. Vít Svěrák

sverak@polac.cz

PaedDr. Ing. Jan Zelinka, Ph.D.

zelinka@polac.cz

Policejní akademie ČR v Praze

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

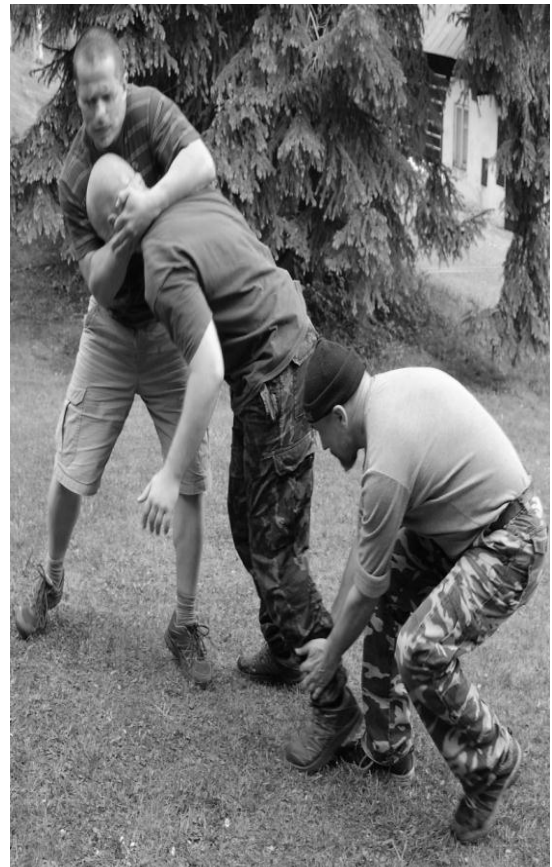
Obr. 4

Obr. 5

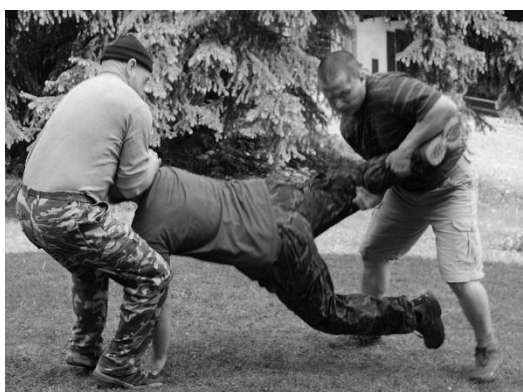

Obr. 6

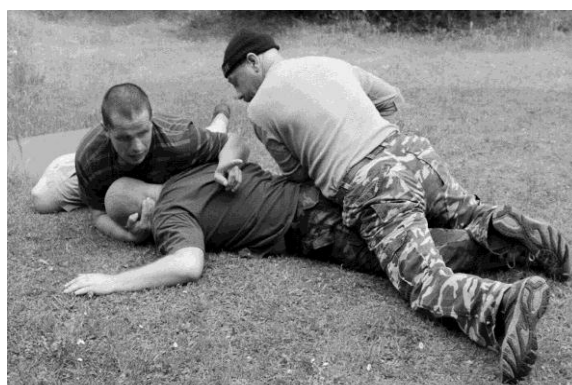

Obr. 7

Obr. 8

Obr. 9

Obr. 10

Obr. 11

Obr. 12

Obr. 13

Záver

Príslušníci Policajného zboru vykonávajú každý deň mnoho služobných zákrokov proti konkrétnym osobám porušujúcim alebo ohrozujúcim záujmy chránené zákonom. Pri ich vykonávaní sú povinní dodržiavať právne aj interné predpisy a vykonať služobný zákrok tak, aby zásah do práv a slobôd osôb nebol nad mieru primeranú danej situácii a daným okolnostiam prípadu. Na príslušníkov Policajného zboru sú kladené enormne vysoké nároky, a to nielen na ich fyzickú prípravu, ale aj psychickú odolnosť, komunikačné zručnosti, schopnosť rýchlo reagovať a rozhodovať sa, a to pri striktnom dodržaní právnych i interných noriem.

S istou dávkou pokory a reálneho poznania si dovoľíme tvrdiť, že nie je možné, aby boli všetky služobné zákroky vykonané dokonale a bezchybne, na čom sa zhodli aj účastníci konferencie. Policajti sú ľudia a môžu sa rozhodnúť nesprávne, nevhodne, či neskoro. Eliminovať tieto javy je možné aj vďaka dobrej príprave, vzdelávaniu a výcviku policajtov. Aj táto medzinárodná konferencia mala prispieť k tomu, aby sa vymenili poznatky z vykonávania služobných zákrokov, aby sa analyzovali skúsenosti a diskutovalo sa o tom, aký je správny a zákonný postup policajtov pri vykonávaní toho-ktorého služobného zákroku. Cieľom konferencie bolo taktiež poukázať na nedostatky v právnej a internej úprave týkajúcej sa realizácie služobných zákrokov a pôsobiť na kompetentných, aby upravili normy tak, aby sa prispelo k lepšiemu zvládnutiu služobných zákrokov.

Vzhľadom na špecifiká témy konferencie, ktorá v sebe subsumuje výrazný aplikačný prvok, bol netradičný aj priebeh konferencie. Konferenciu otvorila rektorka Akadémie Policajného zboru v Bratislave Dr. h. prof. JUDr. Lucia Kurilovská, PhD. a viceprezident Policajného zboru gen. Mgr. Róbert Bozalka, pričom zahájenie konferencie sa uskutočnilo priamo v teréne - na futbalovom štadióne v Omšeni za prítomnosti všetkých riešiteľov projektu APVV 17-0217, ostatných účastníkov konferencie, pozvaných hostí a diváckej podpory domáceho obyvateľstva obce Omšenie.

Prezentácia praktických ukážok prispela k tomu, že účastníci konferencie získali autentický názorný pohľad na priebeh konkrétnych služobných zákrokov vykonávaných príslušníkmi Policajného zboru a následne mohli o jeho priebehu diskutovať na teoretickej úrovni.

Následne sa konferencia presunula do rokovacej miestnosti v priestoroch Inštitútu vzdelávania MS SR, kde odzneli jednotlivé príspevky účastníkov konferencie, ku ktorým sa rozprúdila podnetná diskusia zameraná na identifikáciu problematických ustanovení právnych a interných predpisov. Účastníci konferencie vyjadrili svoje názory a postoje najmä k nasledovným problémom:

- *Nejednotnosť postupov a aplikácie vykonávania služobných zákrokov* – upozornilo sa, že príslušníci Policajného zboru vykonávajú služobné zákroky bez jednotného postupu, sú inštruovaní a usmerňovaní rozdielne, čo vedie k tomu, že služobné zákroky sa realizujú, v približne rovnakých podmienkach rôzne a bolo by vhodné vytvoriť pre policajtov manuál, ktorý by ich navigoval, ako by mal byť konkrétny služobný zákrok vykonaný, samozrejme s prihliadnutím na rozdielnosť situácie, osoby a podmienky jeho vykonania.
- *Slabá kolegialita* – poukázalo sa to, že policajti nie sú súdržní a vzájomne si nápomocní. Z Policajného zboru sa vytráca kolegialita a snaha „kryť kolegov“ v priebehu vykonávania služobného zákroku „chrbát“. Policajti, ktorí sú služobne mladší nemajú

záujem učiť sa od starších kolegov, a naopak služobne starší kolegovia už nemajú snahu odovzdávať mladším cenné informácie o policajnej činnosti.

- *Pranierovanie médiami* – k problémom s výrazným dopadom na tvorbu verejnej mienky a vyvolávaním negatívneho postoja voči Policajnému zboru prispievajú médiá, ktoré často šíria neoverené a nepotvrdené správy, v ktorých zavádzajú o činnosti Policajného zboru a o jeho neschopnosti adekvátne riešiť vzniknutú bezpečnostnú situáciu a spochybňujú zákonnosť vykonania služobného zákroku.
- *Veľký počet interných predpisov* – na konferencii sa načrtla aj téma obrovského počtu interných predpisov (pomaly každý paragraf v zákone má svoj vlastný interný predpis), pričom vyhľadávanie v interných predpisov je náročné, keďže jednotlivé interné predpisy a novely k nim sú neprehľadné a neexistuje jednotný register interných predpisov, v ktorom by bolo možné nájsť interný predpis podľa právneho predpisu, ku ktorému bol vydaný, a to v účinnom znení. Gen. Bozalka skonštatoval, že v budúcnosti by malo dôjsť k radikálnej zmene, pričom interné predpisy by mali byť nastavené pre jednotlivé služby – KP, PP, ŽP a pod.
- *Nedostatočné výcvikové priestory* – chýbajú priestory a využívajú sa len zložité a finančne náročné prenájmy telocviční a strelníc. Chýbajú špecifické priestory pre výcvik napr. streľby z idúceho vozidla na idúce vozidlo páchatel'a.
- *Riadny výcvik je predpokladom riadneho výkonu* – v priebehu diskusie sa opakovane zdôrazňovalo, že len policajt, ktorý má sebadôveru vo výcviku má sebadôveru na realizáciu samotného služobného zákroku.
- *Strach z vykonania služobných zákrokov* – poukázalo sa na to, že policajti, ktorí dostatočne neovládajú príslušné právne a interné predpisy a nemajú dostatočný výcvik, majú strach vykonať služobný zákrok.
- *Policajti by mali na sebe pracovať aj vo voľnom čase a venovať sa fyzickej aktivite* – skonštatovalo sa, že služba v Policajnom zbore by mala viesť k tomu, že policajti sa nebudú spoliehať a odvolávať len na nedostatočný výcvik v čase služby, ale je potrebné, aby si policajti zvyšovali kondíciu a fyzicky na sebe pracovali aj v čase svojho voľna, pretože samostným vstupom do Policajného zboru si jedinec musel byť vedomý toho, že sa od neho bude vyžadovať skvelá fyzická a mentálna kondícia.
- *Určenie relevantného právneho predpisu* - policajti majú problém v teréne vyhodnotiť, podľa akého právneho predpisu majú postupovať pri výkone služobnej činnosti (ide najmä o zákon o Policajnom zbore a Trestný poriadok). Na základe prvotných informácií častokrát policajt nie je schopný jednoznačne posúdiť, či má aplikovať Trestný poriadok, lebo skutok bude kvalifikovaný ako trestný čin, alebo mu postačí zákon o Policajnom zbore, lebo skutok trestným činom nie je. Navyše policajti prvého kontaktu nemajú komplexné vzdelanie a vedomosti o trestnom konaní. Tento problém však spôsobujú najmä súdne rozhodnutia, v ktorých sudcovia nie sú ochotní akceptovať procesné úkony vykonané podľa zákona o PZ, ak sa neskôr preukáže, že bol spáchaný trestný čin.
- *Zaistenie osoby (§ 19 zákona o PZ)* – na konferencii sa odporučilo, aby sa realizovalo úradným záznamom a nie vydaním rozhodnutia v správnom konaní, ktorému predchádza zdĺhavý procesný postup.

- *Donucovacie prostriedky* – upozornilo sa, že do zákona o PZ by mali pribudnúť nové donucovacie prostriedky, ktoré by spĺňali všetky požiadavky a nároky súčasnej policajno-bezpečnostnej situácie.
- *Upraviť vzdelávanie príslušníkov PZ* – v tejto súvislosti odznelo, že si treba zadefinovať, či chceme univerzálneho policajta alebo policajta, ktorý sa bude policajt špecializovať už v rámci vzdelávania.
- *Policajné právo* – prof. Balga načrtol aj otázku možného vzniku samostatného právneho odvetvia – policajného práva (v súčasnosti je policajné právo subsystemom správneho práva).

Účastníci konferencie sa zhodli na tom, že aj do budúcnosti je potrebné venovať výraznú pozornosť otázkam primeranosti služobných zákrokov, je nevyhnutné, aby jednotlivé povinnosti, oprávnenia a donucovacie prostriedky policajta boli pravidelne podrobované kritickej analýze, a aby boli policajti pravidelne školení a oboznamovaní s účinnými právnymi a internými predpismi, ako aj prípadovými štúdiami a názornými príkladmi riešenia konkrétnych praktických situácií, pretože vzdelaný a pripravený policajt vykoná služobný zárok nepochybne lepšie ako policajt bez potrebnej orientácie a edukácie.

V závere konferencie odznelo poďakovanie všetkým účastníkom a osobám participujúcim organizovaní konferencie a vyjadrilo sa presvedčenie, že podobné konferencie budú organizované aj v budúcnosti a názory, postoje a skúsenosti s vykonávaním služobných zákrokov sa budú vymieňať aj na takejto medzinárodnej úrovni.

plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.
zodpovedná riešiteľka

Medzinárodná vedecká konferencia (s praktickými ukážkami)

AGENTÚRA
NA PODPORU
VÝSKUMU A VÝVOJA

APVV-17-0217

„APLIKAČNÉ ASPEKTY VYKONÁVANIA SLUŽOBNÝCH ZÁKROKOV“

24. – 25. SEPTEMBER 2019

Program konferencie

24. SEPTEMBER 2019

13:30 Registrácia účastníkov

Moderátor: mjr. doc. JUDr. et. Mgr. Jana Šimonová, PhD.

14:00 Praktické ukážky vykonávania služobných zákrokov (Futbalové ihrisko, Omšenie)

- Odbor výcviku P PZ
- Odbor poriadkovej polície KR PZ TN
- Útvar osobitného určenia P PZ

16:00 – 16:15 Coffee break – Inštitút vzdelávania MS SR, Omšenie

Moderátor: plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.; pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD.

16:15 Plenárne rokovanie

- **Dr. h. c. prof. JUDr. Lucia Kurilovská, PhD.** Príhovor rektorky Akadémie
Policajného zboru v Bratislave
- **gen. Mgr. Róbert Bozalka** Príhovor viceprezidenta
Policajného zboru a člena riešiteľského kolektívu
- **plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.** Úvodné slovo zodpovednej
riešiteľky projektu APVV
- **mjr. doc. JUDr. et. Mgr. Jana Šimonová, PhD.** Predstavenie projektu
APVV-17-0217 Služobné zákroky príslušníkov Policajného zboru a aplikácia zásady
primeranosti z trestnoprávneho a administratívnoprávneho hľadiska
- **mjr. JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD.**
plk. PaedDr. Milan Šagát
pplk. Mgr. Norbert Meszároš Identifikácia aplikačných
problémov (diskusia)
- **prof. JUDr. Tomáš Strémy, PhD.**
JUDr. Natália Hangačová Trestnoprávne aspekty
zneužívania právomoci verejného činiteľa
- **Diskusia a ukončenie plenárneho rokovania**

18:30 Slávnostná recepcia

19:30 Neformálne rokovanie zástupcov riešiteľského kolektívu APVV a zástupcov odbornej praxe (Inštitút vzdelávania MS SR, malý salónik)

25. SEPTEMBER 2019

8:00 hod. Raňajky

Moderátor: plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.; pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD.

9:00 – 10:30 Prvý blok prezentácií

- **doc. JUDr. PhDr. Zdeněk Fiala, Ph.D.** Prostředky právní ochrany proti služebním zákrokům, jejich systém a efektivita
- **col. Dr. habil. Zoltán Hautzinger, PhD.**
col. Dr. József Balla, PhD. The position of the studies on immigration issues and border policing in the Hungarian higher education
- **prof. Dr. Jozef Balga, PhD.** Právne princípy aplikácie služobných zákrokov
- **mjr. JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD.** Oprávnenia príslušníka PZ v cestnej premávke
- **Diskusia**

10:30 – 10:45 Coffee break

10:45 – 12:00 Druhý blok prezentácií

Moderátor: mjr JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD.

- **PaedDr. Marián Peťovský, PhD.** Aplikčná rovina uplatňovania vybraných oprávnení zákona o PZ v procese eliminácie domáceho násillia
- **plk. doc. JUDr. Miroslav Felcan, PhD., LL.M** Aplikčná prax realizácie služobných zákrokov
- **Mgr. Sebastián Janko** Trestnoprávne aspekty porušenia zásady primeranosti
- **plk. doc. JUDr. Klaudia Marczyová, PhD.**
Mgr. Marián Piváček, PhD. Policajná činnosť z pohľadu ľudských práv (pri riešení problematiky služobných zákrokov)
- **kpt. doc. PhDr. JUDr. Mgr. Jozef Medelský, PhD.** Teoretické aspekty vybraných donucovacích prostriedkov v zmysle zákona o Policajnom zbore
- **pplk. JUDr. Veronika Marková, PhD.** Osobitné uplatňovanie zásady primeranosti v súvislosti s obmedzením osobnej slobody podozrivej osoby v zmysle § 85 ods. 2 TP

- **pplk. doc. Mgr. Iveta Nováková, PhD.** Analýza ESP v kontexte služobných zákrokov
- **mjr. doc. JUDr. et. Mgr. Jana Šimonová, PhD.** Oprávnenie na zastavovanie a prehliadku dopravného prostriedku
- **Diskusia**

Vyhodnotenie a záver konferencie

12:00

Obed

Fotopríloha

Fotopríloha praktické ukážky

Názov: Aplikačné aspekty vykonávania služobných zákrokov – zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

Vydala: Akadémia Policajného zboru v Bratislave, Sklabinská 1,
835 17 Bratislava

Zostavila: mjr. JUDr. Mgr. Janka Hašanová, PhD.

Recenzenti: doc. JUDr. Antonín Nesvadba, PhD.
JUDr. Ladislav Dudor, PhD.

Vytlačilo: Centrum polygrafických služieb MV SR

Formát: B5

Rozsah: 164 strán

Počet znakov: 492 496

Rok vydania: 2019

Vydanie: prvé

ISBN 978-80-8054-831-5

EAN 9788080548315